GELECEK SAYI

Toplum ve Medya

- Kavramsal, Kuramsal Olarak Medya ve Tarihi
- İdeoloji, Sanat ve Basın - Yayın
- İktidar - Devletin Oluşumunda Basın
- Kapitalizmin Algı Yönetiminde Medya
- Medya; Irkçılık, Dincilik, Cinsiyetçilik
- Özel Savaşın Basına Yönelimi ve Yayıncılık
- Sanal Medya, Sanal Toplum ve Yapay Zeka
- Kürt Özgürlük Mücadelesi ve Özgür Basın
- Özgür Kadın Direnişi, Mücadelesi ve Yayıncılığı

KÜRT TOPLUMUNUN SOSYO-PSİKOLOJİK KONUMU

DEMOKRATİK MODERNİTE

48

DEMOKRATİK MODERNİTE

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 2024 SAYI 48 100 TL

Kürt Toplumunun Sosyo-Psikolojik Konumu

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 48

Temmuz-Ağustos-Eylül-2024

ISSN: 2147-1703

Gülistan Yayınları Adına Sahibi

Şükrü Çatalbaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ramazan Yurttapan

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Gülistan Yayınevi

İletişim
Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sk.
No: 5 Daire:14 Beyoğlu/İstanbul
Posta Kutusu: 308, Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 293 95 98
Whatsapp: 0535 348 37 99
Telegram: 0535 348 37 99
Signal: 0535 348 37 99

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Nesimi Aday

İç Mizanpaj

Sema Korkmaz

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 500 TL (Kargo Dahil)
Yıllık Cezaevi Abonelik Bedeli: 200 TL (Kargo Dahil)
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 100 Euro (Kargo Dahil)
Banka: Türkiye Ziraat Bankası
Şube: Altınoluk-Edremit/BALIKESİR
Hesap Sahibi (Alıcı):Şükrü Çatalbaş
Hesap No: 1427-58320759-5002
IBAN: TR 12 0001 0014 2758 3207 5950 02

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

Nerede Kaybedilirse, Kaybedilen Orada Aranır

Editör

Dergimiz, hemen hemen her sayısında toplumsal varoluşu ve birey ilişkisini inceliyor. Bu sayıda da Kürt toplumunun sosyal-psikolojik konumunu ele aldık. Büyük savaşlar ve o oranda da büyük direnişler gösteren Kürt toplumunun sosyal konumu, psikolojik etkileşimi, kırılmaları ve dirayeti üzerinde durduk. Coğrafyadan kaynaklı iç ve dış etkenlerin siyasal etkileri kadar, ruhsal yapısı üzerine düşünüp, tartıştık.

İnsanların toplumsal ve grupsal davranışları olduğu gibi bireysel davranışları da farklılık gösterir, kendine has göstergelerle izlenir. Psikoloji ya da psikiyatri toplum denen varlığın veya ona mensup bireyin toplumsal ölçülere uygun, ahlak ölçülerine göre ortaya konulan duruş, tepki, kültürel birikim gibi kabul ölçülerinin dışavurumu olarak görülür. Bilindiği gibi toplumlar, insan 'malzemesiyle' inşa edilen varlıklardır. Bu inşa da uzun bir tarihsel geçmişe dayanır.

Toplumsal varlık bir amaca dönük yaşayandır. O amaç toplumsal bir ütopya gerçekleşmesine dönük ulvi bir umuda dayanır. Günümüzde bu özgür ve demokratik yaşam umududur. Yaşamı gerçekleştirme yönelimi, yapma çabası, emek ve özveriyle gerçekleştirme yaklaşımı mutlu olmanın asıl ekseni olmaktadır. Özcesi insan ve toplum böyle bir şeydir.

Günümüzde merkezi uygarlık sistemi veya kapitalist modernitenin toplum ve bireyde yarattığı derin kriz ve kaos ortamı, toplumda belirsizlik ve buna bağlı olarak da çürüme yaratmaktadır. Krizi yapısallığı iktidar modellerinin son temsilcisi olan ulus-devletin kriz ve kaosunu çok aşan, tek tek bireylerde psikolojik buhranlara, bireysel krizlere neden olmakta, toplumu; ne zaman neye karşı nasıl bir refleks ortaya koyacağını öngörülmez aşamaya getirmiştir. Kapitalist merkezi uygarlığın kaos hali, toplumu ve bireyi derin bir krize sürüklemektedir. Kapitalist modernite, toplumsal özgürleşmeden sapış pratiği içindedir. Günümüz kapitalist toplumu maddi ve güdüsel olarak aşırı tüketim merkezli olarak ifade buluyor. Ne kadar tüketirsen o kadar mutlusun retoriği adeta ana-ata sözü değeri taşımakta. Mutluluk; ne kadar tüketirsen o kadar mutlu olursunun yansıması olarak yaşanıyor. Kriz ve kaosun zemini budur. Birey ne kadar tüketirse daha çok tüketime teşvik edilir. Bir yönüyle kar ve savaş bu kişilikler üzerinde şekillendirilir. Bu ruhsal hal de tahammülsüz kişilikler yaratır. Toplumsal ahlak değerleri anlamsızlaştırılır, bunun yerine bencil, egoist adeta şiddetten zevk alan kişilikler alır.

3. Dünya savaşı, kapitalist modernitenin ulus-devlet modellerinin yapısal kriz ve kaos hali ve onun ürettiği toplum, birey kaosunu besleyen tehlikeli bir düzeye ulaşılmıştır. Örneğin kadın ve çocuk kırımı bu koşullarla bağlantılıdır. Aslında soykırım düzeyindedir bu. Sadece Türkiye'de her ay onlarca kadın katlediliyor, cinsel istismara uğruyor. Yine onlarca çocuk cinsel istismara maruz kalıyor. Bütün bunlara tepki veren, reddeden pratikler zayıf kalıyor. Kapitalist modernist yaşam bunu normalleştiriyor. Yine psikolojik şiddetle korku ve tedirginlik yaratıyor. Dolayısıyla karşı çıkışları sınırlandırıyor.

Günümüz kapitalizm dünyasında psikiyatrik ve psikolojik hastalıkların yaygınlığı ve derinliği merkezi kapitalist uygarlığın yapısal krizinin yansımaları olarak okunabilir. Sistem çözüm de alternatif yaşam modellerinde değil psikolojik klinikler açarak, insanın ruhunu da metalaştırarak kâr amaçlı olarak kullanıyor. Bu yaşananları bireysel bir hastalık olarak ifade etmek doğru olmaz. Çünkü psikolojik sorunlar

esasta toplumsal sorunlardan kaynağını alır. Psikolojik destek sadece rahatlatır, çözmez. Birey sağlıklı zihinsel, duygusal bir dünyaya sahip olmasının zemini toplumsal durumu ile ilgilidir. Sağlıklı toplum sağlıklı bireylerin yaşam zeminidir. Bundan sapma toplumu umutsuz, hedefsiz ve amaçsız kılacağı için sapmaya yol açar. Bu da çözümsüz birey ve toplum yaratır. Buda kapitalizmin çok heves ettiği toplumsal krizi ve kaosu besler.

Bu bağlamlar ışığında Kürt toplumsal varlığına bakıldığında geçmiş ile günümüz arasında tam bir tezatlık ya da yüz seksen derecelik bir farktan söz edilebilinir. Çok eski tarihlere gitmeden örneklersek; 1930'lu yıllarda sistemsel bağlamlar içinde başlatılan yönelimin, 1960-1970'li yıllarda, Kürt toplumunda adeta bir tükenişin göstergesine dönüşmüştü. Kurdistan'ı egemenlik altında tutan dört ulus-devlet açısından Kürt yoktu. Çünkü Kürt; Türk'tür, Arap'tır, Fars'tır ama Kürt değildir. Kürtler açısından büyük oranda Türk, Arap, Fars egemen kimliği içerisinde erime yaşanıyordu. O yıllarda Kürt; kendi ulusal ve toplumsal değerlerinden kaçış içerisindedir. Hatta çoğu Kürt, örneğin Kürtçe gırtlağından kaynaklı Türkçeyi tam telaffuz edemezken bile Güneş Dil Teorisi cenderesinde varoluş tüketmekteydi. Çoğu Kürt kendisine Kürt demeyi bir hakaret olarak görmektedir. İyi Türkçe veya Arapça konuşmak egemenin takdiriyle ölçülürdü. Türkiye örneğinde olduğu gibi, Kürtler henüz ilköğretim çağında, adeta bir asimilasyon sporu olarak, varlığını başka bir varlığa armağan ede ede geldi bugüne.

Böylece Kürt kişiliğinin düşürülmesi, iradesinin kırılması ilköğretimde başlamış olurken, Kürt olgusu, Kürt'ün kendisinde utanç nesnesine dönüştürülüyordu. Burada Kurdistan'daki katliamları, sürgünleri, ekonomik saldırıları eklemek çok gerekli değildir. Bilinen şeylerdir. Kürt toplumu, özcesi sosyolojik olarak dağıtma, ulusal değerler, simgeler, renklerinden utanma ile psikolojik bir vakaya dönüştürüldü. Kendi değerlerinin tümüne yabancılaştırılmış, egemenin her dediğini yapan hatta yarışan bir konuma getirildi Kürt.

Kurdistan uzun bir tarihi dönem sürecinde işgal, istila ve ilhak edilen bir coğrafyadır, bir vatandır. Ancak daha önce Kürt inkârı yokken, son yüzyılda inkâr, reddetme ve asimilasyonun politikaları devlet ve onun sivil uzantıları aracılığıyla uygulandı. Bu süreçte sosyolojik olarak Kürt toplumu dağıtılırken, psikolojik olarak da çökertilmiş; toplumsal değerlerinin tümü gasp edilmiş, özgür olma, iradeleşme olanağı tümden ortadan kaldırılmıştır.

Kürt'ün düşürülmesi kentleşme ve sınıflaşma ile başlayan bir süreçtir. Kentleşme ile kaybetme sürecine önce Kürt kadın alındı. Ardından peyderpey Kürt erkeğinin işbirlikçiliği, düşürülmüşlüğü ve yabancılaşması başladı. Buradan şu tespiti yapmak yerinde olur: Kürt toplumunun kadının düşürülmesi ile başlayan ve giderek dağılan bir toplumsal olgudan bahsediyoruz. O halde Kürt'ün yeniden kendine gelmesi kadının yeniden özüne dönüşüyle mümkün olacaktır. Tarihin çubuğunu özgürlükten yana bükmedir bu. Çünkü sömürgecilik çubuğu iktidar ve devletten yana bükmektedir. Özünde bu çubuğun Kürt kadınının özgürleştirilmesine doğru yeniden bükme iradesini ortaya koymadır.

Nerede kaybedilirse, kaybedilen orada aranır. Kürt toplumu kentleşme ve sınıflaşma ile köleleştirildi. Dağılma ve psikolojik çöküş yaşandı. 1970'ler ile başlayan özgürlük arayışı ve hareketi ile kaybedilenin kadın özgürlüğü olduğu fark edilmiş ve özgürlük kadın ekseninde adım adım gerçekleştirilmiştir. Kendi ulusal ve toplumsal değerlerine yabancılaştırılan Kürdün, kendisiyle onur duymaya, başarma inancına ulaşma süreci başlatmıştır. Günümüzde ise Kurdistan'daki sömürgecilik dağılma sürecine girmişti. Bu çöküş aslında merkezi kapitalist kriz ve kaos yansımalarıdır da. Özgür Kürt Kadın Hareketinin Ortadoğu ve dünyayı etkileme potansiyelinin açığa çıkmaya başlaması; demokratik modernitenin tek bir çözüm seçeneği olarak gelişmesi, aslında Kürt toplumunun toplumsal olarak kendini yeniden inşa ederek sosyalitesini açığa çıkarmanın sonucudur. Bu da Kürt bireyinin kendine güvenmesini sağlamakta ve başarıya olan inancını beslemektedir.

Özcesi 1970'lerde tam bir dağılma yaşayarak umutsuz bir psikolojik çöküntü yaşayan Kürt toplumsallığı elli yıl sonra özüne dönmüş, ulusal ve toplumsal değerlerine sahip çıkarak yücelten bir süreci yaşamaktadır. Bu özgür kadın ekseninde yeni bir sürecin başladığını göstermektedir. Dergide bağlamları böyle olan yazı ve makalelerle Kürt toplumunun sosyo-psikolojik coğrafyasına ışık tutmaya çalıştık…

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Demokratik Ulus, Toplumsal Hiçleştirmeye Karşı Alternatif Toplumdur

Ali Fırat

Birey ve toplum tanımının doğru yapılması; bireyin ve toplumun doğru algılanması önemini korumaktadır. Modernitenin ciddi çarpıtmalarına maruz kaldıkları ve bilgi-iktidar ağlarına takılı oldukları için Sosyoloji, Sosyopsikoloji ve Antropolojinin, bu yönlü çabaları verimli değildir. Bu alanlarda büyük değer ifade eden bireysel çabalar ise, sistemsiz ve örgütsüzdür.

Psiko-analitik yaklaşımlar, zihnimizin derinliğini artan bir hızla ölçmeye çalışmaktadır. Psikoanalizm, yeni bir bilgi alanı olarak giderek önem kazanmaktadır. Fakat psikoanalizm, kendi başına doğru ve yararlı bilgiye ulaşmada yetersizdir. Bunda, bireyi bağımsız ele almasının, büyük rolü vardır. İnsanı, toplumdan kopuk ele almak, çok yetersiz ve sağlıksız bilgiye yol açabilir. Bu eksiği kapatmak isteyen Sosyopsikoloji, şimdilik pek verimli olamamaktadır. Sosyoloji doğru kurulmamıştır ki Sosyopsikoloji doğru sonuçlar versin! Psikoloji ile hayvanların zihinlerini iyi tanıyabiliriz. Süper hayvan olarak tanımlanan insanı da Psikoloji ile tanıyabiliriz. Ancak, sosyal bir hayvan olarak insanı tanımanın, henüz başlangıcındayız.

İnşa edilmiş gerçeklik olarak toplumsallık, esas olarak insan yaratımı demektir. Şüphesiz ondaki madde miktarı, biyolojik gelişim göz ardı edilmiyor. Bunların fizik, kimya ve biyoloji gerçekleri olarak araştırıldıklarını biliyoruz. Ayrıca insanı, tür ve zihin olarak inceleyen Antropoloji ve Psikoloji, kendi alanlarında anlam üretmektedir. Eleştirilerimiz olsa bile, bilimin parçalanmış halinden de öğrenebildiklerimiz vardır. Toplumsal gerçekliğin, farklı bir algılama düzeyi olduğunu sıkça belirtmemiz, diğer bilimlerle aradaki farkı iyi kavramak içindir. Bu farkı yakalamadan, pozitivistlerin düştüğü büyük hataya düşüp 'bilimcilik' hastalığına yakalanmaktan kurtulamayız. Buna karşı ancak en büyük eğitici güç olan Özgürlük Tarihi (Toplumsal Tarih), zihnimizi eğiterek, onu, doğru seçimlere hazırlayabilir.

Evrensel bakış açım; mevcut bilimsel bilgi düzeyini rahatlıkla karşıladığı gibi hiçbir gelişme karşısında şaşmayacak bir olgunluğa ulaşmış seviyededir. Yaşam-ölüm diyalektiğinde tüm gelişim evrelerini yorumlayabilecek ve karşısında yeterince cesaretle durabilecek durumdayım. Dönüştürdüğüm sadece bilimsel zihniyet yapısı değildir. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan mitolojik, dini, felsefi ve bilimsel düşünce tarzlarının iç içe diyalektik gelişmesini zihniyetimin temel kalıpları haline getirmiştim. Buna sağlam mantık yapısı da denilebilir. Bu mantık yapısı içinde toplum, doğa ve evren kavramına şüpheli karakterimi doyurabilecek denli bir derinlik, doğruluk kazandırmış durumdayım. Ben-merkezli bir düşünce yapısı veya hastalığından kurtulmuş durumdayım. Ta çocukluktan beri en güçlü baba, kabile, aşiret, ulus, devlet vb. kavramlarla kendini özleştirme, tekleştirme hastalığı aslında insan psikolojisindeki en derin bir zaafı da teşkil ediyor. Belki de canlılar âleminde kendi başına yaşayamayacak denli zayıf olan insan türü bu zayıflığını toplum olmak ve toplum olmakla da kendini onun bir kategorisi (aile, hanedan, devlet,

ulus, aşiret) olan biçimler altında tanrısal bir yansı haline getirmekle benleştiriyor, tekleştiriyordu. Aslında tek tanrılaşmayla benlikte bir zirveleşme ve kendini gizleme söz konusudur. Buradan çıkarak firavun tarzından son ABD tarzına kadar bir uygarlık gücü halinde korkunç güçlendirmesine varıyor. Temel insani zayıflığı böyle yanıtlıyor. Tabi bu tür tanrısallaşmayla hastalık aşılmıyor, tüm insanlığı tehdit edecek bir genelliğe ulaşıyordu. Ortadoğu kültüründeki büyük çile dönemleri özünde bu yapıyı kırmaya yöneliktir ve çok zengin bir içeriğe sahiptir.

Benlik kontrol edilemezse, psikolojik olarak kendini sınırsız abartma hastalığına yakalanır. Uygarlık Sistemi, bu hastalığın ortam bulduğu toplumu sunar. İktidarın yozlaştıramayacağı hiçbir toplumsal değer ve kişilik yoktur denilir. Bu değerlendirme, iktidarın özüyle ilgilidir. Uygarlıklar, iktidar toplumları olduğundan, yaşamla en yoğun çelişki içindeki sistemlerdir. İktidar uğruna kardeşten tutalım eşe dosta kadar gözden çıkarılamayacak değer yoktur. Uygarlıkların yönetim güçleri incelendiğinde, neredeyse işlemedikleri cinayetler ve geliştirmedikleri komploların bulunmadığı görülecektir. Uygarlık güçleri, yalanın sistemleştirilmesine 'Politika' adını verirler. Uygarlık Toplumlarında, kurumlaşan bir özelliğe oldukça dikkat çekmek gerekir. Bu gerçekliğe, Toplumun İktidara Yatkınlık Hali de diyebiliriz. Bir nevi kadının, karılaşma geleneği üzerinde yeniden yaratılması gibi iktidar da toplumu, kadının karılaştırılmasına benzer biçimde hazırlamadan varlığını güvence altına aldığından emin olamaz. En eski kölelik olarak karılık, Ana-Kadının tüm Kültüyle birlikte, güçlü adam ve maiyetindekiler tarafından uzun ve kapsamlı mücadeleler sonunda yenilgiye uğratılıp cinsiyetçi toplumun egemen kılınmasıyla kurumlaşmıştır. Bu egemenlik eylemi, belki de uygarlık tam gelişmeden toplumda yerini bulmuştur. Bu, o denli şiddetli ve yoğun bir mücadeledir ki, sonuçlarıyla birlikte hafızalardan da silinmiştir. Kadın, neyi, nerede, nasıl kaybettiğini hatırlamaz. Boyun eğmiş bir kadınlığı, doğal hali sayar. Bu nedenle, hiçbir kölelik, kadın köleliği kadar içselleştirilerek meşrulaştırılmamıştır. Bu oluşumun, toplum üzerinde iki türlü yıkıcı etkisi olmuştur: Birincisi, toplumu köleliğe açması; ikincisi, tüm köleliklerin karılaştırılma temelinde yürütülmesidir. Karılaşma, sanıldığı gibi salt bir cinsel obje durumuna düşme değildir. Biyolojik bir özelliği çağrıştırmıyor. Karılaşma, özünde sosyal bir özelliktir. Kölelik, boyun eğme, hakareti sindirme, ağlama, yalancılığa alışma, iddiasızlık, kendini sunma gibi Özgürlük Ahlâkının reddetmek durumunda olduğu tüm tutum ve davranışlar, Karılık Mesleğinden sayılır. Bu yönüyle düşürülmüşlüğün, toplumsal zeminidir, köleliğin, asli zeminidir; tüm en eski köleliklerin, ahlâksızlıkların, üzerinde işlevselleştiği kurumsal zemindir. İşte Uygarlık Toplumu, bu zeminin, tüm toplumsal kategorilere yansıtılmasıyla da alakalıdır. Toplumun bir bütün olarak karılaştırılması, sistemin yürümesi için gereklidir.

Toplum Demek, Ana-Kadın, Çocukları ve Kardeşleri Demektir

Kadının iradesi ve kişiliği beş bin yıldır yok edilmiştir. Kadın istese de varlık gösteremez. Kadın sosyal, psikolojik, ekonomik, siyasal, kültürel her yönüyle kuşatılmıştır. Bir kadının yanına en değme erkek verilse bile kadını yirmi dört saat içinde paçavraya dönüştürür. İşte Kürt halkına da bunu dayatıyorlar.

Ana-Kadın, doğa gibi doğurganlığı, besleyiciliği, şefkati ve yaşamdaki büyük yeriyle hem Maddi hem de Manevi Kültürün başat öğesidir. Kocalığı bir yana, erkeğin toplum kolektivitesi üzerinde henüz 'gölgesi' bile yoktur, olamaz. Toplumun yaşam şekli, buna izin vermemektedir. Dolayısıyla erkeğin, hâkim cinsiyet, koca, mülk sahibi, devlet sahibi gibi vasıfları tamamen sosyal karakterlidir ve sonradan gelişecektir. Toplum demek, Ana-Kadın, çocukları ve kardeşleri demektir. Muhtemel koca adayı erkek ise, ancak kocalığı dışında bir marifet gösterirse, örneğin iyi avcılık yaparak, bitki ve hayvan yetiştiriciliğiyle yararlılığını kanıtlarsa kabul görebilir. "Karımın erkeği, çocuklarımın babasıyım" gibi bir hak ve duygu, sosyal olgu olarak henüz gelişmemiştir. Unutmayalım, psikolojik boyutları hiç yoktur denilmese de Babalık ve hatta Analık, esas olarak sosyolojik kavram ve olgulardır, algılardır.

Uygar Toplumun İlk İnşa Dönemini yorumladığımızda, hemen tümünün dev bir Maddi Kültür görüngüsü olduğu görülür. Mısır'ın dev Piramitleri, Sümerlerin Zigguratları, Çin'in Yeraltı Şehri, Hintlilerin Tapınakları, Latin Amerika'da

benzer kent ve tapınaklar açıkça Maddi Kültürün varlığını sergiler. İçindeki Mana yani İdeolojik Kültür ise, mumyalanmış cesetler, tanrı heykelleri, kralın öte dünyada da ordusuyla yürüyüşüdür. Anlam donmuş veya müthiş çarpıtılmıştır. İnsan psikolojisindeki 'ben' kavramına vurgu yaparak bu durumları anlamlandırmak da mümkündür. Ama asıl anlamın, toplumsallıktaki dönüşümde yattığı açıktır. Toplum olmadan veya dönüşmeden, böylesi yapıların akla bile gelemeyeceği anlaşılırdır.

Milliyetçilik, dincilik, iktidarcılık ve cinsiyetçilik, hem kurumsal hem de bireysel olarak sürekli hastalık üreten kapitalizmin, zihinsellik ve duygusallık genleridir

Kralın tanrılaştırılması da bir zihniyet durumudur. Fakat bu, çarpıtılmış ve Toplumu Var Eden Temel İdeolojik Zihniyeti yıkan bir zihniyettir. Gerçek Toplumsal Zihniyetin, İdeolojik Kültürün yıkılması pahasına oluşmuş, Tek Tanrılı Dinlerin büyük bir öfkeyle mahkûm ettikleri ve varlık nedenleri temelinde karşı çıktıkları bir zihniyettir. Kentte üslenmiş ve kendini sınıf devleti olarak örgütlemiş olan bu toplumun büyük birikimini, Maddi Kültür olarak değerlendirirken; çarpık zihniyetini Kötü Metafizik; doğayı dışlamasını, doğanın üstüne çıkmasını ve kendini tümüyle doğa dışında bir yaratıcılık olarak sunmasını ise, İdeolojik Kültürün ikinci plana düşmesi ve çarpıtılması olarak yorumluyoruz.

Elbette İkinci Doğa karakterinde olmaları itibariyle toplumsal olgular, inşa edilmeye, icat edilmiş olgular olmaya elverişlidir. Ama bu elverişlilikten kalkarak toplumsal olguların varlıksal değerini kuşkulu hale getirip sadece zihniyet oyunlarına indirgemek, en az nesnellik yaklaşımı kadar sakıncalı ve hatalı sonuçlara yol açar. Bu sefer olgular kesin, katı, nesnel değerler yerine hayali, uçup giden ve varlığı pek olmayan kavramlardan ibaret sayılır. Gerçekle hakikat arasında bu ikinci ciddi sapmayla, bilimsel sonuçlara varmak mümkün değildir. Öznellik, kendine inancını yitirmiş modernite ideolojisinin geç postmodernite döneminde aldığı yeni biçimdir; nesnelciliğin postmodernitedeki ifadesidir. Sonuç olarak, toplumsal sorunları hayali sorunlar olarak görmek ve günübirlik terapi seanslarıyla (psikolojik yöntemlerle) çözmeye çalışmak, bu yaklaşımın vardığı aşamayı gösterir ki, yaşamın kendisi başarısızlığını günlük olarak kanıtlamaktadır.

Tıp ne kadar geliştirilirse geliştirilsin, toplumdaki hastalıkların çığ gibi büyümesini durduramamaktadır. Tıbbın gelişmesinin kendisi, diyalektik olarak hastalıkların ne kadar geliştiğinin de kanıtıdır. Kendisi nevrotik ve kanserojen olan kapitalist sistemin, toplum bireylerini bu tür hastalıklara boğması da beklenen diğer önemli bir sonuçtur. Milliyetçilik, dincilik, iktidarcılık ve cinsiyetçilik, hem kurumsal hem de bireysel olarak sürekli hastalık üreten kapitalizmin, zihinsellik ve duygusallık genleridir. Artan bünyesel hastalıklar, zihinsel ve psikolojik hastalıkların göstergesi olup, bu hastalıkların tümü, kapitalizmin çözdüğü ve dağıttığı toplumun yol açtığı doğal sonuçlardır.

Ortaçağ'da Psikolojik Üstünlük de Tamamen İslam Ordularındadır

Klan toplumunda animizm ve tabuculuk, en kolay tasarım yolu olarak insanlığın çocukluk aşamasını ifade eder. Hayal hanesinde çocuklar gibi her şeyi kendisi gibi canlı hissetmekte, arzulara, duygulara sahip olduğunu sanmaktadır. İlk toplumsallaşma gerçekten çocuk gibi bir zihniyet ve ruh yapısına sahiptir. Psikoloji, çocuk ile ilk toplumu karşılaştırdığında, çarpıcı benzerlikler bulunmaktadır.

İlkçağda köleci ilişkilerin doğuşu, insanın temel-baş üretim aracı haline getirilişinin, bu toplumun temel özelliği olduğunu ortaya koymaktadır. Başta tunç olmak üzere diğer üretim teknikleri, üretim aracı kılınan köleden sonra, ikinci planda rol oynar duruma getirildiler. Tüm dikkatler köleci ilişkiye, insanın mülkleştirilmesine yoğunlaştırılır. Rahip, büyük bir inandırıcılık ve korkutuculukla, yani psikolojik olarak; politikacı, denetim ve örgütlenmeyle; yargıç, yasalarla köle üzerine öyle bir sistem kurarlar ki,

buna ancak büyük tanrılar sistemi denilebilir ve öyle de olmuştur. Dinlerin bu yönlü yüceltilmesi, karşı çıkılması düşünülemeyecek kadar kutsal bir güç olarak insanın karşısına dikilmesi, kesinlikle köleci sınıflı toplumunun derinliğine inşasıyla bağlantılıdır. Köleci ilişkinin temel stratejik özelliği; kölenin, yaşamın her alanında sistem için mutlak gerekliliğiyle ilişkili olmasından ileri gelmektedir; sistemin temelidir. O nedenle köleci toplum ve uygarlık denilmektedir.

Burada insan doğasının, özellikle psikolojik temel özellikleriyle toplumun mitolojik çağda yaşamasının doğurduğu ruhsal ve zihinsel yapının, kral şahsında kendini nasıl 'tanrılaştırmaya' götürdüğünü, dolayısıyla politik kimliğin bu dinsel yansımasını incelemek başlı başına ayrı ve önemli bir konudur. Fakat tanrının başlangıçta gözükmeyen cezalandıran sıfatı; kesinlikle köleci sistemin tutuculaşmasını ve artan tepkilere karşı yönetici sınıfın zor sistemine artık kurumsal bir işlev kazandırdığını yansıtmaktadır.

Ortaçağ'da psikolojik üstünlük de tamamen İslam ordularındadır; yeni doğan güçler ile eskiyi korumak isteyen güçler arasında, koşullar olgunlaştığında yeniler adına büyük zaferlerin yaşandığı tarihi bir dönemden geçilmektedir. Tanrı-kralların kulları olmayla karşılaştırılınca, Allah'ın sevgili kulları olmak, büyük bir şeref, güven ve moral üstünlük sağlamaktadır. Buradaki psikolojik üstünlüğün temelinde; alçaltan köleci zihniyet ve moral yapısının parçalanması ve yerine insana şeref, saygı ve adalet bahşeden yeni kimliğin konulması yatmaktadır.

Günümüz toplumunun iç yapısındaki tüm ahlaki değerlerin çözülüşü, milliyetçiliğin tüm zihniyetleri doldurması ve dışarıdan ekolojik tahribatın sonuçları ve robotumsu aynılık; gri, zevksiz, umutsuz, inançsız ve amaçsız bir dünya görüşünü yaygınlaştırır. Stres, hiddet, nefret, şiddet, aşırı güdüsellik, bireysel yalnızlık, toplumsal değersizlik, tamamen çıkara kilitlenmiş ilişki mantığı, vefadan yoksunluk, hümanizme ilgi duymama, aşırı bencillik, yaşamın giderek kutsal anlamını yitirmesi, krizin hâkim psikolojisini ve sosyal atmosferini oluşturur.

Erkek düzeni, çocuğu asla tanımayacak kadar kör, vicdansız ve zalimdir. Sınıflı toplumun ilk dönemlerinde çocuklar, sürekli tanrılara kurban edilirdi. Belki şimdi fiziki kurban verilmemekte ama manevi kurbanlık, hızından hiç kaybetmeden devam etmektedir. Yavru psikolojisini erkeğe göre daha iyi tanıyan ve vicdanlı olan kadın, bilgisizliği ve olanaksızlığı nedeniyle anne olarak rolünü tam oynayamayacak durumdadır. Devletin tepeden buyurgan yöntemleri de zaten çocuk dünyası için tümüyle yabancıdır.

Erkek egemen kültürün ihmal ettiği bir konu da, çocuklara karşı sorumsuz ve bilinçsiz tavrıdır. Çocuklara karşı zalim ve duyarsız bir dünya dayatılmıştır. Onların psikolojisi ve dünyası hiç hesaba katılmadan, en hoyrat, eşitlik ve özgürlük değerlerinden uzak, yüce hayallere hep ihanet eden kendi bitmiş kişilik ve dünyalarını, olduğu gibi çocuk zihnine ve beynine gece-gündüz pompalamaktan korkmaz, endişe etmez ve acı duymazlar. Çocuklara yaklaşımları, sanıldığından daha fazla yanlışlık ve tehlikelerle doludur. Bu gerçeklik, aileden okula; sokaktan oyun yerlerine kadar hâkim ve kurumsallaşmıştır. Çocuk dünyasına kâbuslar hâkim kılınmıştır.

Sürekli İsyan Psikolojisi, Kürt Toplumsal Gerçeğin İfadesidir

Kürt olgusu doğru ortaya konulmadıkça, tarihte ve günümüzde olduğu gibi, gelecekte de sorunun daha da karmaşıklaşması ve ağırlaşarak beraberinde birçok yeni soruna yol açması kaçınılmaz olacaktır. Kürt sorunu, bugün dünyayı en çok uğraştıran Arap-İsrail sorunundan hem kapsam, hem biçim olarak daha ağırlıklı ve derinlik arz eden bir konumdadır; tümüyle açığa çıkmaması, eksik ve yanılgılı değerlendirmelere konu teşkil etmektedir. Nüfus, coğrafya, toplumsal ve siyasal koşullar itibariyle bölgenin en stratejik konumunda yer aldığı gibi, sorunlarının çeşitliliği ve ağırlığı açısından da başta geleni olmaktadır. Bölgenin üç temel ulusal varlığı olan Fars, Arap ve Türklerin ortasında parçalanmış olması, sorunun kendiliğinden bölgesel çapta etkide bulunmasına yol açmaktadır. Bileşik kaplar misali, bir parçadaki çözüm diğer parçaları ve ülkeleri de çözüme zorlamaktadır. Aksi halde de etki benzer olmaktadır. Coğrafyanın sarp olması, silahlı mücadele faktörünü her zaman gündemde tutmuştur. Tarihin tüm dönemlerinde gelişen her işgal, karşılığında şu veya bu biçimde bir direnmeyi doğurmuştur. Yaşam adeta doğal bir isyancı psikolojisiyle birlikte yürümektedir.

Kapitalist çağda, Ortaçağ'ın güçlü milliyetleri olarak Türk, Arap ve Farsların devlet eliyle yaratılan burjuva sınıfı ve ulus-devletiyle, Kürtlerle aralarındaki mesafeyi epey açtıkları bir gerçektir. Emperyalist sömürgeciliğin oyunlarından daha başını kurtaramadan, kendilerini bu sefer komşularının inkârcı ve baskıcı ulus şovenizmiyle karşı karşıya buldular. Öyle bir ortam oluşturuldu ki, "Kürdüm" demek; kendini yapayalnız bulmak, önünde tüm gelişme yollarının kapanmasını görmek ve hatta her tür tehlikeyle karşı karşıya gelmekle özdeş sayıldı. Kürtlük, tam başa bela oldu. Sömürgeleştirmenin bile çok ötesinde, tüm insani değerlerden yoksun bırakılmakla eş bir statüye mahkûm kılındılar.

Kürt milliyetçiliği söz düzeyinde ayrılıkçılık iddiasında bulunsa da pratikte bunu gerçekleştirecek niyet, güç ve hazırlıktan yoksundur

Kürt olgusu belki de tüm dünyada politik deformasyonu ve reddi en güçlü olan kavram haline getirildi. Yaratılan, herhangi bir politik terör değildir. Hiç de sorumlu tutulamayacağı anadan doğma edinilen bir özellik; başına en büyük tehlikeleri getirebilmektedir. 'Irkçılık', 'faşistlik', 'milliyetçilik' ve 'komünistlik' hiç olmazsa tanımlanabilir kavramlardır. Bunlar uluslararası hukukta da değerlendirilmişlerdir. Ama Kürt olgusu, hiçbir kavramla izah bulamamaktadır. Kürtler en basit insan haklarından, örneğin ana diliyle eğitim olanağından bile yoksun bırakıldıkları halde; en medeni geçinen Avrupalı ülkeler tarafından bile, layıkıyla tanıma ve değerlendirme konusu olamamaktadırlar. Komşuları, yüzyıllarca kendilerine hizmet ettikleri halde Kürtlere, bırakalım Kürt kardeşlerimiz demeyi, onları bir öcü ve sürekli bir tehlike kaynağı gibi değerlendirmekten kendilerini kurtaramamaktadırlar. İnsanlığın bu gerçeği karşısında, acaba bir Kürt kişiliğinden ve psikolojisinden nasıl bahsedebiliriz?

Kürt sorununa ilişkin ortaya koymaya çalıştığımız tarihi gelişimle birlikte, hangi toplumsal gerçekliğin temelinde oluştuğu hususu şunu açıkça gösteriyor: Gerek ortak bir vatan ve gerekse üstünde şekillenen devlet, gelişme seviyeleri, öncülük düzeyi Türklerde olsa da Kürtler bunu en kardeşçe takip etmişlerdir. İsyancılar ayrı devlet kurmak amacından çok yerel çıkarların sarsılmasıyla hâkim tabakaların dar ailesel, aşiretsel otorite çerçevesini aşmamıştır. Çoğunlukla da başından beri en azından bir kesim sürekli uzlaşma içerisinde kalmıştır. Kürt milliyetçiliği söz düzeyinde ayrılıkçılık iddiasında bulunsa da pratikte bunu gerçekleştirecek niyet, güç ve hazırlıktan yoksundur. Bu anlamda tarihi bir çözümsüzlüğe başından kendini mahkûm etmiştir. Ayrılıkçılık yapar gibi gözükür ama sözde kaldığı için sonuçta devletin yönelimi ile olan halka oluyor. Ve bu tam yaralı, hasta bir toplum yapısı ortaya çıkarıyor. Bu da beraberinde kuşku, korku, endişe, cehalet, ağırlaşan ekonomik-toplumsal gerilik getiriyor. Devlet de hep isyancı bir kitle gözüyle bakmaya alıştığından sürgünlük bir toplum özelliği de gelişiyor. Herkes adeta oradan kendini kurtarmak istiyor. Sürekli isyan psikolojisi, bu toplumsal gerçeğin ifadesidir. Bu toplumsal yapıdan devlet doğmaz; ne fikri düzey, ne coğrafi ne de ekonomik düzey buna imkân verir. Kürt-devlet ilişkisinde soruna oldukça bilimsel bakıldığında; demokratik birlikteliğin en uygun çare kadar koşulların da en çok bu tarza elverişli olduğu görülecektir.

Sanıldığından daha fazla cumhuriyetin tarihsel temeli ve anayasal ifadesi demokratik çözüme uygundur. Engelleyen nedenler psikolojik boyut ve gerilik, çözümde klasik ilkel milliyetçi anlayışla, hâkim ulus şoven milliyetçiliğinin inkâr tarzıdır. Demokratik gelişme ortamını zehirleyen bu yaklaşımlar aşıldığında, aslında çözümün özünün siyasi de olmadığı, dil ve kültürel özgürlük boyutlu olduğu görülecektir. Çünkü her tür siyaset ve onun düşünsel ve kurumsal ifadesi, herkes, her toplumsal kesim için vardır, eksiği de olsa demokratiktir. Kullanmasını bilmek bir eğitim meselesidir. Hem mahalli hem genel siyasi katılımla sorunlara çözüm imkânı özellikle geliştirilecek bazı yasalarla-örneğin yerel yönetim yasası-daha da imkân dâhilinde ve gündemdedir. Bu açıdan "Sorun siyasi değil demokratiktir" dememizin anlamı bir kez daha açıkça karşımıza çıkıyor. Bütün alanlara yönelik bir değişim

zorunluluğu var. Kürt sorunu gibi tarihsel sorunlar çözülmek isteniyorsa eskinin psikolojik algılanmaları aşılmak zorundadır. Milliyetçi önyargıları kırıp geniş bir sivil toplum pratiği geçmişten kalma psikolojik engelleri kıracağı gibi demokratik hoşgörü ve barış ortamının her tür çözüm için yaratıcılığı teşvik ettiğini gösterecektir. Sorun yıllarca bir bölücülük tabusu olmaktan çıkarılıp çağdaş vatandaşlık hukukunun bir gereği olarak da en güçlü ülke ve devlet birliklerinin demokratik ölçütlerin uygulanmasından geçtiğini kanıtlayacaktır. Demokratik siyasi yöntemin çağdaşlığı bu şansı vermekte dolayısıyla başarılı olma olanaklarını her geçen gün arttırmaktadır. Karşı olanların ise teşhir ve tecridi o denli gelişim gösterip tasfiyeleriyle sonuçlanmaktadır.

Psikolojik Sorun, Temel Sorun

Kimliği aşındırma, çok ağır bir uygulamadır. Binlerce yıllık bir kültürü yok ediyorsun. "Sen sen değilsin, sen sen olmaktan çık!"; bu çok ağır bir ceza. Kürtlerin de Ortadoğu'daki kültürel şekillenişi göz önüne getirilirse, korkunç bir düşürme! Korkunç bir alçaltma! Dil yasağı geliştiriliyor ve onun insan beyni üzerine, insan psikolojisi üzerine etkilerini anlamak önemlidir. Bunun ekonomik, sosyal, siyasal yaşama yansımaları üzerinde durma gereği de duymuyorum. Zaten siyasal açıdan en küçük bir kıpırtının cezası idamdır. Bütün bunların bir halkı ne hale getireceğini düşünmek gerekir.

Sorunlar Genel Kültür ve Psikolojiktir

'Tek dil', 'tek vatan', 'tek ulus', 'tek toplum', 'tek bayrak' söylemi, olduğu gibi devam ettirilmektedir. Kürtlerin hiçbir anayasal ve yasal statüsü olmadığı gibi bunu talep etmek (Anadilde eğitim talep eden öğrencilerin teröristlikle suçlanması, halkın kendi imkânlarıyla açtığı Kürtçe okulların zorla kapatılması ve son olarak yerelde seçilmiş belediyelerle halkın demokratik özyönetim talepleri gibi) bile suç sayılmaktadır! Hakeza ekonomik hak, eğitim ve sağlık hakkı, kendini dilediği ulusal ve toplumsal kimlikle tanımlama haklarını talep etmek bile suçlanma konusudur. Siyasi haklar zaten söz konusu edilemez. Tekçi katı merkeziyetçi Türk ulus-devlet yapılanması, sadece tüm bu katı hak gasplarını olduğu gibi sürdürmekle kalmamakta; 'teröre karşı mücadele' adı altında milyonluk sayılara ulaşan askeri, siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve diplomatik ordularıyla Kürtlerin varlığını ve özgür yaşama iradelerini yedi surlu kuşatmalarla ablukaya alarak bireysel ve kolektif özgürlük taleplerini/mücadelelerini boğmaya çalışmaktadır.

Kürt meselesini çözümlerken altı iktidar statüsünü bilmek gerekiyor. Bir askeri, iki siyasi, üç sosyal, dört ekonomik, beş psikolojik iktidar statüsü; altıncısı ise bio-iktidar statüsüdür. Bio-iktidar insan canlılığı üzerinde kurulan bir iktidar. Bu deneniyor. Kürtlerin nüfus yapısı üzerinde yoğun uygulanıyor; açlıkla terbiye edilmeye çalışılıyor. AKP, Kürt sorununu paketlerle, Ekonomik paket, siyasi paket, psikolojik paketlerle çözeceğini söylüyor, aslında bunlar paket değil bunlar savaştır. Ekonomik paket ekonomik savaştır, siyasi paket siyasi savaştır, psikolojik paket psikolojik savaştır. Bunlar, ekonomik savaş, siyasi savaş, psikolojik savaş yürütüyor.

Bunların İslamiyet anlayışı da kadını tepeden tırnağa tamamen kendisi dizayn etmek istiyor. Ne giyeceğine, kılık kıyafetine kadar her şeyini onlar belirliyor. Çok sınırlı bir rol veriyor. Kadını erkeğe göre şekillendiriyor. Erdoğan, kadının iradesini hiçe sayarak, "En az üç çocuk" diyor. Buna sen karar veremezsin, buna ancak kadının kendisinin karar vereceği bir meseledir, çünkü bundan en çok etkilenecek olan kadının kendisidir, kadının bu doğasına saygı, bu konudaki kararı kadına bırakmayı gerektirir. Hele bir de çok çocuk yaparsa kadın, tamamen sosyal, ekonomik, siyasal her alanda yaşamdan kopuyor, hiçleşmiş oluyor. Yanlış anlaşılmasın ben aileye ve çocuğa karşı değilim. Ama bir çocuk doğurmak, kadını hem fiziksel hem psikolojik olarak çok yıpratır. Bir çocuğun bakımı bile kadını yıpratıyor, eve kapatıyor, bitiriyor. Kadının bunun bilinciyle kendini bu duruma düşürmemesi, kendini koruması ve özgürlüğü için örgütlenmesi, mücadele yürütmesi gerekiyor. Kadınlar kendi öz savunmalarını geliştirmelidir.

Türkiye Yakın Tarihinden Korkuyor

Dünyada yaşanan birçok örnek, faşist ve inkârcı yöntemlerin şansının uzun dönemde kalmadığını göstermektedir. Kürt sorununun, askeri yöntemin

dışına taşırılarak, demokratik siyasi bir platforma kaydırılması, önemli bir görev konumundadır. Milliyetçi önyargıları kıran geniş bir sivil toplum pratiği, geçmişten kalma psikolojik engelleri aşacağı gibi, demokratik hoşgörü ve barış ortamının her tür çözüm için yaratıcılığı teşvik ettiğini gösterecektir. Sorunu yıllarca bir bölücülük tabusu olmaktan çıkarıp, çağdaş vatandaşlık hukukunun da bir gereği olarak en güçlü ülke ve devlet birliklerinin, demokratik ölçütlerin uygulanmasından geçtiğini kanıtlayacaktır. Demokratik siyasi yöntemin çağdaşlığı bu şansı vermekte, dolayısıyla başarılı olma olanaklarını her geçen gün arttırmaktadır. Karşı olanların ise, teşhir ve tecritti o denli gelişim gösterip, tasfiyeleriyle sonuçlanmaktadır. Aslında cumhuriyet büyük bir değişim geçiriyor. Eski temelleri hızla aşılıyor. Yenilik, en güçlü tutku halini almış bulunuyor. Değişime karşı duranlar en büyük tepkiyi alıyor. Uzlaşma, değişme ve dönüşümden yana olmayan sözde kalmamış gibidir. Ama Türkiye korkuyor. Türkiye yakın tarihinden korkuyor. Kürtlere karşı işlediği suçlardan ötürü korkuyor; demokrasi güçlerine karışı yakın dönemde işlediği suçlardan korkuyor. Demokrasi kriterlerinden, onlara karşı ikiyüzlülüğünden korkuyor. Tüm bu korkular, krizi daha da derinleştiriyor. Kriz, söylendiği gibi gerçekten tek boyutlu değil, öncelikle siyasidir. Siyasal, psikolojik, sosyal, moral ve ekonomik boyutları son derece iç içedir. 'Ya toptan çözüm, ya tam çözümsüzlük' noktasına gelip dayanmış bulunuyor. Hiçbir sorun artık darbeyle ve bastırmayla çözümlenemeyeceğine ve böyle bir durum da ortada olmadığına göre, girilen dönem artık farklı olmak zorundadır. Milliyetçilikle çözümlenecek bir durum da yoktur. Ne bastırılacak bir sol, ne de savaş halindeki bir Kürt hareketi söz konusudur. Milliyetçilik neye karşı savaşacak? Bütün komşular dostluk istiyorlar. Halk şiddetten hiç yana değil, tersine şiddetten bıkmış, nefret ediyor. Daha da üstüne gelinirse, en büyük sosyal patlamayla tehdit ediyor. Eğer sosyal patlama, giderek büyüyen bir tehlike olarak patlatılmak istenmiyorsa, yeni döneme giriş gerekiyor. Bu siyasi, psikolojik ve sosyal bunalım boyutu karşısında, ne kadar dolar şırınga edilse de, yeni dönemin koşulları oluşmadıkça ve yeniden yapılanma gerçekleşmedikçe ekonomi, daha da derinleşmesi kaçınılmaz olan krizinden kurtulamıyor.

Sonuç Olarak;

Kapitalizmin çıkarları doğrultusunda geliştirilen bilimcilikler, adına ne tür şarlatanlıklar yapılırsa yapılsın, insan yaşamı öncelikle toplumsal bir yaşamdır. Devlet ve kapitalizm olmadan önce de toplum vardı. İnsan, toplumla insan oldu. Beğenmediğimiz, milyonlarca yıl süren ve basit bir aileye benzeyen klan toplumu olmasaydı ne kent ne sınıf ne devlet ne de uygarlık olurdu. Toplumu geliştiren kent, sınıf, devlet ve uygarlık değildir, tersine bu olguların hepsini gerçekleştiren varlık, toplumdur. İnsan yaşamında hiçbir şey, toplumun yerini tutamaz. Toplumdan vazgeçmek, toplum olmaktan çıkmak, insanlıktan vazgeçmek ve insan olmaktan çıkmak demektir. Demokratik Ulus, öncelikle toplum olarak kalmakta ısrarlıdır; Kapitalist Modernitenin karşısına 'ya toplum ya hiç' şiarıyla dikilir. Modernite çarklarında çözdürülen toplumun kalıcılığında, Tarihsel-Toplumsal bir gerçeklik olarak yaşanmasında ısrarlıdır.

Demokratik Ulus, özgür birey-yurttaşın gerçekleştiği alternatif modernitedir. Demokratik Ulus, toplumsal hiçleştirmeye karşı alternatif toplumdur; İktidar ve Devlet Toplumuna/Toplumsuzluğuna karşı Demokratik Toplumdur. Eşitsizliğin ve köleliğin her biçimiyle uygulandığı ve içselleştirildiği toplumsal tüketilişe karşı, özgürce ve eşitçe varoluşa kavuşan toplumdur. Toplumsal Yaşam açısından Demokratik Ulusu değerlendirdiğimizde, rahatlıkla bu tanımlamalara varabiliriz. Demokratik Ulus Toplumu olmak, sağlıklı toplum halinde yaşamanın başta gelen koşuludur. Ulus-devletin tükettiği toplumu, yeniden aslına iade eder. Sağlıklı toplum, sağlıklı birey yetiştirir. Zihinsel ve ruhsal sağlığına kavuşan bireyin, fiziki hastalıklara karşı direnci daha da artar ve hastalıklar azalır. Demokratik Ulusun Eğitim Anlayışı, toplumsallığı ve özgür birey-yurttaşı hedef aldığından, bireyin toplumla ve toplumun bireyle gelişme diyalektiği yeniden kurulur. Bilimlerin toplumsallaştırıcı, özgürleştirici ve eşitleştirici rolü yeniden ortaya çıkar. Demokratik Ulus, varoluşu hakkında doğru bilinç kazanmış toplumun ulusallığıdır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kürtlerin Toplumsal Sorunları ve Demopolietik Toplum Dirilişi

Mazhar Güler-Ferhat Önkol

Kendini yönetmek özgürlüktür!

Toplum, tarihsel süreç içerisinde birden fazla insanın bir araya gelerek ortak bilinç, duygu ve amaçlar çerçevesinde grup veya gruplar şeklinde birlik, örgütlülük içinde oluşturulan bir olgudur. Buna bilinçli, ahlaki-politik birliktelik de diyebiliriz. İnsanı insan yapan bilinçtir. Bilinç, bilmek, farkına varmak ve öğrenmekle oluşur. Ve aynı zamanda birlikten toplumsallık doğar. Deneyim ve tecrübeyi mirasa, tarih bilincine dönüştürmek ve geleceği planlamak kabiliyetidir. Bilinç, varlığın örgütlü hareket etmesini gerekli görmüş, insanı buna yönlendirmiştir. Toplumsal hareket etme sürü birleşiminde farklıdır. Sürü de toplu hareket eder ama bilinçli ve planlı bir birlik değildir. Bunun için toplumsaldır diyemeyiz. Sürü yaşamı tekdüzedir. Oysa toplumsal yaşam çok boyutlu ve çeşitlilik içerir. Bilinciyle politika geliştirir. Politik etkinlikle oluşturulan kararlar, toplum tarafından ahlaka dönüştürülerek, uyum oluşturulur. Sürüde politik etkinlik, ortak karar oluşturma yoktur. Politik aktivasyonun ortaya çıkardığı ortak fikir ve kararlar toplumun ahlakı haline gelir. Herkesin veya genel ekseriyetin doğru bulduğu, kabul edip uyduğu şey de ahlak oluyor. O zaman ortaya çıkan şudur: Toplum=zihin+demo+politika+ahlak=insanlaşma ve toplumsallaşmadır. Bunu bir kavram altında toplayarak "demopolietik toplum" diyebiliriz. Gerçek toplum ve toplumsallığın özü de, biçimi de buradan çıkar. Eğer bir yerde toplumsal sorunlar kaos-krize dönüşüyorsa orada toplumun demopolietik fonksiyonları sağlıklı işlemiyor demektir.

Bilinç ve zihin insan ruhsaliyetini, psikolojisini ifade eder. Psikoloji bir bilim dalı olarak zihin yapısını, işlevlerini araştırma konusu yaptığı kadar birey, grup veya bir toplumu belli kategoriden insanı, insanları başkalarından ayıran karakter özelliklerinin veya ruhsal duygu-davranış biçimini, durumlarını ifade etmektedir. Ruh soyut bir kavram olarak görülüyor olsa da özünde zihniyet olgusuna işaret etmektedir. Ruhsuz birey veya toplum olmaz derken zihniyetsiz, bilinçsiz, politikasız, ahlaksız toplum olunmayacağı ortaya konulmaktadır. Zihniyet toplumsal etkinliklerin sonucunda oluşur. Bu etkinlikler çok boyutludur.

Toplum demek aynı zamanda örgütlülük demektir. Örgüt kavramı, egemen, tekelci, sömürücü, devlet ve iktidar güçleri tarafından kriminalize edilmiş olması anlaşılır bir şeydir. Çünkü bu yapılar toplumun kendi öz hakikatine göre örgütlenip, işlemesini istemezler. Eğer toplum gerçek manada örgütselliğini, bütünlüğü çerçevesinde işlerse bu yapılar varlık gösteremez, varsa da yok olurlar. Örgüt, örgütsellik toplumun varoluşu ve özgür yaşamasının en temel oluş halidir. Bir toplumun örgütlenmesi engellenirse, örgütlü olma fonksiyonları sağlıklı çalışmıyorsa, sekteye uğruyorsa toplumsal gerilme ve yok oluş sürecine

girer. İnsanlaşma olgusu toplumsal örgü ile oluştuğu bilim dünyasının hemfikir olduğu konudur. Yani insanlığımızı toplumsallığa borçluyuz. O zaman insani varoluşumuzu ilk toplumsal form ile başlatabiliriz. Bu toplumsal form da klandır. "Klandan önce ne vardı" diye bir soru aklımıza gelebilir. Elbette klan yaşamından önce de bir yaşam vardı. Bu yaşama da "doğal yaşam" diyoruz. Doğal yaşam doğanın belirlediği, yön verdiği bir yaşamdır. Murray Bookchin buna "Birinci doğa" demektedir. Yani insan öncesi yaşam insanlaşmayla birlikte "ikinci doğaya" geçmiş oluyoruz.

Örgüt, örgütsellik toplumun varoluşu ve özgür yaşamasının en temel oluş halidir

İkinci doğa, toplumsal örgüdür, örgütselliktir. İnsan bilinci bunu ortak duygu, emek ve davranışıyla ortaya çıkarmış. Klan bunun ilk biçimi oluyor. Bunu, takriben M.Ö. 3 milyon yıllarında yaşamış olan insan anası, atası olarak tanımlanan Afrika'da bulunan Lucy olarak adlandırılan bir kadına ait fosile kadar dayandırabiliriz. Bu insan ile primatlar arası halka olarak tanımlanmıştır. Sonrasında 2,5 milyon yıla Habilis insanı, 2 milyon yıla Erectus insanı ve 200 bin yıla günümüz insanına yakın atası Sapiens tarihlenmiştir. Bu canlı forumlar Homo (İnsan) Erectus'a kadar doğal-sürü tarzında yaşamıştır. Tam olarak insanlaşmayı tamamlamamış olsalar da bazı insani özelliklerinin geliştiği belirlenmiştir. Bundan dolayı Hominid, primat veya insan atası olarak tanımlanmıştır. İnsan atası deyip de insan olarak tanımlanmaması da garip gelebilir. Çünkü toplumsallık örgüsü oluşturamamışlardır. Doğaya bağımlı, doğaya biçim verme, kontrol etme yoktur. Doğadan kopuşu Homo Erectus (Belki de Adem ve Havva) gerçekleştirmiştir. Cennet yaşamı doğal yaşamdı, oradan kovulma, kendi başının çaresine bakmayı gerektirir. Adem atamız Havva anamız cennete benzer bir bahçe yaptılar. Artık doğada meyve, sebze, av peşinde oradan oraya gitmeye gerek yoktu. Toprağa çapayı vurdu, kendi kaderini eline aldı. Bu klanı yerleşik hayata geçirdi. Erectus zeminini hazırlamış, Sapiens hayata geçirmiştir. Sapiens toplumsal örüntüyü ilerletip klanını geliştirir. Klan bilinçli, örgütlü topluluktur. Toplumun ilk formu ve bilincidir. İnsan tarihinin en uzun evresini kapsar.

Toplumsal yaşamda tekelci, sömürgeci, iktidarcı olguların belirmesiyle birlikte toplumsallıkta yarılma ve sapmalar baş göstermiştir. İktidar ve tekelcilik toplumun artı değerlerinden beslenir. Toplumun kendi geçimini sağlamak için ürettiklerinin çoğunu kendine alır. Bu anlayış klanların kabile formu içinde bir araya gelerek yerleşik hayata geçmenin (neolitik dönem) ortalarına doğru gelişmeye başlar. Gelişen bu toplumsal sapma kendini köleci sistem olarak örgütlülüğe büründürerek toplumu baskı ve sömürü cenderesine alır. Toplumun elindeki değerlere el koyma veya toplum öğelerini kul-köle olarak çalıştırabilmek için zor araçlarına, ideolojik ikna argümanlarına ihtiyaç vardır. Toplumun bir kısmı zor aygıtları ve baskı yöntemleriyle, bir kısmı hayal ürünü; din-mitoloji-hikaye-ideolojik ikna argümanlarıyla denetim altına alınarak köleci düzene sokulurken, toplumsallığın demopolietik değerlerinden taviz vermeyen kesimler ise direnişe geçerler. Köleci sisteme karşı bu toplumsal direniş yeni bir toplumsal formun oluşmasını yaratır. Bu da aşiret formudur. Akraba kabileler, köleci sisteme karşı yurtlarını, varlık ve özgürlüklerini korumak için güçlerini birleştirerek aşiret tarzında yeni bir toplumsal rol oluştururlar. Kabilelerin aşiretsel örgütlülüğü, direnişi etkili olur. Köleci sistemi işlemez hale, krize sokar. Köleci sistem de krizden çıkışın çözümünü feodal sistemi geliştirmekte bulur. Feodal sistem her ne kadar kölecilikten vazgeçilmiş bir sistem gibi gösterilse de öyle değildir. Köle sahibi (efendi) yerine senyör (lord, ağa) geçmiştir. Köle de maraba (serf, xulam) olmuştur. Yani toplumsal sömürü daha da ağırlaştırılmış, derinleştirilmiştir. Feodalizm, toprağın tümünü mülkiyetine almaya çalışarak toplumu da kendi topraklarında serf-maraba-xulam kılmaya çalışmıştır. Oysa toprak toplum için varlık-yokluk meselesidir. Toprağı onun yurdudur, yaşam ve beslenme yeridir. Bu nedenle toprağın bir kaç kişinin tekeline girmesi toplumsal krizi doğurur. Demopolietik toplumun bu toplumsal krizi aşması

için aşiret formundan yeni bir forma geçiş yapması gerekiyordu. Ve öyle oldu. Yakın akraba aşiretler, klan ve kabile mahiyetleriyle halklaşma formunu geliştirerek feodal düzeni kaos ve krize sürükler. Ancak toplumsal bünyeye sirayet etmiş sömürücü, tekelci yapılar yine de sökülüp atılamaz. Bu yapılar toprağı bırakıp pazarı-ticareti ve üretim araçlarını ellerine alarak kapitalist sistemi gerçekleştirirler. Kapitalist sistem sömürücü, baskı ve adaletsizliği daha da artırır. Toplum ve ekonomi karşıtı kapitalist, sömürücü düzenine karşı toplumsal bünye hala direnişte ve yeni bir form oluşturma arayışındadır. Kürt Özgürlük Hareketi ve öncülüğü günümüzde bu direnişe öncülük etmektedir. Alternatif olarak da "demokratik ulus" formu önerilip inşa edilmeye çalışılmaktadır.

Demopolietik toplum, toplumun başka bir iradeye, temsile, iktidara, devlete vb. himaye, kontrolcü güce ihtiyaç duymadan doğrudan kendini yönetmesidir

Abdullah Öcalan, ahlaki-politik toplum, demokratik toplum, demokratik uygarlık, demokratik ulus olarak tanımlarken, literatürde şimdilik kötüler içinde en uygun kavramların bunlar olduğunu belirterek, ileride daha uygun bir kavram bulunursa kullanabileceğini de ekler. Öcalan'ı okuduğumuzda gördük ki, ortaya konulan paradigmaya uygun düşecek ve en iyi anlamlaştıracak kavramlar demokrasi, politika ve ahlaktır. Biz demokrasinin "krasi" ekini Yunan mitolojisinin iktidar tanrısından geldiği için bu kavramdan çıkarak "demo"yu, toplumsallığı tanımlayan en etkin kavramlar olan politika ve ahlakla bütünleşerek "demopolietik" şeklinde ortaya koymak istedik. Toplumun kendi kendini yönetmenin en ideal formülü budur diye düşünüyoruz. Böylece bundan sonra demokratik toplum, demokratik uygarlık, ahlaki-politik toplum, demokratik ulus kavramlarının içeriğini ihtiva ettiğini düşündüğümüz "demopolietik toplum" kavramının kullanılmasının daha doğru olacağı inancındayız. Bunun kavram karmaşasını da ortadan kaldıracağına inanıyoruz. Demopolietik toplum, toplumun başka bir iradeye, temsile, iktidara, devlete vb. himaye, kontrolcü güce ihtiyaç duymadan doğrudan kendini yönetmesidir. Özcesi toplumun özü, izleyişi, eyleyişi, var olması ve örüntüsü demopolietiktir.

Kürt toplumsallığını ve sorunlarını da bu yöntemle ele almak daha doğru tahlil ve sonuçlara götürecektir. Kürtler Mezopotamya'nın en kadim halklarındandır. Arkeolojik kalıntı ve bulgulardan elde edilen veriler, Kürtlerin buralara yerleşme tarihinin insanlığın bu bölgede yerleşik hayata geçme sürecine kadar dayandığını göstermektedir. Bu verilere bölgedeki Sümer, Akad, Asur, Babil ve Kürt olarak adlandırılan Gundî, Gutî, Kurdî, Hurî, Mîtanî, Kasît, Kardu, Kardukiler... Yukarı Mezopotamya'da M.Ö. 7-8 binlerde yerleşik hayata geçtikleri, neolitik; köy-kadın devrimini gerçekleştirdikleri; köleci sistem saldırılarına karşı kabile, aşiret birlikteliklerini-konfederasyonlarını oluşturarak Nairî ve Med organizasyonlarıyla halklaşma sürecine girmişlerdir. Bu süreç M.Ö. 550'li yıllara kadar gelir. Bu döneme kadar Kürtler kendi yurtlarında genel anlamda özyönetime dayalı yaşamışlardır. Bir dış Pers saldırısı ve Harpagos'un iç ihaneti sonucunda yabancı yönetim altına alınmışlardır. Yabancı yönetim altında da parçalı güç ve bölgelerde öbekli, özerk iktidar yapıları çerçevesinde yaşamışlar. Üst tabaka ailevi ve mikro iktidar çıkarları için dış, işgalci, sömürgeci yapılarla işbirliği içinde hareket edip bu statüye razı olurken, demopolietik toplumsal bünye sürekli özgürlük direnişi, isyanları ve savaşı içinde günümüze kadar gelmiştir.

20'nci Yüzyılda Kürtler büyük kırımların yaşandığı yerel özerkliklerinde tamamen ortadan kaldırıldığı, ulus-devletler arasında dörde paylaşıldığı, artık esamelerinden bile bahsedilmesi yasak ve suç sayıldığı bir sürece girmiştir. Dört işgalci, sömürgeci ulus-devletin soykırım ve asimilasyon değirmenine alınarak öğütülüp başka ulusların inşası için malzeme haline getirilmeye çalışılmıştır. 1970'ler sonrası Kürtler için yeni bir dönemdir. Bir grup aydın-öğrencinin Kürt toplumsal tarihinin direniş mirasından, demopolietik toplum kalıntılarından ve dönemin bilimsel zihniyetinden aldığı güç ve bilinçle Kürt

toplumsallığında uyanış, diriliş, direniş ve özgürlük sürecini başlatmışlardır. Bu Özgürlük Hareketi kısa süre içinde Kürt sosyolojisinde çok ciddi değişim-dönüşüm ve gelişimler yaratmıştır. Tekrar toplumsal değerlerine sahip çıkma, uyanış ve dirilişi sağlanmış, yediden yetmişe kızları-erkekleri ile destansı bir direniş süreci ortaya konulmuştur. Bu direniş ve toplumsal önderlik boşluğu doldurulmuş; ortaya çıkan yeni önderlik direnişi yıkılamaz bir toplumsal zemine-hakikate oturtulmuştur. Kürt toplumu için gelişmenin en büyüğü bu alanda boşluğu doldurması olmuştur. Ortaya çıkan bu toplumsal direniş potansiyeli sadece Kürtlerle sınırlı kalmamış, periferik ve küresel ciddi bir etki ortaya çıkarmıştır.

Bu durum Kürt sömürüsü üzerinden palazlanıp iktidar olan yerel-bölgesel ve küresel güçleri paniğe sokmuştur. Özgürlük Hareketi ve Önderliği kapitalist sömürü düzeninin sahiplerini telaşlandırmıştır. Özgürlük Hareketi'nin her an öngörülmez gelişimleri, devrimsel alt üst oluşları etkileyebileceği durum tahlili yapılarak, küresel düzeyde ve tarihte eşi benzerine rastlanmayan bir küresel komployla Abdullah Öcalan bir ada hapishanesinde katı tecrit ve esaret koşullarına alınmıştır. Halkların, demopolietik toplum unsurlarının ilkbaharları bu şekilde kara kışa dönüştürülmeye çalışılmıştır. Geliştirilen tasfiye ve yok etme sürecinden ağır toplumsal bedeller ödenerek çıkılabilirmiştir. Çok boyutlu, çok aktörlü saldırılara karşı gösterilen direniş, verilen bedeller, Öcalan ve Özgürlük Hareketi'nin geçmişin hatalarının tekrarlarını aşacak, yeni durum ve sürece cevap olabilecek bir kurumsal ve anlamsal yoğunlaşmaya götürmüştür. Bu yoğunlaşma sonucunda Özgürlük Hareketi yeni alternatif bir sistemle daha güçlü bir çıkış yapmayı başarmıştır. Yeni sistemle hareket klasik bir örgüt olma durumundan demopolietik tarihsel toplum zeminine-hakikatine oturtulmuştur. Hareket doğru mecrasını bulmuş, toplumsal bedene gerçek ruh ve bilinci kazandırmıştır. Bu hareketin artık yenilmezliği ebediliğinin olduğu zemindir. Ebedi olan toplumsal örgü ve varlıksa, bu hareket bu örgü ve varlıkla buluşmuş, ete kemiğe bürünmüştür. Kürt toplumunun Özgürlük Hareketi ve Önderliğinin bütünleştiği, dinamize olduğu yeni dönemde her şey tamamlanmış, bitmiş değildir. Asıl süreç bundan sonra başlamıştır. Yıkıma uğratılan toplumu yeniden kendi özü üzerinde inşa etme sürecidir. Yeni paradigma ile toplumsal tahlil yapılmış, toplumsal hakikatin ne olduğu ortaya konulmuştur. Bu da demopolietik toplum hakikatidir. Kürt toplumu bugün bu sürece girmiş bulunuyor. Bunun yanında eski, sömürücü, işgalci iktidar ve ulus-devlet sisteminin yarattığı toplumsal yıkımlar, oluşturdukları yapısal ve anlamsal problemler var. Şimdi de bunların ne olduğuna kısaca bir göz atalım.

Kürtlerde Ulusal Birlik

Kürtlerde ulusal farkındalık 19'uncu Yüzyılın ortalarında oluşmaya başlar. Halklaşma formunun boyut kazanması, farklı kültürlerin kendini yeni toplumsal form, duygu ve zihniyetle tabi görmesinin kabulü ortak vatanı, kültürü, bilinci benimsemesi, kapitalist sistemin sömürü ve hegemonyasına karşı arayış ve direniş gibi olgular halklaşmayı uluslaşmaya taşımıştır.

Kapitalizm, uluslaşmayı toplumsal zeminden, özünden saptırmak için ulus-devlet sistemi tarzında demopolietik uluslaşmaya karşı ulus-devlet gibi bir canavarı inşa etmiştir. Ulus-devlet veya devletin ulusu tarzında örgütlenmeleri toplum ve ulus karşıtıdır. Elit, çıkarcı, egemen bir kesimin toplumu kafesleme şebekesi veya hapishanesidir. Kürt toplumunda her ne kadar üst tabakanın talep ve arayışı olmuşsa da kadim ve güçlü demopolietik toplum değerleri, ulus-devlet gibi toplumsallık karşısı sisteme girmeye razı olmamış, rıza göstermemiştir. Bu anlamda Kürtlerde ulus-devletin gelişmeyişi dış güçlerin değil, toplumsal yapının kabul görmemesi nedeniyle olmuştur diyebiliriz. Çünkü kapitalist sistem karakteri gereği her ulusu, ulus-devlet rejimine alarak kendisine dönüştürme çabasındadır. Kürt toplumunun demopolietik değerleri bu rejimle uyuşmamış, kültürel, ahlaki zihniyet, doku uyuşmazlığı göstermiştir. Bu da Kürt toplumu için eksi değil artı olmuştur. Kürtler ulus-devlet sistemine girmediği için bu sefer dört ayrı ulus-devlete dağıtılmıştır. Bu şekilde ulus-devlet rejimine yönlendirme çabası içinde olunmuştur. Kürtlerin yaşam, inanç, ahlak, kültür ve yönetim anlayışları özgürlükçüdür, yerel ve otonomdur. Kürtlerdeki ulusal parçalanmanın en büyüğü ve en önemlisi bu iki çizgi arasındadır. Ulus-devlet peşinde olan çıkarcı,

hanedan şebekeler ve toplumsal hakikati çizgisi olan demopolietik ulus arasındadır. Ulus-devlet çizgisinde olanlar (KDP, Hür Dava Partisi vb.) hegemon ve işgalci ulus-devlet yapılarıyla işbirliği içinde hareket ederken; demopolietik ulus çizgisi de özgüce dayalı özgürlük çizgisinde birliği oluşturma mücadelesinde, çizgisindedir. Kürt toplumunun yapması gereken şey, bir an önce ulus-devletin işgalci, çıkarcı, ihanetçi çizgisinden kurtulma ve gerçek değerleri olan demopolietik ulus çizgisinde birliğini oluşturmasıdır.

Kürt Toplumunda Din

Din, ahlakın biraz daha katılaşıp inanca dönüşmesidir. Bu anlamda toplumsallığın önemli kültürel, inançsal değeridir. Özüyle oynanıp iktidarcı, devletçi, çıkarcı toplum karşıtı bir sapmaya uğratılmış olması gerçek özünü değiştirmez. Toplumsal din ve inançlar her zaman özgürlükçü, demopolietik olmuşlardır. Kürtlerde de böyledir.

Din olgusu insanlaşma-toplumsallaşma ile birlikte başlamıştır. Doğru yaşamın yolu, inancı ve ütopyası olmuştur. Günümüze kadar sentezlenerek, birbirini izleyerek gelmiştir. Her yeni dinin bir önceki dinin sadece aşınmış yanlarını reddederek, olumluluklarının devamı olarak kendini göstermesi bundandır. Yine kendini yeni gelişmeler ve ihtiyaçlar çerçevesinde güncelleyip geliştirenler olduğu gibi katılaşma, sapma gösterip eriyenler de var. Ama toplumun kendisi zaten çok dinli ve inançlıdır. Toplumcu çizgide olanların isimleri farklı olsa da özleri aynıdır. Önemli olanda isimleri değil özleridir. Bu anlamda aynı isim altında toplamanın gereği ve anlamı da yok. Doğru olan her inancın kendini ayrı isimle ve toplumsal öz değerleriyle yaşamasıdır. Din ve inançların tehlikesi iktidarcı, devletçi çıkar şebekelerine alet edilmesidir. Önemli olan dinin toplumsal değerlerinden kopmaması ve bu şebekelerin topluma karşı kullandığı bir silaha dönüşmemesidir. Kürtlerde din konusunda ciddi sorunlar var. Kürt toplumu şu an birçok din ve mezhebe bağlı yaşıyor. Kürdün Müslümanı, Musevisi, Zerdüştisi var. Bunun yanında her dinin mezheplerine dağılmışlık var. Din ve mezheplerdeki çeşitlilik demopolietik toplum gereğidir. Çeşitlilik kötü ve yanlış değildir. Bu din ve mezheplerin birbirini yok etmesi, kendine dönüştürmesi yerine her birinin yaşamını maneviyatla anlamlaştıran, ahlaki kılan, iyi-güzel ve doğruya yönlendirmede yarış halinde olmaları doğru olandır. Kürtleri bir dinde veya mezhepte tekdüze yapmak kazanım değil kayıp olacaktır. Her dinin ve mezhebin demopolietik çizgisinde gelişmesi, geliştirilmesi toplumsal ve inançsal doğru ve kazanımdır. Dini inanç konusunda da Kürtler iki çizgiye ayrılmış haldedir. Yabancı iktidar ve yönetimlerin toplumsal zeminden saptırıp toplum ve din karşıtına dönüştüren işbirlikçi, dinci çizginin (Hür Dava Partisi vb.) bir toplumsal karşılığı olmasa da Kürt toplumunun düşman odakları tarafından sürekli kullanılagelen yapılardır. Yakın zamanın Babanzade Abdurrahman Paşa İsyanı'ndan bu yana Şeyh Ubeydullah, Şeyh Said, Seyit Rıza vb. birçok isyana bakıldığında "Kürt" işbirlikçi şeyh ve mollalar tarafından, haklı, halkçı isyanların din karşıtı olduğuna dönük kara propagandalarla kanla bastırılmasının fetvaları verdirilmiştir. Bugün de bu çizgide olanlar her gün onlarca Kürdü öldürdüğünü övünerek söyleyenlerin sofrasına oturmakta, "Kürt" olarak Kürdün kanını dökmektedirler. Kürtler için elzem olan bir an önce bu çizgiyi iyice teşhir etmek ve din alanında yaratılan sapkınlıkların giderilmesi için oluşan boşluklar doldurularak toplumun kendi değerlerini hakikate dayalı yaşamasını sağlamaktadır. Demokratik İslam Kongresi çalışmaları anlamlı ve değerlidir. Önemli mesafeler alınmış ama kadro zayıflığı paradigmal, perspektifsel doğrultuyu geliştirme, yaygınlaştırmada zayıf kalındığı için çoğu zaman iktidara, anti-toplumcu din çizgisine savrulmalar yaşanabiliyor. Politik ve ahlaki olarak toplumsal çizgide duruluyor olunsa da zihniyet ve perspektif oluşturmada din karşıtı çizginin değirmenine su taşıyacak durumlar hala yaşanabiliyor. Bir zihniyet arınması, toplumsal perspektif oluşturma ihtiyacı elzemdir. Demokratik İslam Kongresi'nin de "Demopolietik İslam Kongresi" tarzında isim güncellemesini yapması da özüne daha uygun düşeceğini düşünüyor ve öneride bulunuyoruz.

Kürt Toplumunda Aile

Aile, her ne kadar esir, devletçi uygarlık çizgisinin en fazla üzerinde oynadığı bir olgu olsa da toplumsallığın en küçük yapı birimidir. Mevcut

durumda genelde olduğu gibi Kürtlerde de aile yapısı krizlidir. Bu kriz bilimsel değil mevcut sistemden kaynaklıdır. Aile temel toplumsal amaç ve değerlerinden koparılarak erkeğin iktidar alanı-devletçi, sistemin çocuk üretme atölyesi, egemen-elit yapının angarya işlerini gören bir yapı haline getirilmiştir. Bu bencil, iktidara, toplumsallıktan uzaklaştırılmış aile yapısı, enerjisi sürekli iç bunalım ve krizli halde tutularak toplumsallık atomize edilmiş oluyor. Aynı anlayış Kürt toplumu ailesi üzerinde çok daha fazla uygulanmaktadır. Aile kendi değerlerinden uzaklaşsın, toplumsallığı, özgürlüğü ve örgütselliğiyle buluşmasın diye neredeyse her aile efradı üzerinde ayrı bir politika uygulanmaktadır. En kendini korumaya çalışan ailelerin içine bile sızılarak mutlaka bir ya da birkaç kişi aile ve toplum ahlakıyla bağdaşmayan fiillere sürükleniyor. Gayri ahlaki (fuhuş, uyuşturucu, hırsızlık, dolandırıcılık, çetecilik, ajanlık, bencillik, apolitiklik) işlere sürüklenen aile üyeleri üzerinden ailenin enerjisi içten tüketiliyor. Aile itibarı, onuru yıkıma uğratılıyor. Toplumsal sorumluluklardan uzaklaştırılıyor ve kirli sistemin kirli işlerinin yaptırıldığı bir kuruma dönüştürülüyor. Açık ki bu bir aile değil aile yıkıcılığıdır.

Aile demopolietik bir toplumsal yapı olup özgür eş yaşam zemininde form bulmuştur. Tekrar bu zemine kavuşturmak gerekir. Bu alana dönük sistemin bozma uğraşlarına mukabil bir düzeltme gerçek toplumsal aile hakikati ile buluşturma çaba ve çalışmaları görülmüyor. Bu alanda da demopolietik toplum ailesinin değerleri her aileye taşırılma çalışmaları yapılırsa büyük bir toplumsal sıçramayı yaratacağı kesindir. Bireyden başlayıp aile ve diğer tüm toplumsal yapı ve formlardan “kelebek etkisi” gibi de bir dönüşüm-gelişme yaratabilir. Aksi takdirde kaybeden aile, kaybeden toplumsallık olacaktır.

Kürt Toplumunda Birey

Birey yaygın ve yoğun bir biçimde sistemin yozlaştırıcı, bencilleştirici saldırısı altındadır. Kürt bireyi bundan fazlasıyla “nasibini” almış-almaktadır. İşgalci, sömürgeci, ulus-devlet yapıları beşikten mezara kadar bireyin peşini bırakmaz. Kreş ve okul aşamalarıyla kendisine bir iş kolunda hizmet edecek tarzda kul-köle-kalifiye eleman-birey yetiştirme programlarına tabi tutar. Yetişen birey, aile ve toplumsal değerleriyle değil, sistemin stereotipi olarak iyi maaşlı, askeri, işçisi, amelesi, memuru, bürokratı, eleman biçiminde yetiştiriliyor. Birey ana-babasının toplumsal maneviyatından uzak, bencil maddiyata, haza ve kazanca güdümlenir. Buna gelmeyenler ise çeşitli sert veya yumuşak cezalandırılmalara maruz bırakılır. En hafifi kötü kazançlı bir iş veya işsizlik en serti hapishane veya mezardır. Birey, bu cenderede sürekli “Akıllı ol, toplumsal yaşam, kültür, hak ve taleplere yönelme, kendi kariyer ve kazancına bak” şeklinde telkin altında tutulmaktadır. “Akıllı ol” denilen şey de “sisteme teslim ol veya öyle görün”dür. Bu durum kişiliği parçalanmış, maddi doyumsuz, mutsuz, krizli, toplumsallığa duyarsız bireyi ortaya çıkarmıştır. Güdümlenmiş hayallere ulaşmayı başaramayan çağdaş Sisifoslar gibidirler. Sisifos’un ki ucunda mutlaka başaracağım iradesi değil, sürekli yanlışa-başarısızlığa mahkûmiyettir. Sistemin yarattığı kişilik budur. Kürt toplumunda çok yaygındır. Çünkü bireyi çok yönlü, çok faktörlü, çok bileşenli saldırılar altındadır.

Tarihsel, toplumsal çizgide bir karakter mirası, idealleri var. Özgürlük mücadelesiyle bu daha da belirgin hale getirildi. Geçmiş tarihsel toplum kahramanlıklarının ardılları ve sentezleri niteliğinde Zîlan, Beritan, Agit, Sara ve daha niceleri sayılabilecek örnekler ortaya çıkarılmış. Toplumsal birey ve kahramanlık ancak sistem dışına çıkılarak demopolietik toplum insancısı olunarak sağlanabilmektedir. Sistem hastalıklarından arınmak bile büyük bir savaştır.

Günümüzde çocukluktan yetiştirme imkanları vardır. Yeni nesil, yeni birey “Kendini bil!” şiarıyla demopolietik toplum değer, düşünce ve bilinciyle yetiştirilebilirse sağlıklı bir Kürt bireyi ortaya çıkarılabilir. Sistemin hastalıklarını kapmış yığınla birey var. Öcalan’ın dediği gibi “insan taslakları” hareket edebilen kadavralar gibidirler. Ne ruh ne umut taşıyorlar. Sistemin salgınına tutulmuş bu kesimi de eğitip-bilinçlendirip toplumsal çizgiye kazandırma sorunları da var.

Bireyin doğal, demopolietik toplum özelliklerinin hakim hale getirildiği bir yerde sistemin hayal süsleyici, sanal dünyası etki etmez. Kürt bireyi diğer

toplum ve halk bireyleri gibi değildir. Tüm toplumsal, bireysel haklarından mahrum bırakılmış. Yurtsuz, dilsiz, bilinçsiz, savunmasız, ölçüsüz, kültürsüz, toplumsuz, değersiz bırakılmış, bırakılmak istenmiştir. Kendi toplumsal değerleri, özgün örgütsellikleri, siyasal iradeleri, ekonomik sistemleri ile daha fazla buluşma gerekliliği vardır.

Kürt Toplumunda Yönetim

Kendini yönetmek özgürlüktür. Özyönetimi olmayanın özgürlüğünden bahsedilemez. Yönetim toplumsallığın kendini var kıldığı en temel olgudur. İktidarla aynılaştırılamaz. Demopolietik toplumda tüm toplumun politik karar oluşturma sürecine katıldığı, ahlaki normlar inşa ettiği bir özyönetim var. İktidarcı, eril-devletçi yapılarda politika yerine bürokrasi-demagoji (halkı aldatma); ahlak yerine hukuk; toplum (halk, demo) yerine devletin rol üstlendiği bir yabancı yönetim var. Yönetimsiz toplum, toplumsuz yönetim olmaz. Toplumsal zemin ve fonksiyonlarından kopmuş bir yönetim, yönetim olarak değerlendirilemez. Ancak yabancı iktidar olarak değerlendirilebilir.

Kürt toplumunda mevcut durumda demokratik konfederal sistemin çatısı altında gelişen bir özyönetim kurumsallaşması, bilinci, talebi ve mücadelesi var. Gerekli kurumsal, anlamsal çerçevesi ortaya konulmuş, inşa ve işletmede sorunlar mevcuttur. Bin yıllardır yabancı iktidarların bu alanda yarattığı yıkım ve hastalıkları gidermede zorlanma görülüyor. Kürt toplumu gerçek manada demopolietik fonksiyonlarına kavuşursa sorunlarının çoğu kendiliğinden çözüm yoluna gireceği belirtilebilir.

Kürt toplumsal gerçeğiyle ilgili örnek babında açımlamaya çalıştığımız boyutlara eklenebilecek daha birçok yan var. Bunlar bir makalenin sınırlarını aşacak düzeyde olduğu için fazla teferruatlarına giremeyeceğiz. Ama toplumsal duruma ilişkin kısa maddeler halinde şunlar da eklenebilir:

1- Bireyin grup ve sınırların bazı ahlaki-politik değer ve normlar etrafında oluşturulan uyumlu yaşama sosyal düzen denilir. Kürtler yabancı yönetimleri altında olmalarına rağmen bu sosyal düzenlerini koruyup geliştirmesini başarmışlarıdır. Bunu köklü demopolietik toplum özelliklerine borçludurlar. Kürt toplumunun sosyal düzenin bozucu ve bozmaya çalışan faktör ve güçler hiç eksik olmamıştır. Buna karşı demopolietik çizginin direnişinde hep varola gelmiştir. Günümüzde bu çizgi kendini çok daha güçlü göstermektedir. Sosyal düzenini koruma, geliştirme mücadelesini yürütmektedir. Kürt veya Kürt toplumu adına ortaya çıkıp Kürt sosyal düzen uyumunu bozmaya, yıkıma uğratmaya çalışan çok sayıda iç ve dış güç bulunmaktadır. Bunlar da çoğunlukla din, devlet, milliyetçilik, cinsiyetçilik, Kürtçülük, bölgecilik adı altında çıkarcı iktidar yapıları ve hizmet ettikleri işgalci güçlerdir. Kürt toplumu geçmiş yaşanmışlıklardan çok iyi dersler çıkarmıştır. Deneyimle kazanılan dersler toplum için pahalıya mal olsa da toplumsal hafızanın derinlerine işleyerek şaşmaz refleksler oluşturduğu da bir gerçek. Kürtlerde bugün bu refleksler çok daha güçlüdür. Son yüzyılın acı ve zorlukları, kırk yıllık savaş süreci Kürt toplumuna kendi toplumsallığını, dostunu ve düşmanını daha iyi tanıtmıştır. Toplumsal düzeninde buna göre sağlam tutmakta, savulmalara zemin vermemektedir. Bu durum, çeşitli düzeylerde asimilasyona uğramış kesimleri de etkilemiş, tekrar toplumsal kimliklerin döndürmeyi sağlamıştır.

2- Kürt toplumunu oluşturan sosyal grupları birbirini etkileme, geliştirme, ortak değerlerini güçlendirmeleri hep engellenmiş; zıtlıklar oluşturularak birbiriyle ihtilaflı veya çakışmalı hala getirilmiştir. Rol ve konumları toplumsal yaşama göre değil, işgalci devletlerin çıkarlarına göre belirlenmeye çalışılmıştır. Yaşam tarzları baskı altına alınarak, tek düzey bir yaşama zorlanılmışlardır. Hobbes'in "İnsan insanın kurdudur!" anlayışının gelişmesi teşvik edilmiş, toplumsal düzen ve uyum sürekli problemi tutulmuştur.

3- Sosyal ilişki ve etkileşim minimalize edilmeye çalışılmıştır. Var olan iletişim ve etkileşim, zorunlu ihtiyaç alışverişleri veya içi boş; asosyal anlamsız ilişki düzeyindedir. Etkileşim, toplumsallıktan uzak, sistem kültürüne özendiren sınırda tutulmuştur.

4- Sosyal sistem veya yapısal bütünlüğünün oluşması hep engellenmiştir. Aile kendi içinde başka ailelerle veya toplumsal yapıyla hep uyumsuz kalınmıştır. Din ve inançlar çatışmalı ve birbirinden uzaklaşmanın sebebi yapılmıştır. Siyaset kurumu hep egemen-işgalci güçlerin inisiyatifinde veya elinde yürütülmüş, Kürt siyasi iradesi sürekli darbelenmiş, baskı altında tutularak gelişimi engellenmiştir. Kürt bireyinin toplumsallığını yaşaması yasaklanmıştır, başka ulusların, ulus-devletinin kullanım malzemesi haline getirilmiştir. Ekonomik olarak hem dışa bağımlı ve muhtaç düzeyde tutulmaktadır. Temel toplumsal sistemi oluşturan bu olgular tasfiye veya ölüm sınırında tutularak toplumsal düzen ve bütünlüğün oluşması engellenmiştir.

5- Toplumsal hareketlerin gelişmesi, örgütlenmeleri ve eylemselleşmelerine ya izin verilmemiş ya da saptırılıp sistem çıkarları düzeyinde statükoyu zorlamaya derece tutulmuştur. Umut ve beklentiler devlet ve aparatlarına kanalize edilmektedir. "Bu iktidar gitsin diğeri gelsin" umut ve beklentisi toplumsal sorunların çözümüne deva olmamıştır. İsmi üzerinde "iktidar" hedeflenmekte. Doğal olarak aynı olacaktır. Bir süre sonra da "Bu da gitsin bir başkası gelsin!" denilecektir. Köklü çözüm buradan çıkmaz. Yapılması gereken sistem içinde iktidarı hedefleyen tüm parti ve oluşumları aynı kefede ele almaktır. Zaten söz konusu özgürlük ve özyönetim olduğundan hepsi, "milli mutabakat" oluşturmakta, toplumsal çıkışın bastırılması için her biri ayrı ayrı rol üstlenmekte, rıza veya zor aygıtlarıyla toplumu tepelemektedirler. Halkın, toplumun, umut ve gelecekleri bunlara ipotek edilemez. Toplumun sorunlarını ancak ve ancak toplumun kendisi çözebilir. Sorunların kaynağı olan zihniyet ve oluşumlar sorunları çözemez; daha da ağırlaştırılmasında rol oynayacaklardır. Toplum demopolietiktir. Demopolietik fonksiyonlara hassasiyet kazandırmak tüm sorunların çözümüdür.

6- Toplumsal değişim ve gelişimin olumlu yönde olması engellenmiştir. Toplumsal yönden gelişmelerin önü tıkatılmış, olumsuz ve geri düzeyde tutulmaya çalışılmıştır.

7- Kürt toplumunda sosyal problemler genel ekseriyet devlet, sınıf, kent, cins, iktidar, işgalci, sömürgeci yapılardan veya işgalci devlet ve işbirlikçilerinden kaynaklı sorunlardır. Ancak bu yapıların geriletilmesi veya tasfiyesiyle problemler çözüm yoluna girebilir. Sosyal problemlerin artış ve yaygınlığı ahlaki çöküntüyü yaratmıştır. Sosyal düzensizlik ve çöküntü egemen ve işgalcilerin işine geldiği için bu "normal" bir hal haline getirilmiştir. Bu durumda olan toplumu yönetmek egemenler için her zaman daha kolay olmuştur.

8- Sosyal politikalar, sosyal kontrol mekanizmaları işlevsizleştirilmiştir. Toplumun kendi sorunları çözme, ihtiyaçlarını karşılama, varlık, birlik, işleyiş ve refahını sağlamasının en temel fonksiyonları engellenmiştir. Politik iradelerin yok sayılmış bir merkezde tekelleştirilip işbirlikçi, işgalci güç denetimlerinde tutulmuş, tutulmak istenmektedir.

9- Ekoloji (çevre sorunları); insan ve doğa, toplum ve insan karşıtları oluşturulmuştur. Kürtlerin yaşadığı coğrafya ekolojik yıkım ve tasfiyeyle yararlanamaz hala getirilmeye çalışılmıştır. İnsanlığı milyonlarca yıl beklemiş olan coğrafya en haininin, en zaliminin saldırılarına maruz bırakılmıştır. Doğanın tasfiyesiyle Kürt toplumunun tasfiyesi hedeflenmiştir. İnsansızlaştırma, bitki örtüsü ve canlı popülasyonlarının yok edilmesi üzerinden sağlanmaya çalışılmıştır. Ekolojik bilinç saptırmalarıyla insanların kendi elleriyle kendi cennetlerini cehennemlerine çevirmenin yolu açılmıştır.

Sonuç olarak, sosyo-psikolojik olgularıyla vardır. Sosyo-psikolojik olgular çok boyutludur, girift ve karmaşıktır. Hepsine sınırlı dar bir makalede yer vermek, analizini yapabilmek zordur. Bizde temel boyutlardaki konulara ilişkin vurgu yapmak ve işaret etmekle yetinmeye çalıştık. Yukarıda ortaya koyduğumuz hususlara ilaveten eğitim, sosyalleşme, boş zaman, adalet, eşitlik, sağlık, yaşlılık, göç, suç, tüketim, üretim, bilim, beden, kadın, çocuk, barınma ve benzeri, tüm toplumsal olgularda işgalci sömürgeci yapıların olumsuzlaştırıcı, toplum aleyhine dönüştürücü bir durum ve konumu mevcuttur. Bunlara cevap olacak olanlar da sosyo-psikolojik olgunluğu-bilinci kavramış bireylere ihtiyaç var.

Sağlıklı toplum, tüm boyutlarıyla demopolietik olarak işleyen topluma denir. Toplumun bu şekilde öz değerleri ve temel fonksiyonlarıyla çalışabilmesi için her toplum bireyinin rolünü gerektiği düzeyde oynamasıyla mümkündür.

Bireyin kendi rolünü oynayabilmesi için de birey ve toplum arasındaki özgürlüksel denge; bedensel (fiziki), ruhsal (psikolojik) ve sosyal (toplumsal) olarak da sağlıklı nesil ve bireyler geliştirilmesi gerekiyor. Bu boyutlarda oluşturulan düzey ve farkındalık bireysel ve toplumsal başarıların teminatı olur.

Kürt bireyi ve toplumu tüm bu konularda güçlü bir bilinç sahibi kılınması gerekmektedir. Oluşan konjonktürel ve küresel uygun koşullarda demopolietik görev ve sorumlulukları yerine getirmezse, yeni çağda oluşan olanak, imkan ve zemin iyi değerlendirilmezse geçmiş yüzyıllarda yaşanmış olan meşum "kader"in bir benzeri yaşanır veya daha kötü bir durumun içine düşürülmesi işten bile değildir. Bu yüzyılların belki de birkaç neslin ve daha nice toplumsal değerlerin kaybı anlamına gelecektir. Toplumsal yaşam ve görevler için paradigmal sorun kalmamıştır. Önderliksel, örgütsel boşluk doldurulmuştur. Yapılması gereken şey, her Kürt bireyinin ciddiyetle inanç, ısrar, özveriyle çalışması ve demopolietik görevlerini coşku ve heyecanla yerine getirmesidir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kürt Olgusunun Sosyo-Tarihsel Oluşumu

Naif Bal

Kürt olgusunun tarihsel oluşumunu, zaman, mekan, dil, inanç, kültür gibi kavramlar üzerinden ele alarak irdelemeye çalışacağız.

Zaman ve mekan bakımından Kürt olgusuna görsellik katan bir kadın resmi yakın zaman önce basında kendine yer buldu. Şanidar Mağaraları'nda (Hewlêr) bulunan kemik parçalarını birleştiren uzmanlar cinsiyetini ve yaşını belirleyebildi. 60 bin yaşında olduğu anlaşılan kadın iskeletinin olası yüz hatlarını şeklini canlandırmayı ihmal etmemişlerdi. 60 bin yaşındaki bu kadının Kürt olduğunu elbette iddia edemeyiz. 60 bin yıl önce ne toplum formu ne de etnisite söz konusu değildir. Yine de Kürt olgusuna zaman ve mekan bakımından anlam kattığını söylemek mümkündür.

Şanidar Mağaraları'nın bulunduğu Hewlêr, Zagros Dağları sisteminin eteklerinde yer alır. Zagros Dağları uygarlığın ve Kürt olgusunun doğuş bölgesidir. Şanidar Mağaraları'nın yer aldığı Zagros sistemini araştırmacılar Bradost kültürü şeklinde tanımlar. Şanidar ve başka mağaralara ev sahipliği yapan Bradost bölgesi 35 bin yıl ömür biçilen Brados kültür dalgasının kuluçka alanıdır. Yerleşik yaşam kültürü, hayvancılık, tarımcılık hakkında pek çok tarihsel veriye Şanidar Mağaraları ve Zagros sistemi içinde rastlanır. Örneğin Şanidar Mağaraları'nda yapılan arkeolojik kazılarda şarap, evcil hayvan kemikleri, tarım aletleri gibi pek çok sayıda ilksel kalıntıya rastlanması onu mekanın insanlık tarihinde nasıl bir rol oynadığı konusunda son derece aydınlatıcıdır.

Şanidar Mağaraları'na yakın bölgede ortaya çıkarılan Zawî Ören Yeri M.Ö. 12 bin yıla dayandırılır. Ev kalıntıları bulunan Zawî Ören Yeri yerleşke kültürü tarihçesi açısından önemli bilgiler sunar. Şanidar Mağaraları'nda başlayan yerleşik yaşam kültürü çevreye doğru genişlemiş görünüyor. Zawî'den sonra Zagros sistemi içinde gelişmiş Qalat Çermok (Sîlêmanî), Tepê Buran (Lorîstan), Tepê Sarab, Ganjara (Kermaşan) gibi yerleşkelerin tarihi M.Ö. 11 bin yıla dayanır. Çevreye doğru yayılan klanlar uzmanların 60 bin yaşında olduğunu söylediği kadının torunları mıydı? Bilemiyoruz. Ne var ki Zagroslarda şekillenen uygarlık kültürü yakın çevrede birinci dalga yaşam yerleşim yeri ağı oluştururken, ikinci dalga yayılmanın verilerine Dicle-Fırat nehirleri kıyılarında rastlanır. Qatê Berçem (Ergani/M.Ö. 11-10 bin), Kortîk Tepe (Bismil/M.Ö. 10 bin), Çemê Çalan (Batman /M.Ö. 11-10 bin), Newala Çorî (Siverek) gibi ören yerlerinin tarihçesi yayılmanın kronolojisiyle uyumludur. Üçüncü dalga Anadolu içlerine doğru gerçekleşmiştir. Batman'daki ören yerinde bulunan boncuklar M.Ö. 10 bin yıldan ötesine tarihlenir. Binlercesinin bir arada bulunması ticari amaçla kullanıldıklarını kanıtlıyor. Yerleşik yaşam kültürü ile tarımcılık arasında doğrusal ilişki bulunduğu, yayılma kronolojisini doğrulayan ve ilk toplumsal formu müjdeleyen Xerabreşk (Göbeklitepe) merkezinin inşası ile pekişmektedir.

Xerabreşk M.Ö. 10 bin yılına tarihlenir. İnsanlık tarihinin en eski ve görkemli merkezi olarak çoklu

anlamlar içerir. 50 tonluk ağırlığa sahip dikili taşlar üzerine işlenmiş çeşitli şekil ve motifler, farklı çevreleri simgelemektedir. Xerabreşk insanlığın ilk ortak projesidir. Belli amaçlarla inşa edildiği açıktır. Ne var ki daha önemli olan M.Ö. 10 binli yıllarda topluluklar arasında düşünsel açıdan amaçta ortaklaşmak bunu tasarlamak ve sonradan pratikleştirmek olağanüstü bir gelişmedir. Amaçsal ortaklık beraberinde ilk toplumsal formun doğuşunu sağlamıştır. Topluluklar Xerabreşk'i neden inşa ettiler? Sorusu nasıl ilk toplumsal form oldukları hakkındaki soruyu da aydınlatıyor. Dikilmiş ve kimisi 50 tonu bulan taşlar üzerindeki şekil ve motiflerin farklı olmasıyla doğrulanabildiği üzere ayrı ayrı çevreleri simgeliyor. Taşların ağırlığı, niceliği düşünüldüğünde yıllarca süren emek gerektirdiği ve bir iki topluluğun (köy yerleşimcileri) bunu karşılayamayacağı anlaşılır. Yoğun zaman ve emek gerektiren bu komplike merkezde çalışacak kişilerin beslenme ihtiyacını avcılık ve toplayıcılıkla karşılamaları zor olduğuna göre tarımcı kültürün geliştiğini öngörmek yerinde olacaktır. Buna göre Xerabreşk geniş alandaki tüm yerleşimcilerin ortak katılımı, yani emek ve lojistik katkısı sayesinde ortaya çıkmıştır. Peki ama amaç nedir? Sorusu aynı amaçta nasıl buluştular, nasıl iletişim kurdular? Sorularını gündemleştirir ve böylelikle Zagroslardan yayılma teorisine dönmemize yarar.

Xerabreşk genel adlandırmayla köyler birliğidir. Doğrudan "birlik", uzlaşı amaçlı kurulmuştur. Daha önemlisi ilk yurtlaşmanın simgesi, çizilen sınırların nişanesidir. Günümüzde bir sınır belirlemek veya ilgili arazinin sahipli olduğunu göstermek için üst üste taşlar dizerek nişane oluşturan Kürtler kültürel açıdan Xerabreşk'i tekrar ediyor görünüyorlar. Köyler-yerleşkeler arası sorunlaşma zeminini ortadan kaldırmak, bölgeleri belirlemek, ticari ilişkiler kurmak, iletişimi ve kültürel alışverişi geliştirmek, avcılık, hayvancılık, toplayıcılık alanlarına sınırlar çizmek gibi amaçlar Xerabreşk'i koşullamış görünüyor. Emek, amaç birliği, harcanan zaman, sağlanan katkı düşünüldüğünde toplulukların rahat iletişim kurmayı başardıkları anlaşılır. Xerabreşk'i inşa başarısı tüm yerleşke sakinlerinin aynı dil-kültür çevresinden, dolayısıyla aynı kaynaktan geldiklerini doğruluyor. Buna göre; Zagros Dağları sistemi içinde şekillenen Bradost kültürünün dayanak bölgesi Şanidar Mağaraları, Zawî gibi yerleşik yaşam alanları doğal-komünal yaşam içinde boy veren uygarlığın çıkış noktasını oluşturur. Yerleşik yaşam, yerleşke kültürü, hayvancılık, tarımcılık gibi eşsiz gelişmeler Zagroslar çevresine ve bir adım sonra Dicle-Fırat'ın yukarı bölgelerine doğru yayılmıştır. İnsanlık tarihi açısından böylesi ilksel gelişmeler Xerabreşk kompleksinin inşasıyla yurttaşına ve toplumsal formunun oluşmasına yol açarak derinleşir. Fiziksel, daha ziyade kültürel olarak Ön Asya, Orta Asya, Akdeniz kıyılarına doğru genişlemeye dair veriler bulunur. Sözgelimi pirincin kökenine ilişkin yapılan genetik inceleme Karacadağ (Diyarbakır) pirincinin en eski DNA'ya sahip olarak kültürleştirilerek buradan dünyaya yayıldığını gösteriyor. Dilsel, biyolojik, sosyal, dinsel, kültürel kanıtlar Kürt olgusunun oluşumuna ilişkin verileri aynı süreçte aramamız gerektiğini gösteriyor.

Kürtlerin Zagrosların Otokton Halkı, Gutilerin, Lululların Torunları…

Hazırda Zagros silsilesi çevresinde yaşayan Kürtlerin hep burada olduklarına ilişkin önemli veriler mevcuttur. Toplumsal tarih ile Kürt olgusunun biçimlenmesi arasında zaman-mekan bakımından simbiyotik ilişki, karşılıklı koşullanma söz konusudur. İç içerik durumu sosyo-tarihsel oluşma bakımından Kürt olgusuna bir eşik çizmeyi zorlaştırsa da kolaylaştırıcı veriler mevcuttur. Kürtlerin Zagrosların otokton halkı, Gutilerin, Lululların torunları olduğunu ortaya koyan çeşitli araştırmalar söz konusudur. Etnisitelerin DNA'sı üzerine yapılan incelemeler Kürtlerin kökenine ilişkin son noktayı koyar niteliktedir.

"... Kürt anaerkil yerlileri, büyük ölçüde Yakın Doğu'yu (Avrasya/Batı Asya) ve Avrupa'yı birlikte kuran ana kabileleri temsil eder. Comas ve ark. (2000) bunu şöyle özetler: 'Hemen hemen tüm Kürt dizileri tümüyle homojen Avrupalı/Batı Asyalı mtDNA dizi havuzlarına aittir.' 'Onlar (Kürtler), Cilalı Taş Devri'nden beri Kurdistan dağlarında bulunan ilk çobanların torunlarını temsil ediyor olabilirler.'"[1]

1 **Ferdinand Hennerbichler/Kürtler'in Kökeni**

"Mevcut DNA-verileri, Kürtlerin atalarının açıkça en başından beri eşzamanlı olarak ve aynı tarihlerde uzak Kuzeydoğu Anadolu, Kuzey Mezopotamya) ve uzak Kuzey-Doğu Zagros ve bugünkü İran'ın kuzeybatısının doğu ovalarında var olduklarını gösteriyor. (Etno-) genetik açıdan Kürtlerin Anadolu ya da (bugünkü İran'ın doğusundan kuzeybatısına doğru uzanan) Zagros bölgelerinden çıkmış olabileceklerini ve ancak sonraları zıt yönlere doğru yer değiştirdiklerini gösteren hiçbir yayın yoktur. Kürtlerin atalarının eşzamanlı olarak Anadolu'nun doğusundan Zagroslar'ın doğusuna kadar olan bölgede geçmişte varoluşları, Kürtlerin atalarında bulunan J-kavimlerinin Avrasyalılara dayanıyor oluşunu bir tespit ve belge olarak inandırıcı şekilde destekliyor. "[2]

"Kurtî" isminin krt/krd sessizleri farklı dillerde Kürtler için başvurulan adlandırmalarda temeli oluşturur

Kürtlerin DNA'sı ile J-kavimleri arasında zamansal ve mekansal eşleşme aynı süreçlerde, aynı bölgelerde karşılıklı oluşma fikrini doğruluyor. Bu konuda açıklayıcı ve pekiştirici bir başka veri Aryen dil kültür yapısıdır.

Kürt dili Hint Avrupa dil kültür grubu içinde sınıflanır. Günümüzde kıta Avrupa'sında konuşulan dillerin hemen hepsinin temelinde "Hint-Aryen dil kültürü" vardır. Hint-Aryen dil kültürünün en geç oluşan dilleri olduğu halde

J-I- M267 (yaklaşık 10 bin yıl önce), J2-M172 (15 bin-10 bin yıl önce) şimdiye kadar en yüksek yüzde olarak Zagros bölgesinde ölçülmüştür.

Euro-Centrizmcilik nedeniyle "Hint Avrupa dil ailesi" adlandırması yapılsa da doğrusu "Hint-Aryen" veya Aryen dil kültür çevresi olmalıdır. Günümüzde yeryüzünde konuşulan dillerin yarısına yakınının temelinde bu dil kültür çevresi vardır. Araştırmalar M.Ö. 15 bin yıllarına dayandırdığı Aryen dil kültürün doğuş, oluşma bölgesi Zagroslar'dır. Buradan çevreye dalgalar şeklinde yayılmıştır. Xerabreşk'i kuranlar, yüksek olasılıkla bu dil-kültür çevresinden geldikleri için kolayca iletişim kurarak, uyum sağlayabildiğidir. Kürt olgusunun tüm bu tarihsel gelişmelerle iç içe gelişerek özelleşmesine ilişkin verilere M.Ö. 3 bin yılda rastlanır. Dilsel (kavramsal), kültürel (folklorik), dinsel başlıklarla gözlenen ayırıcı özellikler M.Ö. 3 bin yılla beraber artarak derinleşir.

Aşağı Mezopotamya'da kent devletlerinin ortaya çıkması Yukarı Mezopotamya'da uygarlığın çok yönlü yayılma, kurumsallaşma örneklerinden binlerce yıl sonra gerçekleşir. M.Ö. 3 bin yılda gelişmiş kent devletlerine rastlanır. Çivi yazısı kullanan Sümer, hegemonyal ilk örneklerin çıkışını sağlar. Zagroslar'ın batısına düşen Sümer merkezi iktidar ve tekelcilik inşası için ordular eşliğinde Zagros bölgelerine talan seferleri düzenler. Zagroslar'da Elam, Lulu, Gutî gibi topluluklara yönelik Sümer saldırıları M.Ö. 2150'lerde Gutîlerin Sümer'e karşı saldırı düzenleyerek Akad başta olmak üzere diğer kentleri ele geçirmesine kadar talan ve hammadde seferleri kesilmez. M.Ö. 2 bin yılında yılın başından itibaren Babil'in merkezi iktidar gücü olarak gelişmesine kadar Zagroslar'a yönelik saldırıların adresi Sümer'dir. Kürt olgusuna ilişkin ilk veri bu süreçte ortaya çıkan ve Sümer belgelerine yansıyan kavramsal tanımlarda rastlanır. Sümer tabletleri Zagroslarda yaşayan halkı "Kurtî" yani " dağlık yerin halkı, Dağlı halk"'şeklinde kavramlaştırır. Yer yer "Mada" tanımına başvurulsa da tüm adlandırmalarda "Kurtî" isminin esas alındığı görülür. "Kurtî" isminin krt/krd sessizleri farklı dillerde Kürtler için başvurulan adlandırmalarda temeli oluşturur. Kimi araştırmacılar "Kurti" isminin temelinde en eski proto-Kürt çevresi olan Guti veya Güre, Cutî adlarının bulunduğunu bildirir ki, fonetik açıdan benzer sesler oldukları açıktır. Guti, savaşçı, kahraman demektir. Savaşçı, kahraman göndermeleri ardıl proto-Kürt Metinî (Mitanî) isminde tekrar eder. Krt/krd yani Kurd (Gurd) isminin temeli muhtemelen anlamsal açıdan savaşçı, kahraman üzerine bina edilmiştir. Sümer'den gelen saldırı dalgalarına karşı destansı direnişleri ve Sümer kaynaklarının sıkça savaşçı özelliklerine vurgu yapması doğrulayıcı veriler sayılır. Dikkat çekici

2 Ferdinand Hennerbichler/Kürtler'in Kökeni

olan Sümerlerden sonra gelen devletli uygarlık merkezlerinin kayıtlarında, bugün de kavramsal ve fonetik açıdan aynı olan Kurtî, Kurd (krt/krd) isminin aynı şekilde kullanılmış olmasıdır. Sözgelimi Hitît kralı Subil Kubbe, "Gurd halkı" derken Asur'un resmi literatürü "Gutî", "Kurtî" demektedir. Lagaş Kralı Adatnari M.Ö. 2400'lerde "Kard", Ur Kralı Kmilsin "Kurde" demektedir. Adlandırmalardaki farklılaşma ilgili çevrenin telaffuz farkından kaynaklanır. Akad bölgelerinin Gutî, Cutî, Kurtî dediği çevreyi Talmud "Kardua" şeklinde anar. Asur kaynaklarında telaffuz Kurtî, Kurt, Qardu (Kardu, Kardue, Kardaka) bölgesi şeklinde çeşitlenir.

Proto-Kürtler M.Ö. 16. yüzyılda kendilerini Kardun (Krd)olarak tanımlıyorlardı. Sümerlerin Kurtî (Krt) adlandırmasıyla aynı olan adlandırma değişmeden günümüze kadar (Kurd/Krd) gelmiştir

Asur Kralı Birinci Tighalt Pilaser (M.Ö.1104-1076) zafer silindirinde "Kurtie", "Qurtî" gibi "Kürt" ismine fonetik ve kavramsal açıdan son derece uyumlu telaffuzlarda bulunur. Akadlar, Van Gölü çevresinde yaşayan halka "kortiel/Qortie" derken Ksenefon yolculuk yaptığı Kürt bölgelerini "Karduchoi", tarihçi Strabo'nun M.Ö. 3. yüzyılda "Kortî" dediğini görüyoruz. Tarihçi Polybius M.Ö. 220 yıllarında Kürtlere "Medyalı", "Kurtî halkı" diyerek Sümerlerin binlerce yıl önce kullandığı Mada, Kurtî adlarını tekrarlar. Romalı tarihçi Pliny ile Heredot'un telaffuzları son derece yakındır: "Carduchi"(Karduchi), "Cardueni". Sasani Kralı Ardeşir ise günümüzdeki halini "Kurd/Kurdan" kullanır. Arap kaynakları ise "Ekrad" demeyi tercih eder.

Minorsky "Kurd" sözcüğünün "Mard" sözcüğüyle "Kurmanc" şeklinde dönüştüğünü aktarır. Cyriti (Kyriti), Kurte, Kurtiw, Kîrtî, Kurdraha, Kurtîene, Kordos, Kardokhoi, Karduk, Kartawîye, Kurdî, Karduw, Kurduen, gibi farklı telaffuzları olan ismin tüm hâlleri krt/krd sessizlerinden oluşmaktadır. Kürt olgusunun kavramsal kronolojisi böyle olmakla beraber isimlerin yer yer bölge yurt amaçlı kullanıldığını belirtmek gerekir. Dışarıdan yapılan adlandırmalar böyle olmakla beraber tarihsel açıdan Kürtler kendilerini nasıl tanımlamışlar? Sorusuna en eski cevap M.Ö. 10 bin yüzyılda, Kasidin Babil'i yönettiği dönemde karşımıza çıkar.

Gutîlerin M.Ö. 2050'lerde yenilerek Akad'dan Zagroslar'daki Gutiyum yurduna çekilmelerini takiben Zagroslu Kasidlerin adlarından söz edildiğine rastlıyoruz. Gutîlerle yan yana yaşayan Kasîdler iç çelişkiler sonucu M.Ö. 1900'lerden itibaren Zagroslardan koparak Babil'e yönelir. Yoksul halk kesimleri Babil egemenliğindeki kentlere işgücü olarak göçer. Nitekim Babil kaynakları "Kas/ Kasît" sözcüğünün "yoksul, iş arayanlar" anlamında kullanır. Kasîtlerin yerleşik bulunduğu Zagros bölgesinin bugünkü müdavim Kürtler de kasu, kasib sözcüklerini "yoksul" anlamında kullanmaktadır. Örgütlü, siyasi Kasît çevreleri Babil'in doğu ve kuzey bölgelerinde egemen olan proto -Kürt Hurît egemenlik alanına inerek burada bir sorunla karşılaşmadan Hanca krallığını kurar. M.Ö. 1740 yılında Babil'e kapsamlı saldırı yaptıklarını Babil belgelerinin "Kasît ordularının geldiği yıl" şeklindeki kayıtlarından biliyoruz. Kasîtler kendileri gibi proto-Kürt bilinen Hurit, Metînî (Mîtanî) ve ittifaka giren Hitît desteği sayesinde M.Ö.1996 yılında Babil'e saldırarak ele geçirir. Burada "Kardun krallığını ilan eden Kasîtler, egemenlik alanlarını" Babil, Sümer ve Akad kralı, Kasîtlerin kralı ve Kardinias"[3] kralı şeklinde belirler.

Kimi kaynaklar Kardun-Kardunias krallığı isminin aynı isimli Kasît tanrısına atfen kullanıldığını belirtir. Kralların meşruiyet sağlamak için kendini tanrılara dayandırma örneklerini Sümer'den biliyoruz. Şu halde Kasît kralı Kastilyos egemenlik ilanında bulunurken, kendini tanrı Kardun-Kardunias'ın üzerine yerleştirmiş olur. Bu durumda karşımıza iki yapısal çelişki çıkıyor. Kral kendisini meşruiyet

3 **Kürt Kültürü Kaynakları ve Uygarlık Beşiği Kürdistan/J. Kurdo**

sağlayan Kardunias referansının üstünde saymakla referansını ve meşruiyetini ortadan kaldırır. Kriz çıkaracak bir durum olmasına karşın doğrulayıcı bir veriye rastlanmaz. Öte yandan egemenlik alanı olarak anılan Babil, Sümer, Akad, Karsît, Kardunias isimleri Kasît hariç coğrafik, yurtsal anlam bildirir. Bunların arasına Kardun-Kardunias ismini tanrısal varlık olarak ekleyerek, kendini "Tanrının egemen kralı" ilan etmek, anlamlı değildir. Kasît inanç dünyası ve kültürel gücüyle de gelişmektedir. Nitekim doğrulayıcı verilere Kasît dilinde rastlamaktayız.

Kasîd ismi Kurtî bölgesi yani Gutiyum ülkesinden (Zagroslar'da) gelen toplumsal bir çevreyi tanımlar. Kasîd dilinde "ias/iaş" tanrı-tanrıça isimlerinde aitlik, sahiplik eki olarak kullanılır. Söz gelimi Tanrı Şuriaş, Miriaş, Tanrıça Duniaş isimlerinde bitişik ek olarak kullanıldığını görüyoruz. "İas/iaş" (iyas/iyaş) "ülke, yeryüzü"[4] demektedir. Buna göre Karduniaş-Karduniyaj "Kardun ülkesi" anlamına gelir. Kardu'nun/Kardunların ülkesi tanımı egemenlik bölgesi içinde anılan Babil, Sümer gibi isimlerin bildirdiği coğrafik, yurtsal anlamıyla da uyumludur. Demek ki kral kendini köklerinin dayandığı Zagroslar'ın, Sümerlerin Kurtî dediği halkın kralı olarak ilan ediyor. Bu durumda Kardun Zagroslar'da yaşayan halkı ve onların ülkesini ifade ediyor. Nitekim Kürtçe'nin Soranî diyalektiğinde Kardunij, Kardanij "Kürtlerin ülkesi" anlamını korumaktadır. Buna göre, proto-Kürtler M.Ö. 16. yüzyılda kendilerini Kardun (Krd)olarak tanımlıyorlardı. Sümerlerin Kurtî (Krt) adlandırmasıyla aynı olan adlandırma değişmeden günümüze kadar (Kurd/Krd) gelmiştir. Etnik, bölgesel hangi anlamda kullanılmış olsa da ayırıcı özellik olarak Kürt olgusunun temeline yerleştiği söylenebilir.

Kürtçe'de Jin Yani Kadın, Kadın Çevresinde Oluşan Düzen

Kürt olgusunda süreklilik sağlayan ve sosyo-tarihsel referans değeri olan bir kavram da "Star"dır. Star kavram olmanın ötesinde olgusal, kültürel bir durumun karşılığıdır. Kürt toplumunda kadını kutsayan, yücelten pek çok kavram vardır. Bunlardan bazılarına yer vereceğiz. Bunlardan bir tanesi de "Stêrk", yıldız anlamına gelen Star'dır. Korunak, esirgeme anlamına gelen "Star" yüce kadın tanrıça için kullanır. İnsanlık tarihinde doğurganlık özelliği ile kadın özelde klan sürecinde büyük öneme sahiptir. Toplayıcılık, tarımcılık kültüründe öncü rolü, klan üyelerini iyileştirmeye yarayacak botanik bilgilere erişmesi gibi eşsiz katkıları, ana-kadın etrafında M.Ö. 10-5 bin yılları arasına tarihlenen neolitik toplum düzeninin gelişmesine yol açar. Kürtlerdeki "Star kültürünün" izleri muhtemelen benzer süreçlerde yaratıcı roller üstlenen kadının "Stêrk" (yıldız) ile özdeşleştirilerek göğe yerleştirilmesi, Tanrıça rolü biçimlemesiyle başlar. Halen de Kürtlerde ellerini göğe doğru açarak "Ya Star" şeklinde ilenme, yakarış hali devam etmektedir. Binlerce yıldır süren gelenek, İslamiyet'in başat inanç haline gelmesine karşın varlığını koruması Kürt olgusunu belirginleştirmede kültürün ne denli etkili olduğunu gösteriyor. Bununla birlikte Kürtlerin sosyal, kültürel yaşamında kadını baskın öznellik hali ve bu konuda toplumsal kabul söz konusudur. Kürt olgusunun sosyo-tarihsel oluşmasında kadının öncü, oluşturucu rolünü görünür kılan başka kavramlara rastlamak mümkündür.

Dilsel gelişimi ile üretim çeşitliliği, yerleşik yaşam kültürü, yaratıcılık ve sosyal, kültürel, ekonomik ilişkilerde sağlanan süreklilik, yaygınlık durumu arasında doğrusal bağlantı olduğu biliniyor. Geçen sayfalarda yer verilen ve toplumsallaşmayla sonuçlanan süreç ile Aryen dil kültür arasında zamansal ve mekansal bağlantı olduğunu gördük. Aynı sürecin ürünü kadim Kürt dilinde günümüzde tekrar eden jin-jiyan, da-dayîk gibi sözcükleri sosyo-tarihsel olarak kadını yüceltme örnekleridir. Kadını yüceltme bilincinin toplumsal hafızanın ortak özelliği haline geldiğini Kürt diline ilişkin çok sayıda sözcük-kavram ile doğrulanabilmektedir. Konu itibariyle jin-jiyan, da-dayîk kavramlarıyla kendimizi sınırlasak da Kürt olgusunun tarihselliğini ve oluşma niteliğe ışık tutacak değerde olduğuna inanıyoruz.

"Star" şeklinde kadını yüceltme, takdir etme bilincinin devamı veya öncüsü olarak jin-jîn kavramları öğreticidir. Jîn-jiyan "yaşam" demektir. Jin ise kadın anlamına gelir. Kadını (jin) "jîn" saymak,

4 **Anadolu Kültüründe Kürt Etkisi/Tori**

neolitik düzenin özüne uygun bir yakıştırmadır. Kadını ve onun çevresinde oluşan toplumsal düzeni (neolitik) yaşamın kendisi saymak, yararlı özellikleri nedeniyle kadının takdir edilmesinin yanı sıra, yaşamın anlamına varmak yaşam sırrını çözmektir. Toplumsal memnuniyet, mutluluk barışçıl yaşama Kürtçe'de jin yani kadın, kadın çevresinde oluşan düzen, denilmiştir. Kadın ile yaşam arasında bağıntı kurma bilinci "da/dayîk" kavramlarında kendini tekrar ederek tesadüf, geçici olmadığını belli eder. Avesta'da cenî, Kirmanckî (Zazakî) dilinde kadına cinî denilmesi kavramsal ve anlamsal süreklilik oluşturarak Kürt olgusunu beslediği görülüyor.

Tanrıçalar şahsında ana-kadın düzenini tasfiye eden Sümer ataerkil düzenine karşın, Kurtîlerin yaşadığı Zagroslar'da ana-kadını önemseyen doğal-komünal toplum düzeni esastır

"Da/dayik" Kürtçe'de anne demektir. Ma, ca, ci gibi farklı telaffuzları bulunur. "Ma, mê" aynı zamanda dişil demektir. "Dayîk" kavramının kökü "da" sesidir. "Da" anneye hitap şekli, "anne" olduğu gibi, "vermek" fiili de "da" olarak yazılır. Sözgelimi xwe kendi, da vermek anlamına gelir. Sözcüklerin bitişik hali xweda ise, tanrı, tanrının kendini vermesi, kendini var olduklarını etmesi demektir. Nitekim tüm dillerde tanrı "verici" güçtür. "Da" (veren, verdi) sesine içkin tanrısal eyleyiş olduğu gibi anneliğe içerilmiştir. Buna göre "da" anne olurken, aynı zamanda "verici" olmakta, bu özellikle Kürt dilinde anılmaktadır. Anne ile vermek arasında kurulan anlamsal bağ starlaştırılan, jîn (yaşam) sayan bilincin takdir duygusunun sürekliliğini gösterir. Çocukları, ailesi karşısında anne her zaman fedakarca verendir. Anne süt, sevgi, yiyecek, kültür, akıl, can, bilgi verendir. Ne gerekirse anne bir karşılık beklemeden onu çocuklarına fedakarca ve tereddütsüz verir. Anneliğe içkin özelliklerin Kürt dilinde anne ismi olarak yer bulması star, jîn kavramlarının tesadüfi değil kadının yapıcı, hayati rollerine karşı minnet ve takdir duygusunu karşılığı olduğu anlaşılıyor. M.Ö. 10-5 bin yılları arasında tarihlenen süreçte kadın çevresinde neolitik düzen kurulduğu göz önünde bulundurulduğunda star, jîn, jin, da gibi kavramların sosyo-tarihsel zemini hakkında bir fikir verir. Kürt dilinde bu ayırıcı veriler Kürt olgusunun sosyo-tarihsel niteliğini anlamamızı kolaylaştırır. Ana- atalarımızın en eski sözcük ve adlandırmalarının roj (güneş), star/stêrk (tanrıça, yıldız), da (anne), jin (kadın), jîn (yaşam), ma/mê (dişil), nêr (eril), mal (ev) ve benzeri konularda olması beklenir. Filologlarca Kürtçe dilindeki kavramlar üzerine yapılacak etimolojik, dil bilimsel çalışmalar Kürt olgusunun sosyo-tarihsel oluşması ve Aryen dil kültür içinde Kürtçe'nin yeri hakkında aydınlatıcı bilgiler verecektir. Kavramlar üzerinden Kürt olgusunun sosyo-tarihsel oluşması hakkındaki inceleme teogoni ve inanç alanından örneklerle devam edebiliriz. Hakkında en yaygın bilgiye sahip olduğumuz Kürt inancı Zerdüşlük'tür. Öncesinde ise Zervanizm, Mitraizm, Mazdeizm gibi M.Ö. 3 bin yılın başlarına tarihlenen inançlar söz konusudur. İyilik-kötülük, aydınlık-karanlık gibi ikilikler, siyah yılan, tambur gibi günümüz Kürt inançlarında (Alevilik, Yarsanilik, Êzidîlik) kutsallığını koruyan anlam, motif ve nesneler, arada sürekilleşen ilişki ve Kürt olgusunu büyüten kültürel devamlılık açısından açıklayıcıdır. Söz gelimi Mitraizmin kutsal saydığı tambur özelde Alevilik, Yarsanilik inançlarında kutsallık değerini korumayı sürdürmektedir.

Teogoni (Tanrı kültürünün oluşması) üzerinden proto-Kürt çevreler incelendiğinde karşımıza çıkan ilk isim tanrıça Star'dır. Proto-Kürt Hurit, Luluların tarihi hakkında M.Ö.6 bin yıla dayanan verilere rastlamak mümkündür. Tanrı-tanrıça kültüründe Huritler Hitîtleri etkisi altına alacak kadar gelişmiş ve bu konuda köklü tarihçeye sahiptir. Kasît, Metînîlerde tanrı-tanrıça kültüründe Hurîtlere dayanmayı ihmal etmemiştir. Daha önemlisi proto-Kürt çevrelerde gözlenen Gila, Hebat/Xebat gibi tanrıça isimlerinin günümüzde isim olarak Kürtlerde kullanılması, Huda, Gudea gibi tanrı isimlerinin Kürtlerin teolojik bilgisini süslemesi örnekleridir.

Gutîlerin M.Ö. 3100-2150 yılları arasına yerleştirilen etkili tanrısı (kral) Gudea'dır. Gudea ile Kasîtlerde ismi öne çıkan Huda tanrısının isimleri fonetik açıdan çok yakındır. Medlerin Zerdüştilik sürecinde Huda/ Hoca/ Haoma ismi çok sık tekrarlanmakla beraber bu dönemde baş Tanrı Mazda'dır . Günümüzde Kürtler Tanrı için Kurmancî'de Xweda,Yezdan; Kirmanckî'de Huda, Homa isimlerini kullanır. Kürtçe'nin diğer lehçelerinde Tanrı isminin telaffuzu Xweda, Huda isimleriyle son derece benzerdir. Yakın, benzer olan yalnızca günümüzdeki fonetik, anlamsal yakınlık değil, sosyo-tarihsel açıdan da arada bağıntı olduğu görülüyor.

Gudea, Huda, Homa, Xweda isimleri fonetik ve anlamı aynı olan isimlerdir. Güncel telaffuz şekliyle Xweda, Huda (kendi kendini veren, yaratan) tarihsel bir anlamın tekrarlanmasıdır. Yezdan, Mazda, Ezda isimleri de tanrıyı bildirir. Xweda, Ezda, Yezdan gibi tanrı isimlerinin kavramsal etimolojisi aynı yere çıkar. Örneğin "Xweda" kendi kendini veren, yaratan olurken; Yezdan, Ezda kronolojik açıdan daha sonra gelişmiş görünüyor. Yezdan isminin açılımı Yê-ez-da yani beni veren, beni yaratan olmaktadır ki, Ezda'nın anlamı da aynıdır. Buna göre Xweda, Huda, Homa kendini veren, yaratan olarak tanrısal eyleyişin ilk adımını, oluşmasını ifade eder. İlksel olması muhtemel isimlerden sonra gelen Yezda, Ezda tanrısal eyleyişin sonraki sürecini, yani beni, bizi veren, yaratan sürecini açımlar. Buna göre kavramsal kronoloji tanrısal eyleyiş ve yaratılış mitosuna da uygundur. Kürtler günümüzde kullandığı Xweda, Huda, Homa, Xwita, Yezdan, Ezda gibi tanrı isimlerinin tarihsel referanslara olan Gudea, Huda Homa, Yezdan, Mazda ile aynılık halleri ve süreklilik durumu Kürt olgusunun oluşmasında yapıcı ve daimi rol oynadıklarını gösteriyor. Tanrı- Tanrıça bolluğu Xerabreşk ile kurumsal özellikler kazanan inanç; teolojik kültürünün kesintisiz sürerek kimliksel oluşmanın yapısal özelliğine dönüştüğü anlaşılıyor. Zerdüşt anılan inançlara, teolojik birikime dayanarak sentez bir inanç oluşturduğunda devletleşme ile sonuçlanacak Med birliğine zemin hazırlar. Temeli Sümer'de atılan Asur imparatorluğu şahsında zirveleşen devletli uygarlık kültürüne karşı ideolojik, sınıfsal, kültürel çelişkilerle yüklü Zerdüştilik açıkça, kadını eşit özne kabul eden ahlaki, ekolojik önceliklere sahip toplumsal yapılanma öngörür. Mabetler, inanç ritüelleri bu amaca koşturulur. Söz, iş, düşünce iyi olsun düsturu üzerinden belirginleşen manifesto ahlaki ve toplumsal arayışın netliğini özetler niteliktedir. Sümer mitolojisi örnekleri insanları tanrıların dışkısından var ederken, proto-Kürt inançlarda ve sosyal yaşamda tanrıça bolluğuna, kadını eşit özne gören inançlara rastlanması ayırıcı ve sürekli̇leşen özellik olarak ön plana çıkar. Kürt kültürü ve folklorunun da benzer özelliklere rastlanması önemlidir.

Sümer'de zora dayalı ataerkil, tekerci, devletli uygarlık sisteminin ana-kadın çevresinde oluşan bilgi yapıları ve toplumsal yaşam düzenine karşıtlığının iki sembolik örneği bulunur. Bunlardan ilki bilgi düzenekleri icat, buluş, toplumsal düzen egemenlik halini ifade eden tanrıça İnanna'ya ait 104 ME'lerin çalınması ve yaratıcım üretken tanrıça Ninhursag'ın ötekileştirilerek Kurtî yurdu Zagroslar'a sığınmak zorunda bırakılmasıdır. Tanrıçalar şahsında ana-kadın düzenini tasfiye eden Sümer ataerkil düzenine karşın, Kurtîlerin yaşadığı Zagroslar'da ana-kadını önemseyen doğal-komünal toplum düzeni esastır. Tekelci, yayılmacı, ideolojik, ataerkil Sümer mitolojisi örneklerine karşın Kurtîler zamanını anımsatan pirê şahsında ana-kadının başat karakter olduğu folklor örnekleri son derece açıklayıcıdır. Sümer mitoloji örnekleri tanrıları yüceltirken, Kürt folklorunda, özelde masalcılık alanında tamamen karşıt duygularıyla hazırlanmış, kadını yücelten, özgürlükçü örnekler Kürt olgusunun karakteristik oluşması açısından son derece öğreticidir. Kera Hariyê/ Pîrê Sêhrewan (çamur eşeği/sihirli yaşlı bilge kadın) isimleriyle bilinen Kürt masalı açıkça kadın aklının ürünü ve feminen dayanışma örneğini oluşturur.

Yedi Dew (dev) kardeş yerleşkeye saldırarak genç kızı tutsak alarak dağlar ardına kaçırır. Masal (Kera Hariyê) genç kızın kurtuluş hikayesi üzerine kurulmuştur. Pîrê zeka, bilgi, yaratıcı özellikleri ile genç kızı yedi devin elinden kurtarır. Bu amaçla genç kıza özgürlüğe taşıyacak çamurdan eşeğe can verecek kadar yaratıcıdır. Yolda genç kızın aklını çelecek incik-boncukların sihirli olduğunu, büyülerine kapılarak eşeğini durdurması halinde eşeğin toza

dönüşeceğini, kurtulamayacağını tembihleyecek kadar öngörülü, bilge, ideolojiktir. Sonunda genç kızı kurtararak kudretini gösterir.

Bir başka örnekte yerleşkenin su arkına yerleşerek susuz bırakan, hayat damarını kurutan Zeha (dev yılan), kurban alarak genç kız istemektedir. Pîrê yine devreye girerek bir strateji oluşturur. Kurê Pîrê'ye (yaşlı bilge kadının oğlu) taktikler vererek Zeha'yı öldürtür ve böylelikle genç kızların yanı sıra yerleşkeyi kurtarır.

Dew (dev), Zeha (dev yılan) açıkça işgal, zorba temsilleri olarak saldırdığında esir aldıkları genç kız, özünde toplumsal özgürlüğü, özgür geleceği temsil eder. Buna göre Pîrê zekasıyla işgalden, zorbalardan toplumu, özgürlüğü kurtaran güç olmaktadır. Toplumsal hafızaya kaydedilerek binlerce yıl taşınan, Kürt folklorunu besleyen masal örnekleri, Pîrê şahsında ana-kadına verilen değeri, Kürt olgusunun sosyo-tarihsel oluşmasını açıklayan bir başka veridir.

Medya devleti (M.Ö.685 yılı) ve sonraki süreç Kürt kimliğinin kurumsallaşma dönemi kabul edildiğinden Kürt olgusu hakkında Medya öncesine dayanan kimi veriler üzerinden konuyu incelemeye esas aldık. Sosyo-tarihsel bağlamı, Kürt olgusunun karakteristik yönlerini, oluşturucu başlıkları farklı verilerle zenginleşmek mümkündür. Paylaşılan verilerin konuyu anlamayı kolaylaştırmak için giriş mahiyetinde olduğu ve bu minvalde ele alınmayı gerektirdiğini belirtmek isteriz.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

İktidar Oluşumuyla Kürt'ün Sosyal-Psikolojik Tasfiye Süreci

Ferhat Akıncı

Evrensel tarihin akışında başlangıçtan günümüze kadar süreklilik arz eden halk gerçekliği neredeyse yok denecek kadar azdır. Bir akış halinde devamlılık sağlayan halkların başında da Kürtler gelmektedir. Neolitik kültürün başlatıcısı olma gibi bir rolden bugün Rojava Devrimiyle halklara umut olan bir öncülüğe kadar tarihin her safhasında kendilerini hissettirmişlerdir. Yapılan son kazı ve tarihi araştırmalardan da anlaşıldığı gibi Kürtlerin yaşadığı coğrafya genel tarihin hem başlangıcında hem de akışında çok önemli bir rol oynadı. Bu rolünü halen Ortadoğu'nun en kilit ve anahtar işleviyle sürdürüyor. Sorunların çözümünde esas alındıkça anahtar, geri bırakıldıkça kilit konumunda bir halk ve bu halk ile birlikte onlarca farklı inanç ve etnisitenin yaşadığı bir coğrafya.

Kürt varlığı neredeyse yüzyıl boyunca tartışma konusu oldu. Berkeley'in "varlık, algılamaktır" yaklaşımında varlığının ancak algı düzeyinde var olabileceğine rakip olacak biçimde Türk başbakanı Erdoğan da Kürt'ün varlığını "Düşünmezsen yoktur" düzeyine kadar çıkarttı. Descartes'in "Düşünüyorum o halde varım" aksiyonu Kürtler için "düşünülmediği için yoktur" sonucunu doğurdu. Oysa varlık her şeyden bağımsız olarak vardır. Zaman ve mekanı olan her şey vardır. Daha ötesinde zihin ve duygu dünyasında biçim ve hisse ulaşan her şey vardır. Belki varlığın algılanma biçimi tartışılabilir ancak varlığın kendisi tartışma konusu değildir.

Kürtler de önce biyolojik olarak sonra da sosyolojik olarak zamanı ve mekanı olan bir varlıktır. Bu varlık zamana göre farklı biçimler kazanmış olabilir ancak günümüze kadar ulaşan bir gerçekliktir. Kürt gerçekliğinin dayandığı ve geliştiği zemin doğal toplumun beslendiği kaynaktır. Şöyle ki Kürt gerçekliği ancak siyasal iktidar kaynaklarının zayıf olduğu alanda varlığını sürdürme imkanı yakalamıştır. Bir çok etnisite ve ulusun aksine Kürtler uygarlaşarak (kentli, sınıflı, devletli yapılar inşa ederek) değil bunların dışında kalarak varlıklarını devam etmişlerdir. Dolayısıyla iktidarla tanıştıkları, karşılaştıkları her zeminde sosyolojik olarak yabancılaşma, psikolojik olarak gerilim yaşamışlardır. Bunun ilk örneklerini Kürtlerin öncülleri hakkında yazılan tabletlerde açıkça görüyoruz.

Kürtlüğün oluşum zemini doğal toplumun beslendiği kültürdür. Bu kültürde hükmetme, işgal ve talan yoktur. Temel amaç yaşamını doğayla iç içe sürdürmektir. Kültürel gelişim de doğal seyrinde işler. Bu zeminde bir 'üstünlük' formu yoktur. Buna gerek de yoktur. Çünkü ihtiyaçlar birlikte tespit edilip birlikte gideriliyor. Kürt gerçekliği binlerce yıl boyunca bu zeminden beslendi, böyle şekillendi. Bundan dolayıdır ki devletçi iktidarla tanışınca büyük bir tepki gösterdi. Devletçi iktidar tamamen kendisine yabancı olan bir şeydi. Nasıl ki bir insan bünyesine zararlı bir şey yediğinde vücut hemen tepki gösterirse, Kürt gerçekliği için de iktidar bünyeye

yabancı bir maddeydi ve refleks gösterilmesi gereken bir durumdu. Bu refleks ilk başlarda örgütlenmiş, sistematik bir refleks değildi. Doğalında gelişen bir refleksti. Onu var kılan, hayatta kalmasına olanak sağlayan refleksti. Aslında Kürt toplumsallığının oluşum formu zaten böyle bir örgütlülüğe ihtiyaç duymayacak şekilde gelişmiştir.

Kentli, sınıflı, devletli uygarlık kimi etnisiteler için olumlayıcı-inşacı bir işlev görmüş olabilir. Sümerler veya Akadlar devletli uygarlığı inşa etmeseydiler belki de adlarından hiç söz edilmeyecekti. Sümerler'in bahse konu edildiği yer devletli uygarlıktır. Onları tarih sahnesine çıkaran yazının icadı, mimaride gelişmişlik, gök bilimleriyle ilgili uzmanlıklarından ziyade geliştirdikleri kentli, sınıflı, devletli uygarlık sistemiydi. Bahse konu edilen yazı, mimari, gök ile ilgili bilgilerin Sümerler'den çok daha eskiye dayandığı bugünkü tarihi araştırmalar ve incelemeler sonucunda açığa çıkmıştır. Sümerler devletli uygarlıkla ortaya çıktılar, devlet yıkılınca kendileri de ortadan kayboldu. Ancak Kürtler söz konusu olduklarında varlıklarını kentli, sınıflı, devletli uygarlığa borçlu olmadıkları için varlıklarını bu sisteme karşı, bu sisteme rağmen devam ettiler. Ancak iktidar ve devletli uygarlık süreci Kürtlük için bir tasfiye süreci olarak değerlendirilebilinir. Belki tam olarak amacına ulaşmamış olabilir. Fakat sosyolojik ve psikolojik olarak çok zorlayıcı ve yıpratıcı bir süreç yaşattığı kesindir.

Kürtlüğün kendini ruhen en rahat hissettiği ve var kıldığı mekanlar iktidarlı yapılardan uzak kalan yüksek dağlar, derin vadiler ve zozanlardır (yayla). Kürtlük buralarda sadece fiziksel-biyolojik olarak değil sosyolojik olarak kendini daha güvende hisseden bir gerçekliktir. Ünlü şair Baba Tahirê Uryan bu durumu bir rubaisinde şöyle dile getiriyor: *"Çıya şad ın çıya şad ın çol şad ın/ Şad ın ew ên ku van laleyan çandın/ Gelek hebûn gelek hene gelek tên/ Lê newal û çıya û çol tım yek ın." (Dağlar neşeli, dağlar neşeli, çöller neşeli/ bu laleleri ekenler neşeli/ bir çoğu vardı, bir çoğu var, bir çoğu var olacak/ ama dağlar, vadiler ve çöller hep aynı.)* Dağ, vadi ve çöl mekanları Kürt gerçekliğinde edebi bir figür olmanın ötesinde varoluşsal mekanlar. Kürt'ün kendini neşeli, sevinçli hissettiği mekanlar bunlardır. Devletli, kentli, sınıflı uygarlığın da kendine tehlike olarak gördüğü ve sefer düzenlediği mekanlar buralardır. Fiziki ve düşünsel olarak tasfiye etmek için bu mekanlarda yaşayanları etkilemesi gerektiğini gayet iyi bilir.

Uygarlık gelişimiyle birlikte Kürtlüğün gelişiminde tasfiye süreci başlar. Sosyal ve psikolojik olarak büyük bir etkilenme gelişir. Kendi öz imkanıyla geliştirdiği kültürden koparılıp tam zıddı bir kültüre mahkum edilmek kabul edilmesi ve yaşanılması zor bir durumdur. "İmhasını göze alıp bu kültüre teslim olmamak" kabilele ve aşiret formunda varlığını devam ettiren Kürtlük için sıradan bir şey değil. Bu davranışı sergilemek anlık bir karar değil. Hızlıca gelişen bir karar olabilir ancak anlık değildir. Hızlı olmasının nedeni de kültürel olarak çok derin ve uzun bir süreye dayanmış olmasındandır. Derin ve uzun süreli olduğu için "kararın" doğruluğuna da o kadar güven duyulmaktadır.

Kürtlüğün oluşum zemini doğal toplumun beslendiği kültürdür. Bu kültürde hükmetme, işgal ve talan yoktur

Uygarlık güçlerine karşı bu kadar hızlı ve etkili tepki gösterilmesi uygarlığın da başka yol-yöntemler denenmesini doğurmuş olmalı. Kürtlerde bu kadar "işbirlikçiliğin" geliştirilmesi bununla bağlantılıdır. Uygarlık 'Kürt'ün rengine bürünmeden başarı şansı yakalayamıyor. Kürt şarkılarına ve hikayelerine konu olan her yenilgide bir 'işbirlikçi'nin olması, yenilgiye bir bahane bulma çabası değildir, bir gerçekliktir. Uygarlık Kürt'e karşı hiç bir başarısını salt fiziki güç üstünlüğü ile sağlamamıştır. Bir avuç Guti kabilesinin ilk imparatorluk olan Akadlıları nasıl darmadağın ettiğini tarih yazıyor, Med Konfederasyonun Asur zulmüne nasıl son verdiğine insanlık şahittir. Ancak hem Gılgamış destanında kabilelerin yenilgiye uğratılmasında hem Medlerde iktidarın el değişmesinde ve son iki yüzyıllık süreçteki direniş ve başkaldırıların yenilgiyle sonuçlanmasında "işbirlikçilik" faktörü çok ön plandadır. Yani uygarlık

ve iktidar gelişiyle Kürtlük sadece kabaca yenilgiye uğratılmamış içsel olarak psikolojik üstünlük ve sosyal kapasitesinde düşüş de yaşamıştır. Uygarlık güçleri işbirlikçiliği Kürtlük'ün sosyal ve psikolojik tasfiyesinde temel bir yöntem olarak kullanmıştır.

Devletli uygarlığın Kürtlüğü tasfiye konseptinde kimi önemli süreçler vardır. Sümer-Akadlıların Kürdistan üzerine seferi, İslamiyetle birlikte İslam ordularının Kürdistan'a seferleri ve 18. Yüzyıl ile birlikte Avrupalı devletlerin Kürdistan'a girişleri. İlki mitolojik yöntemle, ikincisi dini yöntemle, üçüncüsü bilimcilik yöntemiyle tasfiye süreçlerini geliştirdiler.

Enkidu: Yabanilikten Uygarlığa, Toplumsallıktan İktidar İşbirlikçiliğine

Kürtlerin iktidarla (daha çok siyasal iktidarlarla) ilişkisini ve sonuçlarını görebileceğimiz belki de ilk örnek Gılgamış destanında geçen Enkidu karakteridir. Enkidu, destanda yabani hayat süren bir karakterdir. Ancak saraya getirilmesi için tapınak kadınlarından biri ona gönderilir. Yabani Enkidu uygar Sasa ile ilişkiye geçince yabanilik kokusu yerini uygarlık kokusuna bırakır. Tam o anda etrafındaki tüm hayvanlar hızla uzaklaşmaya başlar. Çünkü uygarlık demek yabanın karşıtlığı demektir.

Enkidu saraya gelince Gılgamış ile savaşmaya başlar. İlginçtir kimse galip gelemez. Savaş berabere kalır. Bu da Gılgameş ile Enkidu'nun denk bir güce sahip olduğunu gösterir.

Gılgameş kavramı etimolojik olarak çözümlendiğinde 'büyük-koca camış' anlamına gelir. Gılgamış kavramını oluşturan Gır ve gamêş kelimelerinin ikisi de ['gıl-gır' (büyük) ve 'Gamış-gamêş' (camış, öküz)] halen günlük Kürtçe'de kullanılan kelimelerdir. Gılgamış destanda babası ve annesi belli olmayan ve bilge Ninsu (tanrıça Ninhursag olabilir) tarafından büyütülen biridir. Ününe büyük ağacın dibindeki yılanı öldürüp ağaçtan davul ve tokmak yaparak kavuşuyor. Ağaç kutsaldır. Yılan ağacın koruyucusudur. Gılgamış kabul görmek için işe yılanı öldürmekten başlıyor. Ağaç tüm mitolojilerde ve inançlarda gök-yer-yeraltı dünyalarını birleştiren aforizma olmuştur. Özellikle doğal toplum için çok anlamlı bir yeri vardır. Gılgamış yılanı öldürüp ağacı keserek kendini uygarlık güçlerine kabul ettirmiştir. Destanın devamında Enkidu'nun da kendini kabul ettirmek için sedir ormanlarına giden yolda Gılgamış'a rehberlik ettiğini görüyoruz. Tüm sedir ağaçlarının koruyucusu olan Hunbaba'nın da Enkidu'nun ısrarları sonucu öldürüldüğü belirtiliyor. Gılgamış daha önce benzer bir pratiği 'yılan'ı öldürerek sergilemişti. Burda da Enkidu ısrarcı oluyor. Hunbaba öldürülünce ağaçlar savunmasız kalıyor ve ağaçlar birer birer düşürülüyor.

Gılgamış'ın hem kavramsal çözümlenmesi hem de yaşam biçimi onun da Kürt öncüllerinden herhangi bir kabile veya aşiretten koparılan bir çocuk olma ihtimalini yüksek kılıyor. Hem Enkidu hem de Gılgamış karakterleri iktidarla tanışan ya da iktidar güçlerinin saldırısına maruz kalıp iktidarlaşan Kürt'ün nasıl bir değişime uğradığının prototipleridir. Sonrasındaki tüm olay ve olgular bunun farklı biçimlerde devam ettiğini gösteriyor. İktidarlaşma, sosyolojik ve psikolojik olarak Kürt varlığını dejenere etmiş ve kendine yabancılaştırmıştır. Sosyolojik olarak dejenere etmiş çünkü artık toplumsallıktan yana değil toplumsallık karşıtı bir pozisyondadır; psikolojik olarak dejenere etmiştir çünkü artık moral değerlerini yaşatmaktan değil öldürmekten alıyor. Kendi oluşum gerçekliği ile hareket ederken haklılık psikolojiyle direnirken uygarlaştıktan sonra suçluluk psikolojisiyle saldırganlık durumuna geçiyor. Hem Enkidu hem de Gılgamış karakterleri iktidarın Kürtlüğü tasfiye süreçlerinin ilki olması nedeniyle önemlidir. İkisi, uygarlık güçlerinin kabile ve aşiret üyelerini devşirmede kullanılacak rol-model oluyorlar.

Enkidu-Gılgameş ilişkisi Kürt-egemen ilişkisinin nasıl başladığını ve devam ettiğini de göstermesi açısından önemlidir.. Kürtlükteki üst sınıf oluşumu da bu ilişki üzerinden gelişiyor.

Ara Bir Geçiş: Med Konfederasyonu

Kürtlerin devlet iktidarıyla imtihanını görünür kılan ve sonraki binlerce yıla damgasına vuran bir diğer dönem de Med Konfederasyonu dönemidir. Son dönemde yapılan araştırmalar neticesinde tarihçilerin çoğu Med Konfederasyonunu kuranların

Kürtlerin öncülleri olduğu noktasında hemfikirler. Hem fiziksel olarak hem de dil ve kültür olarak bugünkü Kürtlerin öncüleridir. İnanç olarak da günümüze kadar etkileri devam ediyor. Mitra inancından kaynağını alan Zerdüştlük binlerce yıl Kürtlerin temel inancı oldu.

Med Konfederasyonu merkezi hegemonik iktidar rolünü oynayacak kadar etkili bir role kavuştu. Dönemin diğer hegemonik bir gücü olan Babilliler ile ortak hareket ederek binlerce yıllık Asur devletinin varlığına son verdiler.

Dehaq'ın beyin yeme miti fiziksel olarak artık başa çıkamadığı Kürt kabile ve aşiretlerini düşünsel ve psikolojik yenme politikasının mitolojik anlatımı olarak okunabilir

Newroz mitinde Asur'lu zalim Dehaq'ın iyileşmek için gençlerin beyinlerini yediğinden bahsedilir. 'Beyin yeme' fiziksel gıda olarak tüketilen bir şeyden ziyade Kürtlük düşüncesidir. Özgür yaşama düşüncesidir. Uygarlığın tüketici-baskıcı zihniyetine karşı üreten, köleliği kabul etmeyen düşüncedir. Asur tabletlerinde Asurlu kralların defalarca Kürt yerleşimlerini talan ettiklerinden ve kentlerini vergiye bağladıklarından söz eder. Bir tablette 60 Nairi kentinin vergiye bağlandığını yazar. Fakat Nairiler iyi savaştıkları için kısa sürede Asurluların hakimiyetinden çıkarlar. Dehaq'ın beyin yeme miti fiziksel olarak artık başa çıkamadığı Kürt kabile ve aşiretlerini düşünsel ve psikolojik yenme politikasının mitolojik anlatımı olarak okunabilir.

Medler fiziksel ve düşünsel olarak tasfiye edilmek istenen Kürtlerin örgütlenme formu olarak gelişiyor. Dağınık ve kabile biçiminde artık kendini korumanın mümkün görünmediği koşullarda gelişen örgüt formu oluyor. Askeri olarak dışa karşı çok etkili bir güç konumuna geldi. İçte de Zerdüştlük inancı, tanrıların insanları dışkı derecesine indirgediği mitolojik yaklaşımlar karşısında özgürlükçü ve daha gelişkin bir muhtevaya sahipti. Siyasal ve ideolojik üstünlüğün yanı sıra askeri sistemde de teknik ve düzen olarak dönemin en yetkin uygarlığı konumundaydı. Ancak iç çelişkiler ve devlet iktidarını kullanma biçimi ilk başta içten bir iktidar değişimini sonrasında da tamamen bir dağılmayı getirdi.

Astiyages'in torunu Kiros, arkasına Medlerin askeri gücünden sorumlu kişi olan Harpagosu da alarak iç darbeyle Astiyages'i tahtından indirdi. Sonrasında sırasıyla başta siyasal iktidar sonrasında kültürel ve inanç iktidarı da Perslerin eline geçti. Persler iktidarı çok iyi kullanarak her şeyi kendilerine göre yeniden dizayn ettiler. Bazı gerekçeler uydurarak Medleri konfederasyonun yönetiminden tamamen uzaklaştırdılar. Darius döneminde Kürtlerin siyasal, inançsal ve askeri yönetimi kırımdan geçirilerek Medler tamamen tasfiye edildiler.

Medlerin iktidarı Perslere kaptırması hem Medler açısından hem de diğer halklar açısından çok olumsuz bir gelişme oldu. Medlerin iktidar formu görece daha ılımlıydı. Yönetim olarak kendinden önceki köleci uygarlıklar gibi ne köleliği derinleştirdi ne de insanı değersizleştirdi. Fakat uzun süre etkili olabilecek bir yönetim formu da geliştiremedi. Yönetimi daha çok kolektifleştirseydi belki Kiros ve Harpagosun bu darbesine karşı yalnız kalmazdı. İktidar da kolayca Perslere geçmezdi. Persler iktidarı ele gçirdikten sonra günümüze kadar sürecek olan despotik bir yönetim biçimini geliştirdiler. Aradan 2500 yıl geçmesine rağmen halen İran coğrafyasında etkili olan iktidar formu Perslerin geliştirdiği iktidar formudur.

Kürtler, Med Konfederasyonu döneminde Zerdüştlük inancıyla birlikte kavimleşme sürecine girdiler. Bilinç ve biçim olarak günümüzün Kürtlük formunun oluşmasında en etkili süreçtir denilebilir. Ama aynı zamanda Pers iktidarının hakim hale gelmesiyle ilk büyük darbeyi de aldıkları söylenebilir. Kürtler bu dönemden sonra çok dağınık bir biçimde, dağlık alanlarda varlıklarını sürdürdüler. İnanç ve kültürel olarak içe dönme sürecine girdiler. Neolitiğin öncüleri, Zerdüşt inanç ve felsefesinin geliştiricileri olan Kürtler var olan ile yetinmeye olabildiğince uygarlık güçleri

karşısında varlıklarını koruma durumuna geçtiler. Artık üreten değil daha çok var olanı korumaya çalışan bir durum gelişti. İslamiyet dönemine kadar bir tarafta Roma/Bizans imparatorluğu bir tarafta da Part/Sasani imparatorluğunun etkisi altında varlıklarını sürdürdüler. Roma ve Sasani gibi iki dev köleci sistemin hakimiyet alanı içinde kendi gibi kalmak sıradan bir şey değil. Çok fazla etkinlik sahası kurmamış olabilirler ancak sahip oldukları kültürel birikim onları devletçi iktidar karşısında korumaya yetiyordu. Fiziki savaş güçleri o kadar büyük olmayabilir ama toplumsal tecrübeleri ve düşünsel formları kendi kendilerine yetme kabiliyetindeydi.

İnanç ve Din Mevzusunda Kürtlerin Tercihi İktidar Dışılık Olmuştur

Tek tanrılı dinler (semavi) gelişirken bir çok etnisite bu dinleri kabul ederek varlıklarını sürdürürken, Kürtler tam tersi bu dinlere karşı farklı alternatifler geliştirerek varlıklarını devam ettirmeye çalışmışlardır. İsrailoğulları Yahudiliği adeta kavimler dini haline getirirken; Süryaniler, Nasturiler, Ermeniler, Yunanlılar Hıristiyanlığı milli din haline getirerek ayakta kalmaya çalışmışlardır. Öte yandan Araplar İslamı kendi tekellerine almaya çalışırken Fars ve Türkler İslamiyet üzerinden kendilerine alan açma girişimlerinde bulundular. Birçok devlet ve yapılanmalarını din üzerinden geliştirdiler. Ancak Kürtler, Kürt gerçekliği temelinde oluşumlarını devam ettirmelerinin koşulu olarak bu dinlerin dışında kalmayı tercih ettikleri görülüyor.

Kürtlük, Psikolojik ve sosyolojik olarak iktidarlaşan inançların dışında kalarak kendini daha güvende hissetmiştir. Fars, Arap ve Türkler İslamın egemen-iktidarcı yönünü esas alırken Kürtler farklı arayışlar içine girip iktidar-dini/inancı dışında inançlar geliştirmişlerdir. Kürtlerdeki Êzidi, Yaresan (ehli heq, reya heq, ehli Ali), Alevi, Kakayi, Şebeki inançları, iktidar-dinine karşı bir refleks olarak gelişmiştir. Mesele sadece İslamın içeriği ile ifade edilemez. Elbette içerik olarak İslam ve Zerdüştlük birbirinden farklıdır. Ancak Kürtler Pers iktidarı döneminde Perslerin iktidarlaştırdıkları Zerdüştlüğe de karşı çıkmışlardır. Bir de İslam döneminde Kürtler sadece Sünni mezhebine karşı tavır almamışlar aynı zamanda Şialığa da karşı tutum almışlardır. Sunni otoritelerle nasıl sorun yaşadıysalar benzerlerini Şia otoriteleriyle de yaşadılar.

İslamiyet öncesinde Kürtlerin inancı yoğun olarak Zerdüştlüktü. İslam iktidarı öncesinde Kürdistan coğrafyasında hakim olan iktidarlardan Persler, Partlar ve Sasaniler de Zerdüştlük dinine inanıyorlardı. Ancak bu durum dini çelişkilerin önünde engel değildi. O dönemde Kürtlerin sosyal olarak benimsediği Zerdüştlük ve devletin-iktidarın benimsediği Zerdüştlük aynı değildi. Onun için İslam Kürdistan'a yayıldığında Kürtler, Zerdüştlüğü benimseyip daha sonra İslama geçen Farslar gibi hareket etmemişlerdir. Farslar İslamın içinde şia mezhebini geliştirerek kendilerine alan açmışlardır. Bir nevi İslamı kendileri için kavimleşme harcı olarak kullanmışlardır. Benzer durumda Türkler de kabile ve aşiretçiliği aşmak için İslamı seçip onu geliştirmişlerdir. Kürtlerde de İslamı rahat bir biçimde kabul eden ve İslami uygarlıklar kuran kesimler olmuştur. Fakat uygarlık kuran kesimlerin hiçbirinde Kürtlük ön planda değildir. Daha çok Arap kültürünün etkisindeki İslam etkilidir. Abbasi ve Emevilerdeki iktidar biçimi olduğu gibi Kürtlerin kurduğu devletlerde de uygulanmıştır. Daha sonra bu iktidar biçiminin kendisi Kürtlüğün gelişiminin önünde engel olmuştur. Bu iktidar biçimine karşı Kürdistan'ın bir çok yerinde Kürtler farklı inanç biçimleri geliştirmişlerdir. 1100'lere kadar da İslamiyeti kabul etmeyip Zerdüştlüğe inanan Kürtler ciddi bir varlık sorunu yaşamıyorlardı. Gazali'nin felsefede içtihat kapılarını kapatmasının belki de en olumsuz etkisi Kürtler üzerinde olmuştur. İçtihat kapılarının kapanması demek İslam dışı inançlara net bir şekilde kapıyı kapatmak demekti. Sonrası İslami iktidarın Zerdüşt Kürtleri kıyımdan geçirmesinin yolunun açılmasıydı.

İslam iktidarının kesinlik kazanmasının ardından Kürtler daha fazla zarar görmemek için farklı yollar denediler. İslam otoriteleri ile karşı karşıya gelmemek için görünürde islam ama içte Zerdüşti nüveleri barındıran inanç sistemleri geliştirdiler. Kürdistan'ın güneyinde Ezidilik, kuzeyinde Alevilik, doğusunda Yaresanilik inançları benzer tarihlerde doğup gelişti. Hepsi de coğrafi olarak ulaşılması zor alanlarda

gelişti. Ezidilik Hakkari gibi son derece dağlık bir alanda gelişti. Daha sonra yaşam koşullarının çok zor olduğu Şengal'de varlığını sürdürmeye devam etti. Alevilik bugün bile ulaşılması zor mekanlarda varlığını sürdürüyor. Yaresanilik de aynı şekilde Kürdistan'ın doğusunda dağlık alanlarda var olmaya devam ediyor. Bu üç inanç sisteminin yanı sıra birçok farklı inanç ve tarikat biçiminde Kürtler inançlarını devam ettirdiler. Fakat İslam ile Zerdüştlüğün revize edilmiş bu halleri bile Kürtleri savunmaya yetmedi. Sosyal olarak kapalı, psikolojik olarak kendini baskı altında hisseden bir yaşam sürdürdüler. Ezildiler bugün başlarına gelen 73 fermandan, katliamdan söz ediyorlar. Aleviler Osmanlı döneminde hep katliamla yüz yüze kaldılar. Yarsanilik kendini devam ettirebilmesini kapalı kalmasına borçlu kaldı. Günümüzde bile milyonlarca Yaresan ibadetini kapalı bir şekilde yapıyor.

İslami iktidar üzerinden Kürdistan'da gelişen Kürt yönetici sınıfı Kürtlüğü geliştiren değil Kürtlüğü tasfiye eden bir rol oynadı

İnanç sistemlerinde mitoloji ile başlayan süreç İslam ile daha üst bir noktaya çıkıyor. İslamda 'Allah' paradigması adına Kürtlük inancı 'yasak' ve 'günah' ilan edildi. İslami iktidar Kürdistan'da hakim durumuna gelmeye başlayınca kendini kabul ettirme ve hayatta kalma psikolojisi insanları farklı arayışlara sürükledi. Bu dönemde İslami iktidarın Sünni mezhebini kabul eden bir kesim toplumsal bir kopuş yaşadı. İslam iktidarı içinde kendine yer bulmak ve sonrasında varlığını devam ettirme istemi bir kesim Kürt içinde Araplaşmayı getirdi. Kendini Arap bir soya dayandırma çabası mevcut Kürtlükten kopuşu kaçınılmaz kıldı. Özellikle yönetici olabilmenin yolunun Arap bir soya dayandırmadan geçtiğine inanan bu kesim Enkidu ile başlayan ve Harpagos ile devam eden işbirlikçiliğe yeni bir boyut getirdi. Artık işbirlikçilik bireyden aileye geçmiş oldu. İslami iktidar üzerinden Kürdistan'da gelişen Kürt yönetici sınıfı Kürtlüğü geliştiren değil Kürtlüğü tasfiye eden bir rol oynadı. Arap dilinden tutun giyim kuşama, yeme içmeye kadar, toplumsal sembollere kadar neredeyse her şeyi Arap kültürüne göre dizayn etme hareketini geliştiren Kürt yönetici sınıfı olmuştur.

İslami iktidarın Sünni mezhebi daha çok Araplaşmaya çalıştırırken, Şia mezhebi da daha çok Farslaştırmaya çalışmıştır. Özellikle savefiler Kürdistan'ın hakim olan bölgelerinde Şialığı kabul ettirmek ve Kürtlüğü tasfiye etmek için sıkça seferler düzenlemiştir. 1500'lerin başında Şah İsmail'in kendisi Osmanlılar'a karşı Kürtlerin kendisinin yanında savaşa girmelerini kabul ettirmek için onlarca aşiret lideri ve büyüklerini zindana attı. Bu girişimden olumlu sonuç alamadığı için onları serbest bırakmak zorunda kalmıştır. Osmanlılar da Sünni Kürtlere tolerans tanırken (yanında yer aldıkları müddetçe) Alevi ve Êzidi Kürtleri katliamdan geçirmiştir. Yavuz Sultan Selim döneminde onbinlerce Kızılbaş katliamdan geçirildi. Êzidilerin başına gelen 73 fermanın çoğu Osmanlılar' döneminde gerçekleşti.

İslami iktidar döneminde Kürtlük toplumsal, inançsal ve yönetimsel bir tasfiyeyi yaşadı. Her üç alanda da parçalandı.

- Toplumsal olarak dağıldı; Kürtler bir çok yerde göç etmek zorunda kaldılar; Zerdüştlükte ısrar edenlerin bazıları Hindistan'a kadar gittiler.
- İnanç olarak parçalanma oldu; İslam ile birlikte birçok tarikat ve inanç sistemleri gelişti. Tarikatların en önemlileri Kadiri ve Nakşibendi olurken diğer inanç sistemlerinin başını da Êzidilik, Alevilik ve Yaresanilik çekti. Bunun yanısıra az da olsa bir kısım Zerdüşti kaldı. Yine şebeklik inancı da İslami iktidar ile birlikte gelişen bir inanç oldu.
- Yönetim olgusunda da parçalanmışlık yaşandı; toplumun öz yönetiminin yanı sıra işbirlikçi sınıfın bir yönetim modeli gelişti. Aynı zamanda her inanç sisteminin kendi iç yönetim sistemi de gelişti.

Modern Çağda Kürtlüğü Tasfiye Girişimi

Kapitalist modernite çağına girişte en büyük tasfiye sürecini yaşayan halkların başında Kürtler

geldi. 'Tanrının yeryüzüne inmiş hali' kapitalist modernitenin biricik ve kıymetlisi ulus-devlet tarihin görmüş ve görebileceği en büyük vahşete sebep oldu. Arkasına aldığı 'bilimcilik' ile özgüvende tavan yaptı. Hegel'in ulus-devleti en üst bilinç formu olarak ifadeye kavuşturması, hoyratlığını daha da artırdı. Kendisi dışında var olan tüm yapıları tarih ve modern-dışı olarak görmesi beraberinde korkunç sonuçlar getirdi. Sümerler'in Guti 'ejderhalarına' karşı, Roma'nın Germen 'barbarlarına' karşı yürüttüğü uygarlık savaşının daha gelişmiş halini, daha donanımlı ve daha kalın bir zırha bürünerek yürüttü. Neredeyse tüm zamanların toplamı kadar maddi ve manevi kayıp yaşandı.

Kapitalist modernite leviathan zırhına bürünüp, bilimcilik silahı ile kendini tüm zamanların muzafferi ilan edince geriye buna direnenlere iyi bir ders vermek kalıyordu. Kapitalist sistemin revizyonist ideoloğu Francis Fukuyama'nın tarihin sonundan anladığı şey kapitalist modernitenin 'ilericilik' aşısından geldiği aşamanın daha ötesine gidilemeyeceğidir. Ona göre liberal demokrasi, ulus-devlet ve serbest piyasa varılacak son noktadır. Bu aşamaya gelen kapitalist modernist devletlerin sonraki görevi (daha ilerisi olmadığı için) geride kalan bu devletleri kendi seviyelerine gelmelerine yardım etmektir. Yardımdan kastettiği de her türlü müdahale hakkıdır. İki binlerin başında ABD öncülüğünde dünyanın dört bir yanına yapılan müdahaleler geride kalanları kendi seviyelerine getirme yalanıydı. Çünkü kapitalist modernite, kendi mekanı dışında besleneceği bir alan olmadan asla devam edemez. Tüm devletlerin eşit bir seviyede olma yaklaşımı devletin varlık gerekçesine terstir. Onun için kapitalist modernite her zaman beslenmek için bir yeri geride bırakır. Kapitalizm kaostan beslenir. Kaos olmadan varlığını devam edemez. Bunun en hissedildiği yer ve zaman; mekan olarak Kürdistan, tarih olarak da 200 yıllık Kürdistan tarihidir.

1800'lerin başında kapitalist sistemin öncüleri Kürdistan'a hızla giriş yapmaya başladılar. Girer girmez de kendilerini yaşatacakları bir zemin aradılar. Osmanlılar'ın mevcut hali onlar için paha biçilmez bir zemindi. Osmanlı devletinden, resmen sona erdiği 1924 yılına kadar her açıdan faydalandılar. Kapitalist sistemin öncü devletleri bir veya birkaç halkın hamiliğine soyunarak Ortadoğu'da varlık kazanmanın yollarını aradılar. Fransızlar Rum ve kısmen Araplar üzerinden, İngilizler daha çok Araplar üzerinden, Ruslar Ermeni ve Slav halkları üzerinden, Almanlar Türkler üzerinden hakimiyet savaşı yürüttüler. Kürtler ise bu denklemin dışında kaldılar. Coğrafyanın en kadim halkı olan Kürtlerin 'iktidar-devlet' uyuşmazlığı başlarına tarihin en büyük felaketlerini getirdi.

İktidar ve devlet zihniyetiyle hareket eden bir kesim Kürt bu devletlerle ilişkiler geliştirse de genel olarak hiç bir devlet ile birlikte hareket edilmedi. (Ortak hareket ettiği bir devletten söz edilecekse de bu daha çok Osmanlı devletiydi.) Toplumsallığı derinliğine yaşayan Kürtlük modern çağda bile devletleşme ve iktidarlaşma arayışına girmedi. Özellikle Kürt gerçekliğinin içinde devam ettiği inançlar ne kendi başlarına bir başkaldırıya giriştiler ne de devletleşmek için kapitalist güçlere yakınlık gösterdiler. Alevi Kürtlerden tutalım Êzidi Kürtlere kadar, Yaresanilerden tutalım Şebeklere kadar hiç bir şekilde böyle bir arayış olmamıştır. Tam tersine kimi Kürt hareketlerinden de olumsuz etkilendiler. Êzidiler hem Mir Muhammed serhildanında hem de Hamidiye alayları döneminde kırıma maruz kaldılar.

Osmanlılar döneminde birçok Kürt direnişi oldu. Yenilgiyle sonuçlanmaları Kürtlüğün sosyolojik ve psikolojik tasfiye sürecini daha da derinleştirdi. Yenilginin anlamı şuydu: Daha fazla devlet ve daha fazla iktidar demekti. Devletin olduğu yerde de Kürtlük gelişemezdi. Devlet başarılı oldukça sonrasında gelişebilecek direnişlerin önünü almak için kendini daha fazla kurumsallaştırdı. Kapitalist modernite döneminde tarihte hiç olmadığı kadar devlet kendini Kürdistan'da kurumsallaştırdı. Devletin yaptığı hiçbir işin önceliği halka hizmet anlayışı ile yapılmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra dağlık olan Dersim'e yol yapmaya başladı. Ancak bu yolun amacı halkın ulaşım sorununu çözmek değil, daha rahat asker taşımaktı. Daha hızlı katliam yapmaktı. Saddam da benzer bir yaklaşımı Güney Kürdistan'da sergilemişti. Yolun yapıldığı her iki dönem de Kürtlerin en çok kırıma uğradığı dönemlerdir. Türkiye Dersim'de

on binlerce Kürt'ü katletti. Bazılarını mağaralarda kimyasal silahlarla katletti. Hitler'in Yahudileri gaz odalarından katletmeden çok önce Kürtler Dersim'de kimyasal gazlarla katledildiler. Öyle ki insanlar işkence ve zulümden kurtuluşun yolu olarak çareyi kendilerini kayalıklardan atmada, derin sulara bırakmada buldular. Aynısını Saddam da yaşattı. Önce enfal hareketiyle toplu kurşuna dizme sonra yetmeyince Halepçe'de kimyasal silahla katletme. Bu iki örnek iktidar ve devletçi sistemin modern çağda Kürtlüğe yaklaşımında daha çok görünen, bilinen örneklerdir. Bunun dışında onlarca benzer durum yaşandı. Hepsinin ortak amacı Kürtlüğü yok etmekti, yok edilemese de 'yok saymak'tı.

Modern çağa girişte Kasrı Şirin antlaşması (1638) ile Kürdistan coğrafyası ikiye bölündü. Modern çağın ortalarında, artık kendini yenilmez addettiği dönemde Lozan Antlaşması (1924) ile Kürdistan'ı dörde böldü. Dörde bölmek demek siyasal olarak güçten düşürmek, sosyal olarak kapalı kalmasına yol açmak ve psikolojik olarak parçalamak demekti. Psikolojik olarak "Kürt'ten bir şey çıkmaz" duygusu yaratılmak istendi.

Lozan Antlaşmasının en temel uygulama sahası Kürdistan'dı. Ne var ki antlaşmada olumlu ya da olumsuz ne Kürdistan coğrafyasından ne de Kürtlükten söz edildi. Kapitalist sistem arkasına aldığı 'bilimcilik' yöntemiyle Kürtlüğü yok saydığında yok olacağına inanmış olacak ki böyle bir yol izledi. Bilim 'yoktur' diyorsa yoktur demekti. Olmayan bir şeyin de ne adı olur ne mekanı ne de zamanı olur. Artık *"Kürt olmak demek öz vatanı olmayan, hiç para etmeyen, parasız kalmakla özdeş olan, yoğunca işsiz kalan, her ücrete çalışan, sürekli yaşam kavgası veren, kültürel ihtiyacını unutan, maddi ihtiyaçlarının temini için korkunç çabalayan, NAN'ın (ekmeğin) anayurdunda (neolitik tarım devriminin anayurdu) NAN'sız kalan topluluk kalıntısı benzeri bir şey olmak demektir."*(A.Öcalan)

Sonuç

Kürt gerçekliğinin tarih boyunca iktidar-devletçi sistemlerle karşılaşması yıkıcı temelde olmuştur. Elbette devletçi sistemin Kürt gerçekliğinde bir yeri vardır ama bu yer olumlu değil, olumsuzdur. Negatif inşa yönü ağır basmıştır. Sosyolojik ve psikolojik olarak parçalama ve dağıtma temelinde varolmuştur. Devletçi sistemlerin inşa ettiği Kürtlük psikolojik olarak kendine özgüveni olmayan, var olma gerekçesini başka bir güce bağlı gören, olabildiğince fazla 'istekte' bulunmayan bir Kürtlüktür. Sosyal olarak da devletçi güçlerin kültürüne bürünen bir Kürtlüktür.

Sümer-Akad döneminde mitoloji ile, orta çağda din ile kapitalist modernite döneminde bilimcilik-dincilik yöntemini iç içe kullanarak Kürtlük tasfiye edilmeye çalışıldı. Kürt gerçekliğinde toplumsal hakikatin zamansal ve mekansal değişim-dönüşümü yerine devletçi uygarlığın mekansal ve zamansal değişimi hakikat olarak dayatıldı. Sosyal olarak bir çok zümre ve sınıf geliştirdi. Psikolojik olarak 'aşağılık duygusu' yaratarak sistem güçlerine özenmeyi geliştirdi.Tüm bu yıkıcı-tasfiye edici hareketlere rağmen Kürt gerçekliği günümüze kadar kendini var kılmayı başardı. Birçok konuda özünden bir şey kaybetmeyerek kaldı. Bu konuda Abdullah Öcalan'ın şu sözü durumu çok iyi özetliyor:. *"Sümer döneminin Kurti'leriyle günümüz Kürti'leri arasında belki de 'u' harfi üzerindeki iki nokta farkı kadar bir fark vardır. Binlerce yıllık kabile kültürlü Kürtler, Kürt halkı içinde halen ağır basan kabile Kürtleridir. Şehirlisi, ovalısı, sınıf ayrışması yaşayanı, devlet işbirlikçisi, devlet karşıtı olanı bolca vardır. Ama ana gövde Kürtlük, soyunu güçlü yaşayan Kürtlük geleneksel kabile özellikleri ağır basan Kürtlüktür, ana kabilesel Kürtlüktür."*

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Sömürgeciliğin Gölgesinde Kurdistan'ın Toplumsal Sorunu!

Hüseyin Sürensoy

"Kuşkusuz en tehlikeli kölelik yalana dayalı, gerçek olarak belleyen insanın duruşunda kendini dışa vurur. Bunun Kürt toplumunda yarattığı zihinsel çarpıklıkla bağı açıktır…"der. Abdullah Öcalan Kürt toplumu için belirlemesi zihinsel bir sürecin çarpık durumunu ortaya koyar.

Mesele Kürt ve Kurdistan olunca bu durum ve değerlendirme çok daha vahim bir tarihsel seyir izler. Sömürgeciliğin Kurdistan'da yürüttüğü sömürgeleştirme politikaları diğer sömürgecileri kat be kat aşan bir karaktere sahiptir. Kürt ve Kurdistan demek Türk sömürgeciliğinin katmerli yüzyıllara varan inkar ve imha politikaları demekle eşanlamlıdır. Özellikle cumhuriyetin ilk yüzyılı bu envai çeşit 'kırım' politikalarının bir başka benzerini bulmak pek olası değil. İmparatorluk artığı olan bu cumhuriyet tüm inkar ve imha politikalarını Kurdistan'da uygulamaya koydu. Salt fiziki kırımla yetinmedi onunla kültür, dil, ekonomik, asimilasyon ve ekolojik kırımları da bir strateji dahilinde tek tek uygulamaya koydu ve halen uygulamaya devam etmektedir. Salt fiziki soykırım değil kültürel kırımla da sömürgeleştirmeye çalıştığı Kurdistan'ın tabutuna son çiviyi çakmak istiyordu. Bunu cumhuriyetin temel stratejisi olarak görüyordu. Bu sömürgeci egemenlik sisteminin Kürt toplumunda yarattığı psikoloji hiçbir sömürge halk ile kıyaslanamayacak düzeyde derin bir kimlik, kültür ve dil sorunlarına yol açtı.

Böylesi psikolojik travmaları atlatmak kolay değildir. Bu travmalar ağır kronik bir nitelik ve kimlik kazanmışsa bunun iyileştirilmesi için çok uzun bir zaman aralığına ihtiyaç vardır. Sömürgeciliğin boyutları psikolojik travmanın derinliğini de belirler. Sömürgecilik bunu bildiği için sömürge politikalarını daha da acımasızca çeşitlendirme ve onlara derinlik kazandırmaya çalışmaktadır. T.C Kürt ve Kurdistan'da son yüzyılda askeri, siyasi, kültürel, ekonomik ve teknik olarak kendini örgütlemiş durumdadır. Bu örgütlü sömürge gücü olmasında en büyük pay ve destek konumunda olan yerli işbirlikçi-ihanetçi sınıfın varlığı sömürüyü daha kalıcı hale gelmesinde birincil derecede sorumludur. Yapılanı ve yapılmakta olanı her türlü soykırım ve diğer kırımlar bu işbirlikçi hainler eliyle sömürülmekte ve "kırımlara" meşruluk zemini sunmaktadır. Yeni sömürgeci politikalar bunlar eliyle götürülmektedir.

Kürt toplumunda yaşam paramparça olmuş durumda. Bu parçalanma hali sadece fiziki olarak değil psikolojik olarak bir dağılma durumu var. Kürt halkı adeta bir sömürgeci kolektif nevrotizme yakalanmış durumda. Bu kolektif psikolojik ruh hali diğer sömürü boyutlarından çok daha derin, kapsamlı ve kolay kolay iyileştirilemez etkileri vardır. T.C sömürgeciliğinin yarattığı psikolojik korku derin bunalım ve travmalara yol açan tarihi etkileri vardır. Devrimin önündeki en büyük engel bu ruhsallık durumudur. Öncelikle bunu görmek gerekir.

Kitle hareketlerinin psikolojik önemi devrimin zaman aralığı kadar onun niteliğini de belirler. Devrimin kendisi ilk önce bir psikolojik iyileştirme durumundan sömürgeciliğin yarattığı her türlü etkilere karşı yeni bir karaktere çıkma sürecidir.

Öncelikle T.C sömürgeciliğinin yarattığı psikolojik korkuları anlamak ve bunu bilince çıkardıktan sonra fiziksel korkularla daha güçlü, dirençli bir mücadele içinde olunur. Tüm sömürgeci stratejiler ilk önce bu korku psikolojisini egemen kılmaya çalışırlar. Psikolojik olarak şunu söylemek mümkün; insanlar ölümün kendisinden çok ölüm duygusundan korkarlar. Bu psikoloji ile yaşamlarını yönlendirir ve sürdürürler. Sömürgeci T.C. devleti tüm gücünü Kurdistan'a yığmalarının altında bu korku psikolojisini egemen kılmak içindir. Bu korkuyla hareket eden Kürt toplumu yanlış bilinçle şekillendirildi. Kendi varoluş değerlerinden adım adım uzaklaştırıldı. Bu nedenle dünyanın belkide en zor devriminin bu psikolojiye karşı yapılması süreci ile karşı karşıyayız. Kürt Özgürlük Hareketinin ilk çıkışı bu psikolojik kork bariyerlerini yıkmaya başlamış olmasıydı. Çünkü T.C. sömürgeciliği Kürt toplumunda "devletin yenilmezliği" algısını yaratmıştı. Bu olguya karşı herhangi bir başka direniş her türlü tehlikeyi içinde barındırıyordu. Korku iklimi içinde yaşam, sömürgeciliği içselleştirmekle mümkün olacağı duygusu yaratılmıştı. Zaten sömürgeciliğin en tehlikeli boyutu zihinleri işgal ederek orada kendine yaşam alanı bulmuş olmasıydı. Korku psikolojisi bu alanın açılmasında en belirleyici araçtı. Bu nedenle fiziksel korku psikolojik korkunun gölgesi gibidir.

Psikolojik korkular daha tehlikelidir. İnsan toplumunun tüm sosyal ve siyasal yaşam dengesini bozar. Psikolojik korkunun en kötü yanı insanı çirkin varlıklara dönüştürmesidir. Korku olgusunda insan bilinci, düşünce ve duygusu devreden çıkar, bu değerler yaşamda çıktığı andan itibaren vahşileşme başlar. Sömürgeciliğin klasik çökertme stratejisinindeki "böl ve yönet"in arkasındaki mantık budur. Tüm sömürü araclarini devreye koyması bununla bağlantılıdır. Sömürür ve baskı araçları çoğaldıkça korkunun boyutları da aynı oranda artar. Çünkü psikolojik korkuların tek bir boyutu yoktur. O nedenle Kürt toplumunda devrim yapmak bu denli zordur. Sömürgeci T.C. çok boyutlu ve çok katmanlı bir psikoloji ile varlığını orada sürdürmektedir. Sömürgeciliğin yarattığı bu çoklu korkuları bir bir yenmek kadar onların yerine özgür ve özerk yaşam duygularını benimsetmek zorunludur. Sömürge devletin yarattığı kolektif nevrozuna yakalanmış Kürt toplumunu yeniden devrime çekmek kadar, sömürgeciliğin zihniyetini yıkmak kendi başına bir psikolojik devrimdir.

Psikolojik korkunun en kötü yanı insanı çirkin varlıklara dönüştürmesidir

Devrim mücadelesinde tüm yoğunlaşmaları bu korku psikolojisine verildiğinde, 100 yıllık sömürgeciliğin yarattığı bu sömürge kişiliği ne kadar çok korkular dünyası içinde yaşadığını görürüz. Bu korkuların derinine indiğimizde bilinçli veya bilinçsiz, derin ya da yüzeysel hangi boyutta olursa olsun derinlerde korkular olan sömürgeciliğin yarattığı korkularla yaşandığı/yaşadığımızı görmüş ve öğrenmiş oluruz. Bu aynı zamanda bir bilinçlenme halidir. Parçalı olmanın altında yatan etken bu asılan bedenlerde saklı tutulan korkuların varlığıdır. Kürt bireyi ve toplumu kendini sömürgeci T.C. devletinin aynasında görüyordu. Korkunun işlevselleştirilmesinin ana kaynağı buradaydı. Bu derin yabancılaşmanın köklerinden kopmanın, değerlerinden uzaklaşmanın yarattığı sonuçtur. Kendine özgürlüğün aynasından bakabilmiş olsaydı bu psikolojik korkuların hiçbirini yaşamıyor olacaktı. Derin köksüzleşme ve parçallaşmayı yaşamış olan Kürt toplumu yaratılan korkunun esiri olmuştur. Kendine sömürgeciliğin aynasını tutarken yaşamın bütünselliğine değil de, onun en korkusuz parçasına bakıyordu. O da salt varlığını geleceğe taşımak için biyolojik çoğalmayı esas alıyordu.

Kürt Toplumunda Özgür İrade Kırımı

Sömürgeciliğin bu içselleştirilmiş hali yüzyıllardır devam etmekteydi. Nesillerine aktarılmış bu psikolojik korkular özgür ve özerk yaşamdan

düşüşünde nedeni olmuştur. Krizli bir kimlik ve kişilik bütün yaşamlarını kaplamıştır. Bu sömürgeci ile Kürt halkı ve bireylerinin beyni, zihni ve duygularını darmadağın olmuş ve kendisi/kendileri dışında her şey olmuşlardı. Ulusal bütünlüğü bozulmuş ve tarih dışı bir toplum konumuna itilmişti. Bu süreçlerin ideolojik zihniyetini yaratamadığı için sömürgeciyi bir kurtarıcı olarak görmeye başlamıştı. Zaten sömürgeciliğin başarısı tam da buradadır. Kendini Kürt halkının zihniyet dünyasında örgütlü kılmaktı. Yaşamın değerli olduğu kadar özgür bir hareket, devrim olduğunu kavramak ve sömürgeciliğin psikolojik korkularını aşmak için zihinsel işgalden kurtulması gerektiğini devrim süreci ile birlikte biraz anlamaya ve kavramaya başlanmıştı.

Sömürgeciliğe karşı devrime kalkan insan, sömürgeciliğin yarattığı toplumsal psikolojinin korku bariyerlerini yıkmaya başlayan insandır

Kürt toplumu kendi özgür zihni ve bilinci ile yaşam doğallığında gözlemleyerek öğrenme, deneyimleme pozisyonunda olmamıştı. Zaman zaman bu yönlü isyanlar ve direnişler olsa da devrim skalasını çok çok gerisine düşmüştür. Sonrasında pratikleşen ise yaşamı kendisi gözlemlemek yerine sömürgeciliğin gözlemleyerek öğrenme sürecine devam etmiştir. Kendisi olamamanın en temel nedenlerinden birisi de bu olmuştur. Psikolojik olarak korkutulmuş, ürkütülmüş ve yabancılaştırılmış olan Kürt toplumu ve bireyi kendi kendisini tanıma, kendi benlik ve kimliğini oluşturmada özgüven ve özgür irade kırımına uğramıştır. Bu duruma düşürülmüş olan insan kendi tanımını kendisi yapamaz. Kendi benlik ve kişilik dünyasını sömürgeciliğin işgaline açık tuttuğu için hep fethedilme beklentisi ve duygusu ile hareket etmiştir. Kendi özgür iradesiyle belirlenimlerde bulunamaz. Psikolojik olduğu kadar Siyasal olarak da 'ben buyum' duruş ve tavrını sergileyemez. Bu iradeyi gösteremez. Ya da özgür iradesiyle 'yapacağım' duruşunu gösteremez. Bu iradeyi gösteremez çünkü onun 'oluş' zamanı kendine ait değildir. Sömürgeci devletin zaman akışına kapılmıştır. Kronik bir şekilde kendi köklerinden uzaklaşmıştı. Burada sömürgeci devlet Kürt toplumu ile özgürlüğünün arasına girer. Çok çok güçlü sömürgecelik karakteri oluşmuştur. T.C. devleti aynı zamanda stratejik olarak Kürt toplumu ile yaşamın arasına da girmiştir. Hakikatli yaşamın toplumsal kimlik kazanmasını böylece engellemeye çalışır. Sömürgecilik, yaşam ve özgürlük bağını kopartırken aslında derin bir korku ve anlamsızlık, değersizlik psikolojisini yaratır. Özgürlüğün ve yaşamı temellerini dinamiklerken bir amacı da -ki en stratejik olanıdır- olanla olması gereken arasındaki savaşım, tümden durdurmaktı. Böylelikle sömürgeciliğin sanki bir kadermiş gibi kabullendirmeye çalışır. Bu mücadelesizlik ideolojisini zihinlerde yarattığı kölelik psikolojisinin korkusudur. Mücadelesizlik alanı -ki bu sömürgeci tahakkümdür- kabul etmekten öte başka bir şey değildi. Hakikatin ve özgür yaşamın kapılarına kapatmadır.

Mücadelesizlik bilincimizin eski yaşam tarzına olduğu gibi kabullenmesi ve gelecekteki yaşamın bundan çok da farklı olmayacağını düşünmesidir. Bu, sömürgecinin dayattığını kabul etme, ona karşı direniş içinde olmamadır. Bunun adı kölece duruştur. Var olanı kader diye kabullenmek, doğrudan korkma psikolojisidir. Değişime ve dönüşüme kapalı bu psikolojinin altında yatan esas gerçeklik, kendisi olma ve kendisi gibi hareket etmekten korkmaktır. Eğer burada doğru tutum benimsenmezse, birey ve toplum olarak kendi kendinize doğruyu görmezsek, doğru tutum ve tavır içinde olmazsak hem aldanan hem kendimizi aldatan konumunda olacağız. Bu ise tarihin en büyük ihaneti olur. Burada iki temel düşman vardır: Birincisi yüzyıllık köleliğin öznesi olan sömürgeci T.C. devletinin pratiğine diğeri ise zaman olgusudur. Eğer bu iki düşman olgusuna yenilirsek işte o zaman yaşam ve özgürlük tam bir yıkıma uğrar. O nedenle temel motivasyon korku yenmek olmalıdır. Korku damarlarının arkasında büyük özgürlük damarları vardır.

Sömürgecilik sadece fiziki bedenimizde değil, ruhsal dünyamızda da büyük yaralar açmıştır. Bu yaraları

iyileştirmenin yolu özgürlük ile doğru buluşmadır. Yüzyıllık cumhuriyet rejimi bizi her bakımdan yaralamıştır. Toplumsal psikolojimiz ile oynamıştır. Temel felsefesini bunun üzerine bina etmiştir. Bir insan ya da bir toplumu öldürmenin tek bir yolu yoktur. Tıpkı bir tek savaş tanımı olmadığı gibi. Savaşı genelde "organize cinayet" olarak tanımlarız. Bu fiziki yıkımdır. Ama aynı zamanda kolektif olarak toplumun ruh sağlığının bozulmasıdır. Şurası açıktır ki, ne savaşa giren insan eski insandır, ne de devrime giren insan eski insandır. Sömürgeciliğe karşı devrime kalkan insan, sömürgeciliğin yarattığı toplumsal psikolojinin korku bariyerlerini yıkmaya başlayan insandır.

Gerçeklerden korkarız çünkü gerçeğin insanı özgürleştirici bir özelliği vardır

Sömürgecilik uygulamaları, Kürt toplumunun ruhsal sağlığını bozmuş ve dengesiz hale getirmiştir. Kendi duygusuyla yaşamayan Kürt insanı, psikolojik boyutta derin yabancılaşmayı yaşadığı için ruh dünyası sorunlu hale gelmiştir. Psikologların dediğine bakılırsa, kendi duygu, düşünce ve hissettiğini en doğal şekilde ifade etmeyen, bunu engelleyen ya da istismar ederek kısıtlanan duygular, ruhsal dengesizlikler yaratır. Bu durumda kalan her birey, kendine yabancılaşarak, psikolojik korkulara kapılır. Bu ruh halinden kurtulmak için de sömürgeciliğin açtığı alanlara doğru kaçar. Bu nedenle dünya faşizm örnekleri incelendiğinde neden spor, sanat, sex ve diğer eğlence alanları ve gösteri dünyasına revaç olduğu anlaşılır. Böylesi kaçışlar, bireyin kendisinden olduğu kadar, bağlı olduğu toplumlardan, köklerinden ve gerçekliğinden bir kaçıştır. Bu alanlar aslında sömürgeciliği büyüten, kalıcılaşmasını ve içselleşmesini de sağlayan ideolojik mevziler konumundadır. Doğal olarak birey ve toplumun kendisini tanıması mümkün değildir. Çünkü orada çelişki kalmamıştır. Sömürgeciliğe teslimiyet yolu böylece başlamıştır.

Öcalan bir değerlendirmesinde şöyle diyordu; "Neden kendi gerçeğine dokunmaktan korkuyorsunuz?" aslında burada sömürgeciliğin yarattığı korku kişiliği kadar devrimden de korkmanın yarattığı bir ruh halinin yansımasını verir. Gerçeklerden korkarız çünkü gerçeğin insanı özgürleştirici bir özelliği vardır. Bu durum aslında özgürlük devriminin ideolojik ve eylemsellik boyutunu ciddiyetle eğilmediğimizin, tamamen girmediğimizin de bir göstergesidir. Eğer gerçek bir bilinç yoğunlaşması devrime girmiş olunsaydı, aidiyet problemi ortaya çıkmayacaktı. Çünkü ciddi olmanın temel özelliği gerçeklikle kurmuş olduğu bağdır. Dolayısıyla ciddi olan birey, yaşamın herhangi bir alanında ortaya çıkan sorunlara kolektif bilincini ve zekasını devreye koyar. Bu durumda insanın kendisini tanıması, gerçekliğine doğru temelde neşter vurmasını gerektirir.

Özellikle T.C. sömürgeciliğine karşı Kürt halkının özgürlük mücadelesinin temel karakteri burada kendisini dışa vurur. Akışkan olmayan zihne akışkanlık kazandırmasının en temel nedeni, sömürgecilik tarafından şartlandırılmış zihin nasıl ve hangi saiklerle şartlandırıldığını ortaya koymuş olmasıdır. Nasıl şartlandığını bilirsen, ona karşı savaşın güçlü ve nitelikli olur. Bu sadece başlangıç için ilk adımdır. Faşizmi Kürt toplumunun zihin ve ruh dünyasını çeşitli sömürge araçlarıyla şartlandırmıştır. Zihinsel sömürgeciliği geliştirmişken de çağa uygun araçları kullanmaktan çekinmemiştir.

En başta zorunlu eğitim ile birey ve toplumun zihin dünyasının işgalini gerçekleştirmeye çalışmış. Bunun yanında en temel olgu olarak İslamiyet temel baskı aracı olarak kullanılmıştır. Pozitivist bilim ile ince bir toplum mühendisliği yapılarak Kürt birey ve toplumunun düşün ve ruh dünyası şartlandırılmıştır. Eğitim ve bilim birer özgürleşme araçları olurlarken Kurdisatan'da ağır bir sömürü malzemesine dönüştürürler. Bilinç, sömürgeciler tarafından tam bir kuşatma altına alınır ve kendi dokuduğu kalıba sokularak biçim kazandırılır. Böylelikle bilinçteki bu hızlı gerileme duyarsız, tepkisiz ve inançsız olacak şekilde ideolojik erozyona uğratılır. Bu zihinsel körelmede miyoplaşma hali Kürt insanı ve toplumunu duyarsızlık girdabına alır. Sömürgeci politikalara zamanında yeterli ve yetkin

cevap verememe gelişir. Sorgulayan zihin yerini duyarsızlaşan zihin alır.

Hakikate Kaşı Yalan Hükümsüzdür

Zeka ve bilinç anlam ve anladığını sorgulama araçlarıdır. Köreltilmiş bir zihin, verimsiz kılınmış zihindir. Ne sorgular ne de sağlıklı bir duygu geliştirilir. Bir sorunu bir problemi irdelemek onu çözüme kavuşturmak için sorgulamak aynı zamanda eleştiriler tutum geliştirmeyi gerektirir. Bu da sömürgeciliği korkutan bir durumdur. Bu durumu gören T.C. devleti tüm silahlarını kuşanır ve psikolojik korkuların tarihsel sürecini hatırlatır. Korkuları depreştirir. Böylece bilinçaltına seslenir. Zihinsel gerilemenin tüm olgularını psikolojik korkularla etkin bir şekilde pratikleştirmeye çalışır. Tercih şansı bile bırakmaz. Varoluşun evrimsel aşamalarında bazı tercihlerde bulunursak da sömürgeci rejim buna izin vermemek için her türlü gündemi devreye koyar. Adeta insanın bilincini uyutur, tepkisiz ve duyarsız kılmaya çalışır.

Bilinç üzerinde çalışan uzmanlar bilincin anestezi süreci üzerine araştırmalar yaparlar. Anesteziye alınmış bilinç geçici olarak nasıl olur da ortadan kalkar, hâlâ aydınlatılabilmiş değildir. Bilincin bu anestezik durumunu sosyal, siyasal, kültürel, psikolojik olarak sömürgeciliğe indirmediğimiz de bunun ne anlama geldiğini biliyoruz. Kürt halkının bilinci narkozlanmış, kendi bireysel ve kolektif oluş bilincini işletemez hale gelerek kölelik koşullarında yaşamaktadır. Elbette koşullar ve şartlar değişmiştir ve özgürlük paradigması sayesinde bu narkozun etkisi kırılmıştır. Kimi işbirlikçi ve ihanetçiler dışında Kürt toplumu artık özgürlük bilincini uyanık tutmayı başarmıştır. Yüzyıldır uyutulan bu zihni artık kendisi hakkında karar verme sürecine girmiş bulunmaktadır. Sömürgecinin köleleştiren anestezik zihnine karşı özgürlüğün yaşam iksiri toplumun geleceğini etkin güçtür.

Sömürgecilik, varlık olarak doğal alana karşıt ve onun antitezi olarak yaşam bulmuştur. Özgürlük ve özerkliğin sınırlarını daraltma onların var oluşsallığına sınır koyma ile varlık kazanmıştır. Bu sınırların kendi sömürgeci stratejilerine uygun hale getirme politik yaklaşımlarıdır. Bu şekilde Türk devleti Kürt halkının özgürlük ve özerklik sınırlarını devletin çıkarlarına göre çizmektedir. İnsanların özgürlüğü devletin bekasına göre yaşam alanı bulmaktadır. Bu alanın dışına çıkmak her türlü kırıma uğramanın meşru ve hukuki zeminini aşmış olacaktır. Eşitsizlik bu sınırların içinde gerçekleşir. Sömürgeciliğe bırakılırsa asıl eşitlik buradadır. Eşitsizliği özgürlük olarak algılayıp algılatırlar. Onlar eşitsizliği yasalarla gidermeye çalışırlar. En temel yaklaşımları da “anayasada herkes eşittir” teranesidir. Oysa bu tam bir aldatmacadır ve demagojiden ibarettir. Yasalarda eşitlik olsa bile yaşamda bunun esamesi okunmaz. Sömürgeci hukuku sömürü stratejisine göre oluşturulur. Bunu yüz yıllık cumhuriyet pratiğinde yaşayarak öğrendik. Şu çok açıktır; özgür olmayan eşit olamaz. Eşit olmayan özerk olamaz. Özerk olmayan birey ve toplum ahlaki-politik olarak varlık kazanamaz. Öncelikle özgürlük bilincini kazanmak gerekir ki korku psikolojisi ile savaşa bilinsin.

Özgür olmayan eşit olamaz. Eşit olmayan özerk olamaz. Özerk olmayan birey ve toplum ahlaki-politik olarak varlık kazanamaz

---

Sömürgecilik öyle bir zihinsel algı ve ideolojik bilinçle Kürt toplumuna yaklaşır ki sanki her şey çok normal ve olması gereken buymuş gibi bir ruh, duygu ve hissiyat yaratarak temel stratejik yaklaşımlarını durmadan empoze etmeye çalışırlar. Kürtler ilkellikten kurtulmaları için de T.C. ihtiyaçları vardır. Modernite sınırlarına çekmek için bir dışsal güç olarak kendilerini görürler. Onlara göre modernleşmek medeniyetle tanışmaktır. Bunun yolu da üst sömürgeci kimliğe teslim olmaktan geçer. Sömürge ideolojisinin tipik karakteri, doğal olmayan doğal gibi göstermek varoluşa karşı bir kölelik darbesi indirmektir. Hiçbir toplumda bunu kabul etmez!

Türk Devleti’nin bu kadar uzun süre varlığını devam ettirmesinin nedeni başarılı sömürgeci politikaları

veya askeri gücü değil Kürt halkının örgütsüz ve dağınık olmasıdır. Gerçekleştirilen isyanlar süreci özgürlük getirmekten çok sömürgeciliğin kalıcılaşmasına yol açmıştır. İsyanların kendisi bile örgütlü değildir. Yenilgiler sonrası halk, tam bir dağılma, içten parçalanma sürecine girmiştir. Önderliksiz, ideolojisiz, partisiz, ordusuz ve örgütsüz kalan halk sömürüye, asimilasyona ve köksüzleşmeye açık hale getirilmiştir.

Örgütsüzlüğün yarattığı ruh ve korku halinin tüm öfke ve tepkilerini içe dönük gösteriyordu. Kendi toplumuna karşı en yakıcı şiddeti kullanmaktan çekinmiyordu. Bu davranış tipik sömürgelerdeki kişilik yapılanmasının dışavurumudur. Sömürgeciliğe karşı aşırı düzeyde kölece bir duruş gösterirken kendi halkının insanına ve hatta en yakınına karşı şiddetin her türünü acımasızca kullanmaktan geri durmuyordu. Kendisi köleliğe alışmışken toplumun diğer üyelerini de buna çekmeye çalışır. Daha doğrusu sömürgecinin ona uyguladığı zoru o da kendi ulusuna uygulamaya çabalar. Yansımanın yansıması demek daha açıklayıcı olur. Bu konuda F.Fanon'un sömürge kişiliği tanımları hayli öğreticidir. Sömürgeleştirilmiş kişiliğin ruh dünyası ve davranış tarzı, düşünüş biçimi hakkında şu değerlendirmeyi yapar, "Sömürgecileştirilmiş insan, kemiklerinde birikmiş olan bu saldırganlığı ilk olarak kendi insanlarına karşı dışa vuracaktır… Çünkü yerlinin son sığınağı kendi kişiliğini kardeşine karşı savunmaktır." bu değerlendirme tüm sömürge kişilik yargılaması için geçerlidir. Sömürgeciye özenme, onun gibi davranmaya çalışma onu içselleştirmektir. Bunu bir başarı ve kabul görme hedefiyle yapar. Bunu değer görme yöntemi olarak seçer. Onun kendini ve dünyayı adlandırması sömürgeci adlandırmasıdır. Onun için dünya, yaşam ve kültürün tamamı bağlandığı sömürgeci ideolojidir. Bu derin suskunluk, kölece kabullenişin yarattığı çaresizliktir. Sömürgeciliğin Dayattığı boyun eğmeyi kabul edip aynı zamanda kendini de inkar etmesidir. Bu sürecin Kurdistan'daki travmatik etkileri son asırda tarife sığmayacak kadar ağır süreçlerdir. Bu örgütsüzlük, parçalanmışlık üzerinde tahakküm kurma ve onu idare etme zor olmamıştır. Kaldı ki kendi kendini inkar sömürgeciliğin nesnesine dönüşmektir. Varoluşunu inkar Kürt toplum ve bireyinin özgürlük ve özeklikten düşme tarih dışı olması ile eşdeğerdir.

Ezenin sömürgeci ideolojisine karşı Kürt Özgürlük Hareketi yeni bir ideoloji ile çıkmıştır. Ezilenlerin ideolojisi yeni bir toplumsallık kurmaya başlamıştır. Dünyanın en örgütsüz halkı bu yeni toplumsallık ile örgütlü kılınmaya başlamıştır. Yeni bir Önderlik gerçeği, parti ve örgüt ilk devrime adım atmıştır. Bunun için özgürleşmenin ilk büyük adımı korku psikolojisini yıkmayı başarmış olmasıdır. Toplumsal devrime böyle giriş yapılmıştı. Yani devrim yeni bir doğum sürecidir ve her doğum büyük sancılar ve acılarla başlar. Bu devrimin doğasında vardır. Fakat bu doğum acılarının yeni insan ve toplum yaratma, kendi varoluşu ile yeniden buluşma, yabancılaşmaya karşı kendi özerk varlığını inşa etme çabası Kürt halkının yeniden tarih sahnesine çıkışının adı oluyordu.

Egemenin Kürt toplumunda yarattığı bölünme ve parçalanma durdurulmuş, birlik ve ortak mücadele iradesi büyük oranda sağlanmıştır. Sömürü stratejisinin nesnel olan bölücülüğüne karşı Kürt Birliği'nin her alanda sağlanması stratejisi adım adım hayat buluyor. Artık sömürgeciler değil, kendisi hakkında karar veren ve karar alabilen bir irade ortaya çıkmış durumdadır. Kendi adına seçimler yapan ve bu seçimlerle yaşamını daha özerk ve özgür yaşamaya çalışan bir halk gerçeği vardır.

Henüz sömürgeciliğe tamamen son verilmedi ama can çekişiyor. Hakikatin karşısında yalanın bir hükmü olamayacağına göre, son devrimsel vuruş ile Kürt halkı kendi oluş halini özgürce belirleyecektir.

Kürt halkının devrime kalkışması, yeni bir toplumsallık inşaa etmesi, onun tarihsel ve varoluşsal olan asil ve onurlu davranışıdır. Kendine ait olana yeniden kavuşma tahakkümcü güçlere karşı doğal savaşım içinde olma ile mümkündür. Kürt toplumu son 50 yıldır özerk ve özgür yaşamak istiyor. Bu istemini de eylemsel kılarak tüm dünyada saygın bir halk olduğunu direniş ile de ortaya koymuş durumdadır.

Devrimin iyileştirici gücü ve yaşattığı motivasyon ile sömürgeci güçler aynı ruhsal hastalıklara yakalanmaya başlamış durumdalar. Sömürgecilik Kürdistan'da darbelendikçe ruhsal bunalım ve Kürt sendromu ile derin bir kriz yaşamaya başlamış durumdalar.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Kürt'ü Tüketme Projesi: Dört Parçalı Statüsüzlük

Leyla Geşbûn

Derwêşê Evdê Destanı'ndan;

"Dewrêşê Evdî'nin yanında olsaydım!
Beyaz atların sırtında
Musul ovasına dalsaydım!
Dewrêş vurulduğunda sırtlayıp Kürdistan dağlarına götürseydim!
O'na, bak!
Binlerce Edûlê ve onikiler var deseydim!
Tanrıçaların taht kurduğu bu dağlarda
Rahat uyu deseydim!
Ölüm…
Nerelerden… ve nasıl gelirse gelsin
Artık gam yeme!
Kesinleşen Kürtlük ve özgür yaşam
Ebedi gerçekliktir deseydim!"

20. Yüzyılın başından beri uygulanan statüsüzlük özünde Kürdü tüketme, yok etme projesidir. Bir alt olarak da Kürdün eliyle Ortadoğu'yu dizayn ve sürekli bir sorunsallık içinde tutma projesidir.

Ortadoğu'nun güncel temel sorunlarının altında ulus-devletlerin kurgulanması yattığı gibi, Kürt sorunu da esas olarak bu kurgulamadan kaynaklanmaktadır. Birinci Dünya Savaşında kurgulanan Ortadoğu siyasi haritası, en az yüzyıl sürecek sorunlar oluşsun diye çizilmiştir. Avrupa için Versailles Antlaşması neyse, Ortadoğu için de Sykes-Picot Antlaşması odur. Avrupa'da 'Barışa Son Veren Barış' olarak rol oynayan Versailles Antlaşması İkinci Dünya Savaşına yol açmış, Sykes-Picot Antlaşması da aynı rolü oynamıştır. Savaşın sonunda ortaya çıkan tüm ulus-devletler içte kendi halklarına, dışta birbirlerine karşı savaştırılan organizasyonlar durumundaydı. Geleneksel toplumun tasfiyesi halklara karşı savaş demekti. Cetvelle çizilen haritalar ise, yapay devletler arasındaki savaşlara çağrı demekti.

Sykes-Picot Antlaşması (Ortadoğu'nun İngiltere ve Fransa arasında paylaşılması) Sevr Antlaşmasının da temelidir. Sevr Antlaşması Anadolu ve Yukarı Mezopotamya'nın parçalanmasını düzenlemektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı öyle iddia edildiği gibi Sevr'i tümüyle ortadan kaldırmamış; kısmen etkisiz kılınmasına yol açmıştır. Antlaşma önemli oranda uygulanmış ve Minimal Cumhuriyet Sevr'in gereği olarak kabul edilmiştir. Yine Musul-Kerkük'ün İngilizlere bırakılması Sevr'in sonucudur. Dolayısıyla Kürdistan'ın modern dönemindeki ikinci önemli parçalanması (Birinci parçalanma modern dönemin başlangıcı öncesine, 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşmasına dayanır) Kürt sorununun ana nedenidir.

Birinci Dünya savaşı sonrasında, Ortadoğu coğrafyasında, sınırlar yeniden çizilmiştir. Çizilen bu sınırlar 1639 yılında Osmanlı ile İran arasında imzalanan Kasrı Şirin antlaşması ile ikiye bölünen

Kürtler, 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan ile de dört parçaya bölünmüş oldu. Lozan antlaşmasına kadar Kürtler Türkiye'nin kuruluşunda asli unsur olarak görülürken, bu anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle birlikte başlatılan Türk Ulusu inşası sürecinde devreye konulan "Tek Millet, Tek Devlet, Tek Dil" politikalarının uygulanması için imha ve inkâr politikaları da devreye konuldu. Birinci Dünya Savaşından Lozan sürecine kadar yaşananlar hala birçok ülkenin tozlu arşivlerinde gizlenirken, Lozan ile başlayan yeni Kürt isyanları süreci ise halen daha devam etmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı karmaşanın ortasında alelacele yürüttükleri müzakerelerde varılan antlaşmanın prensipleri günümüzde de Ortadoğu'yu etkilemeye devam etmektedir.

Her ne kadar Sykes-Picot anlaşmasının cetvelle çizdiği sınırlar mezhepsel bölmeyi temel alsa da, yeni yaratılan sınırlar, sahadaki mevcut mezhepsel, aşiretsel veya etnik ayrımlarda karşılığını bulmadı. Örneğin Sünni aşiretlerin yoğun olduğu Irak-Suriye sınırı fiili olarak buharlaştı ve her iki ülkenin bu bölgeleri IŞİD'in denetimine girdi. Bölgeyi emperyalistlerin etki alanlarına göre bölen anlaşmanın en büyük mağduru Kürtler oldu. Bölgenin kadim halklarından olan Kürtler, sınırlar çizilirken dört ayrı ülkede dört parçaya bölünmüştür.

1916'da imzalanan Sykes-Picot Antlaşması Lozan'la beraber Kürdistan'da hayat bulmuştur. Bu anlaşmadan sonra Kürdistan artık dörde bölünmüş, parçalanmış, her türlü sosyal, siyasi, insani, kültürel, millî hakları yok sayılmış uluslararası bir sömürge durumundadır.

1970'ler sonrasında Kürt sorununu özgürlük sorunu olarak ele almak bir yönüyle doğru olsa da, diğer bir yönüyle önemli bir eksikliği beraberinde taşımaktadır. O da Kürtlerin varlık sorunudur. Özgürlük ancak varlıkla mümkün olabilir. Çağdaş Kürt ulus gerçekliğindeki özgünlük buradadır. Yine yakın tarihlerde yaşanan Ermeni ve Yahudi soykırımlarından farklı olarak (Bu soykırımlarda fiziki imha ön plandadır), Kürt soykırımında kültürel (kendilik olmaktan zihnen vazgeçiş) boyut ön plandadır. Kendilik olmaktan çıkmış bir kültür grubu, ister fiziki ister zihni olarak gerçekleşmiş olsun, soykırımdan geçmiş veya soykırımı gerçekleştirilmiş demektir. Kürtlerin dört parçalı bölünüşü ve her parça üzerinde varlığına yönelik değişik tasfiye uygulamaları nedeniyle süreç farklı işlemiş, her parça değişik düzeyde soykırımdan nasibini almıştır. Bu yönüyle işgal, sömürgecilik, asimilasyon ve soytükenişiyle karşı karşıya olan Kürt gerçekliği böylesi bir süreç kapsamında değerlendirilmelidir: bu ulusal kimlik olmaktan çıkarılmaya çalışılan bir gerçekliktir..

Günümüzde Kürt gerçekliği Kürt kimliği olarak ifade edilmeye çalışılmaktadır. Kürt kimliği ancak uzun tarihî geçmişi kadar, 'şimdiki' zamanın özgül uygulamalarıyla da yapılandırılmak veya kendilik (Xwebûn) olmaktan çıkarılmak istendiği bütün yönleriyle değerlendirildiğinde bilince çıkar, Tarih içindeki Kürt veya proto Kürt gelişimiyle ilgili arayışlar ne denli önemli ise, güncel olarak Kürt gerçekliğinin ne tür uygulamalarla karşı karşıya bulunduğu da o denli önem taşır. Abdullah Öcalan Kürt halkının ulusal güç birliği oluşturamadığını irdelediği tezinde tarihsel olarak şekillenmiş iki Kürt kişiliğinden bahseder. M.Ö. 3000'li yıllarda Sümer Rahip Devleti ile birleşen işbirlikçi proto Kürt, özgürlük için direnen Kürt… Öcalan bu iki farklı kişiliğin sürekli çatışma halinde olduğuna da dikkat çekmektedir.

Kuzey Kürdistan;

Geleneksel Osmanlı iktidar ve sömürü tekeli çöktüğünde, bürokratik gelenek içinde şekillenen İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin özne rolünü oynadığı elit bir zümre, çeşitli darbeler ve komplolarla İkinci Meşrutiyet'te, 31 Mart 1909 ayaklanması sonrasında Abdülhamit'in tahttan indirilmesinde, 23 Ocak 1913'deki Babıali baskınında, 1914-1918 Birinci Dünya Savaşında ve en son 1919-1922 Ulusal Kurtuluş Savaşında en örgütlü bürokratik burjuva bir güç olarak iktidar tekelini gasp etmektedir. 1923'ten itibaren Cumhuriyet yönetiminin gaspını gerçekleştirmektedir. İktidar aygıtı etrafında yapay bir Türk ulusçuluğu ideolojisiyle oluşturulan Beyaz Türklük temelinde, bir zümre olarak, ulusal kurtuluş savaşının temel müttefikleri olan sosyalistleri, İslâmî ümmetçileri ve Kürt milli güçlerini komplocu

yöntemlerle tasfiye ederek, günümüze kadar kesintisiz devam eden bir 'oligarşik diktatörlük' kurmuştur.

Anadolu'da Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan hegemonik yapı herhangi bir yapıya benzemez. Görünüşte çok katı Türkçü bir egemenlik söz konusudur; özde ise çok dar komplocu bir grubun manipülasyonu ile yürütülen bir sistem vardır. İkinci Dünya Savaşından sonra sistemin hegemonik önderliğini devralan ABD, Beyaz Türk faşizmini daha da tahkim ederek Türkiye Cumhuriyeti'ni denetlemeye devam etmiştir.

Çağdaş Kürt gerçekliğine ve Özgürlük Hareketi'ne karşı yürütülen son iki yüzyıllık savaş giderek daha da ağırlaşan bir kültürel soykırıma dönüşmüştür. Kürtler amansız soykırım hamleleri altında varlıklarını ve özgür yaşam tutkularını sürdürmeye çalışmışlardır. Çağdaşlaşan (modernleşen) Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlatılan Kürdistan beylik, aşiret şefliği ve şeyhlik otoritelerini tasfiye etme hareketleri, giderek Kürt kültürel gerçekliğinin tasfiyesine yönelmiştir. Cumhuriyet'in ilk döneminde Beyaz Türk faşizmi bu politikayı daha da derinleştirerek tüm topluma yaymış, Kürtleri ulus-devletin içinde eriterek yok etmenin eşiğine kadar getirmiştir. Cumhuriyet'in olgunluk döneminde Kürt gerçeğini inkâr etme temelinde varlıklarına izin verilen işbirlikçi katmanlar daha da geliştirilerek kültürel soykırım derinleştirilmiştir. 1980'lerden itibaren içine girilen çöküş döneminde, ABD'nin kendi çıkarları temelinde sağladığı destekle eşi görülmedik özel savaş yöntemlerine başvurularak, Kürtlük sadece Özgürlük Hareketi olarak değil, varlık olarak da sona erdirilmeye çalışılmıştır. Bu eşi görülmemiş kırım hareketlerine karşı geliştirilen Özgürlük Hareketi, sadece Kürt kültürel varlığını kesinleştirmekle kalmamış, özgürleşen varlık olarak da önemli bir aşamaya taşımıştır. Bu yönlü gelişmeler diğer Kürdistan parçalarını da etkisi altına almış; Irak Kürdistan'ında ulus-devletçi yanı ağır basan bir siyasi oluşuma yol açarken, İran ve Suriye Kürdistan'ında halkın büyük uyanışı, Özgürlük Hareketi'ne katılımı ve demokratik özerkliklerini geliştirmeleriyle sonuçlanmıştır.

Türk ulus-devletinin hâkimiyetindeki Kürdistan ve Kürt gerçekliğinin varoluş tarzı ve gelişimi baştan itibaren katı bir inkârcı ve imhacı rejimle karşı karşıya bulunmaktadır. Süreç içinde öz kimlik unsurlarını yitirmekle karşılaşmaktadır. Türk ulus-devlet sistemi uluslaşmadan önce uluslaşmamayı, daha doğrusu ulus olmaktan vazgeçmeyi, kendini ret ve inkârı dayatmaktadır. Farklı olarak, gizli ve örtülü biçimde yürütülen bir soykırım rejimi söz konusudur. Ermeniler ve Helenlerden farklı olarak, bu halklar açık uygulamalarla tasfiye edilirken, Kürtler hileli, bol hainli, işbirlikli, zorluklu, işsizlikli, açlıklı ve işkenceli yöntemlerle gizlilik içinde ve örtülü temelde yürütülen bir tasfiyeyi yaşamaktadırlar. Bu süreci durdurmanın adı da doğal olarak Kürtlerin var olma ve özgürleşme hareketi olmak zorundadır. Bu tip rejimlere karşı varlık sorunu vardır. Onun da çözümü var olma savaşı ve doğası gereği özgür yaşam gücüdür

Güney ve Batı Kürdistan (Rojava)

Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması sürecinde, Sykes-Picot Antlaşması (1916) gereği, İngiltere ve Fransa'nın hegemonyasında Irak ve Suriye'de sömürge yönetimleri oluşturulmuştur.

1920'den beri Suriye devleti bir türlü normalleşememiştir. Toplumsal uzlaşıdan geçen bir anayasal sisteme sahip değildir. Suriye'deki Kürtlerin önemli bir kısmı vatandaş bile değildir, yani hukuki açıdan yok hükmündedirler. Geriye kalanların hiçbir yasal, kültürel, ekonomik, idari ve siyasi hakları yoktur. Kürtlerin durumu önce Fransa'nın mandater(sömürge) ve daha sonra Arap milli çıkarları gereği sömürge konumundan daha geri olup, varlıkları üzerinde inkâr, imha ve kültürel soykırım süreci başlatılmıştır. bu statüko kısmi değişikliklerle ama sonuçta yoğunlaşarak günümüze kadar devam etmiştir.

Suriye ulus-devletinin hâkimiyetindeki Kürtlerin yaşadığı sorunlar, sistemin içinde eritilmekten çok dışlanmalarından kaynaklanmaktadır. Kürtlerin bir kısmı yok hükmündedir. Uzun vadede Kürtlerin eritilmesini amaçlamaktadır. İngiliz ve Fransız hegemonyasında Birinci Dünya Savaşı sonrasında çizilen sınırlar Kürtler açısından ikinci önemli parçalanmaydı. Amaçlanan, Türk hegemonyasıyla

birlikte ortak çıkarlar temelinde Kürtlerin tasfiye edilmesiydi. Kürtler açısından bu parçalanma kapitalist modernitenin en yıkıcı adımıydı. Kürtlerin uluslaşmasını engellediği gibi, ulus olmaktan çıkışını kolaylaştırıyordu. Özellikle İngiliz hegemonyacılığı Ortadoğu'yu yönetmede Kürtlerin sürekli sorunsal konumda tutulmalarını çıkarları açısından en uygun yöntem olarak değerlendiriyordu.

Irak-Türkiye sınırlarının çizilmesinde Kürt gerçekliği üzerinde geliştirilen komplonun belirleyici önemi vardır. Bu komplo Kürtler için soykırım fermanının başlangıcıdır. Kürdistan'ın bu dönemde dört parçaya bölünmesinin edebiyatı çok yapılır, ama ne yazık ki özü bir türlü gerçekçi olarak açıklanıp yorumlanmaz. Hâlbuki bu gerçeklik olanca çıplaklığıyla çözümlenip yorumlanmazsa, bir bütün olarak Kürdistan'da olup bitenler, Kürt gerçekliği ve toplumsal varlığı doğru dürüst tanımlanamaz.

Irak sınırı bağlamında Kürdistan'ın ve Kürtlerin parçalanması 20. Yüzyıl tarihinin en trajik olaylarından biridir. Bununla sadece Kürtlerin değil, Araplar, Acemler ve Türklerin de tarihlerinin temeline bir bomba konulmuş gibidir.

Çağdaş Kürt tarihi ve varlığı da ancak bu bütünsellik içinde, Irak ve Suriye sınırları temelindeki parçalanması bağlamında aydınlığa kavuşturulabilir. Bu öyle bir bölünmedir ki, içinde soykırım dahil, tüm imha seçenekleri potansiyel olarak var gibidir. Üzerinde çok yönlü hesaplar yapılmaktadır. Birincisi, Irak Kürtleri Irak Araplarını kontrol etmek için yedeklenmiştir. Irak Kürt Hareketi'nin karakteri bu gerçeği yeterince kanıtlamıştır. En son Saddam Hüseyin rejimi esas olarak Kürtlere dayanılarak yıkılmıştır. İkincisi, İran-Irak çelişkisinde en önemli kullanım aracıdır. Tarih bunu da yeterince kanıtlar. Üçüncüsü, Türkiye Cumhuriyeti'ni kontrol altında tutmak için yedeklenmiştir. 1925'ten, hatta ilk çağdaş Kürt isyanı olan Babanzade Abdurrahman Paşa önderliğindeki 1806 Soran İsyanından beri Kürdistan'da yaşanan tüm önemli tarihsel gelişmeler Osmanlı ve Cumhuriyet yönetimlerini meşgul etme ve kontrolde tutmanın en önemli araçları olmuştur. Dördüncüsü, Ortadoğu'yu dünya hegemonik güçleri olan İngiltere (Hegemonik güç 1800'lerden 1945'lere kadar İngiltere, 1950'lerden günümüze kadar ABD'dir) ve ABD'nin kontrolünde tutmanın en elverişli araçlarından biri olmuştur. Beşincisi ve en önemli olanı, bizzat Kürdistan'ın tümünü ve Kürt halkının devrimci potansiyelini denetim altında tutma ve saptırmanın (1920'den beri Irak Kürt Yönetimi sözüm ona statükoya kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca Güney Kürdistan ilkel aşiretçi, dinci, modernist bağımlı ideolojilerin merkezi yapılmaktadır) ana üssü konumunda tutulmaktadır. Bu küçücük parçaya ve yönetimine bağlanmak suretiyle tüm Kürdistan ve Kürt halkı stratejik bir kontrol aracına bağlanmış olmaktadır. Altıncısı, küçümsenmeyecek yeraltı zenginlikleri, suyu ve güzel coğrafyası kolayca istismar edilmektedir.

Irak ulus-devleti hâkimiyetindeki Kürdistan ve Kürt gerçekliği biraz daha farklı bir rota izlemiştir. Bunda İngiliz hegemonyacılığı belirleyici olmuştur. Arap ulus-devletinin geç ve zayıf oluşumu Kürtlere ulusal varlıklarını biraz geliştirme fırsatı vermiştir. Rejim sertleştikçe Kürt direnişi de sertleşmiştir. Bu karşılıklı sertleşme durumu sürdükçe, Kürtler açısından yok olmaktan çok var olma yanı ağır basan bir süreç gelişmiştir. Son dönemdeki ABD hegemonyasının tesisiyle Kürtler federe nitelikte de olsa bir ulus-devletçik kurma şansını elde etmişlerdir. Fakat bu şans komşu ulus-devletler, hatta merkezî Irak ulus-devleti nazarında hep tehdit olarak algılanmakta ve ilk fırsatta tasfiyesi amaçlanmaktadır. Her iki durumda uluslaşmaya da, ulus olmaktan çıkmaya da açık kapı bırakan Irak Kürtlerinin varlık ve özgür yaşama sorunları devam etmektedir.

Kürtlerin Irak ve Suriye ulus-devlet oluşumları temelinde parçalanmaları, bu kısa tanımların da gösterdiği gibi, Kürt ulusal toplum gerçekliği açısından yaralayıcı ve kendilik olmaktan çıkmaya yol açıcı bir etkide bulunmuş; ulusal toplumun gelişmesi ve bütünleşmesine büyük darbe olmuştur. Bu da bir nevi gövdenin bir kol ve bacaktan yoksun bırakılmasıdır. Demek ki Kürtlerin ulusal toplum haline gelememesi, sakat ve sürekli yaralı halde bırakılması, Irak ve Suriye sınır çizimleri üzerinde önemle durmayı ve bunun sorumlusu olan kapitalist moderniteye karşı demokratik moderniteyi geliştirmeyi gerekli kılar. İç içe yaşayan tüm toplumsal kültürlerin ve özellikle komşu halkların demokratik

özerk yapılanmalarına dayanan çözümlere ihtiyaç vardır. İyice açığa çıkmıştır ki, kapitalist modernitenin inşa ettiği Ortadoğu ulus-devletçikleri barış içinde bir arada yaşayamazlar. Buna karşılık binlerce yıllık kültürel mirasların özgürlüğünü, özerkliğini ve eşitliğini hedef alan demokratik modernite sistemi, toplumsal barış ve mutlu yaşamın daha doğru, iyi ve güzel yoludur.

Doğu Kürdistan

İran ülke olarak Kürt kimliğinin oluşumunda önemli bir paya sahiptir. Kürtler ve Farslar arasındaki dil ve kültür yakınlığı bu oluşumda önemli yer tutar. İran Kürtlerinin Kürdistan'ın ve Kürtlerin bütünlüğünden kopartılmalarında Safeviler ve Osmanlılar arasında imzalanan 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın önemli payı vardır. Bu anlaşma Zagros Kürtlerinin Kürt bütünlüğünden koparılması anlamına geliyor. İran Kürtleri Kürt kimliğinin kök hücresi konumundaydılar. Zerdüştî geleneğin özde temsilcileriydiler. Şia iktidarlarına karşı İslâmî konumları daha demokratiktir. Kuzey Kürdistan'daki Alevi Kürtlerin Sünni iktidar geleneğine karşı yürüttüğü demokratik özgürlük mücadelesinin benzerini Şia iktidarına karşı Doğu Kürdistan'da esas olarak Sünni Kürtler yürütmektedir. Bu durum iktidarın ideolojik-kültürel kaynaklarıyla bağlantılıdır. İran Kürt gerçekliğindeki hâkim kültür, dinsel ve mezhepsel olmaktan çok etnik ve kavmi niteliktedir.

İran ulus-devletinin hâkimiyetindeki Kürdistan ve Kürt gerçekliğinin varoluş hali Türk ulus-devlet modelinden pek farklı değildir. Farklılık modernitelerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Yaşadıkları farklı tarihsel ve toplumsal gerçeklikler uygulama modellerinde de biçimsel farklılıklara yol açmaktadır. Her ikisinin dayandığı iktidar mirası Kürtleri ortaçağdan beri 1639 Kasr-ı Şirin Antlaşması'yla resmen parçalayarak güçsüz bırakmakta, moderniteyle birlikte Kürt başkaldırıları karşısında ortak hareket etmeye götürmekte, böylelikle ortak bir imha ve inkâr rejimine yol açmaktadır. İkisi arasındaki sınır temelde Kürt sorununu kendi lehlerine çözme, bunun için birlikte hareket etme esasına dayanmaktadır. Günümüzde Türk ve İran ulus-devletleri arasında oluşturulan anti-Kürt ittifak bu tarihsel gerçeği doğrulamaktadır

Kürtlük kapitalist modernite çağında ölümcül darbeler yemiştir. Buradan çıkarılması gereken en önemli sonuç, kapitalist modernitenin temel araçlarıyla Kürt ulusal varlığının sağlanamayacağı ve korunamayacağıdır. Hegemonik sistemin Kürtlük adına her parçada ortaya çıkardığı yapay, sahte ve saptırılmış bir Kürtlüğü maske olarak takan işbirlikçi unsurların rolü, esas olarak asimilasyon yoluyla uzun sürece yayılmış Kürt kültürel soykırımını meşrulaştırmaktır. Niyetleri ne olursa olsun, bunların rolü soykırımı meşru kılmaktır. Bunlar görünüşte Kürt ulusal varlığının bir unsuru olduklarını iddia ederler; özünde ise Kürt ulusal varlığının potansiyel unsurlarını içten kemiren, ağacın kökünü yiyen kurtçuklardır. Çağdaş Kürt ulusal gerçekliği zıt yönlü iki eğilim içinde kendini var kılmaya ve özgürleştirmeye çalışmaktadır. Bu eğilimlerden birincisi, sömürge ötesi bir statü altında kapitalist modernite kaynaklı istila, işgal, imha, tenkil, tedip, asimilasyon ve soykırımlara kadar varan yöntemlerden oluşan tasfiye etme, ulus olmaktan çıkarma, özgür ulusal toplum haline gelmekten alıkoyma ve sonuçta yok etme eğilimidir. İkinci eğilim, birinci eğilime karşı kendiliğinden veya onunla birlikte bilinçli, örgütlü ve eylemli olarak yürütülen Kürt ulusu olarak var olma, varlığını sürdürme ve bu varlıkla birlikte onun bütün parçalarının bütünleştirilmesi ve özgürleştirilmesi, böylelikle özgür Kürt ulusal toplumunun inşa edilmesi eğilimidir.

Kürt sorunu bir ulusal sorun değil, ulus olmaktan çıkma sorunu haline gelmiştir. Parçalanmaların sürekliliği ve giderek her parça üstünde inkârcı ve imhacı rejimlerin güçlenmesiyle sorun uluslaşma sorunu olmaktan çıkarılmakta, varlığını sürdürme sorununa indirgenmektedir. Varlığını tümden ortadan kaldırma anlamında fiziksel imha temel yöntem olmasa bile, kültürel boyutlu soykırım sürekli yaşanan gerçeklik oluyordu.

Yüzyıldır süren mücadele halen daha sömürgeci devletlerin ortak çıkarları ve işbirliği ile engellenmeye, bastırılmaya çalışılmaktadır. Çünkü ulus-devletler bilirler ki herhangi bir parçadaki gelişme, kazanım diğer parçaları da etkileyecektir. Buradan hareketle

günümüzde Kürdistan'ın güneyinde, Rojava'da bağımsız, konfederal bir yapılanmanın oluşumu Kürdistan statüsünün değişiminin de bir parçası olacaktır. Bu noktada Rojava devriminden bahsetmek gerekir. 19 Temmuz 2012 yılında ilanı yapılan Rojava Devrimi, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın fikri öncülüğünde gelişmiştir. Öcalan 'Demokratik Ulus ruh ise Demokratik Özerklik' bedendir' demiş ve Rojava devrimi de bu felsefe temelinde hayat bulmuş ve büyümüştür. Mahalle ve köylerden başlayarak tabandan gelişen bir toplumsal örgütlenme sistemi açığa çıkarıldı. Kadın devrimiyle iç içe gelişen Rojava Devrimi 21. Yüzyıl sosyalizmine de açılım getiren bir devrim olmuştur.

Rojava ve Suriye'deki Sürece Kısaca Bir Göz Atacak Olursak;

Herkes Beşar Esed rejiminin çabuk yıkılacağını bekliyordu ama olmamıştır. Çünkü Ruslar ve İranlılar Esed'e yardım etmiştir. Suriye'de rejimi yıkmak için büyük çaba harcayanlar ABD, Türkiye, Suudi Arabistan ve Katardı. Bu da Suriye'deki krizin aynı zamanda bölgesel bir kriz olmasını sağlamıştır. Bu durum Rusya ile ABD arasında da büyük soruna neden olmuş, Libya'da Muammer Kaddafi iktidarının yıkılmasının ardından Rusya ve Çin, batılıların kendi arzularınca Ortadoğu'da iktidarları yıkmasına müsaade etmeyeceklerini söylemişlerdir.

Bu bir yönü, diğer yönü de Türkiye Rojava'da Kürtlerin bir statü sahibi olmasından çok korkmaktadır. Çünkü Güney Kürdistan'da oluşan statüyü hiç hazmedememiştir ve kendisi açısından büyük bir tehlike olarak görmektedir. Fakat Saddam rejiminin devrilmesi ile bundan büyük kazanç sağlamayı denemiştir. Kürdistan Bölgesi ile güçlü ekonomik ilişkileri var. Diplomatik ve siyasi ilişkileri de var olmasına rağmen alttan alta bu statünün varlığından rahatsızlık duymaktadır. Bu yüzden Rojava'da da benzer bir statünün kurulmasını engellemek istiyor. Çünkü bu gelecekte onlar açısından Türkiye'deki Kürtlerin de statü sahibi olmaları açısından bir tehlike unsuru olmaktadır.

Yüzyıl önce, Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesinde belirleyici düzeyde etkisi olan Batılı güçler nezdinde; otantik, kültürel ve parçalı bir halk olarak görülen Kürtlerin 'siyasal değeri' yoktu. Birinci Dünya Savaşı sonrasında bölgede kurulan bölge devletleri de; Kürtleri siyasal bir aktör/özne olarak görmedi. Tek etnik kimliğe dayalı ulus inşa sürecine yöneldiler ve kendi paylarına düşen Kürtleri de bu pota içerisinde eritmeyi hedeflediler. Gelinen aşamada hem bölge hem de küresel ölçekte, Kürtler siyasal aktör/özne olma konumuna gelmiştir. Birinci paylaşım savaşı sonrasında kurulan devletlere dayalı küresel sistem, ikinci dünya savaşı sonrasında yeniden tahkim edilerek günümüze kadar geldi. Günümüzün en önemli cevap arayan sorusu, devletsiz halklara bu sistemde bir yer açılacak mı yoksa onlar da kendi devletlerini kurma yolunda gitmeye mi zorlanacak. Dünya genelinde denenen farklı 'özerklik modelleri' bu arayışın bir sonucudur. Kürtler de bu temelde bir siyasal çözüm arayışı içindedir.

14 temmuz 2011 tarihinde Demokratik Toplum Kongresi'nin Amed'de 850 delegeyle gerçekleştirdiği olağanüstü toplantı sonrasında duyurduğu bildiride, *"Dünyada Kürtler gibi 40 milyonu aşkın nüfusa sahip olan, ama hakları bu kadar yok sayılan ve ulusal varlığı yok edilmeye çalışılan başka bir halk yoktur. Kürt halkı olarak inkâr ve imha politikası temelinde kurulan siyasi statüsüzlüğü reddederek özgürlük temelinde kendi toplumsal demokrasimizi de kurarak yeni bir statüye kavuşturmak istiyoruz."* Dile getirilerek statüsüzlüğün vurgusu yapılmış ve demokratik özerklik ilan edilmiştir.

Kapitalist modernitede sistemin kendini örgütleme modeli ulus-devlettir. Ulus-devlet, toplumsal maddi kültürün gaspı, fethi ve sömürgeleştirilmesi üzerine kurulmakla yetinmez; manevi kültürün asimilasyonunda da önemli rol oynar. Ulus-devlet statüsüne sahip olmayan halklar egemen sömürgeci ulus-devletlerin baskısı altında fiziki veya kültürel soykırıma tabi tutulurlar. Oluşan uluslararası sistemle (BM den tut diğerlerine kadar) ulus-devlet statüleri üzerinden şekillendiği için statüsüz halkların hiçbir konuda görünürlüğü yoktur. Yani yok edilirsin, öldürülürsün, katledilirsin ama bunların hiçbir görünürlüğü yoktur. Uluslararası sistemler içinde dahi uğradığın inkar-imha-asimilasyonu görünür kılamazsın. Bu sistem içinde kaderleri hakkında

söz söyleme, karar verme hakkına sahip değillerdir. "Varlık koşulu olarak ulus-devlete sahipsen yaşama hakkın vardır." Düşüncesi dayatılır. Bu halkların arayışında da ulus-devlet kurma düşüncesini ön plana çıkarır.

Abdullah Öcalan, Demokratik konfederalizm ilkesini şu şekilde tanımlamıştır;

"Demokratik konfederalizm bir devlet sistemi değil, halkın devlet olmayan demokratik sistemidir. Başta kadınlar ve gençler olmak üzere halkın tüm kesimlerinin kendi demokratik örgütlenmesini yarattığı, politikayı doğrudan ve özgür-eşit konfederasyon yurttaşlığı temelinde, yerelde kendi özgür yurttaşlık meclislerinde yaptığı bir sistemdir. Dolayısıyla öz güç ve öz yeterlilik ilkesine dayanır. Gücünü halktan alır ve ekonomi de dahil her alanda öz yeterliliğe ulaşmayı benimser. Demokratik konfederasyonizm ... klan sisteminden ve aşiret konfederasyonlarından günümüze kadar uygarlık tarihi boyunca devletçi toplum merkezileşmesine girmek istemeyen doğal toplumun demokratik komünal yapısına dayanır."

Demokratik modernite ulus-devlet olmayı esas almamaktadır. Demokratik Ulus Zihniyeti, tüm tarihsel kültürleri barış, eşitlik, özgürlük ve demokrasi içinde bir arada tutabilir. Her kültür bir yandan kendini demokratik ulusal bir grup olarak inşa ederken, öte yandan iç içe yaşadığı diğer kültürlerle daha üst düzeyde demokratik ulusal birlikler içinde yaşayabilir.

Kapitalist modernitenin hegemonik güçlerinin yaklaşık iki yüz yıldır Kürtleri önce İran ve Osmanlı İmparatorluğu'na, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da Türkiye, İran, Irak ve Suriye ulus-devletlerine ezdirmelerinin nedenlerini çok iyi çözümlemek gerekir. Bunda sadece bir değil birçok amaç vardır. Birinci amaç, Kürtlerin tarih boyunca birlikte yaşadıkları ve aralarında az çok meşru bir statü bulunan Arap, Türk ve İran halkları ile çelişkilerini derinleştirmek, var olan statüyü bozarak kargaşa içine itmek ve birbirleriyle daimi savaşır halde tutmaktır. İkinci amaç, Kürtlerin tasfiyesiyle tasarladıkları Ermeni, Süryani ve Yahudi ulus-devletlerine geniş yurtluklar kazandırmaktır. Böylelikle hem kendilerine mutlak bağlı durumda kalacak üç tampon ve aracı halka rolü oynayacak ulus-devlet kazanmış olacaklar, hem de Kürtleri Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi komşularıyla daimi çatıştırarak ve sorunlar içinde tutarak, hepsini ve bir anlamda çekirdek Ortadoğu'yu kendilerine bağımlı halde tutmayı başaracaklardır. Tabi kapitalist modernitenin hegemon güçleri bu parçalanmış Kürdistan'a ve soykırımlara kadar varan sorunlara boğulmuş Kürtlere kendilerini zaman zaman kurtarıcı melek gibi sunmaktan da geri durmayacaklardır. Günümüze kadar yaşanan gelişmelere baktığımızda, bu 'barışa son veren barış' antlaşmalarıyla planlananların büyük ölçüde uygulandığını rahatlıkla belirtebiliriz.

"Biz Kürdün dirilişini gerçekleştirdik. Yeniden halk olma, kimlik bulma ve dirilişini gerçekleştirme mücadelesidir. Şimdi sıra kurtuluşta."(A.Öcalan)

Bir halk için kendi öz siyasal statüsüne sahip olmak, aynı zamanda varlığını koruma ve geliştirmede politik özne ve irade olmaktır. Kendi öz yönetimine sahip olmadan yabancı egemenlik altında yaşayan hiçbir halk varlığını koruyamaz. Kürtlere ve kürdistan'a dayatılan statüsüzlük bu anlamda kürtlerin bir halk olarak var olma koşullarının ortadan kaldırılmasıdır. Kürtler ulus-devlet uygulamaları altında statüsüzlüğe mahkum edilerek yok oluşun eşiğine getirilmişti. Buna karşı yürütülen büyük mücadelelerle bu yok oluş süreci tersine çevrilerek kürtlerin bir halk olarak yeniden dirilişi gerçekleştirilmiştir. Buna karşın kürtleri statüsüz bırakma projesi ısrarla sürdürülmektedir. Ancak kürt halkı "diriliş gerçekleşti, sıra kurtuluşta" şiarı ve demokratik ulus anlayışıyla dayatılan bu statüsüzlüğe karşı önemli mesafeler kat ederek mücadelesini her alanda sürdürmektedir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Zihniyet Kırımı ya da Kürtlerin Kendinden Utanma Süreci…

Evdılmelik Ş. Bekir

Tarih tekerrürden ibarettir tabiri materyalist diyalektiğin disiplinleşmesiyle anlamını yitirse de kapitalist uygarlığın istila ettiği her coğrafyada tarihi kendinden başlatma hastalığı kesintisiz bir kanun olarak tekerrür etmiştir. Her şeyi kendinden başlatma politikası devletli uygarlığın "ebedi ve ezeli" olma iddiasının ilk kuralıdır. İstilacı gasp ve ganimetle sürekli hazıra konma olduğundan üretme ve yaratma kabiliyetinden yoksundur. Kendisinden çok daha büyük, köklü, kadim ve gelişkin olsa dahi çıplak zorla gasp ettiği her değeri hakikatine bakmaksızın kendine mal eder. İstilacı maddi değerleri kolayca gasp edip sahiplendiği gibi manevi değerleri gasp edemiyor. Ne yaparsa yapsın gasp edemeyeceği, üzerinde hakimiyet kuramayacağı ve yozlaştıramayacağı insanlık değerleri vardır. Bu değerler ruhu ve özü itibarıyla erkek egemen zihniyetin ürünü olan devletli uygarlığın antitezi olarak ortaya çıktığı ana kadın toplum ve sisteminin ruhu olan manevi değerlerdir. Elbette istilacı manevi değerleri de boş bırakmaz. Varoluşsal bir tehdit olarak görür ve bunlara karşı farklı yöntemlerle adeta savaş açar.

Değer istilacısı ve gaspçıların tamamı aynı gübreliğin fidanı oldukları için aynı zihni kodlarla ve aynı yöntemleri kullanırlar. Devletli uygarlığın tarihi seyrine bakıldığında istila ve talan ettiği ya da etmek istediği coğrafya, halk ve inançlara karşı yoğun bir karalama, itibarsızlaştırma ve gözden düşürme propagandası yürüttüğüne şahitlik ediyoruz. En eski yazılı belgeler olan mitolojik destanlarda tanrı ve tanrıçalar arasındaki mücadeleye bakıldığında kullanılan retoriğin günümüzde ulus-devletçikler tarafında kimi güncellemeler dışında hemen hemen hiç değiştirilmeden kullanıldığına tanıklık etmek mümkün. Formül ayni: İstila edilecek coğrafya, gasp edilecek değerlerin sahiplerini öncelikle karalama, itibarsızlaştırma ve yok edilmesi gereken bir tehdit olarak gösterme; ardından çıplak zorla ve tarihi örneklerle sübut olduğu üzere katliam, kıyım ve en nihayetinde soykırımla sonuçlanan bir süreç.

Zihniyet Kırımı ve Köle-Efendi Denklemi

Sömürgecilik sadece askeri zor ve baskıyla ilerleyen bir sistem değildir. Sömürgeci kültürün kalıcı hale gelmesinin en etkili yolu zihniyet kırımdır. Zihniyet Kırımı, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın sosyal bilimler literatürüne kazandırdığı bir kavram olarak, bir halkın kültürel varlığının ve bireylerin kimliklerinin inkar edilmesi, yok edilmesi veya asimile edilmesini ifade eder. Öcalan'a göre, zihniyet kırımı bir halkın varlığını sürdürme mücadelesinde karşılaştığı en önemli tehditlerden biridir ve bu tehditlerle mücadele etmek için kültürel ve siyasi direniş gereklidir. Sömürgecilik sömürgeleştirdiği insanları önce reddetmek ve en nihayetinde de onları inkar etmek olan bir felsefi antropoloji üzerine kuruldu. Bu felsefi antropolojiye göre sömürgeleştirilenler insan değildir. Sömürgeci, insanları tanımlar ve onlara örnek olur ve sömürgeleşmiş olanlar bu ölçüler tarafından ölçülür ve eksikleri bulunur. Genellikle, bu ölçüler, sömürge altında yaşayan insanlar ve bu konu üzerine çalışmalar yapanlar için standart ölçütler haline gelir.

İngiliz sömürgeciliğinin işgal ettiği coğrafyalarda bir halkın tüm değerlerinden arındırılması ve zamanla bu değerlere düşman hale gelmesi için oluşturduğu

müktesebat, Türk devleti tarafından geliştirilmiş haliyle sistematik olarak Kurdistan'da uygulanmıştır. Türkiye'nin uyguladığı yöntemlere geçmeden önce öncelikle İngilizlerin bir halkı yok etme müktesebatına bakmakta fayda var. Hindistan'a ve Afrika kıtasında sıkça kullanılan bu kan dondurucu politikaların birkaç merhalesi vardır.

Birincisi, bir halkı şiddet ve zor araçlarıyla denetim altına almaktır. Burada her türlü insanlık dışı işkence, katliam ve baskı aracı kullanılır. Sömürgecilerin ilk istilalarına bakıldığında çoğu yoğun şiddet ve katliamlarla başlatıldığı tarihten sübuttur. Bu dönem toplumun zor araçlarıyla denetim altında tutulduğu süreçtir.

İkincisi, toplumsallığı dağıtmaktır. Toplumu toplum yapan, bir arada tutan, direnme gücü veren, aynı refleksi göstermelerini, aynı duyguyu yaşamalarını ve aynı amacı gütmelerini sağlayan inançsal, kültürel, tarihsel ve toplumsal ortak manevi değerlere karşı saldırı başlatır. Manevi idol ve sembolleri, kutsal değerlerini karalama yöntemiyle itibarsızlaştırarak anlam yitimi hedeflenir. Toplumun kötü günde, zorluklar karşısında dayandığı, güç ve moral aldığı değerleri itibarsızlaştırarak dayanak noktalarından mahrum bırakılır. Dayanak noktalarını kaybetmiş bir toplum da aynı durum karşısında farklı hissetme, refleks gösterme ve tutum alma gelişir. Bu da toplumu toplum yapan ortak duyumsama, düşünme, hissetme ve hareket etme basiretini yok ederek toplumsal parçalanmaya zemin açar. İstilacı, bu çatlaklardan kendisine yakın teslimiyetçi kişi ve gruplar edinerek toplumun en kılcal damarlarına kadar sızar.

Üçüncüsü, birliği zayıflamış ya da parçalanmış bir toplum demek kalesinden gedik açılmış, rahatça içine sızılabilecek kolay bir av demektir. Sömürgeci şiddetle kısa süreliğine egemenliği altına aldığı halka, topluma karşı daha sofistike araçlar kullanır. Bir yandan şiddet araçlarını öte yandan statü, maddi çıkarlar ve çeşitli taltif edici yöntemler kullanarak kendisine bağlı kişi ve gruplar oluşturur. Bu kesimlere her türlü desteği vererek meşhur köle-efendi denklemi oluşturur. Denklemde efendi insandır köle ise insanı vasıfları haiz olmayan bir varlıktır. Eksik, akılsız, kendine yetmeyen, beceriksiz, geri ve en nihayetinde yönetilmesi için bir efendiye, çobana ihtiyaç duyan çirkin bir yaratıktır. Efendi ise medeni ve özenilmesi gereken ideal rol modeldir. Süreç havuç ve sopa politikasıyla ilerler. Köle yaratık olmaktan kurtulmak ve günün birinde efendisi gibi olmak istiyorsa efendisini eksiksiz taklit etmeli. Kendine ait olan her şeyden arınmalı ve bunların yerine efendiden taklit yoluyla edindiklerini yerine koymalıdır. Ancak köle efendinin tüm yaptıklarını eksiksiz yapsa dahi asla efendi gibi olmayacak ve olamayacak. Öcalan'ın kurt kapanı olarak ifade ettiği bu süreç aslında kendi olmaktan çıkmak ve asla başka bir şey olamamaktır. Yani ne kendisi ne de başkası olmadan gerçekten çirkin bir yaratık olarak ortada kalmaktır. Hüseyin Karataş'ın dediği üzere, "Efendisinin önünde sürekli el pençe durmak, efendisine yaranmak için iltifat ederken dahi bilinç iğfal edildiğinden sürekli kekeleyerek asla düzgün bir cümle kuramamaktır. Efendisinin sofrasına otururken sürekli eldeki çatalın titremesi demektir" kölelik.[1]

Kurdistan'da Sömürgecilik ve Kendinden Utanmanın Ayak İzleri

Kurdistan devletli uygarlık kaynaklı istila, katliam ve soykırımın en fazla gerçekleştiği coğrafyadır. Arkeolojik çalışmaların derinleşmesiyle birlikte bugün Verimli ya da Altın hilal tanımlamasının ötesine geçerek insanlığın ilk kültürleştiği coğrafyayı tanımlamak için üç köşesiyle Kürdistan'ın kalbine tekabül eden Altın Üçgen olarak ifade edilen coğrafyadır. İnanç, dil, sistematik düşünme, teknik ve tarım devrimlerin gerçekleştiği; ilk icat ve buluşları ortaya çıktığı mekan olarak tabiri caizse toplumsallığın maddi ve manevi temellerinin atıldığı topraklar. Mucizesi mi, laneti mi bilinmez ama Kurdistan tarihi bir yanıyla devletli uygarlığın maddi ve manevi değerleri gasp etmek için gerçekleştirdiği ve son yüz yıllarda sömürgecilik biçiminde süren istilasının ve buna karşı direnişin tarihidir. İnsanlığın ilk devrimlerinin gerçekleştiği Kurdistan coğrafyası ve Kürt halkının bugün sömürge hukukuna dahi tabi olmamasının önemli nedenlerinden biri de insanlık için yarattığı ve temsil ettiği değerler nedeniyle her dönemin kapitalist uygarlığının ilk hedeflerinden biri olmasıdır. Tarih günümüzde biz tarihin başlangıcında gizliyiz söyleminin gereği olarak Kürt halkının bu günkü sosyolojik, politik, kültürel ve ekonomik gerçekliğini anlamak için tarihi izleğini bakmak

1 **Hüseyin Karataş, Sömürge İnsan, S.79**

gerekir. Zira bu gerçeklik kapitalist uygarlıktan bağımsız olmadığı gibi Kürtlerin ve Kurdistan'ın belli bir dönemiyle de sınırlı değildir. İstilacılığın ve sömürgeciliğin safi kötülüğünün bir coğrafya ve halkın varlığında kümülatif somutlaşmasıdır. Kurdistan tarihinde istilacıların ismi, geldikleri yer, yaptıkları kıyım, katliam; gasp ve talanın dönemleri farklı olsa da aynı ve hiç değişmeyen bir şey var: o da zihniyet birliğidir. Bu nedenle Achille Mbembe, "sömürgecilik, kendisi ve diğerleri hakkında yalan söylemekten asla vazgeçmemiştir" der. Bu anlamda sömürgeci kendisi ve ötekiler hakkında yalanlardan bir "Hakikat Rejimi" inşa eder. Bu hakikat rejimi sayesinde ise hem kendisi hem de öteki için "bilgi" ve "söylem" üretir. Sömürgeci devletlerde bilgi/söylemlerin üretim kaynağı resmî politikalardan damıtılır ve bu yalandan bilgiler, üretilen söylemler romanlarda, filmlerde, tiyatro eserlerinde vs. öteki olarak konumlandırılan öznelliklere karşı bazen açık bir şekilde bazen de sinsi bir nezaket biçiminde ortaya çıkar ve ötekiyi kodlar, bozar, kendine-göre-bir-varoluş tayin eder.[2]

Her gelen istilacı diğerinin mirasını devralmış ve aynı yöntemleri kullanarak bir sonraki istilacıya devretmiştir. Bu sürekliliği de en fazla kullandıkları retorikte görüyoruz. Hatta Kürt halkına karşı uygulanan bu politika, uygulama ve retoriği dünyanın dört bir yanına yayarak adeta bir müktesebat haline getirmiş ve ezilen tüm halklara aynen uygulamışlardır. Kurdistan ve Kürt halkının bu anlamda devletli uygarlığın laboratuvarı olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. Bir halkın maddi ve manevi değerlerinin nasıl karalandığı, kötülük kaynağı haline getirildiği, o halkın yok edilmesinde meşruiyet aracına dönüştürüldüğü ve bu laboratuvardan edinilen tecrübelerin nasıl bir disiplin haline getirilerek tüm ezilen insanlığa uygulandığına tarihsel dönemler üzerinden bakmakta fayda var.

İlk Karalama ve Saldırı: Nemir'den Nemrut'a

İnsanlığın ilk düşünme teatisi olan inanç ve ardından gelen çok tanrıcılıktan tek tanrıcılığa kadar kötülük olgusu ve sembolü hep başat olmuştur. Her inanç ve dinde farklı isimlerle ifade edilse de esas olarak tek tanrılı dinlerde belirleyici bir konum kazanmıştır. Bunun nedeni çok tanrıcılıktan tek tanrıcılığa geçişte ve dinlerin sistemleşmesinde başat rol oynayan, ardından gelen tek tanrılı dinlerin kayanağı olan Ezidilik/Zerdüştlük'teki düalizmin varlığıdır. Ezedilik/Zerdüştlükte aydınlığı temsil eden Hürmüz ile karanlığı temsil eden Ehriman eşit güç ve kudrettedir. Farklı olan amaç ve niyetleridir. Mücadelelerinde birbirini yok etmek yoktur. Zira karanlık olmadan aydınlık, aydınlık olmadan karanlık olmaz. Bu nedenle birbirine galebe çalma vardır. Bu denge sonradan gelen Musevilik (Yahudilik), Hristiyanlık ve İslamiyet'te tek tanrıcılığın gereği olarak değiştirilmiştir. Aydınlığı temsilen Tanrı tam muktedir, karanlığı temsilen ise iblis daha güçsüz bir konuma düşürülmüştür. Ancak yine de Zerdüşti düalizmin doğa kanunlarının iç işleyişine göre şekillenen bu ikilem diğer dinlerde de sürdürülmek zorunda kalınmıştır. Bunun dışında Ezidilik/Zerdüştlüğün kozmolojisinin yüzde doksanı aynen alınmıştır.

Ezidilik/Zerdüştlüğün nüfuz mücadelesi içine girdiği ilk tek tanrılı din Museviliktir. Proto Kürt toplumlarının çok tanrıcılık döneminde Tanrı-Krallar için kullandıkları ve ölümsüz anlamına gelen "nemir" kelimesinin uğradığı anlam değişimi tarihte Ezidilik/Zerdüştlük ile Musevilik arasında yaşanan nüfuz savaşının ilk kurbanıdır. Kürtçe'nin tüm lehçelerinde hala aynı telaffuz ve anlamla kullanılan "nemir" kelimesi bugün Kürt halkı tarafından sevilen ve değer olarak görülen insanlar için kullanılmaktadır. Bir kutsama ifadesidir. Bugün insanlar bağlılık, sevgi ve minnettarlıklarını göstermek için şehitlikle eşdeğer manaya gelecek üzere "filankes nemir e-Falanca kişi ölümsüzdür" tabirini kullanırlar. Bu kelime günümüzde aynı zamanda kötülükle eş değer kılınmıştır. Zalim, gaddar ve kötü insanları tanımlamak için "nemrut" ifadesi kullanılır. Kuşkusuz bunun nedeni Zerdüştlük ve Museviliğin nüfuz mücadelesidir. İki din de tek tanrıcılığı öngörürken, Zerdüştlük ana kadın sistem ve değerlerini savunmakta, Musevilik ise ana kadın sistemine karşı gelişen erkek egemen zihniyetli devletli uygarlığı savunmaktadır. Yani hem bir sistem hem de bir din ve hükümranlık savaşı verilmektedir.

---

2 Achille Mbembe, Postkolonyal Düşünce Nedir? Çev. Enise Malbat (Erişim: http://www.kurdarastirmalari.com/yazi-detay-post-kolonyal-d-s-nce-nedir-43)

Milattan önce 2000-1500'lü yıllara tekabül eden bu dönemde Zerdüştlük ve Musevilik arasında inanç eksenli ancak, bunun çok ötesinde kıran kırana bir egemenlik mücadele ve savaşı verilmiştir. Hz. İbrahim'in Urfa'dan bu günkü İsrail-Filistin topraklarını da içeren Kenan'a sürgün edilmesi, Hz. Eyyüb'ün ateşe atılma serüveni aslında iki dinin, iki sistemin ve halkın din, egemenlik ve toprak savaşıdır. O dönem öncül dini olan Mitraizm'in tüm Anadolu, Mezopotamya ve bugünkü anlamıyla Ortadoğu ve Asya'nın büyük kısmının dini olmasından aldığı güçle İbranilere karşı kesin bir zafer elde etmiştir. Bu aynı zamanda ana kadın kültü ve sisteminin hala ne kadar güçlü olduğu, devletli uygarlığın dini olan Museviliğe karşı galebe çalmasının da nişanesidir. Ancak iki din arasındaki savaş yeni başlamıştır. İlerleyen zaman diliminde bu denge Musevilik lehine değişecektir.

Kutsalın Kirletilmesi: Şeytan'ın Çocukları

"Kürt kelimesini İslam tarihinde ilk kez kullanan İslam coğrafyacısı Mesudi ile İstehri olmuşlardır. Mesudi, 932 yılında tamamladığı bu eserinde, Kürtlerin menşei ile ilgili olarak, Davud'un oğlu Süleyman'ın cariyelerini, Şeytan'ın hamile bırakması sonucunda doğan neslin Hz. Süleyman tarafından dağlara sürülmüş ve bunlara dağlara sürülenler anlamında Kürt denilmiştir.[3] El-Kuleynî, el-Mes'udî, Şeyh Saduk, Ragıb el-İsfahânî ve İsmail Hakkı Bursevî gibi yazarların iddialarına göre Hz. İbrahim'in ateşte yakılması fikrini ortaya atan kimseler Kürt asıllıymış.[4] Ana kadın sisteminin giderek güç kaybetmesine karşı devletli uygarlığın güçlenmesi güç dengesinin Musevilik lehine değişmesini sağlamıştır. Yahudilik giderek kosmolojisini rafine ederken Rab'ini aydınlık olarak sunar. Ezidillik/Zerdüştlüğün tanrısını ise tüm kötülüklerin anası olan Şeytan ile özdeşleştirmeye ağırlık verir. Bugün zaman zaman "Kürtlerin Şeytan'ın nesli olduğu", "Ezidilerin Şeytan'a taptığı" karalaması bu dönemden kalmadır. Museviliğin rakibini yok etmeye çalışırken devletli uygarlık gücüyle saldırı ve yaptıklarına meşruiyet kazandırma kurgusudur. Öteki kötülüğün sembolü olarak gösterildikten sonra yapılacak her fiil ve katliam bu iddiayla aklanabilir. Tarihin bu döneminde olan tam da budur. İlk başta çıplak şiddet ve zorla dayatılan bu politika çok tekrarlandığında ve üzerinden yeterince zaman geçtiğinde insanlar unutarak ya da kanıksayarak bir dönem inandığı kutsallarını ve değerlerini egemenin istediği gibi görmekte ve kabullenebilmektedir. Kürtlerin binlerce yıl inandığı, kutsadığı değerleri, kutsallarının birçoğunun bugün Kürtler tarafından da bir kötülük sembolü ve küfür olarak kullanılması bu süreçlerin sonucudur.

Arap İstilacılığının Hamlesi: Zend Avesta'dan Zındıklığa

Bin yıllarca devrimlerin merkezi olarak Kurdistan her dönemin muktedirinin ilk hedeflerinden olmuştur. Her din, inanç ve düşünce kendine yer açmak için öncekinin eleştirisi üzerinden inşa edilir. İslamiyet'in çıkışında bu ilke tam işlememiştir. Öncesinde Musevilik ve Hristiyanlık olmasına rağmen İslamiyet kendinden önceki iki dini kabul ederken asıl hedefine Ezidilik/Zerdüştlüğü koymaktadır. Bunun nedeni İslamiyet, Musevilik ve Hristiyanlık arasındaki ideolojik, sistemsel birlikteliktir. Ana kadın sisteminin zihniyeti olan Ezidilik/Zerdüştlüğe karşı antitez olarak çıkan Musevilik gibi Hristiyanlık ve İslamiyet de erkek sisteminin ideolojisi olarak zuhur etmiştir. Aralarında ideolojik bütünlük olduğundan binlerce yıl sonrasında tarih sahnesine çıkmasına rağmen İslamiyet kendisinden önceki iki dinin yerine Ezidilik/Zerdüştlüğün eleştirisi üzerine kendini inşa etmeyi tercih etmesinin sebebi ideolojik ve sistemsel karşıtlıktır. Musevilik'ten kalma, "şeytanın nesli", "Nemrut soyu" karalamasını aynen kullanmakla birlikte yeni karalamalar da eklemiştir. Hem İslam'ın kabul ettirilmesi ve ancak esas olarak Arap istilacılığının ve katliamlarının meşrulaştırılması amacıyla Zend Avesta'ya inananlar anlamında kullanılan "Zendi-Zendiq" kelimesini din dışı, kötülüğün kaynağı olarak küfürleştirmiştir. Benzer şekilde Zerdüşt'ün rahipleri olan ve Kürtçe'de anaya ait olan anlamında, "Maki-Magi" kelimesi "Magusi-Mecusi" olarak din dışılık şeklinde bir aşağılama ve karalama kavramı haline getirilmiştir. Bugün hala "zendik-zindik" kelimesi aşağılama ve küfür olarak

3 Cevadbeyli Rahami, Kürtlerin Kökeni, (Erişim: https://millidusunce.com/misak/asil-kurtlerin-koken)

4 Mustafa Akman, Kelam ve Mezhepler Tarihi (Erişim: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2423829)

kullanılmaktadır. Ezidilik/Zerdüştlüğün reform hareketi olarak ortaya çıkan Maniciliğe inanlar anlamına gelen Manyak kelimesi de aynı zihniyetin karalama ve aşağılama propagandasının sonucu olarak deli, akıl ve ahlak dışı insan anlamında küfür haline getirilmiştir.

İşbirlikçiliğin Lejyonerleşmesi: Hamidiye Alayları

Aşiret Mekteplerine paralel olarak kurulan Hamidiye Alaylarıyla eş zamanlı aşiret reislerine çeşitli statü ve rütbeler taltif edilerek Kürt halkının toplumsallığına karşı parçalayıcı bir strateji izlenmiştir. Hamidiye Alaylarının kuruluş gerekçeleri farklılık arz etmektedir. M. S. Lazarev, Hayal Olan Kurdistan ve Kürt Sorunu isimli kitabında alayların kuruluş gerekçesini şöyle açıklamaktadır: "Hamidiye Alayları ile, Kürtleri Rusya karşısında güçlü bir askerî siper, İran'a karşı saldırı aracı durumuna getirme amacı yanında önemli amaçlarından biri Kürtleri, Türk idari makamlarının sıkı gözetimi altında durmaya alıştırmaktı."[5] Hamidiye Alayları Süvari Birliklerinin Kürt ulusuyla alakası yoktur. Bu aşiretler kişisel hırs ve rant için Hamidiye Alayları bünyesinde yer almışlardır. Osmanlı-Kürt ittifakının sona erdirilmesinden sonra Kürtlerden gelecek statü taleplerini Hamidiye Alaylarıyla bastırmayı düşünüyordu Osmanlı Devleti.[6] Osmanlının yıkılma sürecine girmesiyle Aşiret Mektebi'nde ve Hamidiye Alaylarına dahil edilen Kürt çocukları ve Hamidiye Alayları'nda birçok insan Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine dahil olmuş ve böylece bu sömürgeci proje ortadan kalkmıştır.[7] Ancak Osmanlı'nın bakiyesi Türkiye bu iki projeden de vaz geçmemiştir. Aşiret Mektebi daha sonra Yatılı Bölge Okulları (YİBO), Hamidiye Alayları da Geçici Köy Koruculuk olarak geliştirilerek sürdürülmüştür. Hamidiye Alayları Kürtlerin komşularıyla düşmanlaştırmanın yanı sıra asıl tahribatı Kürt toplumsallığı ve birliği üzerinde oynamıştır. Teslimiyetçi aşiret reisleri toplum üzerinde bir sopa olarak kullanılmış, teslim olmayan aşiretler ise alt kollarından düşürülenlerin güçlendirilerek aşiret yapısı atomize edilmiş. Mirliklerin de ortadan kaldırılmasıyla aslında aşiret olmayan ancak devletin statü, silah ve destek verdiği küçük gruplar devlete bağlı aşiretler olarak tanımlanmıştır.

Devletin desteğiyle işbirlikçi bazı aşiret reisleri ve aşiretlerden koparılarak yaratılan ağalar, küçük gruplar, şeyh ve beyler halkın üzerinde adeta devletin sopası haline gelmiştir. Zamanla semiren bu kesimler devlet eliyle toplum içinde muteber kişilikler haline getirilmiştir. İhanet eden, iş birliği yapan ve teslim olan kim varsa idol olarak sunulmuş. Devlet bir yandan topluma şiddet uygularken öte yandan semirttiği kişileri aracı olarak kullanarak, bu kişileri toplumun müracaat ettiği ve muhtaç olduğu merci vasfı vermiş. Devletin baskı, tahkikat ve şiddetinden kurtulan insanlar bu cendereden kurtulmak için ya bu kişilere özenerek ihanete mecbur kılınmış ya da bu işbirlikçi, teslimiyetçi kişilere yakın durma ihtiyacı hissetmiştir. İhanetçinin makul ve model insan olması bir halk ve toplum için yüz yüze kalacağı en büyük tehlikedir. Hamidiye Alayları ve Geçici Köy Korucularına adeta bir cezasızlık hukuku uygulanarak Kürtler arasında şiddetin sıradanlaşması, ailelerin, kabile ve aşiretlerin düşmanlaşmasının zeminini geliştirmiştir. Nitekim bu iki paramiliter güç yüzünde Kurdistan'da on binlerce aile ve yüzlerce kabile, aşiret birbirine düşman olmuş ve bir toplumun toptan on yıllar süren bir kan davası girdabına girmesine neden olmuştur. Birbirine düşman hale getirilen aile, aşiret ve insanlar, artık kendi esas sorunlarıyla ilgilenmek yerine güç olarak gördükleri devlete yanaşarak birbirlerini yok etmeye odaklanmıştır. Kürt toplumu bu özel savaş yöntemleriyle birbirine düşürülürken, psikolojik savaş da istemli olarak yürütülmüştür. Dağ Türkü olarak inkar edilen Kürt halkının geri, bilinçsiz, kendi sorunlarını çözme becerisi olmayan, terbiye edilmesi ve en nihayetinde başına bir çoban konularak yönetilmesi gereken bir kalabalık olduğu propagandası sürekli pompalanmıştır. Kürt halkının asla kendini yönetemeyeceği tezine ise, devletin bilinçli olarak başlattığı aşiret ve aileler arası kan davaları ve düşmanlıklar kanıtı olarak gösterilmiştir. Böylece Kürt halkının büyük çoğunluğunda, "Kürtler'den bir şey olmaz, Kürtler kendini yönetemez" algısını yerleştirmeyi önemli oranda başarmıştır. Kendini inkar eden, kendine güvenmeyen, toplumunun bir

5 M.S. Lazareve, Kürdistan ve Kürt Sorunu, S.152

6 Atal Nimetullah, Kürt Kimliği ve Hamidiye Alaylarını Oluşturan Aşiretler(Erişim: https://www.bitlisname.com/kurt-kimligi-ve-hamidiye-alaylarini-olusturan-asiretler/)

7 Hamidiye Alayları (Erişim: https://tr.wikipedia.org/wiki/Hamidiye_Alaylar%C4%B1)

kesimiyle düşmanlık duyguları yaşayan bir gerçeklik yaratılmıştır. Kürt birbirine baktığında bir ulus olarak sorunlarını çözecek, özgürleşebilecek, birlikte mücadele edecek bir kardeşten ziyade her türlü kötülükle donanmış bilinçsiz, utanılması gereken bir varlık olarak görmüş. Kendi soydaşından duyulan bu iğrenme önüne alternatif ve kurtuluş olarak konulan Türk idol olmaya yönelmiştir. Böylece bir halk kendi içinde atomize edilirken, kendine özgüvensiz, bilinçsiz, geri ve beceriksiz bir varlık olarak kendinden utanan ve nefret eden bir derekeye düşürülmüştür.

Sömürgeciliğin Manifestosu: Şark Islahat Planı

Kürt halkının ret ve inkarı politikalarıyla kendine yabancılaştırma ve utandırma manifestosu 25 Eylül 1925'te Şark Islahat Encümeni, Şark Islahat Planı için aşağıdaki tavsiyeleri içeren raporunu TBMM'ye sundu.[8] Kürt seçkinlerinin bir yönetim organı olarak ortaya çıkmasını engellemek

- Hükûmetin politikalarını boşa çıkarabileceğine inandığı insanları yeniden yerleştirmek
- Hem Türkçe olmayan dillerin kullanılmasını hem de Kürtlerin ikinci düzey görevlerde istihdam edilmesini yasaklamak
- Kürtlerin başka bölgelere yerleştirilmesi için 7 milyon lira sağlanması

Rapor, çok sayıda yeniden yerleşim yasasını ve Kürtlerin çoğunlukta olduğu illeri içeren üç umumi müfettişlik kurulmasını teşvik etmekteydi.[9]

Dört başı mamur bir soykırım planı olan Şark Islahat Planı'nın 31 maddesinden yukarıda yer verilen 4 madde dahi Kürt halkına yönelik soykırım niyetini görmek mümkün. Elbette plandaki her maddenin de onlarca alt maddesi var. 1930 yılı başlarında İçişleri Bakanlığınca Valiliklere gönderilen "çok gizli ve kişiye özel" bir Türkleştirme Genelgesi'nin iki maddesi şöyledir:

Türklüğe ve Türkçeye pay ve paye vermek, som Türklüğün ve özellikle Türkçe konuşmanın, yalnız şerefli olduğunu değil, maddeten kârlı olduğunu da kendilerine bilfiil göstermek, kıyafetin, şarkıların, oyunların, düğün ve toplum gelenek ve göreneklerinin de milliyet ve ırk hislerini daima uyanık tutan ve toplumları geçmişlerine bağlayan bağlar olduğu unutulmamalı; bundan dolayı lehçeyle birlikte bu gibi aykırı gelenekleri de fena ve zararlı görmek ve bilhassa kötü göstermek ve hiç bir suretle rağbet edilmeyerek ve cesaretlendirilmeyerek adi ve ilkel özellikleri her vesileyle sergilenerek kötülenmeli ve ayıplanmalı, o lehçeyi konuşan zümrelere mensup kişilerin ve ailelerin isim ve lakaplarını Türkçeleştirmek, nüfustaki kayıtlarını ve künyelerini fırsat düştükçe düzeltmek."[10]

Yukarıdaki iki madde aslında yazının başından itibaren anlatılmaya çalışılan bir halkı kendinden iğrendirme, utandırma, kimliğine yabancılaştırma ve aynı zamanda ideal olarak önüne yeni yapay kimliği koymanın nasıl tasarlandığını açık bir şekilde göstermektedir. Türkçe konuşmanın şerefli bir şey olmanın yanı sıra aynı zamanda maddi yönden de kazandırdığının sömürge valileri tarafından anlatılmasını emrediyor. Köle-efendi denkleminde havuç sopa politikasının dile uyarlanmasıdır. Türkçe konuşan hem şerefli oluyor hem de kar ediyor. Bu ırkçı bakışa göre Kürtçe konuşan ise tam tersi olmuş oluyor. Efendi Türk, köle gördüğü Kürt'e, kendi dilinde konuştuğu zaman uğrayacağı zararları efendisi Türk'ün diliyle konuştuğunda ise elde edeceği şeref ve para gibi avantajları salık veriyor. İkinci maddede ise bir halkı halk yapan tüm değerler sıralanarak bunların nasıl itibarsızlaştırılacağının yol haritasını çiziyor.

Bilinç Kırım Kılıcı ve İrade Kırma Merkezleri: YİBO

Sömürgecilerin bir halkı kültürel soykırımdan geçirmesinin en etkili araçlarından biri de kuşkusuz okullar ve eğitimdir. Aşiret Mektebi ile başlayan okulların Kürt halkına karşı bir soykırım aracı olarak kullanma süreci Cumhuriyetin kuruluşundan sonra adeta bilimsel bir tarzda ele alınarak tam bir bilinç

---

8 Veli Yadırgı, The Political Economy of the Kurds of Turkey. Cambridge University Press. ss. 169-170

9 Jongerden, Joost (28 Mayıs 2007). The Settlement Issue in Turkey and the Kurds: An Analysis of Spatial Policies, Modernity and War. BRILL. ss. 53.

10 Engin Elbistanalı. Şaark Islahata Planı'ndan Bu Yana Cumhuriyetin Kürtlere Yaklaşımı Üzerine (Erişim: https://demokratikmodernite.org/sark-islahat-planindan-bu-yana-cumhuriyetin-kurtlere-yaklasimi-uzerine/)

kırım ve irade kırma merkezleri olarak kullanılmıştır. "Yatılı bölge okullarında kalmış çocukların en çok etkilendiği ve unutamadığı durumlardan biri Kürtlüğün etnik köken, dil, inanç olarak sürekli aşağılanması ve aile bireylerine yönelik bu aşağılama dilidir. Daha Cumhuriyetin ilk dönemlerinde başlatılan, "geri kalmış" addedilen Kürtleri ve Kürtlüğü modernleştirme iddiasıyla girişilen hamlelerin bir devamı olarak görülen bu girişim, bu okullarda çocukların yemesinden giyinmesine, konuşmasından her hareketine karşı sürekli bir aşağılama ve eleştiri meydana getirecektir.[11]

Öğrencilere taşıdığı kimlik üzerinden sürekli aşağıdan bir kültüre sahip olduğunu hissettirme kişinin kimliğinden, kültüründen kopmasını kolaylaştırmış ve bu kişinin üzerinde taşıdığı her şeyden kurtulmanın yolu olarak okulun öğrettiği yeniyi daha doğru, daha doyurucu kabul etmesi sonucunu doğurmuştur. Sürekli değersiz hissettirme bunun sonucunda da bu kimlikten kopma gerekliliği ihtiyacı. Aşağıda görülmenin yarattığı etkiyle bu çocuklara mensup oldukları kültürün yetersiz, geri kalmış, cehalet olarak empoze edilmesi elbette bazı öğrencilerin etkilenmesine sebep olmuş ve bundan dolayı da parçası oldukları topluluktan uzaklaşmayı ve kopmayı, bir fırsat ve moderniteyle ilişkilenmenin yolu olarak görmüşlerdir."[12] YİBO'ların en başta gelen amacı daha şekillenme sürecinde olan çocukları öncelikle aile ve toplumsal ambiyansından koparmaktır. Ailesinden uzakta korku, kaygı, özlem ve üzüntü içinde olan çocukların savunmasız hissetmesi faşizmin onlara istediği nakşetmesini kolaylaştırmaktadır. YİBO'lar ilişkin yönetmeliğin bir maddesi, çocukların anne babalarıyla duygusal ve kültürel bağlarının sıfırlanması için Kürt yemeklerinin yapılmamasını emretmektedir. Zira Kürt yemeğini yiyen çocuk ailesini, akrabalarını, kültürünü ve kendisine dayatılan sömürgeci faşist kimlikten farklı bir kimliğe, yaşama aiti olduğunu unutmaz, unutmuşsa da hatırlayabilir.

Kışlalarla iç içe olan ya da kışla gibi yönetilen YİBO'larda bir yandan kimliksel, dilsel ve kültürel aşağılanma öte yandan ise cinsel istismar ile irade kırımı hedeflenmiştir. "Bu mekânlarda mahremiyet, özel alan tamamen yok sayılmış ve bu öğrencilere yönelik her alan ve mekân çok rahat bir şekilde güç sahibi olanlar tarafından ihlal edilmiştir. Her konudan daha ağır ve rahatsız edici olan cinsel istismar ise insanların en çok konuşmakta zorlandığı konudur."[13] Sömürgeci irade kırmadan sonuç almayacağını bilir. İrade kırmak için de uygulamayacağı bir yöntem yoktur. "Sömürgecinin bilinçli olarak uyguladığı aşağılama ve hor görme politikaları sömürüleninin hareket alanını daraltan ve umutsuzluğa iten aşağılık kompleksini ortaya çıkarmaktadır. Abdallah Al-Nadim'in aktardığına göre, sömürülenleri zayıflatan en önemli faktör sömürgecinin kölesi haline getiren psikolojik yenilgidir. Bu içsel psikolojik faktör sömürge altında olanların kendilerine olan özgüvenlerini kaybetmelerine ve böylelikle rahatlıkla sömürgecinin üstünlüğüne ve egemenliğine rıza göstermelerine sebebiyet vermektedir."[14]

Devletli uygarlığın ilk irade kırımı olarak kullandığı bu insanlık dışı yöntem, YİBO'larda küçük çocukların kendinden utandırılması ve iğrendirilmesinde kullanılmıştır. İstilacı faşizm insanlığa karşı izlediği suçların nedenini de itinayla mağdura yüklemede mahirdir. Kürt çocukları bu aşağılamanın sebebini fail olan istilacıdan değil, gerçekten varlık olarak daha aşağılık bir pozisyonda olduğunu ve bu nedenle tüm bunların başına geldiğine inandırılır. Türk faşizmi bu yöntemi döl yatağında büyüdüğü İngiliz faşizminden kopya etmiştir. Afrika insanın doğasıyla düşmanlaştırılması politikaları kapsamında İngiliz askerleri tuzakla tuttuğu hayvanlara işkence etmeden önce tenlerini siyaha boyar ve yerli halk gibi giyinir. İşkence seansı bitince de boyayı yıkar, İngiliz gibi giyinir ve hayvanları tedavi eder, serbest bırakırlar. Bir süreden sonra artık işkence görmüş ya da görmemiş tüm hayvanlar siyahilerin görünce kaçar. Böylece siyahi insanların doğalarıyla düşmanlaşması sağlanır. Canlılara yönelik bu işkence uygulamasının bir amacı

---

11 Ş. Demir, Ö. Ünal, Şiddet ve Asimilasyon Aracı Olarak YİBO (Erişim:https://hakikatadalethafiza.org/haberler/siddet-ve-asimilasyon-araci-olarak-yibo-baslikli-e-kitap-yayinda)

12 Serhat Işık, Arslan Serhat. Bir Asimilasyon Projesi: Türkiye'de Yatılı İlköğretim Bölge (Erişim:https://www.academia.edu/5505094/Bir_Asimilasyon_Projesi)

13 Albert Memmi, Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi, Telemak Yayınları, S.142

14 Serhat Arslan, Asimilasyon ve İskan Politikaları Bağlamında YİBO (Erişim:https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/757833)

da siyahilerin ülke ve toprak sevgisinin azalmasını sağlamaktır. Türk faşizminin de Kurdistan'da uyguladığı ekokırım politikalarının bir nedeni bu olmaktadır.

YİBO denilen kırım merkezlerinin Kürt çocukları üzerinde yarattığı diğer bir tahribat ise dil yasağı olmaktadır. Yapılan sayısız sosyolojik ve psikolojik araştırma ortaya çıkarmıştır ki, anadilin konuşulmasının yasaklanması bireylerin psikolojik durumu üzerinde derin etkiler yaratır ve sosyal damgalama süreçlerini tetikler. Kendi dillerini konuşmalarının yasaklanmasıyla aslında Kürtlere dilleri ve dolayısıyla kendileri değersiz hissettirilmek istenmiştir. Bu, kişisel özgüvenin azalmasına ve sosyal çekingenliğe yol açar. Anadillerini konuşan Kürtler, bazen alay konusu olmuş veya aşağılanmıştır. Bu tür tecrübeler, bireylerin kendi dillerinden ve kültürlerinden utanmalarına yol açmıştır. Sömürgecilerin Kürtlerin kendi kimliğinden utanmasını oluşturmasının en etkili yollarından biri de medyada ve kamusal söylemde olumsuz klişelere maruz bırakma yöntemidir. Bu stereotipler Kürtler arasında utanç duygusunu sürekli hale getirmiştir. Bu olumsuz algıları içselleştiren Kürtler bunlarla ilişkilendirilmemek için değerlerini görünür kılmaktan ve kendilerini kültürel olarak ifade etmekten kaçınmalarına yol açmıştır. Bu durum, bireylerin kendi kimliklerini gizlemelerinin veya inkar etmelerinin önemli nedenlerindendir.

Irkçılğın Medya Ayağı: Cahil Kürt Portresi

Resmi ideolojinin diğer aygıtlarının yanı sıra Kürt halkının ret ve inkar politikalarını hayata geçirmede sinemadan, belgesellere, haber bültenleri ve TV programlarına kadar en yoğun kullanılan araçlardan biri de medyadır. Kürtler uzun yıllar boyunca Türk sinemasında 'bozuk' şiveleri, 'garip' aile yaşamları, 'komik' giyim tarzları, 'çağdışı' ağa, şeyh, eşkıya tiplemeleri ile işlendiler.[15] Kürtleri konu alan ya da Kürt karakterleri de barındıran belki de yüzlerce film vardır. Fakat bu karakterler hiçbir zaman "gerçek Kürtler" olamadılar. Bozuk bir Türkçe ile konuşan "siye biye, geliyem gidiyem v.s" kaba, cahil, görgüsüz, tüm yaşamları töre ve aşiret kavgaları üzerine kurulu, yaşamlarında acıdan ve dramdan başka hiçbir şey olmayan karakterler oldu Kürtler. Betimlenen Kürt kişiliği ise üç kağıtçı, bencil, acımasız, medeniyetten uzak, feodal dönemden kalmış, okuma yazma bilmeyen geri kalmış tiplerdir. Türk sinemasında kurgulanan bu karakter asıl kaynağını Türk romanlarından alır. Haberlerde de sinema, roman ve tiyatroda sergilenen bu tipi güçlendirecek şekilde konuşarak, diyalog kurarak sorun çözmesini bildiği için sürekli birbirini öldüren, kavga eden ve en nihayetinde iğrenilmesi ve bir an önce kurtulması gereken bir içerikle sunuldular[16] Rafine ideolojik ve bilinçli bir politika olarak sunulan bu karakter özü itibarıyla Türk resmi ideolojisinin Kürt halkını ret ve inkar etme politikalarının zihinsel alt yapısını oluşturmak üzere hayata geçirildi. Devletin kışla, okul ve diğer şiddet araçlarıyla yürüttüğü fiziki kıyım politikalarına medya aracılığıyla meşruiyet kazandırılmaya çalışıldı. İnkar politikası gereği Kürt kelimesi telaffuz edilmeden; Kürt dili, kültürü ve varlığı sürekli aşağılandı. Sistematik bir şekilde yürütülen bu politikayla Kürt halkının değerlerinden utanması ve Türklüğe rücu etmesi acımasız bir şekilde dayatıldı. İlk Türk Başbakan Orgeneral ve Mareşal Fevzi Çakmak gizli raporunda şunu dile getirir: "Türk toplumu içinde Kürtlük eritilmeli, ondan sonra yavaş yavaş Türk hukuku uygulanmalıdır."[17] Çakmak'a göre Türk hukuku ancak Kürtlük yok edilince uygulanacaktır. Ordu ve fiziki katliamlar başta olmak üzere devletin tüm ideolojik aygıtları bir yandan aşağılamayla Kürtlüğü yok ederken, öte yandan ideal Türklüğü yerine inşa ediyorlardır.

Zihniyet kırım aracılığıyla ideolojik hegemonyasını oluşturmak isteyen Türkçü faşizm adeta tüm sistemini seferber etmiştir. Kürtlerin kendinden utanır hale getirilmesi, uzun yıllar boyunca uygulanan sistematik baskı, asimilasyon, psikolojik ve özel savaş politikalarının sonucudur. Kürtlerin toplum içinde dışlanması, ayrımcılığa maruz kalması ve genel olarak negatif stereotiplerle karşı karşıya olmaları, bireylerin kendi kültürel kimliklerinden utanmalarına yol açmıştır. Bu durum, bireylerin kendi kökenlerini gizlemeye veya inkar etmeye yönelmelerine neden

15 http://mobile.intizar.web.tr/subpage.aspx?hid=861)

16 Yücel Müslüm, Türk Sineması'nda Kürtler, Agora Kitaplığı, 2008

17 Hüseyin Yayman, Türkiye'nin Kürt Sorunu Hafızası, Doğan Kitap, S. 78

olmuştur. Uzun süreli baskılar ve bu sürecin ortaya çıkardığı stres, bireylerin kendi kimlikleriyle barışık olmalarını zorlaştırmış. Kimlik krizi yaşayan bireyler, kendilerini çevresine kabul ettirebilme çabası içinde olur ve bu durum kültürel kimliklerini gizleme veya inkar etme eğilimini güçlendirir. Eğitim sistemi ve medya aracılığıyla Kürtlerle ilgili olumsuz veya asimilasyoncu mesajların yayılması, genç nesillerin kendi kültürel kimliklerinden utanma duygusu geliştirmelerine katkıda bulunmuştur. Bu faktörlerin etkisiyle, bireyler zamanla kendi kültürel kimliklerinden utanan, onu gizlemeye veya inkar etmeye çalışan bir duruma itilmişlerdir. Kürtlükten utanma duygusu, bireylerin sosyal uyum sağlama veya baskılardan korunma çabası olarak da görülebilir.

Kimlik, kişilik ve geçmişleri unutturulmaya çalışılan bir halkın kendilerine olan özsaygıları da hedef alınmaktadır. Öyle ki sömürge zihniyeti sömürülen halkları, kendi kültürlerinin geçersiz olduğu ve bundan dolayı da Batılı modelleri taklit etmesi gerektiği düşüncesine inandırmayı başarmaktadır. Böylelikle sömürülen halkın Batılı modelleri ve düşünce biçimlerini içselleştirip benimsemekten başka bir seçeneği kalmamaktadır. Sömürülenin sömürgeciye hayranlık uyandıran taklidine çoğu kez kendi değerlerinden utanma ve kendini inkâr eşlik etmektedir.[18] Sömürgeciler kendi değerlerini dayatırken sömürülenler de bu değerleri benimsemekle kalmayıp aşağılık kompleksi psikolojisi geliştirdikleri görülmektedir. Sömürülenler, sömürgecilerin kendilerini ötekileştirip değersizleştirmelerini benimseyerek kendilerine aynı değer yargıları ile bakmaktadırlar.[19] Bu bağlamda fiziki, kültürel ve zihinsel kırım politikalarının sonucu olarak direnişi tercih etmeyen bir kısım Kürt dönemin efendisine özenme ve kimliğine, benliğine yabancılaşma süreci yaşadı. Seyitlik ve şeyhlik üzerinden bir dönem Arap kimliği, kimi zaman Fars kimliği benimsendi. Kurdistan'da hala Türkçü faşizmin gazabından kaçınmak için kendini Arap, Fars ve Türk olarak tanımlayan önemli bir kesim var. Son bir yüzyıldır da Türkçü ideolojinin dayattığı fiziki ve kültürel soykırıma nedeniyle bir kısım Kürt Türkçülük taklidi yapmaktadır

Sömürgeciliğe Reddiye ve Özgürlük Seçeneği

Frantz Fanon'un da belirttiği gibi, "Siyah artık beyazlaşma ya da yok olma ikilemini yaşamamalı bir var olma olasılığının bilincine varabilmelidir."[20] Dışarıdan dayatılanı değiştirmek ancak içerden bir hareketle mümkündür. Aksi halde yeniden dışardan bir darbe ile şekil almayı beklemek sömürgeciliğin bir başka rengine boyanmak demektir. Kurdistan'da T.C'nin kuruluşuyla Osmanlı'dan devir alınan Aşiret Mektebi, Hamidiye Alayları'nı sistematik hale getirerek İstiklal Mahkemeleri, Şark Islahat Planı, Umumi Müfettişlikler, YİBO'lar, sıkı yönetim ve OHAL ve medya aracılığıyla yürüttüğü fiziki ve kültürel soykırım sonucunda Kurdistan'ın inkar ve imha politikalarının sonuç aldığına kanaat getirdi. Ancak yine Fanon'un deyimiyle, "sömürge insanın kaslarının sürekli gergin olduğu ve öncüsünü beklediği" düsturundan hareketle Kürt halkı da Türkçü faşizmin tamam dediği noktada küllerinden doğdu. Öcalan önderliğinde gelişen mücadeleyle kasları gerilmiş köle Kürt zembereğinde boşalırcasına var oluş ve özgürleşme mücadelesine katıldı. Türkçü faşizmin yüz yıl boyunca her türlü araçla aşağıladığı, horladığı ve yok etmek istediği Kürt ulusal var oluş mücadelesiyle aşağılanan tüm değerlerine sahip çıktı. Türkçü faşizm hangi yanını hedef aldıysa onu sahiplendi ve özgürlük yasasını tüm yasaların üzerine koydu. Dini, kültürel, tarihsel, toplumsal tüm değerlerini demokratik modernite felsefesiyle yeniden güncelleyerek Kürt halkının kendini yönetmek başta olmak üzere Türkçü faşizmin "olmayacağı, olamayacağı" dediği her şeyi olabileceğini, 50 yıllık mücadeleyle hem Türkçü faşizme hem de tüm insanlığa gösterdi. Nemirin Nemrut yapılarak ilk aşağılamanın başladığı Urfa'dan yola çıkarak adeta tarihi tekrar ayakları üzerine inşa etti. İnsanlığın ilk yerleşik hayata geçti, ilk devrimlerin gerçekleştiği ve insanlığa ilk öncülüğün yapıldığı Kurdistan'da binlerce yıl sonra yeniden tüm insanlığa yeni bir yaşamın müjdesini verdi.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

18 Albert Memmi, Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi, Telemak Yayınları

19 Yardım Müşerref. Malik Bin Nebi'nin Sömürülebilirlik ve Bourdieu'nün Sembolik Şiddet Kavramları Işığında Aşağılık Kompleksi. Mukaddime

20 Frantz Fanon, Siyah Deri Beyaz Maskeler, Metis yayınları, 57

Yabancılaşmaya Karşı Yeni Kürt Toplumsal Varlıklaşması

Mesut Yurtsever

Modern çağın en temel problemlerinden biri, birey ve toplumların yaşadığı yabancılaşma olgusudur. Yani birey ve toplumların öz gerçekliklerine yabancılaşmalarıdır. Bilim ve teknolojinin devrimsel gelişimi bir taraftan birey ve toplumların yaşamında çok önemli kolaylıklar sağlarken öte yandan onları kendilerine ve birbirine yakınlaştırmaktan çok tersi yönde rol oynayarak kendilerinden ve birbirlerinden uzaklaştırmalarına yol açmaktadır. Teknik-teknolojik gelişmeler bireyi en kısa bir zaman dilimi içinde dünyanın en uzak ulaştırma imkanına kavuştururken, yine birey ve toplumları saniyeler içinde her türlü bilgiye erişim imkanı sağlarken, kendi öz hakikatlerine bu denli uzak erişememeleri paradoks halidir.

Günümüz toplumcu tümü psikiyatristlerin bu durumu ruhsal bir hastalık, sosyal bilimcileri yabancılaşma, siyasal analizlerde sosyal dağılma ve kültürel asimilasyon olarak ifadelendirmektedir. Demokratik modernite kuramı ise bu durumu sınıf-devlet ve iktidar kültürü tarafından öz hakikatlerinden kopartılması olarak söylemleştirir. Tabi bu durumun temel nedeni teknik-teknoloji değildir. Temel neden kapitalist modernist sistemdir. Onun bilim ve teknoloji üzerindeki tekelidir; hakimiyetidir. Bunların ne şekilde kullanılacağına dair ideolojik yönlendirmesidir. Çünkü kapitalist modernite varlık koşulu birey ve toplumları öz hakikatlerinden uzaklaştırmaya dayanıyor. Kapitalist modernite bu açıdan sadece bilimi değil maddi-manevi tüm olguları bu amaçla kullanır. Dayandığı sınıflı, devletli uygarlık gelenekten bilir ki, toplumları kendi hakikatlerini üretmekten alıkoymak toplumu zayıf, güçsüz kılmaz. Aynı düzeyde kendi hakikatlerine bağımlı halde tutar. Bağımlılık düzeyinin nitel ve niceliği kendiliğine yabancılaşmanın nicel ve niteliği olarak karşımıza çıkar. Bu açıdan birey ve toplumlar için öze dönüş, çağımızda kapitalist modernite sisteminden kaynaklı her türlü (zihinsel, düşünsel, duygusal, kurumsal vb.) yol açan, ideolojik ve kurumsal olgulardan kendini arındırmayı gerektirir. Öze dönüş kendi varlıksal gelişim düzlemine hizmet eden öz hakikatlerini üretme bunlara göre düşünme ve yaşamadır.

Çağımızda kapitalist modernitenin hegemonik sistem olmasından ötürü yabancılaşma olgusunu az veya çok yaşamayan bireyin toplumu yok gibidir. Kürt bireyi ve toplumsallığı da bu toplumsallığı gereğinden fazla yaşadı, yaşamaktadır. Hatta yaşadığı veya yüz yüze kaldığı yabancılaşma olgusunun düzeyi öteki toplumlardan daha yoğun ve daha özgündür. Bunun tarihsel boyutlarıyla beraber farklı ulus-devlet entiteleri altında varlıksal bütünlüklerini parçalanması, inkar edilmesi ve zamana yaydırılmış bir şekilde yok edilmeye çalışılmaktadır. Bu temel nedensellikten ötürü Kürt toplum sağlığında varlık ve özgürlük iç içe geçen iki kavram olarak karşımıza çıkar. Biri öteki olmadan gerçekleştirilemiyor. Varlık ve özgürlük olguları, Kürt toplumsallığı için hem kavramsal hem de anlamsal düzeyde birbirine

kopmaz bağlarla bağlıdır. Varlığını oluşturmak isterse özgürlüğünü gerçekleştirmeli. Özgürlük kazanılacaksa varlığını kazanmakla karşı karşıya olur. 20. Yüzyılın son çeyreği boyunca bu iki hayati olgu eş-evrimli bir gelişimi ve eş-anlı bir oluşumu Kürt toplumunun adeta temel gündemi, arayış ve çabasının konusu olur. "Varlığını koruma ve özgürlüğünü sağlama" diye tanımlayabileceğimiz bu arayış ve çaba eş-anlamlı bir biçimde, hem öze-dönüşün hakikati üzerindeki perdelerin kalkmasına hem de yabancılaşmaya yol açan sınıflı-devleti uygarlığın ideolojik ve maddi "hakikat"lerinden ayrışma ve uzaklaşmasına vesile olur.

Yabancılaşma Evrimi

Toplumun öz çıkarlarının üzerini perdeleme görünmez kılma, değersizleştirme ve bunların yerine kendi sistemini ayakta tutacak, gelişmesine hizmet edecek. "Hakikat" diyemeyeceğimiz ideolojik argümanlar yerleştirme faaliyeti genelde sınıflı-devleti uygarlığının özelde ve güncelde kapitalist modernite sisteminin en temel amacıdır. Günümüz dünyasında kapitalist modernitenin en etkili silahı, kendi meşruiyetini yeni ideolojik argümanlarla birey ve toplumların üzerinde zihninde oluşturmasıdır. Hakikatin ne'liği ve nasıl'ına dair geliştirilen yaklaşımlarda bu amaca hizmet etmektedir. En büyük yabancılaşma da bu noktada yaşanıyor.

Hakikat olgusunu yaklaşımda yaşanan-hem kavramsal hem anlamsal düzlemde-yabancılaşma birey ve toplumları, bu olguları karşısında sadece bilgisiz kılmaz. Bir bütün nasıl bir yaşam, nasıl bir kişilik, nasıl bir toplum, nasıl bir sistem vb. içinde olduğuna dair de bilgisiz kılar. Kürt toplumsallığının özellikle 20. Yüzyılın ikinci ve üçüncü çeyrekleri boyunca içinde olduğu durum, tam buna tekabül ediyor. Kürt toplumsallığı öyle bir kendinden çıkma durumunu yaşar hale getirilmiş ki, "kuyruklu" ön eliyle adlandırılıp, insanlık düzleminden kaynaklı düzlemine düşürülen bir konumda olma halini bile göremez halde olur. Bu süreçte karşı karşıya olduğu yabancılaşma, siyasal düzlemde parçalanmayı, sosyal düzeyde deliliği, kültürel planda da ölme düzeyi olur.

Erich Fromm "yabancılaşma" mefhumunun eskiden akıl hastaları tanımlamak için kullanıldığını ifade etmesi tam buna tekabül eder. E. Fromm, Fransızcadaki Alienê ile İspanyolcadaki Aliyena sözcüklerinin eskiden psikozu yani bütünüyle, kesinlikle kopmuş insanı tanımladığını vurgular. Yabancılaşma, kendi gerçekliğinden kopma, kendi gerçekliğinin farkında olmama anlamına gelse de, bir psikoz olgusu olarak akıl hastaları tanımlaması, göz ardı edilmesi gereken bir hakikat olarak görmek önemlidir.

Yabancılaşma kavramı daha sonra siyasal, toplumsal ve kültürel boyutlarda işlenecek şekilde bir tanımlama genişliğini kavuşması toplum ve sorunları üzerine yoğunlaşmanın bir ifadesidir. Dünyaya nasıl ve nereden bağlı olarak yabancılaşma denilen olgunun tanımlanmasında kimi farklılıklar söz konusu olsa da ortak nokta ister birey ister toplum için "kendi olmaktan uzaklaşma"dır. Belki kuramsal düzeyde oluşum ve kullanımına yakın çağda karşılaşırız, gerekliliği tarihsel düşünme eğiliminde ele aldığımızda, toplum ve bireylerin gündemine sınıf, devlet ve iktidar olgularının oluşmasıyla girdiğini söylemek daha yerinde olur. Gılgamış destanındaki Enkidu karakteri uygarlığı temsil eden tapınak fahişesiyle tanışıp, kent devletine yönelmesi mitolojik söylemdeki ilk içinden çıktığı topluluğa yabancılaşan kimliği temsil etmesi de bunu yansıtır.

Yabancılaşmanın günümüze doğru hem bireysel hem toplumsal boyutta çok yoğunluklu bir biçimde yaşanıyor oluşu kümülatif bir şekilde gelişen ve biriken sınıf, devlet ve iktidar kültürünün toplumsal gözeneklere sızma derecesindedir. Bir toplumun veya bireyin kendine yabancılaşma düzeyi, zihinsel ve bedensel yapısında barındırdığı sınıflı-devletli kültürle eş-değerdedir. Güncel terminoloji ile söylersek, kapitalist modernite sisteminin, ideolojik ve kurumsal yapısının etkisinin üzerinde güçlü olduğu toplumlar en çok kendi olmaktan çıkmayla karşı karşıya kalanlardır. Bu açıdan çok rahatlıkla, devlet ve iktidar kültürünün yoğunluk derecesi bir toplumun (yabancılaşma anlamında) delilik ve cinnet halinin de ifadesidir. Ortadoğu toplumlarının bir ucu intihar öteki ucu cinnet düzeyinde bir sosyal duruş içinde oluşunun temel nedeni beş bin yıllık devlet ve iktidar kültürünün günlük olarak kendini üreten yekûn ağırlığı altında, kendi olmaktan uzaklaştırılmasındandır. Toplumsal zihniyet çarpıtılmadan veya çöküşü sağlanmadan yabancılaşma

denilen vaka-gerçekleşmez. Bununda öncelikli koşulu, toplumu en temel iki varoluşsal dokusunda; ahlak ve politikadan yoksun kılmaktan geçer. Ahlak ve politika toplumun temel hayati öz-hakikatlerini üreten iki temel olgudur. Yabancılaşma bu açıdan öz-hakikat üretiminin yitimini ifade eder. Öz-hakikatlerin yitimi de yabancı hakikatlere göre yaşamayı ifade eder ki bu da başkalaşma demektir. Tüm hegemonik iktidar yapıları çağlar boyunca toplumları öz-hakikatlerinden koparmak ve kendi hakikatlerini (ki toplumlar için hakikatsizlik anlamına gelir) onunkini yerine ikame etmek için ideolojik (mitolojiden dine, felsefeden bilime tüm düşünce biçimlerini) veya zor aygıtlarına başvururlar. 20. Yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Kürt toplumsallığının antik yapısına dayatılan da bu olmuştur. 20. Yüzyıl Kürt toplumsallığının ahlaki ve politik dokusunun dumura uğradığı, yok oluşun eşiğine geldiği evreyi ifade eder.

Çağımızda da kapitalist modernite ideolojik olarak liberalizm ve ayrıca üç temel unsuru olan kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devlet ile benzer şekilde hareket etmektedir. Örneğin endüstriyalizmi toplumun gelişmişlik düzeyinin göstergesi olarak lanse eder. Ama bir doğa-kırım gibi kullanır. Toplumu doğaya karşı yabancılaştırır. Kapitalizmi, ekonomik bir olgu olarak tanımlar. Ama özünde ekonomi üzerinde bir tekeldir. Toplumu hem öz ekonomiye hem de ahlaki dokusuna karşı yabancılaştırır. Ulus-devlet olgusuyla, kendini ulus egemenlik aygıtı gibi sunar. Ama özünde toplumu ve bireyi özne olmaktan düşüren birincil aygıttır. Aynı şekilde toplumun kendi kendini yönetmesini veya özyönetim olgusuna yabancılaştırmayı geliştirir. Kapitalist modernite bir yandan kendini meşrulaştırmayı öte yandan toplumlarda yabancılaştırmayı da ideolojik hegemonyayla üretir. Liberalizm özünde sistemin sömürüsüne sonuna kadar açık bir birey duruşu açığa çıkartmasına rağmen, kendisini özgürlük düşüncesi ile özdeşleştirmesi hem birey hem toplumları sisteme bağımlı hale getirir. Hem de birey ve toplumlarda çarpık, sahte özgürlük anlayışı geliştirmek "özgürlük" olgusuna yabancılaştırır. Milliyetçilik, ulus-devletin seküler dinidir. Temel gayesi ulus-devlet kurulunu geliştirmedir. Devleti kutsallaştırma, birey ve toplumu kullaştırmayı gerçekleştirir. Aynı şekilde ötekiyi düşmanlaştırıp, sosyal ve toplumsal alanda bölünme ve parçalanma geliştirir. Birey ve toplumları öznelleşmeye, yurtseverliğe, ötekine karşı yabancılaştırır. Dincilik ile birey ve toplumlar denetim altında tutularak sisteme yedek kılınır. Toplumsal ahlak ve vicdana karşı yabancılaşma üretilir. Pozitivizm/bilimcilikle de doğu bilimlerinin itibarından yararlanarak akademik çevreler etkisizleştirilip, sistemle bütünleştirirken, toplum uygulamalarıyla toplumları bilime karşı yabancılaştırır. Cinsiyetçilik ideolojisiyle kadın ile erkeği birbirine yabancılaştırır.

Öz-hakikatlerin yitimi de yabancı hakikatlere göre yaşamayı ifade eder ki bu da başkalaşma demektir

Kapitalist modernitenin temel amacı aşırı kâra dayalı sistemin sürekliliğini sağlamaktır. İdeolojik hegemonya olmadan sadece siyasi ve askeri baskıyla kapitalist moderniteyi sürdürmek olanaklı değildir. Ve özellikle günümüzde bilişim, teknik ve teknolojinin gelişmesinin çığ gibi büyümesi ve büyük ölçüde tekelinde tutması, ideolojik hegemonyayı çok yönlü kullanmasına imkan sağlar. Amaç, toplum ve bireylerini sömürüye açık hale getirmektir. Birey ve toplumlar açık hale getirilebilir? Elbette bunun yolu da kendine yabancılaşan birey ve toplumlar yaratmaktır. Çünkü kendine yabancılaşan birey ve toplumlar, gerçeklik duygularını yitirirler. Gerçeklik duygusunun yokluğu, kendine ait hakikatlerin yoksunluğu ifade eder. Bir toplumu sömürüye açık hale getirmenin ilk koşullarından bir yukarıda da dile getirdiğimiz gibi "iyi şeyler yapma" olarak da ifadelendirdiğimiz ahlaki dokusundan ve de "iyi şeyleri bulma" diye tanımladığımız politik dokusundan yoksun kılmaktır. Bu iki dokudan yoksunluk, durumu başı kesilmiş tavuğun rastgele sağ-sola gidip gelmesine benzer. Zihnen ve ruhen ölmesine karşın beden amaçsız yaşamasıdır. Birey ve toplumu başı kesilmiş tavuğa getirmenin yolu onu bu iki hayati olgudan yoksun kılmaktan ve uzak tutmaktan geçer. Yabancılaştırma ahlak ve politikayı kemirip erittikçe gelişir. Bunu geliştirme de liberalizmin izlediği en

önemli stratejide "görüş enflasyonu" yaratmak, enflasyon üzerinden işine en çok yarayanları elinde bulundurduğu bilişim ve iletişim tekelleri aracılığıyla zihinleri bombardımana tabi tutup azami sonuç almadır. "Görüş tekelini sağlamak ideolojik savaşının nihai amacıdır" New York Times gazetesinin 2005 yılında "Truthiness" (hissel isteğe dayalı hakikat) kavramını zamanın ruhunu yakalayan kavram olarak tüm dünyaya servis etmesi görüş enflasyonun Byung-Chul Han "Enfokrasi" adlı kitabında, Truthiness kavramının dijitalleşmenin patolojik bir fenomeni olarak tanımlanmıştır. New York Times gazetesinin bu kavramı tüm dünyaya zamanının ruhunu yakalayan kavram olarak lanse etmesi bir tespit olarak anlam ifade etse de (yani kapitalist modernite sisteminin toplumsal hakikatler yerine aşırı bireyciliğe dayalı hakikatleri üretmesi anlamında) özünde toplumlara empoze edilmek istenen, toplumsal hakikatleri yürürlükten kaldırılmasıdır. Bu tanımlama zaman, mekan ve olgular dünyası ile bağını yitirmiş, sanal dünyanın ya da Chul Han'ın ifadesiyle "dijital dünyanın" hastalıklı bir fenomeni olabilir. "Gerçek duyum sandığı, hissedildiği kadardır (...) Modernitenin bireyini egoist yapan anlayış, öznellikle yakından bağlantılıdır. Sağlıklı 'ben' yerine bencilliğe yol açması, tüketim toplumuna götüren temel güdümlenime bağlanır. Ne kadar benlik o kadar hakikat saplantısından sorumludur... Toplum sanal bir dünyanın bombardımanı altına anlık olarak tutulup öz dönüşüm olanağını hep yitirme ile karşı karşıya bırakılır. Hakikat bir simülasyon (kopyalama) dünyasına indirgenir." Truthimos kavramı hisse dayalı hakikat, öznenin anlık ruh duygu haline bağlı bir hakikati ifade eder ki, bunun somut olgusallıkla bağı söz konusu değildir. Bir hakikat krizine işarettir. Dahası hakikat ve gerçeklikler karşısında nihilist tutuma su taşımadır. Ki daha sonra 5-10 yıl evvel Posttruth (hakikat ötesi) kavramına benzer şekilde tüm dünyada konuşulur oluşu bu nihilist yol döşemenin bir ardılı olarak okumak gerekir. Truthinnes'ten geçiş; sınırsız hakikat algısından, hakikatin ötesine geçiş! Demokratik toplumcu anlamı, toplumsal hakikat düzleminden, kapitalist modernitenin hakikat (yani yabancılaşma) düzlemine taşınmadır. Yabancılaşma da hedeflenen düzeyin evrimini göstermektedir... Toplumsal hakikatleri ilga edildiği, kapitalist modernite sisteminin ideolojik hükümranlığını tamamıyla egemen olduğu bir düzleme geçişi sembolize eder. Kapitalist modernitenin böyle bir ideali hedefi olabilir. Böyle bir ideal ve hedefin birey ve toplumlar için anlamı saf/mutlak yabancılaşmadır. Kapitalist modernite güçlerinin bu temelde hareket ettikleri, nesnelcilik ve öznelliği bu temelde kullandıkları açık. Fakat aynı şekilde demokratik modernite unsurları da tüm dünyada bölüp, pörçük ve parçalı da olsa, toplumsal olduğundan, mutlak yabancılaşmaya karşı direnmektedirler. Dahası demokratik modernite unsurları içinde de en sistemli, en donanımlı, en planlı ve programlı bir şekilde bu mutlak yabancılaşmaya karşı bir öz dönüşüm esas alan, yani Kürt toplumsallığı karşımıza çıkıyor.

Yabancılaşmanın Panzehiri

Fransız İhtilali tüm dünyada krallık ve monarşik yönetimler karşısında ulusların uyanışına; 1917 Ekim Devrimi dünyaya karşı işçi, köylü ve ezilen toplumların kendi kaderlerini tayin etme arayış ve mücadelesine nasıl yol açtıysa, Kürt toplumsallığının 21. Yüzyıl girişinde kendisinde başlattığı ahlaki, politik ve entellektüel dönüşüm, dünyadaki tüm demokratik uygarlık bileşenleri için bir rol modeldir.

Wilhelm Reich, "Doğru yaşamın yerini doğruyu arama alınca, doğrudan koşma, doğruyu aramanın ayrılmaz yoldaşı olup çıkmıştır. Ve bugün de doğruyu arama değil. Doğrudan kaçma ağır basmıştır" der. Burada önemli olan soru şudur; doğruyu yaşamadan kasıt nedir? Ve daha önemlisi doğruyu yaşamanın zemini neresidir? Bu sorulara cevap geliştirilmeden girilecek her yol, her bir arayış çabasının Theodor W. Adorno'nun "Yanlış hayat doğru yaşanmaz" tespitiyle buluşacağı açıktır. Kürt toplumsallığı 21.Yüzyıla girişte insanlığa en büyük katkısı zihinsel düzlemde bu sorulara köklü bir sistemle, bütünlüklü geliştirdiği cevap olmuştur. W. Reich'in bugüne dek "Doğrudan kaçma ağır basmıştır" tespiti ile Adorno'nun "Yanlış hayat doğru yaşanmaz" belirlemesi, yanlış bir düzlem üzerinde doğru aşamayı çalışılmasının ifadeleridir. Sınıflı-devletle düzlem üzerinde duracak hakikat yolculuğuna çıkan ya da hakikat yaşamaya çalışan tüm toplumların, ezilen, sınıf, kültür, sosyal ve siyasi hareketleri doğrudan uzaklaşmayla, yabancılaşmayla,

yanlış hayatla buluşması bunun ifadesidir. Bir halk devrimi olan Fransız Devrimi'nin, burjuva devrimine dönüşmesi; Ekin Devrimi'nin reel sosyalist pratik ile devlet kapitalizmine dönüşümü veya tüm ulusal kurtuluş hareketlerinin zaferlerinden sonra birer kapitalist ulus-devlet dönüşümleri hepsi bu yabancılaşma pratiğinin birer örneğidir. Toplumsal güçler için, doğruyu yaşamanın olmazsa olmaz temel ilkesi, kendini pratik mal düzeyde sınıf, devlet ve iktidar düzleminin dışına çıkarmaktır. İçerisinde kendisini demokratik toplumcu düzlemde ifadeye kavuşturmaktır. Fakat bunun yerine genelde sınıflı-devleti, özel ve güncel de kapitalist modernite düzleminde durarak doğruyu yaşamayacağı, en fazla doğruyu aramaya sevk eder ki bu da doğrudan kaçma, uzaklaşma ve en sonunda hakikatine yabancılaşma ile sonuçlanır. Halkçı eğilime dayalı oluşumlar açısından 21.Yüzyıl başlarına kadar olan ve yaşanan (nitelik düzeyi değişmekle birlikte) bu olmuştur. İlk defa yeni Kürt toplumsallığı kurumsal, kuramsal ve kurumsal bir bütünlük içinde bunun dışına çıkmış öz dönüşümün, öz oluşumu ve öz gelişiminin sistemli programlı yolunu geliştirmiştir.

Tabi bu yol öyle kendiliğinden gelişmemiştir. Kürt toplumsallığının 20. Yüzyılın son çeyreğinde ve 21. Yüzyıl girişinde yaşadığı iç sancılar, çürüme ve gözyaşlarının altındaki temel neden de bünyede biriken iktidar ve devlet kültürünün yoğunluğuyla alakalıdır. İktidar ve devlet kültürü bünyede yoğunlaştıkça, özgür toplumsallığı birey ve kişilikleri açığa çıkarmayı sekteye uğramış, erken iktidar hastalığı olarak tanıma kavuşturulan bir olgu ile küçük parçalı ve mikro iktidarların boy vermesine yol açmış ve yabancılaşmayı geliştirmiştir. 21. Yüzyıla girişle birlikte Kürt toplumsallığı da tıpkı 18, 19 ve 20. yüzyıllardaki öteki toplumsal oluşumların kaderiyle başlasaydı kendinden önceki muhalif akımların ayak izlerini takip edip ya onların yaşadığı sonla karşılaşacaktır ya da kendine yeni bir yol açacak ve yeni açtığı yoldan özgür birey ve toplumun gelişmesine öncülük edecektir. Kendilerinden önceki sınıfsal ve toplumsal hareketlerle aynı akıbeti yaşamasının da çok güçlü bir zemini ve potansiyeli vardır. Fakat eş-ağırlıkta toplumcu, eşitlikçi, özgürlükçü bir damara ve kültür yoğunluğuna da sahipti. Kürt toplumsallığının hakikat yolcuları bu damar üzerinden kendilerini iktidar, sınıf ve devlet kültüründen "sonsuz boşanma"ya adayan bir zihinsel dönüşüme uğratarak, kendinden önceki tüm toplumcu oluşum, hareket ve hakikat yolcularını da hayallerini somut ulaştırabilecek bir çıkış gerçekleştirir. 20. Yüzyıl son çeyreği içinde cereyan eden bu gelişmeler birlikte varlığı, yok oluşum eşiğine gelmiş bir toplama, kendilerini yeniden fark etmelerini sağlayarak, bilinçlenen, arayış içinde olan, çabalayan, teşkilatlanan ve kendini üreten ya da daha farklı bir ifadeyle kendine yabancılaşan, nesne, kul, köle bir entiteden özgürleşen, öznelleşen bir entiteye geçişi söz konusu olur. "Buna eski kadavra, köle Kürt'ten yeni canlanan ve özgürleşen Kürtlüğe geçişi de diyebiliriz." Kendine yabancılaşan geçmişinden, kendini artık özgürce ifadelendiren, organize eden, edimselleştiren bir toplumsal forma dönüş söz konusu olur. Buna bir nevi ruşeym halindeki demokratik ulus toplumu halinde yeniden oluş da diyebiliriz.

Kürt toplumsalında zihnen ve bedenen varlıklaştırılmaya çalışılan yeni form evrensel bir karakter taşımaktadır

Kürt toplumsallığı 21.Yüzyıl girişle yeni bir toplumsal evreye girer. Bu evrenin temel özelliği kendindeki yabancılaşmayı fark etmekle başlayan ve öznelleşen entitenin kalıcı bir varlık haline gelmesi, şimdilik ve özgürlüğün kazanmış bir varlık olmakta ısrar etmesidir. Yeni oluşan varlık, eski tanıdık toplumsal varlık değildir. Eskinin kendi olmaktan çıkarılmış, parçalanmış yutulmuş bir nesnesi değildir. "Eski toplumsal varlık sadece nesne olarak vardı." Kapitalist modern tek güçlerince üzerinde inkar, imha ve asimilasyon ve benzeri her türlü uygulamanın gerçekleştirdiği bir varlıktır. "Bir kullanım malzemesi durumundaydı. Kolektif öznelliğini kimliğinin gelişmemiş veya geliştirmekten alıkonulmuştu. Kendini ifade etmekten ve savunmaktan uzaktı. Sadece sağılmasını bekleyen inek, yenilmeye terk edilmiş bir leş konumundaydı. Bu gerçekliğe toplumsal bakımından varlık denemezdi. Daha çok varlık, öz kimlik olmaktan çıkarılmaya çalışılan bir

nesne değerinde atfedilebilirdi." 21. Yüzyıla girişle birlikte Kürt toplumsallığı, başkasının kendi adına düşündüğü, kendi adına konuşup tüm kaderini belirlediği toplumsal tondan; kendi gerçeğini ifade edebilen, bunu ifadelendirmeyle yetinmeyi bir evrensel hakikat modeli, yabancılaşmaya karşı bir öze dönüş yol göstericisi olarak sunan ve bu hakikat modelini savunabilen bir kimlik olarak tarih, toplum sahnesine çıkar.

Yeni toplumsal varlığın en belirgin ve ayırt edici özelliği, özgür bir sosyolojinin oluşmasına odaklanan bir formu içermesidir. Kendinden önceki tüm toplumsal oluşumlardan farkını da tam bu noktada kurumlaştırıp ve kurumsallaştırmasıdır. Muhalif hareketlerin neredeyse çoğu özgürlük, devlet ve iktidar hedefleyerek geliştirilmeye hedeflidir, bu çizgide derinleştikçe özgürlükten uzaklaşma, kendilerine yabancılaşma, bu çizgi içinde erime ve birer mezhebi haline dönüşme atbaşı gider. Yeni Kürt toplumsallığı, toplumcu muhalif hedeflerin izlediği bu devletçi çizgide derinleşme yerine bir gün zamanla kendini bu çizgiden ayrıştırıp, özgürlük sosyolojisini gelişebileceği demokratik toplum çizgisi üzerinde (hem tarihsel ve güncel mirasa dayanarak, hem teorik ve pratik olarak) yoğunlaştırarak varlıklaştırır. Bu ayrışma sıradan bir ayrılık, kopuş değildir. Sistemsel, paradigmasal bir düzlemde kopuş olduğundan, yeni toplumsal varlıklaşmanın oluşumunda da tamamıyla iktidar-devlet kültüründen arındırılmasını ifade eder. Buda Kürt toplumsallığı varlıksallığının, kendi varlıklaşması şahsında topluma evrensel gelişim çizgisinde yeni bir formun doğuşunu/oluşunu belirtir. Demokratik ulus formu olarak tanımlanan bu yeni biçim için insanlık açısından toplumsal anlamda yeni bir biçime bu yeni Kürt toplumsal varlıklaşmasıyla adım atması anlamına gelir. Kürt toplumsalında zihnen ve bedenen varlıklaştırılmaya çalışılan yeni form evrensel bir karakter taşımaktadır.

Formun biçimi ve rengi Kürdî olabilir. Ama taşıdığı anlam ve öz ile tüm dünyaya yaşanan temel toplumsal, siyasal, çevresel, kadın ve benzeri sorunlara getirdiği çözümlerde evrensel bir karakter taşır. Evrensel bir yapıya sahiptir. Çünkü tüm toplumsal sorunların kaynağı, iktidar ve devlettir. Sınıf-devletli uygarlık zemini üzerinde şekillenen varlıklar muhtevalarında sömürü ve baskıyı içerdiklerinden, sorun üretici yapıda olurlar. Bu düzlemde çekinmeden, bu düzlemin anlamsallık ve yapısallıkları aşmadan, sorun çözücü bir sürece getirilemez. Yani Kürt toplumsallığı kendini bir düzlem dışına çıkarması, çözüm üretici bir düzlemde konumlandırılması, tüm toplumlar için emsal niteliği taşır. İkincisi, düzlemin dışında olmak yetmez. Ayrıca toplumcu düzenin anlamsallık ve yapısallıklara göre kendini oluşturmayı gerekli kılar. Bu da ona evrensel karakter kazandırır. Demokratik, ekolojik ve kadın özgürlüğünü esas alarak toplumsal form kazanma bunun ifadesidir. Toplumsal varlıklaşmanın bir boyutu demokrasidir.

Kürt toplumsallığın zihni ayak izlerini izlemek, birey ve toplumları hem kendine yabancılaştırmaktan kurtarır hem de özgürlüğe taşır

Demokratik boyut ve toplumsal gruplar (dili, dini, etnisitesi, kültürün, ulusun ne olursa olsun) bazında farklılıkların eşitliği ilkesine göre, eşit özneler olduğu, kendi varlıkları konusunda herkesin kendi düşünce, söz, karar ve yönetme hakkı tanır. Ulus-devletlerin ayrıştığı, dışlayıcı, ötekileştirici ve düşmanlaştırıcı yaklaşımı yerine çoğulcu, özgür ve eşit yurttaşlarca toplulukların bir arada içinde yaşama ortaklığını imkan tanır. Yine aynı şekilde uluslar-devletleri, tüm yurttaşları yönetim dışında tutup yönetime yabancılaşmasına alternatif kendini öz yönetim ile yöneterek geleceğine yön vermesine imkan tanır. Kapitalizmin çevreyi ekolojik kırım eşiğine getirdiği bir yerde, toplumsal ve bireysel varlıklaşmanın bir diğer boyutu ekoloji esas alınır. Birey ve toplum doğayla uyumlu, dengeli bir ilişki içinde olmasını varlıklaşmanın olmazsa olmazı sayar. Bu açıdan toplumun bütün kurumsal yapılarını bu ilkeyi gözeterek oluşturmayı hedefler. Örneğin ekolojiyle uyumlu bir sanayi, bilim, kent, köy ve benzeri gibi. Varlıksallığının diğer en önemli boyutu da kadın özgürlüğüne dayalı bir felsefeye göre zihnen ve bedenen kendini oluşturmadır. Günümüzde dünyanın her yerinde kadın sadece eziliyor. Kadın kadınlıktan

çıkaran bir sistem altında yaşamaya mahkûm ediliyor. Kapitalist modernite sistemi erkek akla dayanan bir sistemdir. Bundan ötürü sürekli erkeklik üretir. Bütün ideolojik ve kurumsal yapılarında temel bir ilke olarak erkeklik işlemi inşa edilir. Kapitalist modernist sistemi bu anlamda erkek için erkekliğin cenneti, kadın içinse cehennemi temsil eder. Yeni Kürt toplumsal varlıklaşması bu açıdan kadının özgürlüğünü kendi varlıklaşmasının temel nirengi noktası kabul eder. Bu açıdan yani toplumsal ağırlaşmadan rengi özgür kadın damgalıdır. Kadın bu yeni toplumsallığın hem öncüsü hem de inşacısı kabul edilir. Erkek, bu toplumsallıkta, kendini eril zihniyetin tüm kodlarından arındırarak ancak yeni toplumsal varlığa dahil olabilir. Bu dahiliyeti de hem düşünce hem duygu hem de davranışlardaki egemen erkek veya ataerkil kültürde kendini arındırarak, bir nevi kendindeki "erkeği öldürerek" özgürleştirerek varlıklaştırır.

Özetle yeni Kürt toplumsal varlıklaşmasının demokrasi, ekoloji ve kendi özgürlüğüne dayalı yapısı, tekilden evrenselliğe doğru birey (kadın-erkek) ve toplumları öz hakikatlerde buluşturmasını ifade etmektedir. Kendine, topluma ve çevreye yabancılaşmış birey ve toplumlardan özgür birey ve toplumların oluşumunu göstermektedir. Özgürlüğü olmayanın anlam ve hakikati de olmayacağına göre, anlaşmaya da kendi hakikatini ifadelendiren kadın, erkek veya herhangi bir tekil topluluk özgürlüğe yürüyen varlık demektir. Tüm dünyadaki toplumların demokrasi, ekoloji ve kadın konusu noktasında ciddi ontolojik sorunlar yaşadıkları çok açık bir realite olarak orta yerde duruyor. Belki biçimde, nitelikte kimi farklılıklar olabilir ama felsefede ifade edildiği gibi temel-baş çelişki her yerde aynıdır. Örneğin kapitalist modernite küresel düzlemde kadını içine düşürdüğü kördüğüm New York, Moskova, Paris, Londra, Mekke, Ankara ve Amed'de aynıdır. Çelişki küresel, evrenseldir. Yeni Kürt toplumsallığı, kadının düşürüldüğü bu konumdan çıkışını bu baş çelişkiyi kendi şahsında çözüme kavuşturması, çelişkinin küresel düzlemde çözümü anlamına gelmektedir. Bu noktada çözümü formüle ettiği "Jin, Jiyan, Azadî" (Kadın, Yaşam, Özgürlük) söylemi de tekildeki evrenselliğin en net ifadesidir. Benzer durum demokrasi ve ekoloji boyutları içinde geçerlidir; bu noktadaki temel çelişkiler, yeni Kürt toplumsal varlıklaşmasında çözüme kavuşturuyor. Zihinsel anlamda yeni varlığın teorik, felsefik ve bilimsel muhtevası oluşmuş. İzlenecek tarihsel ve güncelleştirilmiş modernite biçimi, geliştirilecek toplumsal formasyon vb. belli bir çerçeveye oturtularak, tüm insanlara, yeni Kürt toplumsallığı biçiminde sunulmuştur. Tüm bunların bedensel varlıklarla tamamlanması da başta Kürtler olmak üzere tüm toplumların, toplulukların, kültürel hareketlerin, kadın ve gençlerin iddia, kararlılık ve sabırlarına bağlıdır.

Alfred Adler, "Başlangıçta işlenen hata ortaya çıkarılmadıkça ne ikna edici sözler ne uygulanacak bir tedavi başarı sağlayacaktır. Başarı vaat eden tedavi yöntemi, eskisinden güçlü bir toplumsallık bilincine yer veren cesur bir yaşama bireyi alıştırmaktan geçer" der. Yeni Kürt toplumsal varlıklaşmasında işlenen ilk hatanın 5 bin yıl önce sınıflı-devlette yaşama adım atmakla başladığını belirtir. Bu adım uzun bir yürüyüşe dönüşünce sırasıyla hem kadın, erkek, toplum ve doğa egemenlik altına aldılar, hem kendilerine ve birbirlerine yabancılaştırılırlar. Başarı vaat eden bir tedavi yöntemini de ilk adımının öncelikle yabancılaşmaya götüren bu yol izleklerini terk etmektir. Sonra kendi toplumsal varlığın Sümerlerin özgürlük kavramı için kullandığı ama anlamsal karşılığı "Ana'ya (kadına dayalı topluma) ve doğaya dönüş"ü ifade eden Amargi'ye götürecek ayak izlerini takip ederek özgürleşbileceğini, özgürleştikçe güzelleşeceğini, güzelleştikçe de sevilebilecek bir yapıya kavuşacağını söyler.

O zaman son söz olarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: Kürt toplumsallığın zihni ayak izlerini izlemek, birey ve toplumları hem kendine yabancılaştırmaktan kurtarır hem de özgürlüğe taşır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Gerçek Dünyada, Modern Zamanların Prometheus'u Olmak

Serdar Eren

"(…) Tanrıların en güçlü imgeleri, gölgeleri (Zillullah) bile bu kadar kazanç sağlayamadılar. Demek ki, sermayenin sürekli ve kümülâtif birikimi boş bir kavram değilmiş. Zihni çarpıtmalar basit operasyonlar değilmiş. Dr. Hikmet Kıvılcımlı ve İtalyan Antonio Gramsci de hegemonik fethi benzer tanımlamalara kavuştururken, ulus-devletin çok en yüceleştirildiği dönemin hapishanelerindeydiler. Bildikleri yaşadıklarındandı. Ben de son tahlilde küresel sermaye 'mahkûmuyum'. Onu doğru tanımamak, kendi zihnim şahsında (kimliğimde) toplumun öz zihnine ihanet olurdu."

Abdullah Öcalan; Özgürlük Sosyolojisi

Devrim köhnemiş olanı alaşağı etmekten ibaret olmayıp insanlık onuruna uygun yeni yaratımları da gerektiren bir insan eylemiyse eğer, bu eylemin başarısı ve kalıcılığı adına yerine getirilmesi gereken en temel ve en zorlu görevlerden biri de egemen sistemlerin toplumun rızasını sağlamak amacıyla zihinlerde oluşturduğu karanlık noktalara ışık tutmaktır. Düşünce tarihi kitaplarının konu başlıklarını oluşturan akımlar incelendiğinde, meraka değer bulunan bu akımların tarihsel dönüşüm (devrim dönemleri) dönemleriyle eşzamanlı olduğu görülecektir. Politikasız felsefe tarihe geçmemektedir yani; tıpkı felsefesi olmayan politikanın, gücü ne olursa olsun, kazanımlarını koruyamamasında olduğu gibi. Egemen sistemin toplumun zihnine kazıdığı kodları dikkate almayan bir devrim hareketinin "maddi koşullar" fetişine dayalı olarak geliştirdiği mekanik mücadele anlayışı ise günün sonunda yaratıcılarını ufalayıp sindirmekten öte sonuç vermeyen bir makine kadar etki açığa çıkaracaktır ancak. 20. Yüzyılın başlarında toplumsal hareketlerin yükseldiği üç ayrı ülkede birbirinden çok farklı sonuçlara varılmış olması bunu en açık haliyle gösteren örneklerden biri olmaktadır. Bahsedilen dönemin üç ayrı doğu ülkesi olarak Rusya, Türkiye (Osmanlı İmparatorluğu) ve İran'da toplumsal hareketlerin yükseldiği süreçler dikkate alındığında siyasal, sosyal, ekonomik, askeri ve hatta kültürel koşulların birbirine çok yakın ve benzer olduğu açıktır. Ancak Türkiye ve İran'ın bir "Büyük Ekim Devrimi" olmamıştır. Rusya'da çok daha ağır badireleri toplumla, sınıfla birlikte karşılama ve üstesinden gelebilme gücü göstererek süreci sosyalist bir devrime götüren önderlik Türkiye ve İran'da açığa çıkarılamadığından, Rusya dışındaki bu iki ülkede yaşanan sonuç despot devlet geleneğinin modern kalıplar içerisinde ömrünün uzatılmasını ifade eden iktidar değişiklikleriyle sınırlı olmuştur. Rusya'da daha 1917'de art arda hem çarlık rejimi devrilip hem de sosyalist devrim gerçekleştirilirken; Türkiye'de 1920'lerin başında Osmanoğulları'nın yerine burjuva Kemalist rejim, İran'da ise 1925'de Kaçarlar yerine Pehlevî saltanatı geçmiştir. Bahse konu dönem

toplumsal hareketlerde önderliğin kader tayin edici önemini göstermekle birlikte, önderliğin karakterine ilişkin somut göstergeleri de açığa çıkarmıştır. Bundan dolayı, Lenin'in 20 yıla yakın bir süreyi kapsayan bu mücadele döneminde yaptıklarını yalnızca politik yetenekle izah etmek mümkün değildir. Mesela; 1905 Devrimi'nin yenildiği, sonrasında ağır bir baskının toplumu hareket edemez hale getirdiği 1908 yılında Lenin "Materyalizm ve Ampiryokritisizm"i yazmaktadır. Filozof Kant'tan fizikçi Lorentz'e birçok kişiliğin görüşlerinin tartışıldığı, fizik biliminde çığır açan devrimci keşiflerin gerici siyaset, felsefe ve sosyolojiye malzeme yapılmasına dönük kapsamlı ve detaylı eleştirel analizlerin yer aldığı bu eser dikkate alınmaksızın, açıktır ki Büyük Ekim Devrimi'ne önderlik eden irade anlaşılamaz. 20.Yüzyılın ilk çeyreğinde bu üç ülkede yaşananlar, maddi koşullar listesindeki maddelerin bir bir gerçekleşmesine dayalı devrim anlatılarının yaşamın gerçekleri karşısında geçerli olmadığını en çarpıcı haliyle ortaya koymaktadır.

Zaferi sağlam temellere dayanan bir devrim için vurgulanan bu nokta Kürdistan'da yürütülen soykırımcı-asimilasyonist sömürgeciliğe karşı mücadele açısından da geçerlidir. Sınıflı uygarlık ve sömürgeciliğin binlerce yıllık katmerlenmiş tortusuyla, hakeza küresel kapitalizmin bölge egemenleriyle geliştirdiği toplum karşıtı simbiyozun yol açtığı sorunlarla sosyal yapılar ve toplumsal zihniyetin darmadağın edildiği; insan onuruna layık bir yaşam için soluk alma imkânlarının dahi ortadan kaldırıldığı Kürdistan ise söz konusu olan, zihniyet devriminin çok daha ciddi bir kavrayış ve buna dayalı bir politik yetkinlikle yürütülmesi gerektiği açıktır. Kapitalizmin hegemonyasına karşı mücadele Kürdistan özgünlüğünde ve bu özgünlüğün özneleri şahsında değerlendirildiğinde de her türlü soykırımcı-sömürgeci baskı ile birlikte sömürge zindanlarında tutsaklık ve bu tutsaklık koşullarında verilen direnişin üzerinde ayrıca durmak gerekir. Benzer koşullara sahip dünyanın başka örneklerinde olduğu gibi Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da da gerek "egemen-ulus" içinden çıkan devrimciler, gerekse sömürge ülke ve halkın içinden çıkan devrimcilerin önemli bir kısmı, devlet ve egemen sınıflara karşı giriştikleri mücadelenin bir döneminde tutsak düşüp, zindanlarda mahkûmiyet koşullarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Tutsaklık koşullarında yürütülen direniş ise fizikî direnişin yanında, sistemin ideolojik hegemonyasına karşı toplumsal özgürlüğün zihniyet ölçülerini açığa çıkaran devrimci önderler şahsında ayrıca özgün bir boyuta sahip olmuştur.

Tutsaklık koşullarında yürütülen direniş ise fizikî direnişin yanında, sistemin ideolojik hegemonyasına karşı toplumsal özgürlüğün zihniyet ölçülerini açığa çıkaran devrimci önderler şahsında ayrıca özgün bir boyuta sahip olmuştur

Yazının girişinde Abdullah Öcalan'ın Özgürlük Sosyolojisi adlı savunmasından yapılan alıntı kapitalizmin zihniyet alanında kurduğu hegemonya ve zindanların hem bu hegemonyanın tesisinde hem de bu hegemonyaya karşı devrimci mücadeledeki yerini vurgulaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Gramsci, İtalya'nın hiçbir şablonla örtüşmeyen sosyal-siyasal durumunu faşizmin zindanlarında hegemonya, alt yapı-üst yapı, sivil toplum ve toplumda aydınların işlevi üzerine yoğunlaşmalarıyla anlama kavuşturmaya çalıştı. Hikmet Kıvılcımlı ise Türkiye'nin (keza Kürdistan ve Ortadoğu'nun) tarihsel ve sosyolojik özgünlüğünü Sümer-Babil dönemine kadar giderek izaha kavuşturmaya çalışmış, bu kapsamda İslam ve peygamberi üzerine kitaplar yazmış, hatta bu eserlerinde Kuran-ı Kerim'in sûrelerini tarihsel sosyolojik bağlamlarıyla yorumlayacak kadar özveri göstermiş bir Türkiye sosyalisti ve devrimcisidir. Her biri sosyalizm tarihinin özgün metinleri arasında yer alan bu çalışmalar, devrimin ülkelerinin özgün somut koşullarında kalıcı temeller üzerinde gerçekleştirilmesi amacıyla toplumsal zihniyetin kodlarına odaklanan iki devrimci teorisyen tarafından kapitalizmin zindanlarında tutsaklık koşulları altında

gerçekleştirilmiştir. Bu yönleri her iki devrimcinin ön açıcı üretkenlikleri ve dogmatizme karşı tavizsizliklerini de açıklamaktadır. Gramsci ahlaksız pragmatizmin teorisyeni olarak bilinen Machiavelli, liberal Benedetto Croce ve revizyonist Georges Sorel'den faydalanırken ve yazılarında bu kişiliklerin düşüncelerine yabana atılmayacak bir özgüvenle atıfta bulunurken pergelin sabit ayağını sosyalist devrimde tuttuğundan emindir. Hakeza Osmanlı tarihi ve toprak düzeni üzerine iki ciltlik kitabı bulunan, İslam üzerine kapsamlı araştırmalara girişen Dr. Kıvılcımlı için de aynı durum geçerlidir; mesela üzerine eğildiği konular Kıvılcımlı'yı, sosyalizmin işçi sınıfı, sömürge uluslar ve kadın için ifade ettiği ilericilikten ayrı düşürmemiştir. Döneminin birçok sosyalisti için üzerinde durmaya değmez anakronik vaka olarak görülen tüm bu konular, Kıvılcımlı'nın eserlerinde "ya devlet başa ya kuzgun leşe" sözünü kural bellemiş bir toplumun zihniyet yapılarının çözümlenmesi ve Türkiye'de devrimciliğin karanlıkta iğne aramaktan çıkarılması adına birer imkâna dönüştürülmüştür.

Öcalan'ınn "Kürdistan sömürgedir" tespitiyle başlattığı kurtuluş davası yarım asırdan bu yana, küresel kapitalizmin en ağır yönelim ve komplolarına rağmen kazanımlar elde ederek yürüyüşüne devam ediyor. Hiç şüphesiz, bu hareketin aktif mücadele pozisyonunu koruyup geliştirerek bu kadar süre varlığını sürdürmüş olması dahi başlı başına önemli bir başarıyı ifade etmektedir. Gerek birinci emperyalist paylaşım savaşı sonrası küresel kapitalizmin dünya ve bölge ölçeğinde oluşturduğu statükodan itibaren olsun, gerekse daha öncesinde Osmanlı sultasına karşı geliştirilen isyanlar olsun, Ortadoğu'da, Abdullah Öcalan önderliğinde gelişen devrim hareketi düzeyinde etki açığa çıkarabilmiş bir tarihsel örnek bulunmamaktadır. Kaldı ki içinde bulunduğumuz 2024 yılı itibariyle, yaratılan devrimci gelenek kapsamında açığa çıkarılan değerlerle birlikte bu mücadelenin dünyanın dört bir yanında, halklardan toplumsal özgürlükçü örgütlere, siyasilerden akademisyenlere farklı kesimleri etkilediği, kapitalizmin yarattığı sorunlara toplumsal özgürlükçü çözümler üretme doğrultusunda başvurulduğu ve Rojava Devrimi'nde görüldüğü üzere enternasyonalist dayanışma ruhuyla sahiplenildiği dikkate alındığında, tüm dünyayı sarsacak evrensel bir harekete dönüştüğü açıktır. Öcalan önderliğinde gelişen Özgürlük Hareketi, bugün sömürü düzenlerinin en sonuncusuna karşı insanlığın verdiği kurtuluş kavgasında birleştirici bir konumda bulunmaktadır. Kurtuluş kavgasında elde edilen bu düzey, açıktır ki, en son temsilcisi kapitalizm olmak üzere, bin yıllardır insanlığın zihnine beton gibi çöken sınıflı-devletli uygarlığın hegemonyasına karşı yürütülen mücadele olmaksızın gelişemez ve böyle bir mücadeleden bağımsız değerlendirilemez.

Bu çerçevede Öcalan önderliğinde inşa edilen devrim hareketini ve bu hareketin egemen zihniyet yapılarına karşı mücadele içerisinde toplumsal zihniyette açığa çıkardığı dönüşümleri değerlendirirken başlıca iki ana evre üzerinde durmak gerekir. Birincisi; 1973'te başlayıp 1982'de 12 Eylül faşist cunta rejiminin zindanlarındaki direnişlerle zirveye ulaşan dönem olmaktadır. Sömürgeciliğe karşı silahlı halk savaşının başlatılmasından Kürdistan'da serhildanlarla devrime yürüyen halk gerçeğinin açığa çıkarılmasına, 1999'da gerçekleştirilen uluslararası kompl oya kadar elde edilen tüm kazanım ve yaratılan değerlerin kaynağı bu dönem olmaktadır. İkinci dönem ise 1999'da uluslararası komployla Öcalan'ın tutsak edilişi sonrasında gelişen İmralı sürecidir. Öcalan ağır tecrit koşullarında hazırladığı Savunmalar'la egemen zihniyete karşı mücadeleyi daha ileri bir evreye taşırmıştır. Denebilir ki, birinci dönemde yürütülen çalışmalar devrimci düşüncenin teoriden politikaya ve aynı anlama gelmek üzere dar kadro yapısından tüm ülke ve topluma doğru bir gelişim göstermesinde etkili olurken; İmralı süreciyle birlikte yakalanan entelektüel düzey ve geliştirilen zihniyet ise devrimin Kürdistan'ın ötesinde tüm dünyayı kapsayacak aşamaya varmasını sağlamıştır. Daha öz bir şekilde ifade etmek gerekirse; birinci dönem devrimin toplumsallaşmasını, ikinci dönem ise evrenselleşmesini ifade etmiştir.

Devrimin Toplumsallaşması: İdeolojik Gruptan Büyük Ölüm Oruçlarıyla İdeolojik Belleğin Yaratılması

1973 Newroz'uyla birlikte temelleri atılan Özgürlük Hareketi için, söylem ve pratik arasındaki tutarlılık bu ilk dönemlerden itibaren esas alınan ilkelerden

olmuştur. Öcalan "Kürdistan sömürgedir" tespitinin, üzerinde yarattığı sarsıcılığı Parti tarihini ele aldığı yazılı ve sözlü anlatımlarda kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Tespitin sarsıcılığı, yüklediği sorumlulukların büyüklüğünden kaynaklanmaktadır. Toplumsal mücadeleler ve devrimler tarihinde partileri-örgütleri işlevsiz bırakıp, kadrolarını kavrayış ve hareket yeteneklerini körelterek yeniden egemen sistemin kollarına atan ideolojik sorunların ciddi bir bölümünün kaynağı somut tahlile denk tespitte bulunma, bu tespitle tutarlı kararlar alma ve alınan kararlar doğrultusunda ikircisiz bir şekilde eyleme geçme noktasında yaşanan iradesizlik ve kararsızlığa dayanmaktadır. Özellikle de egemen sınıf ve devletle savaşımın çetinleştiği kritik anlarda bu hususlarda yaşanan sorunlu anlayışların türlü biçimler alarak kafa karışıklığı yarattığına sıklıkla tanık olunmuştur. Küçük-burjuvazi ve orta-sınıf gerçekliğiyle hesaplaşmaktan kaçışın neden olduğu bu eğilimin baskın çıkmasının bedeli ise faşizmdir. Devrimci mücadelede kararlı bir duruşla yer alma ihtiyacı hissetmeyen, bununla bağlantılı olarak da ellerindeki tüm imkanları kısa bir süre içerisinde tüketip kendini fesheden küçük-burjuva reformist kişilik ve siyasi yapılar, faşizmi-sömürgeciliği bir yana bırakıp, Öcalan önderliğinde gelişen devrim hareketini de hedef almıştır. İdeolojik grup döneminde Kürdistan'a dönüş ve devrimi ülkede örgütleme tutumu, faşist darbenin kendini hissettirdiği ortamda mücadeleyi büyütmek için Filistin kamplarına geçiş, faşist cunta rejiminin zindanlarında direnişin yükseltilmesi ve soykırımcı-sömürgeci sisteme karşı silahlı halk savaşının başlatılması dahil olmak üzere devrimci mücadeleyi büyütmeye dönük tüm hamleler bu kesimlerin, faşist darbe koşullarının sunduğu "imkânlardan" da yararlanıp, bilinçleri bulandırarak yürüttükleri karşı-propagandalara rağmen gerçekleştirilmiştir.

Yalnızca sömürgeciliğin değil, aynı zamanda küçük-burjuva ve orta-sınıf oportünizminin toplumsal zihniyette yarattığı tahribatlara karşı da mücadele verme durumunda kendini bulan Özgürlük Hareketi'nin daha ilk dönemlerden itibaren entelektüel görev ve sorumluluklarla yüklendiği açıkça görülebilmektedir. Bunun büyük bir yetenek ve irade gerektirdiği açıktır. Mesela Diyarbakır 5 No'lu Zindanında direnerek devrim değerlerini korumaya, hatta bu değerleri yaratmaya odaklanan Mazlum Doğan'lar, Kemal Pir'ler, Hayri Durmuş'lar yalnızca direniş eylemleri gerçekleştirmekle yetinecek bir noktada bulunmamaktadırlar. İnsanca yaşama imkânlarının ortadan kaldırıldığı bir ortamda yaşamın geçerli tek formunun direniş olduğunu zindanda bulunan diğer tutsaklara kavratmakla yükümlüdürler, aynı zamanda. Böyle bir sorumluluğun gereğini yerine getirmek adına, ağır baskı koşullarının cehenneme dönüştürdüğü zindan gerçekliğinde temas kurabildikleriyle konuşarak, kıt kanaat imkânı bir araya getirip eğitimler gerçekleştirerek, hatta o koşullarda dergi çıkararak devrimin belleğini oluşturmaktadırlar.

5 No'lu Zindan, öğrenilenlerin en zorlu sınanma dönemlerinde tutarlılıkla sahiplenilmesi bakımından tarihsel öneme sahiptir

Pratik, söylemden daha ajitatiftir. 12 Eylül 1980'e kadarki dönem açısından belirleyici ilke budur. Ülke gerçeklerine uygun tespitler ortaya konmuş, buna denk tutum, davranış ve eylem gerçekleştirilmiş ve halk, söyledikleri doğruları uygulayan devrimcilerin duruşundan etkilenerek sempati duymaya, Parti saflarına katılmaya başlamıştır. Fakat 12 Eylül sonrası dönemde zindanlardaki vahşet koşulları, devrimci pratiğin daha yetkin bir düşünce gücüne ve keskin bir iradeye dayalı olarak geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Esat Oktay'ın sadistliğine boyun eğmemek, devrimin belleklerde yer etmesi bakımından yeterli olmayacaktır (O koşullarda verilen direnişin nitelik ve düzeyinin anlaşılabilmesi, keza Kürt toplumunun zihniyet dönüşümündeki yerinin görülebilmesi için o dönemde Diyarbakır 5 No'lu Zindanında tutsak olarak bulunan Muzaffer Ayata'nın kaleme aldığı ''Diyarbakır Zindanı" kitabından faydalanılabilir). Mesela, gerçekleştirilen eğitimlerden atılan sloganlara kadar her eylem ve örgütsel

çalışmada bu husus vurgulanı Kürdistan Vietnam'la, 5 No'lu Zindan ise Saygon Zindanlarıyla denk görülür; kısıtlı imkânlar çerçevesindedir. Burada yapılan basit bir benzeştirme değildir. Vietnam, sömürgeciliğin yıllar boyunca baskı altında tutup tüm kaynaklarını gasp ettiği bir ülke olmakla birlikte büyük bir inat ve iradeyle yürütülen devrimci halk savaşının zaferle sonuçlandığı bir ülkedir. Saygon zindanları ise, korku ve sindirmeye dayalı bir biçimde sömürgeciliğe rızanın üretildiği bir laboratuvar olarak değil, bu ülke halkının yarattığı zafer gerçekliğinin en yüce değerlerinden biri olarak tarihe geçmiştir. İşte, tutsaklara izinsiz sağa sola bakma hakkının bile tanınmadığı Diyarbakır 5 No'lu Zindandaki vahşet koşulları altında, devrimci olup olmamasına bakılmaksızın tutsak edilip işkencelere maruz bırakılan, iradesi kırılmaya çalışılan Kürt insanının beynine, yüreğine teslimiyeti değil bedeli ne olursa olsun zaferi getirecek direnişi işleme gayretidir, tüm bu özdeşleştirmelerin amacı.

Bu amaç doğrultusunda yürütülen mücadele Mazlum Doğan öncülüğünde daha ileri bir aşamaya çıkarılır. Tüm ideolojik-teorik çalışmaları büyük bir gayret ve adanmışlıkla yürütme sorumluluğunu üstlenen Mazlum Doğan'ın genel tutsak yapısından tecrit edilerek eğitim faaliyetlerini yürütme imkânları ortadan kaldırılır. İşkencenin her türlüsüyle sürekli ağırlaştırılan korku ortamında teslimiyet ve ihanet de bir virüs gibi yayılmaya ve normalleşmeye başlamıştır. Mazlum Doğan'ın buna cevabı Newroz gecesi gerçekleştirdiği fedai eylemdir. Bu eylem, insanlık onuruna yaraşır bir yaşamın kırıntısının bırakılmadığı bir ortamda söylenen son sözdür. Ve etkisi de büyük olur. Parti'nin kurucu kadrolarından Ferhat Kurtay, Mahmut Zengin Eşref Anyık ve Necmi Öner ile birlikte; ihanet ve işbirlikçiliğe varmamış olsa bile teslimiyete yenik düşmenin özeleştirisini bedenini ateş topuna çevirerek verir. Kemal Pir, Hayri Durmuş, Akif Yılmaz ve Ali Çiçek Mazlum Doğan'ın çizgisini Büyük Ölüm Orucu eylemini başlatarak sürdürür ve bu eylem sonucunda dört devrimci de şehadete ulaşır. Eylemler tamamen ideolojiktir ve devrimci hedeflere odaklı olarak gerçekleştirilmektedir. Bunu en açık ortaya koyan verilerden biri eylemler için belirlenen tarihlerdir. Mazlum Doğan'ın eylemini Newroz gecesi gerçekleştirmesiyle aynı mantığa dayalı olarak, Dörtler 18 Mayıs'ı (Haki Karer ve İbrahim Kaypakkaya'nın şehit düştüğü tarih) eylem tarihi olarak belirler. Büyük Ölüm Orucu ise 14 Temmuz'da, yani Fransız Devrimi'nin yıldönümünde başlatılır. Kürdistan'da sömürgeciliğe karşı direnişten geçmişte olduğu gibi güncelde de gelecekte de taviz verilmeyeceği, şehitlerin anısına sonuna kadar bağlı kalınacağı, devrimin zaferine inancın tam olduğu ve bu uğurda verilecek son şeyi yani canlarını bile ikircıksiz ortaya koyma kararlılığının mesajı verilmektedir gerçekleştirilen eylemlerle.

Genel olarak bakıldığında, tutsaklık koşullarında toplumsal zihniyeti sosyalist değerler doğrultusunda dönüştürme çabaları, esasen 1973-1980 arası dönemde yapılan teorik araştırma-inceleme ve kadrolar arasında yürütülen eğitim faaliyetlerinden beslenmektedir. Sansürün, yasakların yoğun ve en ağır biçimde uygulandığı zindan koşularında kapsamlı okuma, yazma, tartışma vs faaliyetlerinin imkânı yoktur nitekim. Fakat 5 No'lu Zindan, öğrenilenlerin en zorlu sınanma dönemlerinde tutarlılıkla sahiplenilmesi bakımından tarihsel öneme sahiptir. Öncüleri şahsında bir halkı tamamen yok etmek üzere tasarlanan bu zindan, Mazlumlar, Kemaller, Hayriler, Dörtler tarafından bir halkın adeta küllerinden yaratıldığı devrim okuluna dönüştürülmüştür. Bunun etkileri büyüktür. 5 No'lu Zindan devrimci öncüler şahsında Kürt bireyini un ufak etmek üzere dizayn edilen bir sindirme makinası olarak boşa çıkarılmış, faşizmin zifiri karanlık gerçekliğine rağmen mücadelenin ülkeye yayılmasını sağlayan, en zorlu koşullarda mücadelenin sahiplenilmesi iradesini yaratan bir odağa dönüştürülmüştür. Devrimci halk savaşı için gerekli itkinin açığa çıkarıldığı bir yaratım alanı olmuştur. Olağanüstü hal yasa ve uygulamalarıyla 12 Eylül'ün ağırlaştırılarak sürdürüldüğü Kürdistan'da, özel timler eliyle devletin gerçekleştirdiği katliamlara, binlerce fail-i meçhul cinayete, köy yakma politikalarına karşı serhildanlarla devrimcileşen halk gerçeğinin güç ve ilham aldığı belleğin inşa edildiği yer olarak tarihe geçmiştir.

Devrimin Evrenselleşmesi: Komploya ve Tecrit Sistemine Verilen Yanıt

Diyarbakır Zindanı'nda yürütülen mücadelenin kökleri nasıl ki 1973-1980 arası dönemde yapılan

çalışmalara dayanmaktaysa, Öcalan'ın İmralı tecridi altında kaleme aldığı Savunmalarında teorize ettiği Demokratik Ekolojik Kadın Özgürlükçü Paradigma'nın kökleri de 80'li ve 90'lı yıllarda yürütülen çalışma ve yoğunlaşmalara dayanır, esas olarak. Mesela bu paradigmaya dayalı olarak geliştirilen Demokratik Ulus perspektifini, Öcalan'ın 90'lı yıllarda yaptığı açıklamalarda, geliştirdiği siyasi hamlelerde görmek mümkündür. Kadın özgürlüğü üzerine Savunmalar'da tamamlanmış ve bütünlüklü haliyle yer alan görüşlerini yine 90'lı yıllarda geliştirdiği projelerden (YAJK'ın kuruluşu) takip etmek mümkündür.

Sosyalizm kapitalizmin gelişmesine dayalı olarak inşa edilecek bir sistem değildir. Toplumun politik, ahlâkî ve kültürel düzeyine dayalı olarak gelişecektir bu evre

Savunmalar'da öne çıkan konulardan biri olarak dikkat çeken reel-sosyalizm eleştirisi için de aynı durum geçerlidir. "Sosyalizmde Israr İnsan Olmakta Isrardır" adlı kitapta derlenen yazı ve değerlendirmeler 90'lı yıllara ait olmakla birlikte reel-sosyalizmin yanlış ve yetersizliklerine dönük eleştirilere bu çalışmada yer verilmektedir.Öcalan, İmralı süreciyle birlikte tüm bu yoğunlaşmaları Kürdistan, Ortadoğu ve dünya çapında yaşanan sistemsel sorunlara çözüm perspektifiyle bütünlüklü bir programa dönüştürmüştür. Yani farklılık, kökleri daha önceki dönemlere dayanan düşünce ve tezlerin kapsayıcı ve bütünlüklü bir devrim programına dönüştürülmesindedir.

Aydınlanma felsefesinden ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesinin klasik yorumlanışına, sınıf mücadelesinden kadın özgürlüğü ve ekolojiye, 5000 yıllık sınıflı-devletli uygarlık sisteminde demokratik topluma, kapitalizmin eleştirisinden reel-sosyalizm ve ulusal kurtuluş hareketlerinin analizine, birçok konunun değerlendirildiği Savunmalar küresel ölçekte yaşanan demokrasi krizine çözüm temelinde hazırlanmış bir manifestoyu ifade etmektedir. Bu bağlamda Savunmalar'da yer alan temel eleştirilerden birinin tarihin mekanik determinist yorumlanışına dönük geliştirildiğini belirtmek mümkündür. Nitekim bugün bile kapitalizmin küresel ölçekte yayılmış olmasına dayanıp, sosyalist devrimler çağında bulunulduğu kanaatine dayalı olarak programını oluşturan hareketler bulunmaktadır. Demokratik devrimi ve bu kapsamda öne sürülen talepleri geri bir yaklaşım olarak değerlendirme durumu bu kanaate dayalı olarak gelişmektedir. Savunmalar'da ortaya konan tez ve görüşlerle eleştirilen ana konulardan biri de bu olmaktadır. Sosyalizm kapitalizmin gelişmesine dayalı olarak inşa edilecek bir sistem değildir. Toplumun politik, ahlâkî ve kültürel düzeyine dayalı olarak gelişecektir bu evre. Topluma bu düzeyde gelişim imkânlarını sunacak koşullar ise radikal demokrasiyle, yani gerçek anlamıyla demokrasinin sisteme kavuşmasıyla sağlanacaktır. Demokratik düzenin yaşanan tüm toplumsal sorunlar için kesin ve nihai çözümü sunmadığı, sunamayacağı açıktır. Fakat sosyalizm ve komünizm hedefine ulaşmak için toplumun anı anına verdiği mücadele ekseninde demokrasiyi inşa etmesi, savunması ve bu temelde politik bir güç hâline gelmesi gerektiği açıktır. Demokrasi toplumsal sorunların kesin çözüme bağlandığı aşama olmayacaktır ama özellikle de ağır sömürü ve baskı altında tutulan sınıfların örgütlenmesi ve mücadele vermesi önündeki engellerin kaldırılmasını ifade edecektir. Mesela toplumlar arasındaki yapay ayrımların düşmanlık gerekçesine dönüşme olasılıkları asgariye indirilecek, daha esaslı gündemler olarak sınıf mücadelesinin gidebildiği noktaya kadar yürütülmesinin koşulları olgunlaşacaktır. Faşizmin küresel ölçekte geçerli olduğu, düşünce ve ifade özgürlüğü önünde ciddi engellerin bulunduğu, baskılanan toplumsal kesimlerin, keza ırkçılık düzeyinde yaşanan ayrımcı anlayış ve pratiklerin, teknolojinin sınır tanımaksızın gelişmesine rağmen toplumun bilinç düzeyinde gerilemenin (dünyanın en güçlü ve zengin ülkesi ABD'de evrim karşıtlarının nüfusun çoğunluğunu oluşturması ve dünyanın düz olduğunu iddia eden tarikat benzeri yapıların kerameti kendinden menkul

bir özgüvenle propaganda yapabiliyor oluşunda görüldüğü üzere) söz konusu olduğu bir dünyanın sosyalist devrime hazır olduğunu iddia etmek açıktır ki gerçekçi değildir.

Kapitalizmi demokrasiye eşitleyen ve buradan sosyalist devrim programları çıkaran anlayış, buna bağlı olarak demokrasiyi de kapitalizme eşitleyerek demokratik devrim programlarının ilericiliğini sorgulayabilmektedir. Öcalan bu anlayışın eleştirisinden hareketle demokratik devrimin küresel ölçekte ihtiyaç duyulan bir program olduğunu vurgulamaktadır. Egemen sınıf ve devletlerin buna karşı tutumunun ne olacağını kestirmek zor değildir. Zira gelir adaletsizliğinin inanılmaz boyutlara vardığı bir düzende, bu düzenin farklı boyutları olarak gelişen sayısız toplumsal sorunun çözümüne yanaşılmayacağı, türlü türlü yönelimlerle çözüme dönük adımların kesilmeye çalışılacağı açıktır. Öcalan'ın devlet ile demokrasi arasına koyduğu ayrımın kaynağında devlet sistemlerinin halk meclislerini, halkın öz savunma örgütlenmelerini, ekonomik kaynaklar üzerinde halkın tasarruf ve inisiyatifini esas alan kurumları ve bağımsız halk akademilerini; ezcümle toplumun emekçi sınıflarının mücadele potansiyellerini aktifleştirecek yapıları kabul edecek noktada bulunmaması yatmaktadır. Devlet+Demokrasi formülasyonu bu temelde ortaya koymakta ve halkın, egemen sınıfın rahatsızlık ve engellemelerine takılmaksızın kendi demokrasisini geliştirerek devletin toplumsal yaşamda işgal ettiği alanı daraltacağı, daraltması gerektiği vurgulanmaktadır.

Devlete rağmen kendi demokrasisini inşa edip savunan toplum -özellikle de işçiler, emekçi köylüler, emekçi kadın ve gençler- edinilen politik tecrübe, kazanılan entelektüel yetenek ve tesis edilen ahlâkî düzeyle birlikte sosyalizme yürüyecektir. Bunun gerekliliğini görmeyen, yine anlamamakta ısrar eden anlayışların Türkiye'de işçi sınıfının durumuna bakması gerekir. Bir demokrasi sorunu olarak T.C. ulus-devletinin vazgeçmeye yanaşmadığı Kürt sorunu, bugün işçi sınıfının büyük çoğunluğunun sağ-muhafazakâr partilerden medet ummasının temel sebebidir. Kendi haklarını savunmaya bile yanaşmayacak düzeyde politikanın dışında kalma durumu geçerlidir, Türkiye işçi sınıfı açısından. Kaldı ki proletaryanın devrimci işlevi salt sınıfsal çıkarlar ekseninde gelişecek hareketlerle sınırlı değildir. İşçi sınıfı ülkede ve dünyada yaşanan tüm toplumsal sorunlara karşı söz ve eylem ürettiği noktada işçinin devrimciliğinden söz edilebilir. Fakat faşizmin, ideolojik hegemonya kapsamında sağlanan rızaya dayalı olarak normal görüldüğü bir zeminde kendiliğinden bu düzeye ulaşan ya da ulaşacak gibi görünen bir sınıf gerçekliği de bulunmamaktadır.

Demokrasi toplumsal sorunların kesin çözüme bağlandığı aşama olmayacaktır ama özellikle de ağır sömürü ve baskı altında tutulan sınıfların örgütlenmesi ve mücadele vermesi önündeki engellerin kaldırılmasını ifade edecektir

Öcalan'ın İmralı'da ağır tecrit koşulları altında kaleme aldığı Demokratik Toplum Manifestosu kapitalizmin zihniyet alanındaki hegemonyası ve bu hegemonyaya dayalı olarak gelişen toplumsal rızanın çözümlenmesine odaklanmaktadır bu nedenle. Bu hegemonyanın geriletilmesine ve demokrasinin, devlete rağmen halk eliyle inşa edilmesine dayalı olarak işçi sınıfı başta gelmek üzere kapitalizm mağduru tüm kesimlerin devrimci potansiyellerinin aktifleşeceği vurgulanmaktadır. 5000 yıllık devletli uygarlığın toplumsal hiyerarşisinin en altında yer verilen emekçi kadının devrimci öncülüğüne yapılan vurgu da buradan kaynaklanmaktadır.

Demokratik devrimde kadın öncülüğüne verilen önemle sınıf mücadelesinin daha kapsayıcı bir okuma temelinde güncellendiği açıktır. Bu bağlamda; reel-sosyalizmin, üzerinden panzer gibi geçtiği bilimsel sosyalist değerlerin yaşamsallaştırılması adına büyük bir iddia ve iradenin gerçekleştirildiğini belirtmek gerekir. Ve tüm bu çaba küresel ölçekte sosyalizmin

geriye çekildiği bir dünya konjonktüründe, bir ada hapishanesinin ağır tecrit koşulları altında verilmiştir, verilmektedir. Tüm bu dezavantajlı koşullara rağmen dünyanın her yerinde Savunmaların okunması, dile getirilen tezler üzerine paneller düzenlenmesi, Kürt halkının ve devrimcilerinin yılmadan yürüttüğü mücadeleye enternasyonalist dayanışma ruhuyla ortak olan farklı halklardan kadın, genç, aydın ve aktivistlerin düzenlediği eylemler dikkate alındığında Öcalan'ın evrensel bir önderliği temsil ettiği görülmektedir.

Sonuç olarak; egemen sistemin zihniyet sultasına karşı mücadeleye öncülük yapmış devrimciler büyük değerler yarattılar. Gramsci ve Dr. Kıvılcımlı'nın bilimsel sosyalizme yaptıkları katkı önemli bir aydınlanma imkânı sunmaktaydı. Fakat düşüncelerini etkin mücadele yöntemleriyle hayata geçirecek örgütsel imkânlardan yoksunlardı. Öcalan ise kapitalizmin ideolojik hegemonyasına karşı mücadeleyi örgüt inşasıyla başlattı. Kapitalizmin hegemonyasına karşı ilk ve en sıkı mücadeleyi yoldaşları şahsında yürütmeyi esas aldı. Bireyde toplumu anda tarihi görerek, en kahredici mücadele koşullarının bile boyun eğdiremediği örgüt ve militanı açığa çıkardı. Tüm bunları yaşamın basit görünen doğrularını ciddiye alması sayesinde gerçekleştirdi. İnsanın insana zulmünün yanlış olduğunu kabule yanaşmayan yoktur. Ama insanlık tarihi zulümlerin, adaletsizliklerin, sömürünün ve tüm bunlara karşı direnişlerin tarihi olarak gelişip durdu. Apaçık bir gerçeklik olarak ortada duran ülkesinin sömürge olma durumunu bugün evrensellik kazanan bir hareketin çıkış noktası yaptı. Yola birlikte çıktığı yoldaşları, birçok devrim hareketini bitiren faşist bir rejime karşı mücadele gerçekliği içerisinde insanı bitirmeye çalışan işkencelere inat yüceleşen insanın temsili oldu. Özetle; bugün Kürdistan'la birlikte Türkiye, Suriye, Irak ve İran'da gelişen toplumsal hareketlerde başı çeken Kürt halkının yakaladığı politikleşme düzeyi ve Rojava Devrimi'nin tüm dünyada yarattığı heyecan, Diyarbakır Zindanı ve İmralı Adası'nda ortaya konan direniş ve yaratımlardan kök almaktadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Dört Parçalı Statüsüzlüğün Oluşturulmasının Anlamı…

Fikret Başkaya

"Önemli olan nereye bakıldığı değil, nereden bakıldığıdır"

Pierre Teilhard de Charden

XX'inci yüzyılın ilk on yılları, emperyalistler arası boğazlaşmanın, devrimlerin, kadim imparatorlukların (Çin, Çarlık Rusya'sı, Avusturya Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu) tarih sahnesinden çekilmesinin, yeni yetme emperyalist güçlerin sahneye çıkmasının on yıllarıydı. İşte, Batılıların "Büyük Savaş" (Grand Guerre) bizde "Harb-i Umumî" denilen 1914-1918 emperyalistler arası savaş, 1905 Çarlık Rusya'sında Sovyet Devrimi, Osmanlı İmparatorluğunda 1908 Jön Türk (İttihatçı) darbesi, 1910 Emiliano Zapata önderliğinde Meksika Devrimi, Çin'de Sun Yat Sen önderliğinde 1911 Devrimi, 1917 Çarlık Rusya'sında Bolşevik devrimi, 1918 Rosa Luxemburg- Karl Leibnecht önderliğinde başarısız Alman devrimi…

Esasen yeni yetme emperyalist devletlerin (ABD, Almanya, Japonya) geride kalan yüzyılın kapitalist-emperyalist gücü olan İngiliz hegemonyasını tehdit ettikleri on yıllar söz konusuydu… İkinci emperyalistler arası savaş (1939-1945) sonrasında ABD tartışmasız hegemonik bir güç haline geldi… Bir başına dünya sanayi üretiminin yaklaşık yarısını sağlıyordu… Emperyalistler arası savaşın kaybeden tarafında olan Osmanlı İmparatorluğu çöktü… Esasen Lozan Antlaşması (1923) Ortadoğu denilen bölgenin 'Balkanlaştırılması' anlamına geliyordu… Başta İngiltere olmak üzere, emperyalist savaşın galipleri İngiltere ve Fransa Kürdistan'ı dört parçaya bölüp, en büyük parçası TC sınırları içinde kalmak kaydıyla dört devletin sınırlarına hapsettiler… Başka türlü söylersek, Kürdistan'ın kuzeyi TC tarafından ilhak edildi… İlhak, Lenin'in dediği gibi; "herhangi bir ulusun belli bir devletin sınırları içinde zorla tutulması anlamına gelmektedir"[1] Orada belirleyici olan iki ayrı ulusun varlığı ve birinin diğerini zorla kendi sınırları içinde tutmasıdır… Fakat Türk yönetimi 1920'lerden beri Kürt varlığını inkâr ediyor… Nitekim, 11 Nisan 1946 tarihli Son Posta gazetesinde rejimin rismî görüşü şöyle ifade ediliyordu: "Türkiye'de ulusal bilinci olsun ya da olmasın, göçebe ya da yerleşik hiçbir Kürt azınlığı olmamıştır"[2]

Fakat inkâr sadece Türk Devletine özgü bir şey değildi… İran yönetimi özerklikleri için mücadele eden Kürtleri Fars, Irak yönetimi de Arap sayıyor… Konuştukları dilin de Arapça'nın bir lehçesi olduğunu ileri sürüyorlardı…Suriye'de de durum farklı değildi…1960 askerî darbesi sonrasının Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel; "Tarihin hiçbir

1 **Bkz: V.I. Lenin Collected Works…**

2 **Kasımlo'dan alıntı, in Macid R. Cafer, Azgelişmişlik İçinde Geri Bıraktırılmışlık, Yöntem, 1979. s.246**

devrinde, Doğu illerimizde bu günkü sakinlerini tortu olarak bırakacak yabancı bir göç vaki olmamıştır. Dünya üzerinde “Kürt” diye adlandırılabilecek müstakil hüviyetli bir ırk yoktur”[3] diyordu…

Kürdistan’ın ilhakı sadece Kürt Ulusunun ezilmesi sonucunu doğurmakla kalmıyor; Kürdistan’ın parçalanıp, dört ayrı devletin sınırları içine hapsedilmesi, emperyalist kampın Ortadoğu’da oluşturduğu status quo’nun temel direklerinden birini oluştururken, diğer yandan da her bir ezen ulus devletinin biçimlenişine de damgasını vurmuştur… Sadabat Paktı, Bağdat Paktı, CENTO, RCD; Ortadoğu devletlerini birleştiren özü itibariyle anti-Kürt Anlaşmalardı… Sadabat Paktı’nın (1937) 7. maddesinde, “yüksek düzeydeki imza koyuculardan her biri, mevcut korumaları ortadan kaldırmayı amaçlayan silahlı ekiplere, kuruluş ve kurumlara karşı kendi sahası içinde önlem almayı ve karşı tarafın sınırlarının her kesimindeki güvenlik ve düzenin garantisinden sorumlu olmayı taahhüt eder” deniyordu…

Türkiye’nin geçmişinde ve hiçbir dönemde bir aydınlanma ve modernite devrimi yaşanmadı… Geleneksel ideolojiyle cepheden bir hesaplaşma gerçekleşmedi…

Öte yandan ezen ulus devletleri arasındaki yardımlaşmaya da çok sayıda örnek verilebilir… Ağrı İsyanının bastırılabilmesi için İran’la yapılan toprak değiş-tokuşu, Mahabad’ın ezilmesinden sonra SSCB’ye kaçmak isteyen Kürtlerin Irak, İran ve Türkiye uçakları tarafından bombalanması, 1956 İran’daki ayaklanmayı İran-Irak kuvvetlerinin ortaklaşa bastırması… Şimdilerde de ‘sınır ötesi operasyonlar’… Aslında Kürdistan’ın ilhakı ve sömürgeleştirilmesi (colonisation), bidayetten itibaren T.C.’nin otoriter, baskıcı, antidemokratik bir nitelik kazanmasının da başlıca nedenlerinden biridir…

Geride kalan yüzyılda TC’nin Kürt sorununa “yaklaşımını”, onun niteliği hakkında bilinç açıklığı olmadan anlamak mümkün değildir… Birincisi, T.C. Osmanlı İmparatorluğunun doğrudan devamıdır, ikincisi, Osmanlı İmparatorluğunda devlet kutsaldı, T.C.’de daha da kutsaldır… Türkiye’nin geçmişinde ve hiçbir dönemde bir aydınlanma ve modernite devrimi yaşanmadı… Geleneksel ideolojiyle cepheden bir hesaplaşma gerçekleşmedi…

Cumhuriyeti ilan eden kadro, II. Meşrutiyet darbesini yapan kadroydu. Söz konusu kadronun ideolojik dağarcığı, kapitalizmin ve modernitenin yanlış, değilse eksik bir kavrayışına dayanıyordu. Onlar için gerçek dünyada olup-bitenler, “biçimlerden”, “görüntülerden”, kimi çağdaş denilen kurumlardan ve söylemlerden ibaretti… Biçimlerin ve söylemlerin gerisindeki belirleyici dinamikleri ve harekete geçirici temel unsurları kavramaktan acizdiler… Sonuçları nedenler sayıyorlardı…

Osmanlı İmparatorluğu kendi iç çelişkilerinin ve Batı kapitalizmin aşındırması sonucu güç kaybına uğruyordu. Çöküşü engellemek için Padişah II. Mahmut döneminde İmparatorluk dahilindeki tüm etnik, dinî kültürel unsurları bir arada tutma projesi olan İddihad-ı Anasır gündeme geldi… İmkansızlığı anlaşılınca, Sultan II. Abdülhamid’in tüm Müslümanları bir arada tutacak Tevhid-i İslam (İslam Birliği) paradigması gündeme geldi. Onun da işe yaramadığı anlaşılınca, Jön Türkler (İttihatçlar), Türk Irkına dayalı (panturanizm) çözüme yöneldiler ama İmparatorluğun çöküşünü engelleyemediler… Esasen Cumhuriyet’in ilanından sonraki rejim II. İttihatçı rejimiydi…

Türk ırkına dayalı bir rejim demek, o projeye engel teşkil ettiği düşünülen unsurların tasfiyesini gerektirirdi… Başka türlü söylersek, Türk ve Müslüman olmayan Anadolu’nun otantik halkları olan Ermeniler, Anadolu ve Pontus Rumları, Süryaniler ve Keldaniler… soykırım, katliam ve sürgünlerle sorun olmaktan çıkarıldılar… Geriye Türk olmayan ama Müslüman olan Kürtler kalıyordu…

3 **Aktaran M. Şerif Fuat: Doğu İlleri ve Varto Tarihi. Önsöz, MEB. Yay.**

Müslüman olduklarına göre asimile edilebilecekleri düşünülüyordu… Fakat hesap tutmayacaktı… Kürtler bidayetten itibaren direndiler…

Aslında 'modernlik', 'çağdaşlık', 'ilericilik' cilası kazındığında, T.C.'nin makbul vatandaşı Türk-Sunnî-Hanefi olandır… Kürtler denklem dışıydılar ve gereği yapılmalıydı ve yüzyıldır aralıksız yapıyorlar…

T.C.'nin bidayetten itibaren militarist, otoriter, baskıcı, anti-demokratik bir nitelik kazanmasında Kürt sorunu önemli bir ağırlığa sahip oldu… Dolayısıyla devletin militarist yönünün ağır basması, "güçlü bir ordu" besleme "zorunluluğu" sadece dış düşmanların "sürekli" ve "yakın tehlike" oluşturuyor olmalarıyla açıklanamaz…

Sömürgeci siyasetin temelinde, sömürülen halkın gerçek tarihini yok etmek, onun tarihî geçmişini inkâr etmek ve sömürgecinin istediği bir tarih versiyonunu ona empoze etmek yatar

Türkiye'de işçi hareketine yönelik politikalar, baskıdan çok 'güdüm' ve 'denetim' unsuruna dayanmıştır… Türkiye'nin özel koşulları güdümlü bir işçi hareketi oluşturmaya olanak vermiştir. Oysa işçi hareketinin gücü ve politik etkinliğiyle, ordunun gücü ve devletin otoriter niteliği arasında bir paralellik yoktur. Dolayısıyla, güçlü bir ordunun varlığını açıklayan asıl neden Kürt ulusal hareketinin "ezilmesi gereğidir"… Başka bir ifadeyle, güçlü ordunun, otoriter ve hantal bir devlet aygıtının varlığını açıklayan "sınıf mücadelesi" değil, besbelli ki Kürt sorunudur…Kürdistan'ın ilhakının devletin otoriter karakterinin oluşmasında önemli bir payı vardır… Muhtemel bir Sovyet saldırısı gerekçesi dillendirilse de, Doğu'da güçlü bir ordu tutmanın asıl nedeni Kürt hareketidir…

Öte yandan Kürt sorunu resmî (hâkim) ideolojinin biçimlenmesi açısından da önemli bir unsur olmuştur. Milliyetçilik, şövenizm ve ilkel bir törencilik geleneği resmî ideolojinin önemli bir öğesini oluşturmuştur. Türkiye'de devletin Kürt ulusunu ezip, "yok sayılması" temeli üzerinde kurulmuş olması, resmî ideolojiye "orijinal" bir nitelik kazandırmıştır. Resmî ideolojinin irrasyonelliği apaçık ortadadır… Bir yanda Kürtlüğünün/kimliğinin bilincinde olan milyonlarca insan, öbür yanda o varlığı inkâr eden ama hızla 'çağdaşlaştığını', 'kalkındığını', 'çağ atladığını' ileri süren bir resmî söylem… Çağ atlayan bir ülkede milyonlarca insanın devletin resmî dilini bilmiyor olması, çağ atlayıcılar için esef verici değil miydi?

Sömürgeci siyasetin temelinde, sömürülen halkın gerçek tarihini yok etmek, onun tarihî geçmişini inkâr etmek ve sömürgecinin istediği bir tarih versiyonunu ona empoze etmek yatar…Bu nedenle ezilen, sömürülen, baskı altında tutulan ulusun kendi tarihini (geçmişini) hatırlatacak (memoire collective) ne varsa imha edilir… Onun ayakta kalmasını sağlayan kökü tahrip etmek esastır… Esasen Kemalistlerin de yaptığı da o idi… Kütüphanelerde Kürtlerle ilgili, onların tarihiyle ilgili ne varsa yok edildi… Kürt Beylikleri zamanında yapılan tarihî yapılar yıkılıp yerlerine askerî kışlalar inşa edildi… Burça Belek-Alaca Burç gibi… Acaba bu dünyada bir halkın dilini yasaklamaktan daha büyük zulüm var mıdır?..

Varlığını Terörle Mücadele Retoriğine Borçlu Bir Rejim…

Terör, sivil insanlara yönelik şiddet demek ama nüanse edilmesi gerekiyor zira evrensel kabul görmüş bir 'terör tanımı' yok. Aslında terörizm bir retorik silahı ki, hasmın "meşruiyetini" ortadan kaldırıyor. Birinin terör saydığını başkası saymıyor… İşgalciye, sömürgeciye karşı mücadele eden bir örgüt, işgalci, sömürgeci devlet tarafından 'terörist' sayılıp lânetleniyor. Bir dönemde terör örgütü sayılan başka dönemde meşru muhatap saylıyor ki, bu konuda çok sayıda örnek var… Başlarda, terör kavramı kullanılmazdan önce direnen Kürtlere şaki, eşkıya, haydut, "dağ Türkleri", v.b. deniyordu… Lâkin ideolojik kölelik terörün ne olduğunu, asıl teröristin kim olduğunu anlamaya engel…

Sömürgeleştirilmiş, ülkesi işgal edilmiş, dili, kültürü, kimliği inkâr edilmiş, kaynakları gasp edilmiş, aralıksız katledilen, teröre maruz kalan bir halkın, bir topluluğun işgalciye karşı mücadele dışında bir seçeneği yoktur… Eğer şeylerin gerçeğine nüfuz etmek gibi samimi bir niyetiniz, öyle bir kaygınız varsa, işe emperyalistlerin ve halk düşmanı devletin diliyle konuşmaktan vazgeçerek başlamanız gerekiyor…

Baskıya karşı direnmek, evrensel bir haktır. Nitekim, 26 Ağustos 1789 tarihli 'İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin ikinci maddesinde: "Her politik toplumun amacı, insanın doğal ve dokunulmaz haklarını korumaktır. Bunlar: özgürlük hakkı, mülkiyet hakkı ve baskıya karşı direnme hakkıdır" deniyor…

Bu sömürü düzeni iç ve dış düşmansız yapamaz… Zaten dış düşman verilidir… Sınırların dışındaki tüm halklar 'düşmanımızdır'… Fakat 'iç düşmanın' yaratılması gerekir ve gereği yapılıyor… Son dönemde mülk sahibi sınıflar ve siyasi aktörler için 'terör' ve 'terörle mücadele' etkili bir yönetim (iktidar) aracına dönüştürüldü… Kendisi gibi olmayan, farklı olan, farklı düşünen, farklı yaşayan, itiraz eden herkes kolaylıkla "terörist" sayılabiliyor…

Burjuva siyaseti toplumu kutuplaştırarak yol alıyor. Toplum ne kadar kutuplaştırılırsa aldatmak, oyalamak, yönetmek o kadar kolaylaşıyor. Muhalif olmak, itiraz etmek "terörist sayılmanın yeterli koşulu sayılıyor…

Egemen söylem devletin kendi terörünü terör saymaz. Zira, neyin terör, kimin terörist olduğuna devletin adamları, akıl hocaları, egemen ideolojiyi/resmî ideolojiyi üretip yayan bilimi kendilerinden menkul zevat, "konunun uzmanı" denilenler karar veriyor... Boşuna, "nereye bakıldığı değil, nereden bakıldığı önemlidir" denmemiştir... Bir devlet ne kadar büyükse ne kadar güçlüyse, tedhiş [terör] uygulama, dayatma potansiyeli de o kadar büyüktür…

Geride kalan yüz yıl, kitle katliamlarının, siyasi cinayetlerin, sistematik işkencenin, yasakların yüzyılı oldu… T.C. de muhalif düşman, farklı düşünen hain sayılır ve gereği yapılır… En değerli yazarlarını, şairlerini, bilim insanlarını, sanatçılarını, düşünürlerini, hukukçularını, gazetecilerini… katletmediği zaman zindanlarda çürütmüş, işsiz ve aç bırakmış, ilticaya zorlamıştır… Modernlik, çağdaşlık, ilericilik retoriğinin reel bir karşılığı yoktur…

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Sürgün Politikaları ve Umut-Umutsuzluk Döngüsü

Cemile Turhallı

Giriş

Birey ve birey topluluklarının doğal ve/veya siyasi zor nedeniyle doğdukları, yaşam buldukları, kültürel, dinsel, dilsel ve etnik kimliklerinin oluştuğu coğrafyadan kopup yabancısı oldukları coğrafyalara yönelmesi sürgün ve göç ile tanımlanır. Bu iki kavram insan varlığının hem sosyal hem de politik yönünü yansıtır. İçerik bakımından göç, sosyal bir kavramken, sürgün politik bir kavramdır. Göç olaylarının nedeni doğal ve ekonomik iken, sürgünler politik hedeflere yöneliktir. Sürgün ve göç ile yerinden kopuş kendinden de kopuş anlamına gelir. Daha da ötesi kopuş, sadece eylemsel bir durum değil, aynı zamanda kimlikten kopuşu da içerir.

Göçler ve sürgünler sadece sosyal sonuçlar yaratmamaktadır. Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılışında görüldüğü üzere siyasal sonuçlar da yaratmıştır. Daha da ötesi göç, siyasal sistemleri de derinden etkilemiştir. Örneğin kavimler göçü sonrasında yaşanan işgal ve ilhak beraberinde merkezi otoritelerin oluşmasını ve güçlenmesi sonucunu yaratmıştır. Nüfusu dengeleme isteği, merkezi otoritelerin tahkim etme arzusu baskıcı rejimleri doğurmuştur. Güçlü merkezi otoritelerin oluşması özgürlüklere ve toplumsal gelişmelere ket vurmuştur.

Tahakküm, her bir varlığı kontrol altına alınmasını zorunlu gördüğünden oluşan sistem birçok toplumun, kültürün, inancın ve dilin yok olmasına sebebiyet vermiştir. Merkezi otoritenin mutlaklığı, üretim araçlarının, doğanın ve hatta insanın şiddet araçları vasıtasıyla kontrol altına alınması sonucu ile bir yıkıma dönüşmüştür. Mutlak ve merkezi otoriteler varlıklarını soykırımlar, istilalar ve emeğin sınırsız sömürüsü üzerine kurmuştur. Bu sömürü araçlarından en önemlisi de sürgün politikaları olmuştur.

A- Sürgün Nedir?

Sürgün, birey ya da bir topluluğun politik gerekçelerle doğduğu, yaşam bulduğu, kişiliğinin şekillendiği coğrafya ve sosyal alandan zor yolu ile koparılmasıdır.

Sürgün bazen tehcir, mübadele gibi tehlikeli olarak görülen tüm grup üyelerinin kitlesel ve kontrollü bir şekilde hakimiyet altında olan toprakların dışına gönderilmesi, bazen zorunlu iskan gibi hakimiyet altında olan coğrafyanın belli bölgelerine azınlık oluşturacak şekilde yerleştirilmeleri ve bazen de grup üyelerinin kendi yaşam alanlarını terk etmek zorunda kalmaları, topluluğun göçertilmesi şeklinde gerçekleşir. Sosyal, politik, inançsal, dilsel, etnik farklılığa sahip olan bu gruplar ve topluluklar ayrımcılık temelli saldırılar nedeniyle yaşam alanlarını kitlesel sürgünler ile ya da göçertilme ile terk etmek zorunda kalır.

Sürgün bireyin toplumsal ve politik kimliğine yönelik olarak bir cezalandırma aracı olarak hayata geçirilir. Çünkü insanların yaşadıkları coğrafyada oluşturduğu dilsel, inançsal gibi toplumsal kimlikler, bu kimlik ile iç içe geçen kültürler ve yaşam şekilleri bireyin kollektif bir varlık kazanmasına neden olmuştur. Bu yönüyle sürgün, kolektif kimlikleri dağıtmanın, belirsizlik içerisinde var olan tüm manevi değerleri ona unutturmanın mekandan uzaklaşmanın mekansız olarak yok olma ile iç içe geçtiği tahayülsüz bir gelecek yaratmanın araçlarından biri olmuştur.

a-Sürgün Şekilleri

Sürgün, daha çok kolektif kimliği cezalandırmanın aracı olarak bireysel sürgünler ve toplu sürgünler şeklinde hayata geçirilmiştir. Amaçlanan tehlike unsuru olarak görülen bireyin tehdit olmaktan çıkarılması ya da topluluk nüfusunun azaltılması veya dağıtılmasıdır. Tekil sürgünlerde birey üzerinden esas olarak ait olunan tebaaya ya da topluluğa caydırıcı bir mesaj verilir.

Kürt mirlerinin, aşiret ileri gelenlerin, etkin şahsiyetlerin yurt içinde veya dışında yaşam bulduğu coğrafi sınırların dışında zorunlu ikamete tabi tutulması, bireysel sürgün olarak ifade edilir. Buna karşılık etnik, dilsel veya dinsel kimlikleri nedeniyle toplulukların yaşam alanlarından koparılıp yabancısı oldukları topraklarda zorla iskânı ise toplu sürgün olarak değerlendirilir. Ermeni tehciri, Kürt aşiretlerinin zorunlu iskânı gibi.

Bireysel sürgünler daha çok iktidar çevresi içinde cereyan eder. Şehzadelerin, devrik kral ya da bakanların etkinlik alanlarından uzaklaştırılması tekil sürgün kavramı ile ifade edilir. Örneğin Şeyh Ubeydullahê Nehri'nin Mekke'ye sürgüne gönderilmesi gibi. Bunun dışında tekil gibi görünse de bireyin ait olduğu topluluğun da cezalandırıldığı sayısız sürgün örnekleri vardır. Örneğin Kürt Cizre Bohtan Miri Bedirxan Paşa'nın sürgüne gönderilmesi kendisiyle sınırlı olmamış, aile ve çevresiyle birlikte İstanbul'da zorunlu sürgüne tabi tutulmuştur. Ailenin cezalandırılmaması talebine karşı bu konu Meclis-i Has'ta (Bakanlar Kurulu) ele alınarak "Ne onları, ne benzerlerini ve yandaşlarını, ne de ailelerini orada bırakmak caizdir. Cümlesinin oralardaki köklerini kazımak şart olduğundan…"[1] şeklinde bir gerekçe ile toplu sürgünün katiyen affı olmayan bilinçli bir cezalandırma olarak tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanında cumhuriyetin ilk yıllarında Kürt mir ve beyleri ile şeyh ve din adamlarının ayrı ayrı yerlerde toplu bir biçimde zorunlu iskâna tabi tutulmaları sosyal ve siyasi sonuçları olan toplu sürgün biçimleri olarak sürdürülmüştür. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra da 550 Kürt beyi ve aşiret ileri gelenlerinin toplanıp Aydın ve Sivas'a sürgüne gönderilmesi toplu bir sürgün örneğidir.

İster tekil, ister toplu olsun, sürgün nihai sonuçta politik bir uygulamadır. Osmanlılar etnik, dinsel ya da mezhepsel kümelenmeleri engellemek amacıyla etnik/dinsel temizleme amaçlarını tehcir ile uygulamaya geçirmişlerdir. Bu toplu sürgün politikası Cumhuriyet Türkiye'sinde de değişik amaç ve biçimlerde de sürdürülmüştür. Türklük esasına dayalı yeni bir ulus yaratma amacıyla ağır bir kimlik siyaseti yürütülmüştür. Bu kimlik siyaseti nedeniyle bazı Kürt aşiretler kıyıma uğratılırken[2] bazıları da zorunlu iskâna tabi tutulmuşlardır.

Sürgün her ne kadar bireyin veya topluluğun doğrudan iradesi dışında zora dayalı bir şekilde yerinden koparılması şeklinde gerçekleşse de bazen de yurdun kaçınılmaz bir şekilde terki olarak gerçekleşmiştir. Örneğin Kenan ülkesini[3] istila edip Yahuda halkını Babil'e süren Nabukadnezar'ın bu uygulamasından korkup kaçan bazı kesimler Mısır'a sığınmıştır. Bu olay bazen göç ve sürgün arasında keskin bir ayrım yapılamadığını, sürgünün başka topluluklar üzerinde de caydırıcılığa neden olduğu ve toplulukları göçe zorladığını göstermektedir.

b- Baskılarla Sürgüne Zorlama

Sürgün esas olarak zor ile çözüm alınmaya çalışılan şiddet yöntemlerinden biri olmuştur. Bu

1 Ahmet Kardam, Cizre-Bohtan Beyi Bedirhan Sürgün Yılları, Dipnot yayınları 2019 Ankara, s.21

2 Sivas'ta Koçgiri, Dersim'de Kureyşa, Şeyh Hasenan, Zengan vd, Elaziz'de Palu aşireti, Genç'te Mıstan-Botyan, Ziktê aşiretleri, Ağrı'da Zilan aşireti gibi.

3 Bu terim günümüzün Lübnan, Suriye, Ürdün ve İsrail'in Levant Bölgesi'nde yer alan zaman zaman Mısır'a bağımlı olan büyük ve refah içerisinde antik bir bölge için ifade edilir.

uygulamanın esas muhatabı merkezi yönetimlere muhalif politik bir şahıs olduğu gibi kitleler de olabilmektedir. Politik ve muhalif olanın imhası için güvenli kontrol bölgesi oluşturulması ve bu kimliklerin uzaklaştırılması nihai hedeflerden biridir. Bu amaç etrafında gerçekleşen tehcir, zorunlu iskân da bu sistematik politikalar dâhilinde yürütülür. Ve her zaman insanları süngü zoruyla toplayıp yollara düşürmek gerekmez.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar Kürtlerin yaşadığı bölgelerde ağır bir baskı rejimi uygulanmış, bu zulüm ortamından kurtulmak isteyen yüz binlerce insan batı illerine göçmüştür. Kürdistan'da uygulanmış ve uygulanmakta olan ağır baskı rejimi politik hedef olarak Kürtlerin kendi topraklarını terk edip başka alanlara göç etmesine matuf bir uygulama olmuştur. Bu durum "Kendi kendini sürgüne gönderme" olayı olarak tanımlanmıştır. Hiç kuşkusuz kendisini sürgüne göndermek zorunda kalan Kürdün kendi ulusal değerlerinden kopup asimilasyonu öngörülmüştür. Dolayısıyla sürgün kavramının içine asimile sözcüğünü de dâhil etmek gerekiyor.

c- Aç Bıraktırarak ve Yaşam Alanlarını Tahrip Ederek Sürgüne Zorlamak

Türkiye Cumhuriyeti, 100 yıllık tarihinde sadece siyasi ve askeri bir zor uygulamıştır. Kürtlerin cumhuriyetin kuruluşu ve yarım asırlık süreçte de nüfuslarının çoğunluğunu kırsal nüfus oluşturmaktaydı. Yaşanılan coğrafyanın "müstemleke tarz-ı idare (sömürge yönetimi)" ile yönetilmesi ekonomik bir kıyımın da yaşanmasına neden olmuştur. Ekonomisi tarıma ve hayvancılığa dayalı Kürdistan'ın Kürt köylüsü cumhuriyetin kuruluşundan başlayarak "Islah planları" çerçevesinde 90'lı yıllara kadar da ekonomik güçten yoksun bırakma stratejisiyle refah gelişimi engellenmiştir. Burada Kürt köylüsünün elinde üretim araçları, tıpkı Ermeniler ve Rumlara yapılan muameleye benzer bir uygulamaya tabi tutulmuş, 90'lı yıllarda aynı politikaların devamı olarak köylerinde binlerce koyun besleyebilecek kapasitedeki Kürtlerin evleri bir gecede tarumar edilip metropollere tehciri yapılmış, metropollerde karın tokluğuna çalışma zorunda bırakılan birer paryaya dönüştürülmüştür.[4] İktidar Kürdistan'da açık ve net bir biçimde sömürge politikaları uygulamış, bu politikalar sonucu sefalete düşen kitleler yeni yaşam alanları bulmaya yönelmiştir. Bunun sonucu olarak geçim sıkıntıları nedeniyle doğudan batıya doğru yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır. Bu sinsice uygulanan bir sürgün biçimi olmuştur.

d- Katletme ve Cezalandırma Korkusuyla Göçertme

1980'lerden başlayarak günümüze kadar devam eden faili meçhul cinayetler, işkence ve kötü muamele, ağır cezai soruşturmalar nedeniyle milyonlarca Kürt sürgüne çıkmak zorunda kalmıştır.

Bu başlık altında söylenecek çok şey olsa da esas olarak şunu söyleyebiliriz. Cumhuriyet Türkiye'sinde toplu tehcir olayları sınırlı bir biçimde yaşanmıştır. Buna karşılık sinsi bir politika uygulanmış, milyonlarca Kürt yaşadığı coğrafyadan kopartılarak asimilasyon sürecine alınmıştır. Bunun sonucu olarak Kürtler kendi toplumsal dinamiklerinden koparılmış, toplum ve birey bilincinde onulmaz yaralar açılmıştır.

e-Göç ve Sürgün İlişkisi

İçerik bakımından göç, sosyal bir kavramken, sürgün politik bir kavramdır. Göç olaylarının nedeni doğal ve ekonomik iken, sürgünler politik hedeflere yöneliktir. Örneğin 1980'ler sonrasında yurtdışına kaçış biçiminde yaşanan göç, "Kendi kendinin göçmeni olmak, Kendi kendini sürgüne gönderme"[5] biçiminde tezahür etmiştir. Göç insanlığın ortak kaderidir. Tarihçiler ve antropologlar "İlk insan, iklim değişikliği nedeniyle Afrika savanalarından çıkıp dünyaya yayılmış ve böylece yaşam olanağı bulmuştur" diyor. İnsan türünün yaşam olanaklarına kavuşması bu göçe bağlanıyor. Hakeza insanlık tarihinde "Kavimler Göçü" olarak adlandırılan olaylar dizisi günümüz dünyasını şekillendirmiştir.

4 **Ramazan Tunç, Kürtler ve Cumhuriyet, Kuzey Kürdistan'da Cumhuriyetin Özel Ekonomik Politikaları ve Artık Değer Sömürüsü, Ankara Dipnot Yayınları, 2023, s.79**

5 **Bu ifade "Avrupa'da Sürgün, Mülteci Göçmen Halleri" kitabı yazarı Erdal Boyoğlu tarafından sıklıkla kullanılmıştır.**

M.S. IV. yüzyıldan başlayıp yaklaşık dört yüz yıl süren "kavimler göçü" insanlığın bugünkü sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik altyapısını oluşturmuştur. Kavimler göçü özü itibariyle kavimlerin yurt edinme arayışı ve aynı zamanda kavimlerin yurtlarından edilme durumdur. Yurt edinme ve yurttan edilme insanlık tarihinde büyük yıkımlara ve dramatik olaylara neden olmuştur. Avrupa'da bu göçler kuzeyden güneye doğru Latin, Frank, Germen, Slav kavimler göçü biçiminde yaşanırken, Asya'da bu doğudan batıya doğru Hun, Moğol, Arap ve Pers istilaları biçiminde gerçekleşmiştir.

Küreselleşen dünyada kavimler göçü, hızlanarak devam etmektedir. Bu göç daha çok doğudan batıya doğru yaşanmaktadır. Göç olayları nedeniyle dünyanın politik dengesi sarsılmıştır. Göç nihayetinde yeni bir yurt edinme durumudur. Yeni yurt edinme arayışı beraberinde politik olaylar dizisini tetikliyor. Avrupa'da gelişen ırkçılığın nedenlerinden biri de budur.

f- Savaşın Yıkıcılığı, Göçertme ve Sonuçları

Ortadoğu'da bitmeyen savaşlar, yıkım ve ceberut rejimler zorunlu göç olayını tetiklemektedir. Yaşanan zorunlu göçlerin sonucu olarak göç alan ülkenin demografik yapısı da değişmekte göç veren ülke kadar göç alan ülke politikaları da etkilenmektedir. Ön görülmeyen bu demografik ve politik değişiklik, farklı boyutlarıyla istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Büyüyen göç dalgaları sonucunda küresel barış ciddi bir tehditle karşı karşıya kalmaktadır.

B- Kürdistan'da Sürgün Politikaları

a-Osmanlı-Kürt İlişkilerinde Zorunlu Göçler ve Sürgünler

Osmanlı idaresi, etnik, dinsel veya mezhepsel kümelenmeleri engellemek amacıyla sürgün ve göçertme politikalarını belirli planlar dâhilinde uygulamıştır. Çoğunlukla bunu yerel toplulukları yerinde tutarak diğer etnik toplulukları kemerler halinde araya yerleştirerek ya da yerele merkezden yönetici atayarak uygulamıştır. Bunun dışında da demografik yapıyı dengede tutmak için başka halkları yaşadıkları coğrafyadan kopartarak başka halkların toprağına yerleştirmiştir. Örneğin Türkleri Balkanlar'a, Arapları da Kürdistan'a yerleştirmesi gibi.

Bugün Rojava toprakları içinde yaşamakta olan Şemmer aşireti köken olarak Suudi kökenli Arap bir aşirettir. Kürtlerin yaşadığı coğrafyada etnik açıdan nüfusu dengelemek için Şemmer aşiretinden yüz binlerce insan Musul-Haseki üzerinden Girê Sipî'ye kadar olan alana yerleştirilmiştir.

Şerri hükümlerle idare edilen Osmanlı'da devlete karşı suçlarda ceza şahsi değil, külli idi. Açık bir örnek verecek olursak, bir mülki amirin zulmüne dayanamayan halk "ihkak-ı hak adaleti" kendi eliyle gerçekleştirmesi halinde toplu bir biçimde cezalandırılıyordu. 300 yıl kadar süren Celali isyanlarında da uygulanan yöntem bu olmuştur. Yine Şii/Safevi taraftarları denilerek Yavuz Selim'in Dersim ve Erzincan'da 70 bin Aleviyi kılıçtan geçirmesi külli cezalandırma biçimidir.

b-Osmanlı'nın Son Döneminde Kürt Tehciri ve Göçertme Politikaları

93 Harbi'nden (1877-78) sonra Rusya sınırına yakın Erzurum, Erzincan, Bitlis ve Van bölgelerinde yaşayan ve göç ettirilen Kürtler Ankara, Kırşehir, Yozgat ve Çorum gibi illere yerleştirilirken, Türkler Diyarbakır, Halep, Mardin, Siverek, Çüngüş gibi Kürt illerine yerleştirilmişlerdir. Bu, Kürtleri asimile etmeye yönelik ikili bir politika olarak hayata geçirilmiştir. Yine bu ikili politikanın sonucu olarak Türkler "iskân-ı muvakkat" statüye tabi tutulurken Kürtler "iskân-ı kati" yani zorunlu ve sürekli iskâna tabi tutulmuşlardır. Türk mültecilerin topraklarına geri dönüşü savaşın sonucuna bağlanırken Kürt iskâncılar için böyle bir durum öngörülmemiştir. Yürürlüğe konulan talimatnamelerle[6] bu ikili hukuk yasal olarak da sürdürülmüştür. Talimatnamenin 12. ve 13. maddeleri etnik kimliğe açıkça vurgu yaparak şunu düzenlemeyi içermektedir.

---

6 **Dahiliye Nezareti Aşair ve Muhacirîn Müdiriyyet-i Umumiyyesi, Menatık-ı Harbiyyeden Vürut Eden Mültecilerin Sevk, İskân, İaşe ve İkdarlarını Mübeyyin Talimatname, Dersaadet Matbaa-i Osmaniyye, 1332**

"Kürt mültecileri, miktarı üç yüzü aşmayacak …… oralarda da genel nüfusun yüzde beşini aşmayacak şekilde dağınık iskân olunacaktır.

"Aşiret reisleri ile şeyh, molla ve nüfuzlu kişiler …… bir daha ilişkide bulunamayacak bir şekilde ayrı ayrı ve aşiret fertlerinden uzak yerlerde iskân olunacaktır. Reisler ve şeyhler ile nüfuzlu kişiler tercihen şehir ve kasabalarda yerleştirilip hükümetin nezareti altında bulundurulacaktır."

Ağustos 1916 tarihinde Dahiliye Nezareti, Rusların Muş ve Bitlis'ten geri çekilmesi sonrasında memleketine dönmek isteyen Kürtlerin geri dönüşünün talimatname hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle engellenmesini emretmiştir.[7]

Görüldüğü üzere Osmanlı hükümetini elinde bulunduran İttihatçı elitler, Ruslara karşı savaşa katıldığı halde savaş sonrası Kürtlerin sürgününü zorunlu ve kalıcı bir hale dönüştürerek onları azınlıkta bırakarak güç kazanmalarını engellemek istemiştir. Osmanlı'da din kardeşliği aynen böyle uygulanmıştır.

b-Cumhuriyet Türkiye'sindeki Süreç

Osmanlı devletinin bakiyesi üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti devraldığı Kürt sürgün politikalarını artırarak sürdürmüştür. Türk ırkçı-milliyetçiliği sürgünlerle yetinmemiş, isyanları gerekçe yaparak ırkçı-asimilasyoncu politikasını katliamlar düzeyine çıkarmıştır.

Osmanlı devletinin ayrımcı politikalarını sürdüren ve yeni cumhuriyetin kuruluşu birlikte Kürt karşıtı politikaların ittihatçı aklın ürünü milliyetçilik ideolojisi etrafında ören elitlerin günümüze kadar tekrarlana gelen politikalarından sürgün de Kürtleri cezalandırmanın ve nüfusu kontrol altına almanın bir aracı olmuştur.

Yunanistan ve Bulgaristan ile yapılan mübadele anlaşmaları sonucu Kürt vilayetlerinde Kürtlerin arazisini istimlak ederek başta Diyarbakır merkez ve ilçeleri olmak üzere Balkan Türkleri Elazığ, Muş, Bitlis ve Mardin vilayetlerine yerleştirilmiştir.

Diğer taraftan Dersim, Erzincan, Palu-Elaziz ve Ağrı vilayetlerinde toplu katliamlar yapılmış, yerel halkı topraklarından sürmüştür. Bu politika Maraş ve Çorum katliamları ile bu politika 1980'lere kadar aralıklarla sürdürülmüştür.

1984'te başlayan gerilla hareketinin gelişmesiyle birlikte 5 bin Kürt köyü yakılıp yıkılmış, 5 milyon insan topraklarından sürülmüş ve metropollere göçertilmiştir. Yine yaşanan savaş, baskı ve faili meçhul cinayetlerin sonucu olarak 2 milyonu[8] aşkın Kürt Avrupa'ya sürgüne çıkmıştır.

12 Eylül 1980'lerden başlayarak günümüze kadar devam eden faili meçhul cinayetler, işkence ve ağır cezai soruşturmalar nedeniyle yurtdışına çıkan milyonlarca Kürt de aslında sürgüne çıkmak zorunda kalmıştır.

Kürdistan'da köylerin boşaltılması, doğudan batıya ve Avrupa'ya doğru yaşanan göç hareketi Kürdistan'ın sosyolojik yapısını da değiştirmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 1970'lerin ortalarına kadar Kürt coğrafyasında köylülük oranı yüzde 67-70'ler civarında iken bugün yüzde 20'lere kadar gerilemiştir. Yaşanan göç ve yıkım sebebiyle toplumun ve bireylerin yaşam biçimi, ilişkileri başka bir biçimde şekillenmiştir.

C- Kürt Sürgünlerin Ortaya Çıkışı

Avrupa'daki Kürt sürgün topluluğu birden fazla göç dalgaları üzerinden şekillenmiştir. Birinci dalga, 1960'ların başında başlayan işçi göçü, ikinci dalga 1970'lerin ortasından itibaren süregelen siyasi ve zorunlu göçler, üçüncü dalga ise 1980'lerin sonunda başlayan zorunlu ekonomik göçler,[9] şeklinde sıralanabilir.

Yaşanan göç ve sürgün olayları sonrasında Batı Avrupa, ABD, Kanada ve Japonya'da bir Kürt diasporası oluşmuştur. Paris Kürt Enstitüsü'nün 2016 verilerine göre Batı Avrupa ülkelerinde 1,5 milyon Kürt yaşamaktadır.[10] En çok Kürt nüfusunun

7 Dündar, İttihat ve Terakki'nin Müslaman İskan Politikası(1913-1918), s.148

8 https://www.hlrn.org/img/publications/FFM1_SETurkey_TR.pdf Erişim 8/07/2024

9 A.Celil Kaya, Kürtler ve Cumhuriyet, Avrupa'da Kürt diaspora kimliğinin inşası, Ankara, Dipnot yayınları, 2023, s. 736

10 https://www.institutkurde.org/info/i-diaspora-kurde-1232550920 Erişim 08/07/2024

olduğu ülkeler de Almanya, Fransa, Hollanda ve İsviçre'dir. Kürtlerin Türkiyeli, Suriyeli, Iraklı ve İranlı gibi gösterilmesi kesin istatistik verilerini zorlaştırdığından, sahaya dair kesin bir istatistik bulmak güçtür. Çünkü Avrupa'da Kürt göçmelerin kaydı, etnik aidiyete göre değil vatandaşı olduğu ülkelere göre kategorize edilmektedir.

Kürtler diasporada vatansız olarak görülmüştür. Gittikleri ülkelerde vatandaşlık bağlarına göre kategorize edilmiş ve buna göre muameleye tabi tutulmuşlardır. Irak vatandaşı olan bir Kürt ile Türkiye vatandaşı olarak görülen bir Kürdün etnik kimliği esas olarak görmezden gelinmiş, kimliğe ilişkin itirazlar çoğu zaman cevapsız kalmıştır.

Hiç kuşkusuz Avrupa'ya yönelik göç hareketinin tümüyle siyasi baskılardan kaynaklandığını söyleyemeyiz. Sömürge ülke politikalarıyla Kuzey Kürdistan'ın ekonomik ve kültürel açıdan geri bıraktırılması ekonomik nedenlerden dolayı göç hareketini de tetiklemiştir. Bu nedende esas olarak ayrımcılık temelli bir muameleden kaynaklanmaktadır.

Avrupa'da göç ve sürgünler sonrası orada yaşayanların bir araya gelerek, 1970'li yıllar sonrasında Kürdistan İşçi Derneği, Londra Kürt Toplum Merkezi, Paris Kürt Enstitüsü, Londra Kürt Kültür Merkezi gibi kurumlar ile Kürt diasporasının Kürt hakları ve kültürünün koruyuculuğu ve savunuculuğu üzerinden roller edinmiştir.

Kürtler gittikleri yerde genel olarak değişik kurumlarda, etkinliklerde bir araya gelerek Kürdistani olmanın duygusal bağlarını geliştirme yönünde bir çaba içinde olmuşlardır.

a- Sürgünde Yeni Bir Alt Sınıf: Prekarya

Prekarya hiçbir sosyal güvencesi bulunmayan, sürekli olarak işsizlik tehdidi altında tutulan küresel sürecin istikrarsız sınıfı için tanımlanır. Güvensiz, tehlikeli ve manevi değerleri tekâmül etmemiş sosyal bir kategori. Sügün Kürtlerinin ne kadarı bu kategoriye dâhil olduğu ile ilgili bir veri verilmese de bu rakamın azımsanmayacak büyüklükte olduğu tahmin edilmektedir. İnşaatçı, temizlikçi, garson gibi alt hizmet alanlarında çalışan Kürtler bir anlamda en alttakilerin en altındakileri olmuştur. Her ne kadar bunun mültecilerin entegre olamamalarından kaynaklı olarak oluştuğu düşünülse de bu durum gittikleri ülkenin mülteci, milliyetçi ayrımcı politikalarından da bağımsız değildir. Bir anlamda Kürtler Araf'ta bir yaşama dâhil olmuşlardır.

b- Arafta Kalanların Çilesi

Batı Avrupa, ABD ve Kanada gibi ülkelere göç etmek zorunda kalanların halet-i ruhiyelerini anlatmak için "arafta kalmak" deyimi sıklıkla kullanılır.

Politik nedenlerle gidişin bireysel veya toplumsal özgürlük gibi dünya görüşüne ait bir bilince sahip olmaları, gidilen ülkelerde 3. Sınıf vatandaş olarak görülmeleri ve yaşadıkları dil, kültür, ekonomik gibi uyum sorunları onları adeta varlık kazanmamış bir bedene dönüştürür. Dil en önemli bir sorundur. Çünkü en temel iletişimin kurulamaması karşısındaki kişinin varlığını ve kendi varlığının da farkına varılmadığı hissi yaratır. Sürgüne politik nedenlerle giden kişilerin hem ekonomik hem de siyasal bir güç kazanamamalarının nedenlerinden biri de budur. Sosyal yardımlar ile "bir hırka, bir lokmaya razı" sığınılan devlet politikası itaati zorunlu kılmakta iyi ve onurlu bir yaşam kurmasını da engellenmektedir.

c-Sürgünde Politik Kimliğin İnşası: Sürülmüşlerin Örgütlülüğü

Sürgünde olanların Kürt ulusal bilincini geliştirip yayarak bunu bir örgütlülük ve diplomasi gücüne dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Örneğin Mir Celadet Eli Bedirxan ve arkadaşları diasporayı entellüktüel ve bilgi üretim merkezine dönüştürmüş, Kürtçe ilk alfabe, yazınsal ve kültürel faaliyetleri buradan yaymıştır. Yine Avrupa ülkelerinde, Türkiye'de 2000'li yıllar sonrası basın faaliyetlerinin tamamen yasak olmasından dolayı Avrupa ülkelerinde dilin standartlaşmasının ve edebi eserlerin yayınlanmasına büyük bir katkıda sağlamıştır. Zira 1975-2003 yılları arasında 77 gazete ve dergi yayımlanmış[11] politik bilinç ile devlet kurumlarında kültürlerini

11 Mino Alini, Diaspora mekanları: Kürt kimlikleri, öteki Olma Deneyimleri ve Aidiyet Politikaları, İstanbul, Avesta yayınları, 2008, s.39

geliştirmeyi sağlayan çeviri ve yayıncılık faaliyetleri artmıştır. Diaspora açısından Kürt yayın hayatının önemli bir yerini tutan Serxwebun dergisi, Kürtlerin ilk televizyonu Med TV ve devamındaki basılı, dijital, işitsel yayıncılık faaliyetleri sadece diaspora için değil, dört parça Kürdistan içinde ulusal kimliğin ve bilincin gelişmesine katkı sağlamıştır.

Sürgün kimliğinin politik bir kimlik olarak inşasında Kürt kurumlarının kültürel, politik organizasyonları, Newroz kutlamaları, festivalleri, buluşmalar hatta düğün, piknik, bayramlaşmalar, kutlamalar vb. diğer tüm buluşma etkinlikleri de etkili olmuştur. Kürtlerin kolektif kimliklerini yaşatması ve bu ortak değerler etrafında bunları paylaşma fırsatı yaratarak "derin ve yatay bir yoldaşlık" duygusu oluşmuştur.

Son on yılda sürgün olarak gidenlerin çocukların devlet ve bürokrasi içinde güç kazandıklarını görsek de bu yoğun nüfusa rağmen etkili bir diplomasi faaliyeti yürüttüğünü söylemek mümkün değildir. Özellikle dört parçanın yarattığı bölünmüşlüğün Kürtlerin siyasal örgütlülüğünü parçaladığı ve bunun da diaspora için politik bir güç kazanmasını engellediğini söyleyebiliriz. Bu açıdan son dönem Kürt birliği çalışmaları, çalıştayları ve toplantılarının yürütülmesi önemlidir. Dünyada birçok diasporaların devletleri olan diasporalar olduğunu özellikle bu devletler eliyle güç kazandıklarını söyleyebiliriz. Örneğin Ermeniler, Yahudiler gibi. Avrupa'da büyük diaspora topluluklarından olan Kürt diasporası da 1970'lerden bu yana bir dizi savaş, çatışma ve Kürdistan'ın anavatan bölgesinde gerçekleşen çok sayıda yerinden edilme sonucunda oluşmuştur."[12]

Devletsiz bir halk olan Kürtler Avrupa ve Amerika gibi birçok ülkede oluşturdukları platform, dayanışma ağları, faaliyetleri, dünya görüşüyle ve meşru mücadeleleriyle en örgütlü devletsiz toplulukları arasında görülmektedir.

Sonuç

Sürgün ve göçertme, kolektif kimliği dağıtma, topraktan kopuşla belirsizlik içinde insanı kimliksizleştirme uygulamasıdır. Gelecek hayalinin, yaratıcı ve inşa gücünün yok edilmesi, kuşaklar boyu sürecek olan bir cezalandırma yöntemi olarak kullanılmıştır.

Bu yazının daha başlarında göç hareketlerinin yeni bir yaşam alanı yarattığını ve bugünkü dünyanın şekillenmesinde kavimler göçünün belirleyici bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştik. Sürgünler, zorunlu göçler her ne kadar kaotik ve dramatik bir durum yaratmış olsalar da sonuçta yeni gelişmelere zemin yaratmaktadır. Yeni dünyalara açılmak, kapalı bir toplum olmaktan çıkıp dünya halkları ile eşgüdüm ve entegre olma gibi olumlu sonuçlar da yaratmıştır.

Bu yazıda tarihi süreç içinde yaşanan sürgün ve göçertme politikalarına ilişkin verilen örneklerden de görüleceği üzere sürgün ve göçertme politikalarının bir çözüm olmadığı, yurdundan edilen yerleşik halk kadar yerleştirilen halka da refah, huzur ve zenginlik getirmediği ortadadır. Örneğin Kürtlerin topraklarından sürülmesi Kürtler için bir felaket olduğu kadar zamanla Araplar için de bir felakete dönüşmüştür. 1979 İran-Irak Savaşı'ndan sonra günümüze kadar Irak halkı bu trajediyi halen yaşamaya devam etmektedir. Daha açık ve tarihi bir ifadeyle "yerleşik halkın ahı, yerleşen halk için abad olmamaktadır."

İçindekiler İçin Tıklayınız...

12 Kürtler ve Cumhuriyet, Janroj Yılmaz Keleş Diasporadan Anavatanı Yeniden Hayal Etmek ve Dekolonizasyon Makalesi, Dipnot yayınları 1. Baskı 2023 s746

Kölelik Sosyolojisinden Özgürlük Sosyolojisine: Kürt Halkının Devrimci Dönüşümü

Ergin Atabey

Sosyoloji tarihsel-toplumsal olarak insanın insanlaşmasıyla birlikte oluşun ve gerçekleşmenin karakterini anlamaya, tanımlamaya çalışır. İkinci doğa olarak insanın gelişimi kendine özgü bir gerçeklik açığa çıkartmıştır. Bu gerçeklik aynı zamanda insanın sosyolojisini de ifade eder. Birinci doğadan farklı olarak insan sosyolojisi inşa edilebilen karakterdedir. İnsanın ontolojik yapısı bunu gerektirir. İnsanın insan olması için ontolojik olarak sosyolojisini inşa etmesi zorunludur. Aksi durum, primat aşamasını geçememe hali olur ki, bu da insanın insanlaşamaması demektir.

İnsanın sosyolojik bir varlık olması için toplumsallığını gerçekleştirmesi gerekir. Evrendeki diğer tüm varlıklar içinde bu özellik sadece insana özgüdür. Diğer canlıların ontolojisi birinci doğa sınırlarında olduğu için, birinci doğanın sınırlılığında bir gerçekleşme ontolojisine sahiptir. Bir otun, bir böceğin, bir arının ontolojisi ancak birinci doğanın sunduğu şartlar içinde ve sınırlarında biyolojik olarak varlık kazanır. Onun ötesine geçemez. Hep aynı biyolojiksel döngüsellik içinde varlığını sürdürür. Ancak insan ontolojisi birinci doğanın sınırlarını aşma karakterindedir. Salt biyolojiksel değildir. Biyolojiyi aşan en gelişkin oluşu gerçekleştirebilen, inşa edebilen niteliktedir. Bu açıdan insanın kendini gerçekleştirmesi ontolojik olarak var olan potansiyeli açığa çıkarması ve kendi gerçekliklerini inşa etmesi gerekir. Bu gerçeklikler toplumsallıkla ifade edilir. Toplumsal gerçeklikler insan sosyolojisini oluşturur.

İnsan kendi toplumsallığını gerçekleştirirken sosyolojisini de inşa eder. Toplumsallık-sosyoloji kavramsal ve tarihsel olarak aynı anlamları içermektedir. İnsanın toplumsallığı neyi içerimliyorsa, sosyoloji de onu içerimlemektedir.

İnsan sosyolojisini tüm anlamsalları ve yapısallıklarını içermektedir. Zihniyetten sanata, ahlaktan politikaya, toplumsallıktan kurumsal yapılanmalara dek tüm gerçeklikler insan sosyolojisini ifade eder. Elbette buna bir yönüyle zaman ve mekanı da eklemek gerekir. Zamansız ve mekansız sosyoloji havada kalır. İnsanın oluşumu ve gerçekleşmesi belli bir zaman ve mekan içinde sosyolojik karakter kazanır. Zaman ve mekan olmadan insan kendini gerçekleştiremez.

İnsan sosyolojisinin inşa edilebilen nitelikte olması, ona üç özellik kazandırmıştır. Birincisi; insan uygarlığın geliştirilmemiş olduğu doğal toplum sürecinde insanın varoluş tarzı birinci niteliğine göredir. İkincisi; yanlış, çirkin, kötü ve köle temelinde inşa edilebilir. Özellikle hiyerarşik-iktidarcı-devletçi uygarlığın geliştirilmesiyle birlikte insan sosyolojisi iyi, güzel, doğru ve özgür yaşam temelinde günümüze kadar direnebilmiştir. Eğer bugün insanlık adına değerli anlamsallıklar ve yapısallıklar halen varlığını koruyorsa ve savunulup yeniden inşa etme temelinde mücadele ediliyorsa bu, insanın direnen sosyolojisinin günümüze getirdiği, kazandırdığı bir gerçekliktir.

Kürt sosyolojisi yukarıda ifade edilen evrensel sosyolojik oluş ve gerçekleşme niteliklerini taşımakla

birlikte, tekillik bağlamında kendine özgü bir sosyolojik oluş-gerçekleşme tarihselliğini yaşaya gelmiştir. Sosyolojik bir varlık, oluş ve gerçekleşme olarak Kürt sosyolojisi tarihsel olarak hem evrensel sosyolojiyi hem de tekilliğini iç içe gerçekleştiren kadim bir sosyolojidir. Yaşadıkları coğrafya sosyolojik varoluşlarını evrensel sosyoloji kadar tekil sosyoloji de kılmıştır. Günümüzdeki Kürt sosyolojisi her iki boyutun da ürünü ve sonucudur. Denilebilir ki hiçbir halk Kürt halk gerçekliği kadar hem evrensel hem de tekil sosyolojiyi iç içe yaşamamıştır. Bu durum Kürtlerin toplumsal yaşama adım attıkları Verimli Hilal denilen coğrafyada tüm insanlık İlk'lerinin sosyolojik olarak inşa edilmesindeki katkıları ve paylarıyla ilgilidir. Eldeki veriler proto-Kürtlerin Verimli Hilal'de gerçekleşen ilksel sosyolojik inşanın temel unsurlarından biri olduğunu göstermektedir. Kürt dili ve kültürünün tarihsel oluşumu bu gerçekliği kanıtlamaktadır. *"Kürt gerçekliği hem bu tarihsel aşamanın bir ürünüdür, hem de bu kültürde çakılı kalmanın güçlü belirtilerini taşımaktadır."*[1] Günümüzde gerçekleşen Kürt özgürlük sosyolojisi bu tarihsel sosyolojik gerçekliğe dayalı varlık kazanmaktadır.

İlksel Sosyoloji

Özellikle kapitalist modernite döneminde geliştirilen inkar ve imha olgusu nedeniyle Kürt sosyolojisi alanını tanımlama anlamında tam bir çarpık okuma, bakış açısı ve kara cahil denilebilecek bir durum yaratılmıştır. Kapitalist modernite güçleri 20. Yüzyılda Ortadoğu'yu şekillendirirken, Kürt inkarı ve imhası üzerinden kendine bağımlı işgalci ve sömürgeci valilik olan ulus-devletlere yol açmıştır. İşgalci-sömürgeci ulus-devletler bir taraftan yok sayıp inkar ettikleri Kürtleri fiziki ve kültürel soykırımdan geçirirken, öte yandan da iktidarsal-devletsel tarih ve sosyolojiyle Kürt gerçekliğinin neden olmadığını ispatlamaya girişmişlerdir. Bu çarpık ve kara cahil tarih ve sosyolojinin dayandığı ana tez, devletleşemeyen bir sosyolojik gerçekliğin olmadığıdır. Kölelik ve özgürlük sosyolojisi bağlamında Kürt gerçekliğini anlamak için ilkin iktidar-devlet eksenli tarih ve sosyolojiyi aşmak gerekmektedir. Çünkü *"devletsel tarihlerle(sosyolojiyle) Kürt gerçekliğini kavramaya çalışmak aşırı zorlamadır. Bu yönlü denemeler zoraki olup, olgusal gelişmelerle ilgili değildir."*[2] Bu açıdan doğru bir Kürt sosyolojik bakış açısı için iktidarsal ve devletsel tarih ve sosyoloji alanının terk edilmesi gerekir. Kürt sosyolojik gerçekliği iktidar-devlet dışıdır. Kürt sosyolojisini iktidar-devlet eksenli araştırmak-incelemek, tanımlamak işgalci ve sömürgeci güçlerin kurduğu tuzaktır.

Kürt sosyolojisinin oluş, gerçekleşme ve inşası üzerinde dururken Ehmede Xani'nin *"Kurmancim, çiyayî me û kenarî me(Kürdüm, dağlıyım ve kenarlıyım)"* dizeleri oldukça çarpıcı gelmektedir. Kürt edebiyatçı E. Xani 16.yüzyıl gerçekliğinden hareketle böylesi bir Kürt gerçekliğini tanımlamış olsa da, söz konusu tanım hem tarihsel hem de güncellik bağlamında Kürt sosyolojisini ontolojik yapısıyla ifadeye kavuşturmuş oluyor. Bu ifadeye kavuşturma durumu Kürt sosyolojisinin temel niteliğini göstermektedir. Özellikle ilksel sosyolojiyle oluşan, gerçekleşen ve inşa edilen Kürt sosyolojisi dağlı, kenar ve Kürt olarak inşa edilmiştir. Kürt sosyolojisini anlamak için Xani'nin dizesinde dile gelen hakikatin kavranması oldukça önemlidir. İlksel sosyolojik gerçeklik, sosyolojik oluş ve gerçekleşmenin kök hücresidir. Sosyolojik olgu söz konusu kök hücreye göre karakter ve nitelik kazanır. Bu bağlamda Kürt ilksel sosyolojiye bakıldığında kent-sınıf-devlet üçlüsünün dışında oluşup gerçekleşmiştir. Sümer kent devleti belgelerinde günümüz Kürtlerin ilk sosyolojik kimliksel adlandırması "Kurtî"dir. "Kurtî kelimesinin sözcük anlamı dağlı halk demek oluyor." Ovalık mekan, kent devleti etkisindedir. İktidar-devlet sosyolojisi inşa edilmiştir. Proto Kürtler dağlık alanda yaşamaktadır. Sümerlerin "dağlı halk" demeleri basit anlamda bir kimliksel adlandırma değildir. Kent-sınıf-devlet olgularının dışında oluşan, gerçekleşen ve inşa edilen sosyolojiyi ifade etmektedir. Bu durum sosyolojik oluş ve gerçekleşme olarak tarihten günümüze değin Kürt sosyolojisinde varlığını korumuştur. *"Kürt deyince günümüzde de dağlılık temel bir özellik olarak çağrışım yapmaktadır. Aslında Sümer döneminin Kurtileriyle günümüz Kurtileri arasında belki de 'u' harfi üzerindeki iki nokta farkı kadar bir fark vardır."*[3] Tarihsel süreç içinde Kürtler kent-sınıf-devlet olgularıyla tanışmış olsalar da hiçbir zaman iktidarcı-devletçi uygarlığın merkezi olmamışlardır. Daima

1 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt**

2 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt**

3 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt**

merkezin dışında, kenarında kalmıştır. Bu durum Kürt sosyolojisinin iktidarcı-devletçi oluşmasını engellemiştir. Merkez olamama, kenar olma olumlu ve avantajlı bir nitelik olarak Kürt sosyolojisini belirleyen faktör olmuştur. Kimlik anlamında Kürtlük olgusu, kabile-aşiret sosyolojisinin etnisiteleştirmesiyle varlığını hep korumuştur. Kürtler tarihte ilk kimliksel aidiyet geliştiren, bunu geniş anlamıyla kültürel gerçekliğiyle sosyolojik inşanın temellerinden biri haline getiren halklardandır. Tüm işgal, sömürgeci, inkar imha ve köleleştirici olgulara rağmen, kimliksel-kültürel varlığını koruyup günümüze dek yaşatmıştır. Kürt gerçekliğindeki kimliksel-kültürel olgu Kürt sosyolojisinin oluş, gerçekleşme ve inşasında belirleyici ilksel faktörlerden biri olmuştur. Kürt sosyolojisinde halen belirleyici olan olguların başında kimliksel-kültürel gerçeklik, dağlılık ve kenarlılık gelmektedir. İlksel sosyolojinin üç olgusu olan bu nitelikler olmaksızın Kürt sosyolojisi anlaşılamaz.

Bu durum Kürt gerçekliğindeki ilksel sosyolojinin niteliğinden ileri gelmektedir. Kürtlerin inşa ettikleri ilksel sosyoloji ahlaki ve politik toplum niteliklidir. Özellikle doğal toplumun temel unsurlarından oluşu böylesi bir sosyolojik oluş ve gerçekleşmeyi, inşayı beraberinde getirmiştir. Ahlaki ve politik toplumun en temel belirleyici özelliği iyi, doğru, güzel ve özgür yaşam sosyolojisine göre oluşmuş ve gerçekleşmiş olmasıdır. Bu bağlamda Kürtlerin ilksel sosyolojisi iyi, doğru, güzel ve özgür yaşama göre inşa edilmiştir.

Kürt gerçekliğindeki ilksel sosyolojinin iyi, doğru, güzel ve özgür yaşamı belirleyen ahlaki ve politik niteliktedir. Bu sosyolojinin ayırt edici özelliği ise iktidarcı-devletçi uygarlığın geliştirdiği kölelik sosyolojisindeki niteliklerin olmayışıdır. Bu bağlamda Kürt ilksel sosyolojisi, Ana-kadın eksenlidir. Ana-kadın toplumsallığı Kürtlerin ilksel sosyolojisini belirlemiştir.

Ana-kadın toplumsallığında egemenlik yoktur. Doğal kolektif yaşam esastır. Sömürgeciliğe yer vermez. Her şey kolektif üretilir, paylaşılır ve tüketilir. Özel mülkiyet gelişmemiştir. İnsan ne doğanın, ne kadının ne de kölelik bağlamında insanın sahibidir. En önemli kölelik sosyolojisini inşa eden, sürekliliğini sağlayan iktidar-devlet yoktur. Ana-kadın toplumsallığını iyi, güzel, doğru ve özgür yaşam sahibi kılan bu özelliklerdir.

Bu özellikler Kürtlerin ilksel sosyolojisinde kök hücre olarak yer almıştır. Tarihsel ve toplumsal olarak "en uzun süre" bağlamında bu ilksel sosyoloji Kürt gerçekliğine damgasını vurmuştur. Kürtler ahlaki ve politik toplumun, dolayısıyla Ana-kadın toplumsallığının oluşturduğu anlamsal ve yapısal gerçekliklerini o denli güçlü inşa etmişlerdir ki, halen bunun özelliklerini, izlerini çağdaş Kürt sosyolojisinde görmek mümkündür. Kürt zihniyeti, dili, kültürü ve kimlikler varlığı halen bu kök hücrenin oluşturduğu ilksel sosyolojiye dayalı sürmektedir.

Kölelik Sosyolojisi

Tarihsel olarak kölelik olgusu kent-sınıf-devlet olgularıyla birlikte gelmiştir. Tarih, köleciliğin iç içe olan iki yöntemle geliştirildiğine tanıklık etmiştir. Birincisi; kent-sınıf-devlet olgularının ihtiyaç duyduğu işgücünü karşılamak için başvurulan zor yöntemidir. Egemen sınıf işgücü gereksinimini kabile-aşiret-etnisite toplumundan bireyler, gruplar, topluluklar egemen sınıfa tabi kılınmıştır. Bu tabi kılmada işgüçlerinden yararlanıp sermaye de elde etmişlerdir. İkincisi ise; ideolojik köleliktir. İdeolojik kölelikle egemen sınıfın ideolojisiyle bireyler, gruplar, topluluklar egemen sınıfın iktidarı-devleti için ikna edilerek her türlü boyun eğmeye hazır hale getirilmiştir. Buna "rıza üretimi" de denilir. Egemen sınıfın ideolojisi iktidara-devlete meşruiyet kazandırarak, insanları ona bağımlı kıldıkça ideolojik kölelik gerçekleşmiş olur. Üretilen rıza ile insanlar "gönüllü" temelde iktidara-devlete bağımlı hale gelmiştir.

Zorla en vahşiyane yöntemlerle, işkence altında insanlar köleleştirilmiş olsa da, asıl olarak köleliği yaygınlaştırıp derinleştiren, kalıcılaştırıp süreklileştiren olgu ideolojik köleliktir. Zorla çalıştırılan, zincire vurulan bir insan ilk fırsatı bulduğunda kaçar. Ancak ideolojik kölelik tam tersidir. Üretilen rıza ile kölelik içselleştirilir. Bireyler, gruplar ve topluluklar "gönüllülük" temelinde sisteme dahil olur. Bu açıdan ideolojik kölelikte kölelikten kaçış değil, köleliğe doğru bir akış, yöneliş vardır. En kalıcı ve sürekliliği olan bu yöntemi Sümer rahipleri en etkin şekilde kullanarak tarihte ilk köleci sistemi geliştirmişlerdir. Ardı sıra gelen tüm krallar, imparatorlar ve ulus-devlet egemenleri aynı yöntemi etkinleştirerek kullanmıştır.

Bu açıda köleliğin bedensel yönü olmakla birlikte asıl vücut bulduğu yön zihniyettir. Köleliği salt fiziki-bedensel bir olgu olarak ele almak, daha en başında onun ruhunu yakalamamayı beraberinde getirir. Kölelik bir zihniyet durumudur. Zihniyetle başlar ve zihniyetle biter. Zihinsel olarak köleliği kabul etmeyen biri, yıllarca zincire vurulsa da köle olmaz. İdeolojik olarak köleleştirilemeyen biri, hep özgürlük için yaşar. Sümer köleci sisteminden günümüz kapitalist modernite sistemine değin en klasiğinden en çağdaşına tüm kölelik biçimleri esas olarak zihniyete dayalı geliştirilmiştir. Bu anlamda zihinsel kölelik en temel kölelik olduğu gibi, en eski ve çağdaş kölelik biçimidir. Günümüzdeki çağdaş kölelik bu gerçekliği her yönüyle göstermekte, kanıtlamaktadır. Günümüzde fiziki-bedensel olarak zincire vurulmuş köle yoktur. Kapitalist modernite güçleri ilk dönemlerinin köle ticaretini ideolojik egemenlikle perdeleyip köleliğe son verdikleriyle övünür. Marks-Engels gibi devrimci önderler de kapitalizmin her türlü köleliği yıktığı, insanları ücretli hale getirdiği için kapitalizmi devrimci olarak tanımlamıştır. Oysa biliniyor ki en derin kölelik kapitalizm döneminde yaşanmaktadır. Görünüşte insanların ayaklarında ve bileklerinde zincirler yoktur. Ama kapitalist modernitenin ideolojik egemenliği insanları zihinsel ve ruhsal olarak binbir zincirle kendine bağlı-bağımlı kılıp köleleştirmiştir. Çılgınlaşan tüketicilik; seks, spor, endüstrileştirilen sanat; bireycilik; ulus-devlete bağlı vatandaşlık ve ücretli çalışma tarihinin en büyük kölelik sistemini meydana getirmiştir.

Genel olarak kölelik, işgücü bağlamında egemen ekonomik sisteme bağımlılık şeklinde tanımlanır. Bu tanım oldukça dardır be köleliğin esas boyutunu ıskalamaktadır. Bu tanıma göre köle, parasal ya da ekonomik işleri yaparken, emeği karşılığında hiçbir ödeme yapılmayandır. Bağlantılı olarak emeğini özgürce satmayandır. Buna göre köle, kendisi de özel mülkiyete konu olan bir maldır; kendi emeği ya da emeğinin ürünleri ve kendi neslinin ürünleri üzerinde mülkiyet hakkından yoksun olandır. Oysa kölelik olgusu bundan ibaret değildir. En genel anlamıyla ahlaki ve politik niteliğinden kopartılan, zihinsel ve politik olarak iktidara-devlete bağımlı kılınan; yabancılaştırılan, kendi olmaktan çıkarılan; özgür yaşam olanağını kaybeden; iradesi kıralan; toplumsallığı parçalanan; iktidarcı-devletçi egemenlik, işgal ve sömürü altına alınan birey, grup ve toplumlar köleleştirilmiştir. Kürtlerde geliştirilen kölelik sosyolojisinde her iki(zor ve ideolojik) kölelik yöntemi kullanılmakla birlikte, ideolojik kölelik yöntemi başat olarak kullanılmıştır. Kürtlerde klasik anlamda veya alışıla geldiği biçimiyle kölelik sosyolojisi iç toplumsal dinamikleriyle bağlantışı inşa edilmemiştir. İstisnai gruplar dışında Kürtlerde yığınsal kölelik yaşanmamıştır. Kürtlerde inşa edilen kölelik sosyolojisi dış kaynaklıdır. Sümer rahip devletinden başlayarak günümüzdeki kapitalist moderniteye değin, tarihin her döneminde dış sömürgeci-işgalci güçler Kürtlerde adım adım kölelik sosyolojisini inşa etmişlerdir.

Zihinsel olarak köleliği kabul etmeyen biri, yıllarca zincire vurulsa da köle olmaz. İdeolojik olarak köleleştirilemeyen biri, hep özgürlük için yaşar

---

Bunun temel nedeni Kürtlerde inşa edilen ilksel sosyolojinin güçlü oluşudur. Kürtlerin ilk sosyolojik formu olan ahlaki ve politik toplum niteliği Kürtlerde bilinen anlamıyla bir köleci sınıfın gelişmesine izin vermemiştir. İlksel sosyolojinin iyi, güzel, doğru ve özgür yaşam niteliği kötü, çirkin, yanlış ve kölece olan sınıflaşmanın içten gelişimine set çekmiştir. Bu durum Kürtlerde hiç kent-sınıf-devlet gelişmemiştir anlamına gelmemektedir. Kürtlerde kent-sınıf-devlet olguları gelişmiştir. Ancak bunlar iktidarcı-devletçi merkezi uygarlık gibi olmamıştır. Bir çevre olarak merkezi taklit etmiştir ancak. Kentleşme, sınıflaşma ve devletleşme niteliği kendine özgü olmuştur.

Bu durum Kürtlerin inşa ettikleri ilksel sosyolojiyle bağlantılıdır. Kürtlerde ahlaki ve politik toplum niteliklerine bağlı olarak gelişen kabile-aşiret-etnisite-kavim formları iktidarcı-devletçi uygarlıkta gelişmiş olan kentleşmenin-sınıflaşmanın-devletleşmenin olduğu gibi içte gelişmesini engellemiştir. Toplumsal form olarak kabile-aşiret-etnisite formları köle sosyolojini inşa edecek nitelikte değildir. Zihniyet

toplumsal ilişkiler bağlamında öylesi bir niteliği geliştiremez. Daha sonra gelişen kavimciliği de Kürt sosyolojisinin temel biçimi, kalıbı olan Kürt kabileciliğini-aşiretçiliğini-etnisitesini aşamamıştır. Ona bağımlı gelişmiştir. Bu yönüyle Kürt kavimciliği de kendine özgüdür.

Bu açıdan Kürtlerde gelişen üst sınıf ancak hiyerarşik sistem sınırlarında bir egemenliğe sahip olmuştur. Kabileciliğin-aşiretçiliğin-etnisitenin klandan gelen herkesin kendini aynı aileden sayması, akraba görmesi Kürt gerçekliğinde gelişebilecek bir köleliğe izin vermemiştir. Kürt egemen sınıfı hiyerarşik olarak kimi ayrıcalıklara, egemenliğe sahip olsa da, alt sınıfı kendi akrabası, aileden olarak görmesi onu köleleştirmesini engellemiştir. Öte yandan kölelik sosyolojisi, gelişkin iktidarcı-devletçi zihniyetini ve onun sistemini gerektirir. Bu yönüyle Kürt üst sınıfı hiçbir zaman Sümer, Mısır, Akad, Babil, Asur vb. egemen sınıfın iktidarcı-devletçi zihniyet aşamasına ulaşamamıştır. Egemen üst sınıf olsa da ilksel sosyolojideki zihniyetin bir bütün olarak kültürün güçlülüğü iktidarcı-devletçi merkezi uygarlığın ayarındaki iktidarcı-devletçi zihniyetin gelişmesini engellemiştir. Bunun sonucudur ki, Kürt üst sınıfı adına kurulan devletçikler de iktidarcı-devletçi merkezi uygarlığın iktidar-devlet ayarında bir iktidar-devlet sisteminin gelişme seviyesine ulaşamamıştır. Devletçik okarak tanımlanan oluşumlar aşiretler konfederasyonu biçiminde kendine özgü bir sistemdir. Gutilerden Hurrilere, Mitanilerden Medlere ve Ortaçağdaki beyliklere dek Kürt üst sınıfının geliştirdiği tüm yapısallıklar özünde aşiretler konfederasyonlarıdır. Bunun ötesinde bir tanımlama zorlamadır.

Öte yandan içsel olarak Kürt gerçekliğinde kölelik sosyolojisinin inşa edilmesini engelleyen diğer bir faktör de Kürtlerin ilksel sosyolojik yapısının daha ilk oluşturulmasından itibaren iktidarcı-devletçi uygarlığa karşı direnişe geçmesidir. İlk Kürt direnişini Gılgameş Destanın'da görmekteyiz. Kölelik sosyolojisinin sonucu olarak işbirlikçileştirilen Enkidu ihanetiyle Dağ Kurtileri üzerine sefer düzenler. Humbaba öncülüğünde buna karşı direnişe geçilir. Enkidu ihanetiyle direniş önderi öldürülse de Kurtilerin direnişi sürer. Devamı olarak en büyük direnişi Sargon'a karşı Gutiler geliştirir. Gutilerin bu direnişi Sargon'un önünü keser. Bu anlamıyla aşiret-etnisite formu iktidarcı-devletçi merkezi uygarlığa karşı somutluk kazanan direniş sosyolojisinin formlarıdır. Tarih boyunca Kürtler bu normlarla direnmişlerdir. Kürtlerde gelişen bu direniş sosyolojisi temel bir özgürlüğünü ve varlığını koruma hattı ve kültürü halinde günümüze dek varlığını sürdürmüş olsa da, bir bütün olarak iktidarcı-devletçi uygarlığın Kurtikerin/Kürtlerin içine sızmasını engellememiştir. Söz konusu sızma ile Kürt gerçekliğinde kölelik sosyolojisi iktidarcı-devletçi uygarlık güçlerince inşa edilmiştir.

Kürt kölelik sosyolojisinin inşa edilmesinde dil asimilasyonu belirleyici faktör olmuştur. Dil; zihniyet, ruh ve bedendir. Ülke, kültür ve kimliktir

Tarihsel olarak Kürt gerçekliğinde inşa edilen kölelik sosyolojisi M.Ö. 520'lerden itibaren başlamıştır. Med konfederasyonunda iç ihanet sonucu iktidarın Perslere geçişiyle söz konusu süreç başlamıştır. Özellikle Perslerde 1. Darius'un başa geçmesiyle Kürt sosyolojik karakterinde kölelik sosyolojisi temelinde kırılma yaşanmıştır. 1. Darius iktidarcı-devletçi uygarlığın dönem temsilcisi olarak mutlak hakimiyetini geliştirmeye girişirken, Kürtlerde yarı bağımlı bir statü gelişir. Tarihte ilk kez Kürtler egemenlik altına alınır. Kölelik sosyolojisinin ilk inşa temelleri bu yabancı güce yarı bağımlılık temelinde atılır.

Kölelik sosyolojisi temelinde ikinci kırılma süreci Arap-siyasal islam iktidarcılığı-devletçiliğiyle başlamıştır. Arap-İslam ideolojisi ve zoru kölelik sosyolojisini alabildiğince derinleştirmiştir. Özellikle Arap-İslam ideolojisi Kürtlerin zihniyet, dil, kültür, sosyal ve kimliksel gerçekliğinde derin bir yabancılaşma yaratmıştır. Bu öylesine köklü ve derin bir yabancılaşmadır ki halen varlığını sürdürmektedir. Kürtler ilksel sosyolojinin Ana-kadın değerlerinden uzaklaşır. Tarihte ilk kez işgalci egemen sömürgecilerin kimliğiyle kendini tanımlayan kesimler türer. Arap-

islam kimliği, dili, kültürü, sosyal yaşamı Kürt gerçekliğinin önüne geçer. Özellikle Kürt üst sınıfı bu yönlü bir yönelişi hem benimser hem de Kürt sosyolojisini de inşa eder. Feodal, ataerkil zihniyeti ve kültürü kök salar. Kürt sosyolojisinde yabancılaşma temelinde mezhepsel ve sınıfsal parçalanma gelişir. Kölelik sosyolojisinin inşa edilmesinde bu boyut işlevseldir. Özellikle mezhepsel parçalanma Kürt kölelik sosyolojisinin en temel unsurlarından biri olarak rol oynamıştır. Kürtler zihinsel, inançsal ahlaki ve politik olarak iyi, doğru, güzel ve özgür yaşam öğretisi ve inancı olarak Zerdüştlükten koparılıp Arap-siyasal islamcılığının farklı farklı mezheplerine dağıtılmıştır. Bu zihinsel, inançsal, ahlaki ve politik parçalanma Kürt kölelik sosyolojisinin en kangrenli ve kanserli yönü olarak varlık kazanmıştır. Osmanlı-siyasal islam süreci de bu sürecin bir devamı olarak rol oynamıştır. İktidarcı-devletçi sınıf el değiştirse de başlayan ikinci kırılma sürecinin derinleştirilmesi süreklilik ve derinlik kazanarak devam etmiştir. Her iki süreç boyunca *"Kürt toplumu(…) oldukça parçalı birbirine yabancılaşmış sınıf ve katmanlara bölünmüş olarak varlığını sürdürdü."*[4]

Kürt kölelik sosyolojisinin üçüncü kırılma aşaması kapitalist modernite döneminde gerçekleşmiştir. Çağımızın sosyolojisi bilinçli olarak kapitalist köleliği çözümlememekte, liberal ideoloji gereği sınıfsal kölelik gerçekliğini meşrulaştırmayı esas görev bellemektedir. Kapitalist modernitenin geliştirdiği kölelik sosyolojisini en çarpık haliyle Kürt gerçekliğinde görebiliriz. Bu yönüyle *"Kapitalizmin gerçek yüzünü Londra ve New York'ta değil, Diyarbakır-Erbil, Mahabad-Qamışlo hattında tanıyabiliriz. Bir ülkeyi ve halkı tüm toplumsal doğasıyla ne hale getirdiğini en çarpıcı olarak anlamak için bu hatların çevresiyle tanımlanması, bizi gerçeğin çıplak, kendini gizleyemez ve meşru kılamaz halini tanımaya götürür. Bu gerçekliğin asimilasyonu ve soykırımıyla, talanı ve işsizliğiyle, zorbalığın her biçimiyle ulus-devletin sınır tanımayan bitirici uygulamalarıyla(…) Kürt gerçekliğinin toplum olmaktan ulus ve vatan sayılmaktan insan olmaktan nasıl çıkarıldığının tüm sonuçlarıyla karşılaşırız."*[5]

Bu yönüyle kapitalist modernitenin Kürtlerde inşa ettiği kölelik sosyolojisi herhangi bir kölelik sosyolojisi değildir. Genel-geçer kapitalist modernite sosyolojisini aşan, ibret verici ve dehşet yüklü bir kölelik sosyolojisidir. Sadece Kürt gerçekliğinin inkarı bunun yarattığı sonuçlar; bağlı olarak imha statüsüne alınması bile kendi başına inşa edilen ibretlik ve dehşet yüklü kölelik durumunun ne menem bir olgu olduğunu göstermesi açısından anlamak isteyenler için yeterlidir. Kürt gerçekliği dışında yeryüzünde inkar edilen başka bir varlık yoktur. Kapitalist modernite güçlerinin birinci dünya savaşından sonra adım adım inşa ettiği Kürt kölelik varlığını inkar etmeyi aklına bile getirmemiştir. Bu icat Kapitalist modernite güçlerinin marifeti olarak tarihteki yerini almıştır.

Kürt kişiliği özgür seçim yapma, bağımsız düşünme, kendisi için özgürce karar alma ve eyleme geçme, ülkesine, diline, kültürüne sahip çıkma kişiliğinden yoksunsa bu asimilasyon sonucudur

Kapitalist modernite güçlerinin inşa ettiği Kürt kölelik sosyolojisi Ortadoğu'da inşa ettiği kendine bağlı-bağımlı ulus-devletlere bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle Kürt varlığının inkarıyla inşa edilen Kürt kölelik sosyolojisi ile işbirlikçi ulus-devletler birbirleriyle paralel ve iç içe gerçekleştirilmiştir. Ortadoğu'da ulus-devletler inşa edilirken Kürt ülkesi işgalci-sömürgeci ulus-devletlerin egemenliğine verilmiştir. Söz konusu ulus-devletler Kürt varlığının inkarını temel varlık gerekçeleri haline getirmişlerdir. Bu durum Kürt varlığını yok sayan bir statüye yol açmıştır. Aynı statünün diğer tamamlayanı ise Kürt imhasıdır.

Kapitalist modernite döneminde inşa edilen Kürt kölelik sosyolojisi, Kürt varlığının inkarıyla birlikte imhasını da içermektedir. Bu iki yön birbirini tamamlayan olgulardır. Varlığı yok sayılan imha edilir. Birinci dünya savaşından günümüze değin Kürt varlığının inkarı ve imhası statüsü devam etmektedir. Kürtler

4 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt**

5 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt**

inkar ve imha kıskacına alınmıştır. Bu inkar ve imha kıskacı beraberinde fiziki ve kültürel soykırımlarını getirmiştir. Kapitalist modernite sisteminin inşa ettiği Kürt kölelik sosyolojisinin dehşet yüklü yanı budur. Tarihte buna benzer bir kölelik sosyolojisi yoktur. Fiziki ve kültürel soykırımı içerimleyen Kürt kölelik sosyolojisinin biricikliği, kapsamı ve derinliği bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Kürt varlığının inkarı ve imhası temelinde inşa edilen Kürt kölelik sosyolojisi özellikle dil asimilasyomu üzerinden vücut bulmuştur. Dil asimilasyonu deyip geçmemek gerekir. Varlığın inkarı ve imhasıyla bağlantısı olduğu kadar, varlığın bütün yönlerinin kölelik cenderesine alınmasıyla ilgilidir. Bu yönüyle Kürt kölelik sosyolojisinin inşa edilmesinde dil asimilasyonu belirleyici faktör olmuştur. Dil; zihniyet, ruh ve bedendir. Ülke, kültür ve kimliktir. Bu bağlamda Kürt kölelik sosyolojisindeki dil asimilasyonu zihniyetten kendi kendini yönetmeye, kültür-kimlikten ekonomiye, tarih, ülke gerçekliğine dek kendini savunmaya, özgür birey ve özgür topluma değil yaşamın tüm alanlarında Kürtleri zincire vurmuştur. Asimilasyon teknik anlamda günlük iletişime indirgenemez. Kültürel soykırımın temel uygulama alanı olarak asimilasyon zihinsel köleliği geliştirerek Kürtlerin iradesini kırmıştır. Kırılan iradeyle birlikte Kürt direnci de ortadan kaldırılmıştır. Böylece işgalci-sömürgeci egemenler için Kürt halkı her türlü kölenin derlendiği bir alan konumuna düşürülmüştür. Bunun sonucu olarak Kürt kendi kültürünü-kimliğini terk ederek mutlak anlamda her yönüyle işgalci-sömürgeci egemenlere benzemeye ve onun bir uzantısı, eki olmaya yönelmiştir. Bunun için kendini inkar dahil her şeyi yapmıştır. En çirkin-kötü olanı Kürt'ün kendini egemenlere kanıtlamak ve sistemin içinde uşakça da olsa yer edinmek için yapmadığı şey kalmamıştır. Kürde tek yol bırakılmıştır; yaşamak için kendi gerçekliğini inkar etmek, ondan kaçmak, sırtını dönmek ve kimliğini terk etmektir. Kürtün en uysal köle, uşaklıkta yarışan, özgür zihniyet, vicdan, ahlak ve kişilikten yoksun yapısı asimilasyondan geçirilerek inşa edilmiştir. Eğer Kürt kişiliği özgür seçim yapma, bağımsız düşünme, kendisi için özgürce karar alma ve eyleme geçme, ülkesine, diline, kültürüne sahip çıkma kişiliğinden yoksunsa bu asimilasyon sonucudur. Asimilasyonun sözcük anlamı eritmedir. Ancak, süreç salt eritmekle bitmiyor. Eritilenin yabancılaştırılarak yeniden şekillendirilmesini de kapsıyor. Bu açıdan kapitalist modernitenin inşa ettiği Kürt kölelik sosyolojisini anlamak için asimilasyon en temel inceleme birimidir. Ekonomik olarak sömürü, askeri olarak işgal ve kültürel olarak soykırım asimilasyonla kalıcılaştırılmıştır.

Bu bağlamda kapitalist modernite döneminde inşa edilen Kürt kölelik sosyolojisinde olduğu gibi *"Tarihte hiçbir toplumsal varlık bu duruma düşürülmemiş veya çok az sayıda toplumsal varlık bu tür bir vahşete maruz kalmıştır. Kürtler kadar hiçbir toplumsal varlık kendiliklerinden utanır ve inkarı kabul eder hale getirilmemiş veya çok az sayıda toplumsal varlık böylesi bir aşağılanmayı yaşamıştır. Kürt olmak demek, öz vatanı olmayan, hiç para etmeyen , parasız kalmakla özdeş olan, yoğunca işsiz kalan, her ücrete çalışan, sürekli yaşam kavgası veren, kültürel ihtiyacını unutan, maddi ihtiyaçlarının temini için korkunç çabalayan, NAN'ın (ekmeğin) anayurdunda (Neolitik tarım devriminin anayurdu) NAN'sız kalan topluluk kalıntısı benzeri bir şey olmak demektir."*[6]

Tarihten günümüze kadar Kürt kölelik sosyolojisi dış iktidarcı-devletçi uygarlık güçlerince inşa edilirken içte de kendisine işbirlikçi Kürt üst sınıfını(istisnalar hariç) devşirmiştir. Bu durum da Kürt sosyolojisinin bir özelliğidir. Kürt üst sınıfın işbirlikçiliği olmadan Kürt kölelik sosyolojisi bu denli uzun sürdürülemezdi. Gününüzde Kürt üst sınıfın işbirlikçiliği her ne kadar marjinalize olmuş olsa da halen kölelik sosyolojisinin bir dinamiği olarak varlığını sürdürmektedir.

Özgürlük Sosyolojisi

Özgürlük salt insan, toplumla ilgili değildir. Evrenle ilgili yönü vardır. Ancak evrenin özgürlük arayışı insan, toplumda somutlaşır. Evreni özgürlüğün gerçekleşmesi için insanın, toplumun anlam ve eyleyişi gereklidir. Bu yönüyle insanın, toplumun anlam ve eyleyişi derinleştikçe kendi farkına varıp ifade ettikçe, evreni özgürlüğü de gerçekleştirmiş olur.

Özgürlük sosyolojisi bu temelde toplumsal özgürlüğü inşa eden bilinç, örgütleme ve eyleyiştir. Nasıl ki kölelik sosyolojisi zihniyette başlamışsa, özgürlük sosyolojisi de zihniyet devrimiyle gerçekleştirilir.

6 Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt

Zihniyet devriminin içerimlerini toplumsal yaşamın her alanında örgütleyip yapısallıklara kavuşturur. Bu yönüyle toplumsal örgütlülüğün sistemin inşasını da içermektedir. Toplumsal sistem inşan eden özgürlük sosyolojisi vücut bulamaz. Zihniyet devrimi toplumsal özgürlüğün beyniyse, toplumsal sistem de bedenidir. Beden kendiliğinden inşa olmaz; özgürlük sosyolojisinin eyleyişiyle ancak inşa edilebilir. Bu anlamıyla özgürlük sosyolojisinin bir bütün olarak geliştirilmesi için bilinç, örgütlenme ve ayleyişin iç içe gerçekleştirilmesi gerekir.

Nasıl ki kölelik sosyolojisi zihniyette başlamışsa, özgürlük sosyolojisi de zihniyet devrimiyle gerçekleştirilir

Bu temelde özgürlük sosyolojisi varlık, bilinç ve zaman olgularını temel alarak pratikleşir. Çünkü evrensel gerçekleşmede varlık-bilinç-zaman birbirisiz düşünülemez. Zamanı varlıksız, varlığı zamansız düşündürtmeyen şey oluştur. Oluşu gerçekleştiren varlık zamanı doğurur, zaman da varlığı oluşla gerçekleştirir. Oluş hem zamanı hem varlığı var kılmaktadır. Aynı şey bilinç için de geçerlidir. Oluşan varlık potansiyel haldeki bilinci açığa çıkarır. Varlık zamanla oluştuğunda bilincini de ediniyor. Varlığa sosyolojik form kazandıran bilinçtir. Varlığın zamanla gelişen bilinci varlıkta farklılaşma yaratarak formunu da belirler. Özgürlük sosyolojisi Kürt varlık sorununa yönelirken, varlık-bilinç-zaman diyalektiği temelinde somutlaşmıştır. Özgür Kürt varlığı ve bilinci kendi zamanıyla inşa etmiştir. Bu yönüyle özgürlük sosyolojisinin Kürt toplumsallığına girişi son elli yıldır Kürt toplumsallığına damgasını vuran demokratik modernite hareketiyle gerçekleşmiştir. Kavramsal olarak özgürlük sosyolojisi yeni olabilir. Ama özünde Kürt gerçekliğinde özgürlük sosyolojisinin inşası demokratik modernite hareketiyle başlamıştır. Bu aynı zamanda Kürt kölelik sosyolojisinden Kürt özgürlük sosyolojisine gelişi ifade eder. Özgürlük sosyolojisi varlık-bilinç-zaman, bilinç-örgütlenme-eyleyişle Kürt toplumsallığında tarihi devrimci dönüşümü başlatarak günümüze değin getirmiştir. Bu yönüyle özgürlük sosyolojisi gerek bilinç- örgütlenme-eyleyiş ve gerekse de varlık-bilinç-zaman diyalektiğiyle devrimci dönüşümü gerçekleştiren bir hakikattir. İdeolojik dönemden günümüze değin yarım asrı geçkin bir zamandır Kürt toplumsallığında hükmünü icra eden özgürlük sosyolojisinin devrimci dönüşüm hakikatidir.

Kürt kölelik sosyolojisinin biricikliğinden dolayı özgürlük sosyolojisinin Kürt toplumsallığında gerçekleştirdiği ilk olgu Kürt gerçekliğinin var kılınmasıdır. İnşa edilen Kürt kölelik sosyolojisinin sonucu olarak özgürlük sosyolojisinin Kürt toplumsallığına giriş yaptığı yetmişli yıllara gelindiğinde Kürt varlığı tartışmalı bir duruma gelip dayanmıştı. “Kürt var mı yok mu?” tartışması etrafında olup bitenler Kürt kölelik sosyolojisinin Kürtleri getirdiği noktayı göstermesi bakımından dehşet yüklü olduğu kadar, özgürlük sosyolojisinin nereden ve nasıl başlaması gerektiğini de belirlemiştir. Salt sömürgeci-işgalci güçler Kürt varlığını-yokluğunu tartışmıyordu, Kürtlerin kendisi de bunu tartışır hale getirilmişti. Şüphesiz bir birey ve toplum için kendi varlığını tartışır hale getirmek en tehlikeli ve alçakça bir durumdur. Ama Kürt kölelik sosyolojisinin gelip dayandığı nokta buydu. Bu noktanın dayattığı ise, öncelikle Kürt varlığının var kılınmasıydı. Özgürlük sosyolojisinde direkt özgürlüğe geçiş, varoluş sorunu olmayan, yani varlığı inkar edilmeyen toplumlar için geçerli olan bir durumdur. Kürt özgürlük sosyolojisi daha gerilerden başlamak durumundaydı. Kurtuluş, özgürlük ve eşitlik düzlemine geçiş için öncelikle inkar ve imha edilen Kürt gerçekliğinin kanıtlanması ve var kılınması gerekiyordu. Bu yönüyle Kürt özgürlük sosyolojisinde öne çıkan var kılıcılığı olmuştur.

Şüphesiz Kürt özgürlük sosyolojisinin var kılıcı yönü ile kurtuluşçu, özgürleştirici ve eşitlikçi yönleri keskin-kalın çizgilerle birbirinden ayrı değildir, iç içedirler. Kürt özgürlük sosyolojisi Kürt varlığını var kıldıkça özünde onu kölelik sosyolojisinden de kurtarmış, özgürleştirmiş ve eşit kılmıştır. Bu noktada anlaşılması gereken husus, Kürt kölelik sosyolojisinin inkar-imha yönünden ötürü, Kürt özgürlük sosyolojisinin öncelikle varlığı var kılması gerektiğidir. Var olmayanın kurtuluşu, özgürlüğü ve eşitliği de olamaz. Zaten

Kürt gerçekliğinin varlığı var kılındıkça, inkar-imha sürecinden çıktıkça kurtuluşa, özgürlüğe ve eşitliğe doğru yol almıştır.

Varlığın var kılınması ise bilinçle ilgilidir. Kürt özgürlük sosyolojisi Kürt gerçekliğini var kılarken özünde onu özgürlük sosyolojisi temelinde yeniden oluşturur. Var kılınan Kürt gerçekliği tarihi Kürt direniş sosyolojisinin koruduğu Kürt kendilik değerleri üzerinden inşa edilen yeni bir oluştur. Kürt özgürlük sosyolojisinde vücut bulan bu oluş ne yoktan var olan bir Kürtlüktür, ne de tarihten günümüze gelen geleneksel Kürtlüktür. İlksel ve direniş sosyolojisindeki Kürt gerçekliğinin olumlu özellikleriyle özgürlük sosyolojisinin iyi, güzel, doğru ve özgür yaşam hakikatlerinden oluşan bir sentezdir. Kürt özgürlük sosyolojisi bu sentezi ifade eden oluşu gerçekleştirmiştir. Oluş bilinçsiz olmaz. Varlığın var kılınması ve oluşturulması bilinçle gerçekleştirilir. Özgürlük sosyolojisinin bilinciyle Kürtler tarihsel, kültürel, sosyal ve kimliksel olarak varlıklarının farkına varmıştır. Kürt uyanışı-dirilişi bu farkındalıkla ortaya çıkmıştır. Bununla Kürt toplumu hem yeniden kendi hakikatiyle buluşmuş, tanışmıştır hem de özgür geleceğini tayin edip belirlemiştir. Bu noktada söz konusu olan dar bir tanışma değildir bu. Kürt özgürlük sosyolojisinin bilinci, Kürtleri evrensel gerçekliğin bir parçası olduklarının farkındalığı kadar kendi tekilliklerine dair farkındalığa da ulaştırmıştır. Evrensellik ve tekilliğin bütünlüğünü Kürt gerçekliğinde ortaya çıkarmıştır. *"En küçük zerresinden en kozmik varoluşuna dek farkına varış"*[7] Kürt gerçekliğinde bilinebilirliği kadarıyla tüm neden niçinlerin sorularının yanıtı olmuştur. Zaten *"Bilmek farkındalıktan başka anlama gelmez. Bilinen şey, farkına varılan şeydir."* Kürt özgürlük sosyolojisinin varlık, oluş ve bilinci bu kapsamda kendi farkına varışı açığa çıkarıp kölelik sosyolojisinin yarattığı yabacılaşmaya dur demiştir.

Şüphesiz Kürt özgürlük sosyolojisinin varlığı, oluşu ve bilincinin zamansal boyutu da vardır. Kürt özgürlük sosyolojisinin varlığı, oluşu ve bilinci belli bir zamansallık içinde gerçekleşmiştir. Söz konusu zamansallık devrimci zamansallıktır. Genelde özgürlük sosyolojisinin, özelde Kürt özgürlük sosyolojisinin zamanı devrimcidir. Devrimci zamansallık kronolojik zamanı aşan bir zamandır. Varlık-oluş-bilinci içerdiği, değişim-dönüşümü bilinç-örgütlenme-eyleyiş diyalektiğiyle gerçekleştirdiği için "yaratılış Anı"yla tanımlanır. Bu yönüyle an'da gerçekleşen bir zamansallıktır. Özgürlük sosyolojisinin zamanını devrimci kılan da "An" da varlığı, oluşu, bilinci, örgütlenmeyi, eyleyişi gerçekleştirmesidir. *"Özgürlüğün kendisi yaratılış anı'yla ilgilidir."* Özgürlük yaratılış anında gerçekleşen bir olgudur. Kürt özgürlük sosyolojisinde gerçekleşen devrimsel ve özgürlüksel gelişmeler "yaratılış anı"yla açığa çıktmıştır.

Kürt özgürlük sosyolojisinin devrimci zamansallığının "yaratılış anı" demokratik modernite hareketiyle başlamış ve sürmektedir

Özgürlük sosyolojisinin devrimci zamanının "yaratılış anı" süreklidir. Bir anda olup biten bir zamansallık değildir. Tüm "uzun süre" zamansallıkları AN'a dayanmaktadır. "Yaratılış Anı" da varlık,oluş, bilinç ve zaman var olduğu sürece var olacaktır. Bu noktada önemli olan özgürlük sosyolojisinin devrimci zaman bilinci edinmek, belirli zamanı aşmak, bilinç-örgütlenme-eyleyiş diyalektiğini yaşamın odağına oturtmaktır. Bu bağlamda Kürt özgürlük sosyolojisinin devrimci zamansallığının "yaratılış anı" demokratik modernite hareketiyle başlamış ve sürmektedir. Yarım asra sığdırılan tüm gelişmeler "yaratılış anı "nda yaratılmıştır-yaratılmaktadır. Tüm bu devrimsel gelişmeler her türlü emek, fedakarlık, direniş, mücadelenin an'a sığdırılmasıyla mümkün olmuştur. Bu temelde Kürt özgürlük sosyolojisi an'da gerçekleştirdiği gibi, an'da gerçekleşmektedir. Bu bağlamda Kürt özgürlük sosyolojisi zihinsel(bilinç), bedensel(sistemsel örgütleme) ve eyleyişle özgür, eşit, demokratik yaşam alternatifini inşa etmektedir.

Zihinsel boyutuyla Kürt özgürlük sosyolojisi demokratik ulusta somutlaşmıştır. Bu yönüyle Kürt özgürlük sosyolojisi ulusal sorunun çözümünde köklü dönüşümü ifade etmektedir. Bu dönüşümün en önemli özelliği ulusal sorunun milliyetçi ve ulus-devlet zihniyet ve yapılanmalarının reddi temelinde çözülmesini

7 **Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - III Cilt**

esas almasıdır. Bu anlamda *"Demokratik ulus olma, toplumun kendini demokratik ulusal toplum olarak inşa etme olgusudur. Devlet eliyle ne ulus olma ne de ulus olmaktan çıkmadır. Toplumun kendini demokratik ulus olarak inşa etme hakkını bizzat kullanmasıdır."*[8]

Bu temelde Kürt özgürlük sosyolojisi ulus tanımını yeniden yapmaktadır. Demokratik ulusun kavram ve kuramı bu tanımı ifade etmektedir. Buna göre demokratik ulus, ulus-devletin esas aldığı ortak pazar etrafında, ulus-devletin sınırları içinde, milliyetçi, homojen, tek dil, kültür ve tarihe dayalı ulus tanımını aşmaktadır. Zaten tarihsel-sosyolojik olarak ulus-devlete dayandırılan bir ulus olgusu yoktur. Ortak pazar, dil, kültür ve tarih üzerinden kurgulanan ulus olgusu, kapitalist modernite sisteminin inşası için toplumsal mühendislik sonucu geliştirilmiştir. *"Katı siyasi sınırlara, tek dile, kültüre, dine ve tarih yorumuna bağlanmamış demokratik ulus tanımı çoğulcu, özgür ve eşit yurttaşlarla toplulukların bir arada dayanışma içinde yaşam ortaklığını ifade eder.*[9] Bu tanım doğrultusunda Kürt özgürlük sosyolojisinde demokratik ulus inşası iki boyutlu iç içe gerçekleştirilmektedir. Birinci boyutu; zihniyettir. Kürtler kendi dil, kültür, tarih, ekonomi ülke gerçekliklerini ihmal etmeden diğer halklarla ortak zihniyet dünyasını paylaşmaktadır. Kendi içinde gerçekliklerine dayalı dayanışmacı zihniyeti esas aldığı kadar, diğer tüm uluslarla da ortak yaşam, ortak ülke gerçekliğine dayalı bir dayanışmacı zihniyeti de esas almaktadır. Bu anlamıyla Kürtler demokratik ulus zihniyetini benimseyen ve özümseyen her ulusla demokratik ulus hakikatinde birleşmektedir. Farklılıkları reddetmeden, her ulus demokratik ulusun ortak zihniyetini toplumsal yaşamın her alanında yaşayarak özgür, eşit ve demokratik bir yaşamın sahibi oluyor. Kürt özgürlük sosyolojisinin toplumsal boyutu bu yönüyle demokratik ulusta somutlaşmaktadır.

Kürt özgürlük sosyolojisinin inşa ettiği demokratik ulus işgalci-sömürgeci parçalanmışlığında aşmaktadır. Kürtlerin parçalanmışlık durumu demokratik ulusla aşılmaktadır. Demokratik ulus ulus-devlet gibi sınırları gerektirmez. Ne yeni sınırlar çizer ne de var olan sınırlara takılır. Sınırları aşan boyutuyla her parçada bulunan halk demokratik ulus bütünlüğünü oluşturmaktadır.

Kürt özgürlük sosyolojisinin ikinci boyutu bedenleşmedir. Kürt özgürlük sosyolojisi demokratik ulusun bedenselliğiyle sistemini geliştirmiştir. Bedensel varoluş sistemde somutlaşır. Söz konusu sistek demokratik konfederalizmdir. Kürt özgürlük sosyolojisinin sistemi olarak demokratik konfederalizm iktidarcı-devletçi bir sistem değildir. Genelde her tür devletle, özelde de ulus-devletle ilgisi yoktur. Toplumların devlet olmayan sistemidir. Ortak zihniyette buluşan demokratik ulusun kooperatif, akademi, meclis ve kongreler üzerinden aşağıdan yukarıya doğru oluşturulan konfederal sistemdir. Bu konfederal sistemde her ulusal gerçeklik ve topluluklar demokratik özerk yapılara sahiptir. Demokratik ulusu ve demokratik konfederalizmi gönüllü benimseyen her toplumsal birim, demokratik özerk yapılanmasıyla özgürlük sosyolojisinin sisteminde yerini alır. Kürt özgürlük sosyolojisi de geniş anlamıyla kültürel alandan ekonomiye, sosyal alandan hukuka, diplomasiden özgğr birey ve yurttaşlığa, özsavunmadan özgür eş yaşama ve ahlaki-hukuka dek demokratik özerk yapılanmasıyla bedenleşmesini gerçekleştirmektedir. Her ne kadar işgalci-sömürgeci ulus-devletler Kürt özgürlük sosyolojisinin bedenleşme gerçekliğini tanımasalar da, Kürt özgürlük sosyolojisinin bedenselliği kendini gerçekleştirerek yoluna devam ediyor. Bu bağlamda eyleyiş, genelde özgürlük sosyolojisinin, özelde Kürt özgürlük sosyolojisinin zihniyet ve bedenselleşmesini oluşturan, inşa eden olgudur. Tarihin en gelişkin fedai ruhuyla Kürt özgürlük sosyolojisinin eyleyişi hem zihinsel hem de bedensel inşayı gerçekleştirmektedir. Bilinmelidir ki eyleyiş, inşa olmadan özgürlük sosyolojisi teorik bir olgu olarak kalmanın ötesine geçemez.

Bu noktada Kürt özgürlük sosyolojisinin evrensel boyutundan bahsetmemek ciddi bir eksiklik olur. Kürt özgürlük sosyolojisi kapalı bir sosyoloji değildir. Kendini tekilliğine hapsetmemiştir. Evrensel bir özgürlük sosyolojisidir. Demokratik modernitenin evrenselliği kapsamındadır. Bu yönüyle kapitalist modernitenin kölelik sosyolojisine karşı alternatiftir. İnsanlığın özgürlük sosyolojisine de öncülük etmektedir.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

8 Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt

9 Abdullah Öcalan, Demokratik Uygarlık Manifestosu - V Cilt

Kürtler Üzerinden Oryantalizmi Yeniden Düşünmek

Cezmi Kartal

Giriş

Kürt halkının son 200 yıllık, daha özelde ise modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla başlayan süreçleri maruz kaldığı müdahaleler bir oryantalist projenin ürünüdür. Bu proje Kürdistan'ı dört parçaya bölen Batı'lı devletlerin eliyle yürürlüğe konulmuş, Türk, Fars ve Arap devletleri bu projeyi yeniden üreterek kendi ulus inşalarıyla eşzamanlı olarak hayata geçirmişlerdir. Ancak bu oryantalizm Batı'lı güçlerin Ortadoğu'dan Asya'ya değin uyguladığı geleneksel toplumların modernleştirilmesi projelerinden bazı ayırt edici farklılıklar taşımaktadır. Farkı sadece oryantalist projenin bir Doğu'lu devlet, güç, özne tarafından uygulanmasının ötesindedir, klasik oryantalizm söylem ve edimselliğini aşan onu imha ve inkar politikasıyla harmanlayan bir paradigma olmasıdır. Bu yazıda ORYANTALİZM'e dair farklı yaklaşımları ortaya koymaya ve T.C modern ulus-devletinin elinde bu oryantalizmin Kürtler için nasıl yeniden üretilerek uygulandığının farklılıklarını ortaya koymaya çalışacağız.

Oryantalizmi Tanımlamak

Edward Said'den beri oryantalizmin Batı'nın kendi kimliğini inşa etme sürecinde geliştirdiği bir bakış açısı, yargı ve sömürgeci müdahale ve uygulamaları meşrulaştırılan bir söylemler bütünü olduğu sıkça tartışılmaktadır. Buna göre oryantalizmin amacı sadece Doğu'yu incelemek değil, aynı zamanda doğuyu Batı aklı ve ilerlemeciliği ile değerlendiren, sadece Batı'nın gözlükleriyle okuyan yargılayıcı, küçültücü bir söylem üzerinden kendi değerlerini hakim kılmaktır. John M. Hobson'un "Batının doğuya karşı oryantalist ve ataerkil yapılanması" olarak sunduğu cetvelinde olduğu gibi Batı "dinamik, yenilikçi, becerikli, akılcı, bilimsel, disiplinli, düzenli, özdisiplinli, mantıklı, duyarlı, akıl odaklı, otoriter, bağımsız, işlevsel, özgür, demokratik, anlayışlı, dürüst, medeni, ahlaklı, ekonomik olarak ilerlemeci buna karşın değişmeyen Doğu taklitçisi, pasif, cahil, akılcı olmayan, Batılı geleneklere bağlı, tembel, dengesiz, doğal, mantıksız, duygusal, beden odaklı, egzotik, adamlığı, çocuksu, bağımlı, işlevsiz, sessiz, despot, anlayışsız, ahlaksız, barbar, ahlaki olarak geri, ekonomik olarak durağan"[1] Hobson bu oryantalist bakışlığı ve kategorikleştirmenin ataerkil bir yapılanma olduğunu önemle belirtir. Buna göre Batı erkek Doğu ise kadın kimliğini temsil eder. Duygusal, çocuksu, alımlı, egzotik karakteri onun bağımlı olmasına işaret eder ve burada kurtarıcı ile simgelenen otorite, özgür, bağımsız, medeni erkek Batı olarak temsil edilir. Oryantalizmin bu söylem inşası ve hakimiyeti oryantalizmin gerçek amacını ve mahiyetini göstermesi açısından önemlidir. Zira bu ataerkil yapılanma Batı aklının bir icadı olan özne nesne ilişkisinin nasıl Doğulu toplumlar üzerinden yeniden üretildiğini çarpıcı bir biçimde ortaya koymaktadır. Tanımlayan-tanımlanan, değiştiren-değiştirilen, yöneten-yönetilen yeni bir ilişki biçimi doğar. Ancak bu ilişkinin pratikteki karşılığını tarihsel bir düzlem

1 John M. Hobson; Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri, Yapı Kredi Yayınları, Syf. 30

üzerinden okumak daha önemli olmaktadır. Bu da oryantalizmi söylemsel değil edimsel bir çerçeve içinde değerlendirmenizi sağlar. Bu noktada Wael B. Hallaq'ın görüşleri hayli önemli olmaktadır. Hallaq'a göre oryantalizm söylemin ötesinde edimsel bir terimdir. Hallaq'a göre o "Tahakküme dayalı Batılı bir üsluptur."[2] Tahakküm Batı'lı öznenin belli bir amaç doğrultusunda ötekileştirdiği karşıt güç üzerinde uyguladığı kontrol ve nüfustur. Said'de olduğu gibi oryantalizmi Batı'lı akademisyen ve bilim adamının doğu üzerinde ötekileştirici yaklaşımlarıyla sınırlı değildir. Oryantalizm bilgi, güç, iktidar üzerine kurulu ve söylenenin her zaman eylemle nedensel bir bağ kurduğu doğulu toplumların modernleştirilme projesi ve bilgi yapısıdır.

Kürtlere dönük oryantalist projeyi hiçbir Batı'lı güç tarafından uygulanmadı. Onlar Ortadoğu'da ulus-devletleri kurarak sahneyi Doğu'lu güçlere bıraktılar

Hallaq, Said'in aksine oryantalizmi şöyle tanımlamaktadır. "Akademideki hevesli bir toy tarafından safça idealleştirilen bilgi ve bilimsel araştırmanın bir tahribatı ve metinsel olarak yeniden yapılandırılmış bir biçimi olmaktan ziyade bizzat şark ve şarkın maddi, fiziksel, psiko-epistemik yeniden üretimi hakkındaydı. Onun iktidarla suç ortaklığı kuşkunun ötesindedir. Ve bu hikayenin yarısı zayıf bir yarısıdır ki tek başına görüldüğünde şarkiyatçılığı daha geniş bir küresel müdahale içinde görmeye son vereceğimin derecede onu siyasallaştırır."[3] Bu anlamıyla oryantalizmin doğunun yeniden üretimi olarak gördüğümüzde oryantalizm şimdi de değişir. O sadece Said'in hedefi haline gelen akademisyen değil batının emperyalist hedefleri kapsamında doğunun modernizasyonu için her türlü bilgiyi üreten ve inşa eden bürokrat, vali, yönetici, bilim adamları, hukukçu, avukat, eğitimci, güvenlik unsurlarıdır.

Doğu'nun yeniden üretimi ve modernizasyonu, kapitalist-emperyalist gelişme ve azami sermaye önündeki engelleri kaldırmak adına bir tedbirdir. Doğu'nun yeniden üretimi sadece yapısal düzenlemelerle sınırlı değildi, aynı zamanda geleneksel öznenin Batı'lı normlara göre tasarımını da içeriyordu. Hallaq Britanyalı oryantalist Macaulay'ın "kanda ve renkte Hintli ancak tatta, fikirde, ahlakta ve zekada İngiliz". Şahıslardan bir sınıf yaratmaya ihtiyacı olduğunu söylediğimde yalnızca Britanyalılar adına konuşmuyordu[4] derken oryantalizmin yeni öznelerin üretimi ile nasıl eşgüdüm halinde ilerlediğinin altını çizer.

Hallaq'a göre bu edimsel oryantalizmin paradigmasal bir kuruluş ve inşaydı. Tarımsal, madeni, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını kapitalistleştirilmesi, yeni piyasa ve mülkiyet ilişkisinin yaratılması, şeriatın yerine hukuk, medreselerin yerine modern okul ve eğitim sistemi, modern devlet ve bürokrasinin geleneksel yönetim biçimlerinin yerine ikamesi vb. sayabileceğimiz oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Azami çağrının gerçekleşmesi önünde Doğu'nun toplumsal düzeni bir engel değil, bu nedenle kapitalist modernitenin inşası zorunluydu. Örneğin hiçbir özel mülk kapsamında olmayan vakıflar ve bu vakıflara ait her tür mülkün kapitalistleştirilmesi bir dizi düzenlemeyi gerekli kılmakta ve bu da sistemsel bir değişmeyi öncelemektedir. Hallaq'a göre oryantalist de tam da burada devreye girer. "Vakıf müziklerini açık piyasada toplamak için cebri bir arzuyla Fransız hükümeti tarihçi ve tarihçi olmayan bilim adamlarının yardımına başvurdu. Kuzey Afrika'ya dair faydalı olabilecek herhangi bir şey bilen Fransız avukatlar, hukukçular ve akademisyenler müslüman geleneğindeki hukuki ve hukuki olmayan meseleler üzerinde söylem üretmeye başladı. Çoğunluğu hem bilim adamı hem memur olan sömürge idaresine dahil olmuş kolonlardı.[5]

Edward Said bize oryantalizmin nasıl bir söylemsel üretim, bunun eleştirisi temelinde Hallaq'da nasıl

2 **Wael B. Hallaq; Oryantalizmi Yeniden Düşünmek, Ketebe yayınları, Syf. 168**

3 **Wael B. Hallaq; Oryantalizmi Yeniden Düşünmek Ketebe yayınları, Syf. 168**

4 **Wael B. Hallaq; Oryantalizmi Yeniden Düşünmek, Ketebe yayınları, Syf. 168**

5 **Wael B. Hallaq; Oryantalizmi Yeniden Düşünmek, Ketebe yayınları, Syf. 208**

edimsel bir teşekkül olduğunu gayet iyi ortaya koyuyor. Said'in oryantalizme konu etmediği Doğu'nun Batı'lılar tarafından tüm alt yapısıyla nasıl değiştirildiğini Hallaq çarpıcı bir biçimde ortaya koyar. Ancak her iki yaklaşımda da bize oryantalizmin vahametini açıklamakta yetersiz kaldığı bir yan göze çarpmaktadır. Ve söz konusu Kürtler olunca bu yan daha da belirginlik kazanıyor. Hallaq'ın bakış açısında da oryantalizmin Batı ile Doğu arasındaki ilişkiye indirgenir. En azından son yüzyıl için dile getirmek yanlış olmayacaktır ki, oryantalizmin diyalektiği artık Doğu'lu ile Doğu'lu arasında söylemsel ve pratik bir ilişkiyi tanımlar. Paradigma Batı'lılara ait olabilir ancak uygulayıcısı Doğu'lu özne olmaktadır ve bu oryantalizmin yeni bir biçimde yeniden üretilmesidir. Kürtlere dönük oryantalist projeyi hiçbir Batı'lı güç tarafından uygulanmadı. Onlar Ortadoğu'da ulus-devletleri kurarak sahneyi Doğu'lu güçlere bıraktılar. Dolayısıyla artık bu oryantalizmin ne belirli bir mekanı ne de öznesi bulunmaktadır. Oryantalizm hiyerarşisi yatay bir konum arz etmektedir. Ve Doğu'lu da Batı'lı kadar oryantalist olabilmektedir. Elbette mahiyeti sadece Kürtler ile olan ilişki ile sınırlı değildir. Doğulu modernist hareket, ideoloji, rejim ve ulus-devletler bu kapsama dahil edilebilir.

Said oryantalizmi Doğu'lu adına konuşan her Batı'lı olarak belirli bir kimlikle özdeşleştirir. Peki Kürtler adına kim konuşur sorusunu sorduğumuzda soru yanıtsız kalır. Oryantalizm özellikle Kürtler söz konusu olduğunda öznesi ve mekanı bir kaymaya uğrar, bildik dikey hiyerarşisi yapı bozumuna uğrar ve yatay bir konum arz eder. Tıpkı Cim Churmic'in gece yarısı filminde Paris'te geçen ve biz de faşistin kimliğini sorgulatan sahnede olduğu gibi, Paris'te bir gece yarısı iki siyahi elçilik çalışanı taksiye biner. Kendileri gibi bir siyahi ve Afrikalı olan taksi şoförüne sınıfsal konumu nedeniyle küçümser ve kabalıklarını eleştirip Afrika'dan mı geldiğimiz sorarlar. Taksi şoförü ötekileştirilemeye maruz kalmış bir ezilen refleksiyle karşı koyar ve onları taksiden atar. Ancak az ilerde taksisine aldığı görme engelli genç bir kadının kendinden daha aşağı görerek biraz önce maruz kaldığı faşizmi bu defa kendisi başkası üzerinde uygular ve yeniden üretir. Oryantalizm de tıpkı bu sahnede olduğu gibi yeni bir hiyerarşi inşa ederek bize oryantalist kimdir sorusunu yeniden sordurtur. O artık Batı Doğu hiyerarşisini aşmış ve oryantalizme maruz kalmış olanların kendi aralarında yeniden ürettiği bir tahakküm ilişkisine dönüşmüştür.

Oryantalist Projenin Hedefindeki Kürtler

Elbette oryantalist öznenin değişimi kendi başına çok şey ifade etmez ve en azından böyle bir makale için yeterli malzemeyi oluşturmaz. Kürtler üzerinde uygulama modern projedeki farklılık sadece öznenin değişmesi değil aynı zamanda mahiyetinin de değişmesidir. Oryantalizm Doğu'lu öznenin elinde farklı bir temsile kavuşmuştur. Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze değin Kürtler üzerinde uygulanan tahakküm biçimi bunu her yönüyle doğrulamaktadır. Kürtlere dönük aşina olunan bütün oryantalist söylem uygulanmıştır. Örneğin cumhuriyetin ilk dönem adalet bakanı olan Mahmut Esat Bozkurt'un Kürtleri tanımlamasında görebiliriz, "Bunlara (Kürtlere) aşağı yukarı vahşi denilebilir. Hayatlarında hiçbir şeyin farkına varamamışlardır. Bütün bildikleri sema (gök) ve kayadır. Bir ayı yavrusu nasıl yaşarsa o da öyle yaşar… Hayatlarında acımanın manasını öğrenmemişler… Çok alçaktırlar."[6] Böylesi söylemler çoğaltılabilir. Bu tipik oryantalist söylemin yankısı bir modernleştirme projesinin öncülü gibi görünse de durum hiç de böyle değildir. Bu söylenen Ağrı İsyanı üzerine dillendirilen bir söylenti ve söylemin amacı Kürtleri değiştirmek modernleştirmek değil, Cumhuriyet modernleşmesinin üzerine bina edildiği imha ve inkar politikasını tamamlamaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme projesi Kürtler için değil Türkler içindir. Cumhuriyetin kuruluş yılı olan 1923'te Mustafa Kemal ile Kazım Karabekir arasında geçen konuşmada Mustafa Kemal'in sarf ettiği şu sözler Türk'ün moderncliğinin karakterini yansıtmaktadır. "Din ve namusu olanlar kalkınamazlar böylesi kimselerle memleketi zenginleştirmek mümkün değildir. Onun için önce din ve ahlak telakkisini kaldırmalıyız, partiyi bunu kabul edenlerle kuvvetlendirmeli ve bunları çabuk zengin etmeliyiz" Mustafa Kemal'in bu söylemin bir yüzyıldan fazla bir süredir Batı'lıların ağzında Doğu'nun her yerinde yankılanıyordu ve tıpkı Mustafa Kemal'in inkılaplarında görüldüğü gibi amaç

6 **Mahmut Esat Bozkurt; 1 Eylül 1930 Akşam Gazetesi, Aktaran,Soykırıma Karşı Kültürel Direniş, Syf. 224**

geleneksel yapının kaldırılıp yerine modernizminin inşasıydı. Mustafa Kemal'in eylemi Batı'lıların oryantalist yapılanmasından hiç de farklı değildi ve onun bir taklidiydi. Türkiye'nin modernleşme projesi tekke ve zaviyelerin kaldırılması, hilafetin ilgası, kılık kıyafet devrimi, harf devrimi, modern hukuk, eğitim, piyasa düzenlemesi olarak klasik oryantalizmi temsil ediyordu. Buna karşın Mustafa Kemal'in sözünü ettiğim modernleşme Türkler içindi. Kürtler için öngörülen proje ise Mahmut Esat Bozkurt'un sözlerinde temsile kavuşan yaklaşımdı. Gerçekte işin özü şudur: Türk modernizmi, şimdiye dek hiç olmayan bir ulusun inşasıydı. Türk ulusunun fiziksel ve metafizik inşasıydı. Bu varlık bir inkar ve yokluk yaratması gerekiyordu. Nasıl ki kapitalist modernitenin inşası için din ve ahlak telakkisinin, geleneksel yapının ortadan kaldırılması gerekiyorsa, Türk ulusunun inşası için de Kürtler ortadan kaldırılmalıydı. Türk varlığı kendini Kürtlerin yokluğu üzerine inşa etmeye giriştiğinde oryantalizmin Batı'lı muadillerinin Cezayir'den Asya'ya dek uyguladığı oryantalist projeden farklılaşarak bir imha ve inkar politikasına dönüştü. Kürtlere dönük oryantalist teknikler kullanılsa da, Kürtlerin modernleştirilerek ulus-devlete dahil edilmesiyle bir ilgisi yoktu. Modern Türkiye tüm oryantalist söylem ve edimselliğini ve bilgi-iktidar gücünü Kürtlerin inkar ve imha projesinin hizmetine koymuştur.

Hiçbir oryantalist proje uygulandığı nesneyi inkar etmez. Buna karşı Kürtlere dönük proje cumhuriyetin kuruluşundan beri inkar odaklıdır. Elbette buna uygun zemini yaratanlar İngiliz ve Fransız oryantalistleridir. Ortadoğu'nun ulus-devlet olarak taksiminde Kürtlerin toprak bütünlüğü ortadan kaldırılmış, dört parçaya bölünmüş ve her bir parçası Türk, Fars, Arap ulus-devletlerinin himayelerine verilmiştir. Batı'lılar eliyle Ortadoğu'dan devreye konulan oryantalist projenin aksine Türkiye Cumhuriyeti'nin Kürtleri tanımlama, ona dönük bilgi üretimi ve tanımlamasından tutalım uyguladığı fizik ve tahakkümün yegane amacı onu değiştirmek değil, onu yok etme anlamında varlığını tanımama ve inkardır. Fransızların, İngilizlerin ya da Hollandalıların Doğu'lu halklara uyguladığı proje bir modernleştirme projesidir. Türk Jakoben iktidarının kendi toplumu için esas aldığı model de buydu ve nihayetinde kullanılan tüm inşa edici teknikler buna hizmet ediyordu. Dönem dönem sömürgeci rejimlerde gerçekleşen katliamların amacı da oryantalizmin uygulandığı nesneyi tümden yok etme amacı gütmüyordu. Bir toplumsal düzenlemeye ve mühendisliğe işaret ediyordu. Batı'lı oryantalistler Doğu'lu toplumların varlığını kabul ediyor. Ancak onların eğitim, hukuk, ekonomi ve yönetim mekanizmalarını modern, rasyonel bir düzenlemeye tabi tutuyordu. Bir temsilci oryantalizm ve söylemde kendi adına konuşmaktan çok Doğu'lunun geleceği adına konuşuyordu.

Modern Türkiye tüm oryantalist söylem ve edimselliğini ve bilgi-iktidar gücünü Kürtlerin inkar ve imha projesinin hizmetine koymuştur

Örneğin bir oryantalist ordusuyla Mısır'a sefer düzenleyen Napolyon'un söylevi bunu yansıtır. "Ey mısırlılar size benim buraya dininizi ortadan kaldırmak için geldiğimi söylüyorlar bilin ki bu bir yalandır… bizimle uyum içinde hareket edecek Mısırlılar için rahmet üstüne rahmet vardır. Çünkü onların durumu hemen düzeltilecek ve mevkileri düzeltilecektir." Batı'lı emperyalistlerin kendi otoritelerini kabul ettirmek ve sömürmek dışında bir niyetleri yoktu. Azami karın önünde engel olan geleneksel toplum kurumlarının değiştirilmesi bir ihtiyaç olarak belirinceye kadar da Batı'lı oryantalistler Doğu'lu toplumların yerel örgütlenme mekanizmalarına ve varoluş biçimlerine karışmamış, ilgili olmamıştır. Buna karşın yeni bir ulus yaratma üzerinde Türk modernleşmesi kendi kimliğini inşa etme sürecinde Kürtlerin yokluğunu inkar ve imhasını şart görmüş, bunu bir ulus metafiziği olarak kullanmıştır. Şark Islahat Planından Tahrir-i sükun yasalarına değin Kürtlere dönük tüm uygulamalar bu amaçladır. Kürtlerin modernleştirilmesi gibi bir olgu kesinlikle söz konusu değildir. Oryantalist paradigmada görece bir değişimin yaşandığı 20. Yüzyılın sonlarına değin modernite Kürdistan'a bile uğramamıştır. Günümüzde sıkça dillendirildiği gibi Kürt kökenli Türk vatandaş gibi bir politika yaklaşımı benimsenmemiştir. Elbette burada amaç kaba anlamda

sömürmek değildir. İnkar ve yok etme, Türk ulus inşası için özellikle tercih edilen bir stratejik vizyondur. Bu anlamda klasik oryantalizmin birbirini tanımayı önceleyen ben ve öteki kategorik yaklaşımı var olan ve olmayan gibi bir diyalektiğe çevrildi. Yukarıda da belirttiğimiz gibi din ve ahlakın ortadan kaldırılması nasıl Türk modernleşmesi için gerekliyse, Kürt varlığının ortadan kaldırılması da Türk uluslaşması için aynı işlevi yerine getiriyordu.

Tüm sömürge rejimi altında yaşayan halkların ulusal kurtuluş mücadeleleri özgürlüğün, Kürtlerin mücadelesi ise varlığın kanıtlanması üzerinden geliştirilmiştir

Tam da bundan dolayı ve bunu kanıtlar nitelikte diğer tüm sömürge rejimi altında yaşayan halkların ulusal kurtuluş mücadeleleri özgürlüğün, Kürtlerin mücadelesi ise varlığın kanıtlanması üzerinden geliştirilmiştir. Zira varlığı olmayanın özgürlüğü de olamazdı. Ret ve inkar politikaları o kadar katı biçimde fiziki ve psikolojik tekniklerle hayata geçirildi ki, Kürtlerin dahi kendi varlığını reddetmeye götürdü. Örneğin asimilasyon politikalarını ele aldığımızda dahi bunun hangi amaca hizmet eder biçiminde uygulandığını rahatlıkla görebiliriz. Kürtlere dönük asimilasyonun Türkiye'de yaşayan dini ve etnik azınlıklara uygulanandan nitelikçe farklıydı. Yıkıcı ve inşa edici tekniğin birlikte kullanılması söz konusuydu ve Türkleştirilmek denilen şey benzeştirmek, hakim ulus içinde eritmekle sınırlı değildi. Tüm tarihi geçmişini; kültür, geleneği, ekonomisi, hafızası yok edilmesi gerekliydi. Asimilasyon varlığı tanınan belli oranda kabul edilen ve bazı hakların tanındığı (örneğin azınlıklara yaklaşımda görüldüğü gibi) bir kesime uygulanması değil varlığı hiç kabul edilmeyen, ismi hiçbir yerde geçmeyen, söylemde zaten Türk kabul edilen bir halkın Türkleştirilme girişimiydi. Hakim ulusun otoritesini kabul etmek yetmez onun kimlik sınırları içinde yaşamak kendini Türk kabul etmek yetmez. Eski kimliğinden tamamen vazgeçme, onu hiçbir alanda yaşamama resmi bir politika olarak uygulanır. Burada mesele bir etnik grubun kabul etmemenin çok ötesindedir. "Ortadoğu'da asimilasyonun en büyük kurbanı durumunda olan Kürt halkı bu konuda çarpıcı bir örneği teşkil eder. Kürtlükte ısrar etmek işsiz kalmak başta olmak üzere soykırıma giden bir süreci göze almak demektir. Ne kadar yetenekli olursa olsun bir Kürt bireyi hakim ulus-devletin her türlü kültür politikalarını gönüllüce benimsemedikçe kişisel ve kurumsal gelişmesinin önündeki tüm kapılar birer birer kapanır."[7]

Elbette Batı'lı sömürgecilerin oryantalist projeleri kapsamında birçok halkın coğrafi bütünlüğü bozuldu. Örneğin bunu Arap ulus-devlet kurgusunda görmek mümkün. "Ortadoğu'da ulus-devletler devrimlerle kurulmadılar. Hegemonik sistem tarafından kuruldular. Bu devletlerin temel amacı halklarını bir sistem adına en katı biçimde sömürgeleştirmektedir."[8] Ancak Kürtlerin anavatan gerçeğinin parçalanması, bunun ötesine geçip sömürgeler arası bir statüye mahkum edilmesidir. Kürtlerin parçalanması sömürge hiyerarşisi kurmak gibi bir amacı içermektedir. Batı'lı devletler ile doğulu ulus-devletler arasında kurulan oryantalist ilişkinin bir benzeri doğulu ulus-devletlerle Kürtler arasında kurulmuştur. Oryantalist projenin modernleştirme kapsamının dışında tutulmasının amacı, modernleştiren halkların, ulusların kendi modernleştirilmelerinin dayanağı olacak bu alt sömürge yaratmaktı. Doğu'lu devletler sömürülürken sömürülere de bir pay olarak Kürtler peşkeş çekildi ancak onu herhangi bir kültür, coğrafi bütünlük, kimlikten arındırarak gerçekleştirmek esastı. Batı'lı oryantalistlerin elinde dört parçaya bölünerek farklı ulus-devletlerin sınırları içinde alınan Kürt halkı tek tek her bir ulus-devletin sınırları içinde yeniden bölünmeye, parçalanmaya maruz bırakıldı. Bu defa Doğu'lu oryantalistlerin elinde. Kürtlerin dört parçaya bölünüp parçalanması yetmiyormuş gibi farklı teknikler kullanılarak, bu parçalanma sadece anavatanla sınırlı kalmadı; vatansızlaştırma projesi olarak Kürtlerin yaşadığı sınırların dışına dek uzadı.

7 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu - 5. Cilt, Syf. 41**

8 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu- 5. Cilt, Syf. 122**

Doğu'lu oryantalistlerin elinde tıpkı asimilasyon gibi iskan politikası da ne modernleştrime ne de kontrol altına almaydı. İnkar edilen bir halkın imha edilme politikasıydı. Bunu Arap kemeri politikalarından tutalım Şark Islahat Planı'nın bir gereği olarak yürütülen iskan politikasına değin, Kürtlerin sürekli olarak bir parçalanmaya tabi tutularak imhası temel hedeftir. Kürtlerin bir toprak ve vatan aidiyetini ortadan kaldıran bu uygulamalar, uzun yıllar temel bir politika olarak devrede tutuldu. Ya Arap kemerinde görüldüğü gibi Kürtlerin yaşadığı herhangi bir coğrafya bölünüp aralarına hakim ulus yerleşimcileri yerleştirildi, ya da Türkiye'de görüldüğü gibi zorla göçertilip, yurdundan koparılıp Batı'lı şehirlere yerleştirildi.

Oryantalizmi bu karakterinden dolayı Kürtler modernleştirmek yerine kendi ulus mantıklarınca bilinçli bir politika olarak "geri" bırakıldı. Batı'da oryantalizmi sömürmek için modernleştir politikasının aksine Doğu'lu fetih anlayışının ve talan kültürünün bir uzantısı olarak Kürtleri ganimetleştirdi. Ulusal kurtuluş mücadelelerini revaçta olduğu ve bunun bir uluslaşma arayışı olarak Kürtlerin gündemine girdiği 1980'li yıllara kadar Kürtlerin yaşadığı hiçbir bölge sağlık, ulaşım, teknik hizmetler ve araçları götürülmedi ve ekonomik hiçbir altyapı oluşturulmadı. Zora dayalı devlet kurumları dışında bir devlet varlığına rastlamak mümkün değil. Bunlar modernleşmenin gündeme girmediğini gösteriyor. Hakim ulusların kendi modernleşmelerini tamamlamamış olmalarının bunda bir etkisi olabilir ancak bu ikincil veya üçüncül dereceden bir etkendir. Modernleştirmemek Batı'lı oryantalistlerde görüldüğü gibi ilgisiz ya da bunun gereksiz görmelerinden dolayı değildi. Geleneksel yaşam yani varoluşlarını ifade eden kültürü, hafızası, dili, yaşamı hedef alındı ve ortadan kaldırılmaya çalışıldı. Geleneksel yapılarının Kürtler açısından var olmanın en temel dayanağı olduğu bilindiğinden geleneksel yapıları yerlerine bir şey koyulmaksızın ortadan kaldırıldı, yasaklandı. Kürtçe konuşmak yazmak yasaktı ve bu dildeki tüm eserler yasak kapsamındaydı ve var olanlar imha edildi. Edebiyat, müzik, sanat da aynı kapsam dahilindeydi. Geleneksel eğitim sistemi olan medreseler ortadan kaldırıldı, geleneksel kurumlar, ekonomik yaşam sürdürülemez bir konuma getirildi ve hepsi de bir imha ve inkar politikasını birbirini tamamlayan stratejileri ile yürütüldü.

Sonuç Yerine

Klasik Oryantalizmin sömürmek için modernleştirmek, modernite zihniyeti üzerinde yeni öznellikler yaratmak için Ortadoğu ve uzak Asya'nın her yerinde uygulanan edimsel strateji söz konusu Kürtler olunca daha farklı bir paradigma esas alınmış ve uygulanmıştır. 21.Yüzyılın bu ilk çeyreğine kadar, Kürtlerin kendi varlığını kabul ettirdiği son dönemlere kadar temel yaklaşım ret, imha ve inkar olmuştur. Elbette modernleşme projesi Ortadoğu'ya büyük felaketler ve sonu gelmez toplumsal sorunlar, çatışma ve savaşlar getirdin. Modernleştirme ulus-devlet kurgusu emperyalist projedir. Ancak bu projenin ürünü ve uzantıları olan devletlerin Kürt halkına dair ürettikleri bütün söylem, pratik, stratejiler ve planlar bu kurgunun çok ötesine geçen ve Kürtlerin adeta bu kurgunun politik kurbanı haline getiren bir soykırım, sömürgecilik ve oryantalizmin ötesi bir durumu ifade etmektedir. Bu projenin başarıya ulaşmadığı Kürtlerin yaşadığı topraklarda ulaştığı varlık ve özgürlük düzeyi ile sabittir. Elbette projenin başarısız olması ulus-devletlerin güçsüzlüğün bir sonucu değildir. Kürtlerdeki kültürel, sosyal, ulusal direnç odaklarını güçlülüğü ile ilgilidir. Ancak başarılı olamaması Kürtlerde derin tahripler yaratmadığı anlamına gelmez. Tersine kültürel kurumları ortadan kalktı, kendi toplumsal gelişmesini sağlayan direniş odakları zayıfladı. Ancak Kürtler bu oryantalist imha projesini parçalamakla kalmadılar, demokratik modernite paradigması ile yeni bir varoluş ve direniş odağı yarattılar. Demokratik modernite ve uluslaşma Kürtlere giydirilen bu deli gömleğinin parçalanması, oryantalist yapılanma zehrine karşı bir panzehirdir. Kürtler demokratik modernite ile sadece kendilerine dayatılan paradigmayı yıkmamış, aynı zamanda bu paradigmanın adına konuştuğu, temsil ettiği Doğu'lu toplumlara da yeni bir çözüm ve özgürlük projesi sunmuştur. Batı'nın tüm temsillerini, oryantalist yapılarına karşı demokratik modernite yeni bir temsil ve yapılanmadır. Demokratik modernitenin bununla olan ilişkiselliği ele alınarak Kürt sorunu başta olmak üzere Ortadoğu'da yaşanan sorunların çözümü, bu temel üzerinden araştırma konusu edilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Direnenin Hafızası Direngenliğini Nereden Alır?

Selaheddîn Biyanî

Harita Ülkeden Önce Gelir…

Mekâna yayılmış bir sömürgeleştirme aynı zamanda o mekânın belleğine, tarihsel öznelliğine ve mekânda yerleşik olanın hafızasına yönelmiş bir sömürgeleştirmedir. Bu durum sembolik alanda süren sömürgeci ile sömürge arasındaki savaşın ana momentini oluşturur. Bu duruma Bourdieu muazzam bir tanımlamayla simgesel şiddet der. Egemenin simgesel şiddetine karşı ezilenin asli hafızayı temel referans alan mücadelesinde savaşın en keskin yaşandığı yer dil alanında gerçekleştir. Çünkü bir şeyi isimlendirmek aynı zamanda o şey üzerinde egemenlik kurma arzusudur. Kürdistan'ın sömürgeleştirilme süreci insanlık tarihinin en özgün sömürgeleştirme pratiklerinden biridir. Fiziksel bir kırımla birlikte yürütülen korkunç bir sembolik şiddet ve kültürel müdahaleye bağlı olarak ilk önce ülkenin ismi haritalardan silinerek haritanın kapsadığı bütün coğrafik alan yeniden isimlendirilmiştir. İlkokuldan itibaren bütün okul duvarlarında asılı duran haritalardan birinin fiziki, diğerinin siyasi harita olarak kategorize edilmesi boşuna değildir. Fiziksel harita, mekânı bir bütün olarak yeniden tanımlarken siyasi harita, mekâna içkin olan ne varsa geniş bir iktidar, yönetim ve politik pratik üzerinden yeniden isimlendirmiştir. Selçuklu sultanı Sencer Bey'den beri ismi Kurdistan olan bir ülkenin Kuzey bölümü, yirminci yüzyılın başında Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olarak yeniden tanımlandı. Kime göre doğu, kime göre güneydoğu sorusunun cevabı kendini haritada gösterir ve haritanın tariflediği fiziksel yön ve konum sömürgeciliğin merkezi (Ankara) olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla sömürgeciliğin ve dolayısıyla ulus-devletlerin tarihinde harita her zaman ülkeden önce gelmiştir.

Türk devlet mekanizması Deleuze'un tariflediği biçimiyle toplumsal oluşları kodlayan soyut bir makine gibi çalışarak bazı kodları üretir, bazılarını çarpıtır, bazılarını marjinalize eder ve çoğunu yok eder. Bu yönüyle devlet bir toplanış ve tam anlamıyla bir kapma aygıtıdır. Haritalandırdığı alanda isimle oynar, kendi ideolojik ve kültürel referansları üzerinden yeni isimler koyar ve bu sembolik şiddeti bazen fiziksel bir şiddet yoluyla kabul ettirmeye çalışır. Kürt ve Kurdistan isimlerinin yasaklanmasıyla başlayan bu mekanizmada sembolik şiddet gündelik hayatın kılcallarına kadar yaygınlaştırılır. Bütün ulus-devletlerin özü bastırarak ona şekil vermesi bir tarafa var olan öznellik kapsamlı bir söylem ve pratikler düzleminde bir bilgi, iktidar ve hakikat alanı içerisinde oluşturulmuştur. Bugün antisömürgeci bir gramer ve öznellik yaratma savaşında Kürt dili direnişe yanaştıkça kendi öznelliğini yaratabilir. Kürt hareketi, bugün hafızayı yeniden inşa ederken başvurduğu dipten tarih ya da ezilenlerin tarihinin yanında soykütüksel bir yaklaşımla iktidarın ve eşitsizliğin kökenlerini salt devlet ve ekonomi ölçeğinde değil epistemolojik, psikolojik, dilbilimsel, etik, dinsel ve psikanalitik alanlara gömülü olan yerlerde keşfe çıkmak zorundadır.

Türk Tarih Tezi, yoksulların, ezilenlerin ve kırılgan olanların kapatılıp gizlendiği bastırmacı bir tarihtir. Bu bastırma stratejisi öteki olanın alt ve düşük özellikleri üzerinden kurgulanırken savaşın asıl yürütüldüğü alan sembolik alan ve onun inşasında yaşanır. Çünkü

her söylem, üzerine konuştuğu şeyi yapılandırır. Tüm anlatı ve yazma edimini, bilimsel olan ile olmayanı birbirinden ayıran bir söylem rejimi üzerinden inşa eder. Kültürel yabancılaştırmanın dört temel dinamiği olan zaman, dil, sayı, sanat ve tarih alanlarını, asimilasyonun, bastırmanın ve tarihten düşürmenin stratejik planlamaları gibi çalıştırarak bunları tam bir savaş silahına dönüştürür. Tüm bu alanların içerisinde bizim odaklanacağımız ana eksen olan hafıza/tarih boyutu, tanınma ve yanlış tanımanın şiddetinin en çok üretildiği alanların başında gelir. Aşağılanan kimliğin ve benliğin zamanla bozulmasına karşı bir direniş ancak alternatif bir kimliğin ve kimliğin kurucu öznelliği olan yeni bir hafızanın dolayısıyla yeni bir tarih bilincinin/bakışının inşasına bağlıdır. Hiçbir kimlik, ontolojik olarak kendiliğinden doğmaz; o tanınmaya bağlıdır, özneler arası bir ilişkiden doğar. Damgalanma ve dış baskının zamanla içsel bir değersizliğe dönüştüğü Kürt toplumsallığında yeni bir tanınma ilişkisi ve kimlikler arası eşit onur ilkesi işletilmeden kimlikler arası çatışmayı sonlandırmak mümkün değildir. Taylor'un 'tanınma ilişkisi etik ya da psikolojik olmaktan çok politiktir' belirlemesine en net kanıt, modern toplumun bu gün bile feodal ve ırkçı bilinçaltını eşitsiz saygınlık üzerine kurmuş olduğu gerçeğidir. Mbembe 'Avrupa bize iyi baksın; bize baktığında bilinçaltını görecektir' derken aslında kastettiği şey, ortalama bir Avrupalının kendini bir özne olarak inşa etmesi ile Afrikalıları insan-hayvan eşiğinde bir canlı olarak kurgulaması arasındaki ilişkiselliğe dikkat çeker. Klasik bir Türk faşistinin bilinçaltında Andımız'da geçen 'Türküm, doğruyum, çalışkanım' sözü aslında 'Kürdüm, yanlışım ve tembelim' üçlüsünün asimetrisidir. Kürt halkının mücadele varlığının ortadan kalktığı bir tarihsel eşikte Türkiye ulus-devleti ve faşist kitleler anında yeni bir düşman yaratmak zorunda kalacaklardır.

Sömürgeci Kapatılmaya Karşı Kaçış Noktaları:

Deleuze ve Guattari felsefesine göre biyoiktidar kendi kendini içeriden yapılandıran bir öznellik değildir. İktidarın pürtüklü ve kodlanmış alanlarından kaçan ya da kaçış halinde olanlar asıl kurucu özneyi meydana getirirler. Çünkü ben'i yapılandıran şey ötekidir! Bu yönüyle ulus-devletin ve dolayısıyla kapitalizmin kapsadığı yerli-yurtlu alanlardan kaçıp yersiz-yurtsuzluğa doğru açılan özne, asıl kurucu özne haline gelir. Bir kapma aygıtı gibi çalışan devlet, bu kaçışların önünü almak için kaçanı yakalayıp kendine ekler, kodlarıyla oynar, bozar ve yeniden sunar. Tam da bu noktada iktidara dâhil olan ve iktidardan kaçan ama kaçtığı yolda kendine yeni silahlar icat eden ikili bir yapı oluşur. Göçmen proletaryanın, mülksüzlerin, yoksul köylülerin ve kent çeperinin Kürt hareketinin ana damarını oluşturmuşken liberal sapmanın ve yer yer işbirlikçiliğin bu denli yerli-yurtlulaşanlardan çıkması tesadüf değildir… Türk ulus-devletinin hegemonik karakterinin dışına düşen, devletin çizdiği etnik sınırların dışına taşan ve taştığı yerde kendine yepyeni kaçış yolları inşa ederek aynı zamanda yerli-yurtlulaşan Kürt hareketi tam da bu noktada kurucu özne pozisyona geçmiştir. Dolayısıyla Türk devletinin bütün iç ve dış siyasetini bugün belirleyen temel moment Kürt hareketinin kendisi olmuştur. Egemen Türklük ideolojisinin kurucu unsuru yirminci yüzyılın başında Ermeniler, Rumlar, Süryaniler ve Kürtler iken pürtüklü alandan kaçıp pürtüksüz alanlarda mücadele hattını ören Kürt Hareketi Türk devlet mekanizmasının kurucu öznelliği haline gelmiştir diyebiliriz. Çünkü ontolojik olarak içinde yersiz-yurtsuzlaşma olmayan bir yerli-yurtlulaşma mümkün değildir. Kürt Özgürlük Hareketi, hem sembolik alanda hem de bizzat çıplak direnişin içinde kan ve toprak bağına dayanan akrabalık bağı yerine devrimci ittifaklar ve minör direniş alanları üzerinden büyümüştür. Çünkü devrim akrabalıkla değil devrimci ittifaklarla çalışır. Kürt hareketi kudretini, hafızayı bugüne taşırken Leyla Qasim ile Roza Lüksemburg'u ya da Ehmedê Xanî ile Lorca'yı aynı devrimci tablonun içine yerleştirmekten almaktadır.

Direnen Özne Hafızayı Bugüne Neden Çağırır?

Geçmiş ile gelecek arasındaki gedik ve kopuşlar, büyük açıklama dizgeleri, büyük olaylardan beslenen çizgisel süreçler, sürekli kahramanı ve bazen de kurbanı merkeze alan bütüncül ve belgeci tarih yerine Foucault'un soykütüksel çözümlemesi göz ardı edilenleri ve görülmeye değer olmayanları görünür kılarak, tarihten dışlanan tek tek olaylara odaklanır. Özgürlük Hareketi, egemenin yetersiz bulduğu olay

ve bilgi kümelerini korumaya alarak el konulmuş ve görünmez kılınmış bir tarihi deşifre ederek yeterince ve bilimsel olmadığı (?) için dışlanan bir hafızayı şimdinin asli tarihi olarak okur. Bu durum, yerel, minör, kesintili, yetkisiz ve meşru olmayan bilgi kümeleri üzerinden yazılmamış bir tarihi yeniden yazarak bilgiyi ve anıyı taktik bir mücadele silahına dönüştürme yöntemidir. Tarihsel bir başlangıç noktasını ret eder, nedenlerin çoğunluğunu ve tarihin kırılganlığını ortaya koyarak hiçbir sabitin ve özün merkezileşmesine izin vermez. Kurdistan tarihinin başlangıcını Med ve Mittani'lerden alan etnomitik bir tarihsel okumayı eksik bularak Kürdistan tarihini neolitik çağlara kadar götürerek Kürdün tarihini evrensel tarihin uzamına doğru yayar. Çünkü Kürtlerin yüzyıllara yayılmış olan mücadelesi, Kürtlerin varlığını her zaman öncelemiştir ve Kürtlük mücadele içinden oluşan bir hakikattir. Bu tarih ve hafıza okumasında geçmişi yapılandıran şeylerde kesintiye uğramamış ve değişmez biçimlere yer yoktur. O yüzden zamansallığı ölüm ile yaşam arasına sıkıştırmış olan modern aklın tersine her bir özneyi evrensel tarihin bir parçası ve oluşun bir momenti haline getirerek egemenin tarih yazımını, metodolojisini ve hafızanın çalışma biçimini yerle bir eder.

Kapitalist Modernitenin parçaladığı özne, kolektif bir hafıza yitimi içerisinde kolektif bir gelecek kurgusunu da kaybetmiştir. Çünkü bizim tarihsellik, gösterge, görüngü ve görsellik dediğimiz bütün bu kavramlar seti, aslında mekânın içindedir ve kendini sembolik alanın içinde inşa etmişlerdir. Kürtlerin dil ve hafıza konusundaki ısrarının kaynağı yüzeysel bir 'ben senden değilim' serzenişi değildir. Dil sadece gerçeği yansıtmaz, onu kurar aynı zamanda. Dilin değer artıran ve düşüren bir yapısı vardır. Dil, bir gerçeklik türünden diğer bir gerçekliğe geçen bir semboller toplamıdır. Lacan, benlik ile toplum aynı şeydir derken bizi özne kılan şeyin tamamıyla toplumsal dil olduğunu iddia eder. Çünkü özgür bir benlik ile dilin sınırları ve özgürlüğü arasındaki doğrudan ilişkiyi ölçü olarak aldığımızda sömürge birey için dil bedenden önce gelir; dil sadece tarihsel belleğin değil aynı zamanda toplumsal varoluşun bir bütün olarak binlerce koldan beslediği bir deltadır. Çünkü özneyi kuran şey dildir! Sömürgeci için sömürgenin gerçekliği, onun asla bilemeyeceği ve dilin ötesine uzanmış olandır, o bilmese de o vardır. O gerçekliğe sürekli yeni tanımlar ve isimler giydirip onu kendine ait kılmaya çalışır. Zamanla bütün isimlendirmelerine rağmen kendine katıp köksüzleştirmeyeceğini anladığında öfkesi ve hırsı büyüyerek bir inkâra dönüşür: Kürt dili diye bir dil yoktur! Sömürgeci, sömürgeleştirdiği bireyin kendisini tanımasını emreder. Bu durum bile sömürgeciyi çıldırtabilir. Çünkü sömürgecinin varlığı sömürge bireyinin onayına bağlanmıştır. Hatta sömürge bireyinin onu tanıması bile sömürgeci için tehdidi ortadan kaldırmaz. Çünkü sömürge bireyinin varlığı bile onun için potansiyel bir tehdit, gözdağı ve büyük bir risktir; onun yüce ve yekpare etnik egosunun tam ortasında kapkara bir lekedir. 'Kürt halkı diye bir halk yoktur; onlar Kürt kökenli bir topluluktur' psikozunun kökeninde Kürdün egemen Türklüğe bir heyula gibi çöken, her an her yerden çıkabilen ve Türklüğün bütün varoluşuna musallat olmuş hayaletidir. Bu hayalet, doğalında kendini bedensiz bir dönüşüm şeklinde inşa etmiş, kurucu bir politik öz olarak sembolik alanın tümüne tevarüs etmiştir. Kürt dili başta olmak üzere Kürtlere ait bütün sembolik alanların evrimi, Kurdistan'daki egemenlik ve iktidar ilişkilerinin evrimi ile doğrudan bağlantılıdır. Çünkü dil ve ulusallık kültürel değil tepeden tırnağa siyasal alana içkin fenomenlerdir.

Kayyımlar ve Kültürel Kıyım Stratejisi

Birleşmiş Milletlerin 1948 yılında tanımladığı ve tam bir liberal kurnazlık örneği sayılabilecek olan 'soykırım tanımı' sömürge ulusların maruz kaldığı kırım pratiklerini tekil bir kategoriye indirgeyerek kırılganlaştırılan ve damgalanan bütün kimliklerin maruz kaldığı sembolik şiddeti görünmez kılmıştır. Çünkü ezilen kimliklerin belli söylem ve ideolojik saikler üzerinden ezenin kolektif kimliğini inşa eden bir tasarımlar kümesi olduğu ve bu tasarımların kendi içinde ezen ulusun imge, kültür ve toplumsal pratiklerini inşa ettiği gerçeği BM'nin elinde patlayacak bir hakikattir. Üstelik modern anlamda soykırım, batı kapitalist modernitesinin ve bu gün BM'ye öncülük eden devletlerin bir icadıdır. Egemenler tarafından bir taraftan damgalanırken diğer taraftan yeniden tanımlanan Kürt ve Kurdistan hafızasına karşı girişilen kolonyalist yöntemler tam olarak beyaz bir katliam olarak tanımlanabilir. Kurdistan'ı biyopolitik bir laboratuvara dönüştüren İttihatçılık

ve Kemalizm bu gün tarihsel misyonunu Türk İslam Faşizmine devretmiştir. Biyoiktidar devletin yasal düzenlemesinden çıkarak toplumun önemli bir kısmını istila etmiş, hayatın dokusuna nüfuz etmiş ve tüm bunları yaparken ikna ve toplumsal rıza mekanizmalarını da işletmiştir. Bugün Kurdistan'da kayyımlar, askerler, bürokratlar, yerel işbirlikçiler eliyle yürütülen biyoiktidar pratikleri tamamıyla bir zor aygıtı olarak değil, yönetsel bir pratik olarak işlemektedir. Colemêrg'e Hakkari, Dersim'e Tunceli, Serêkanî'ye Ceylanpınar denilmesinden rahatsız olmayan bir Kürtlük duygulanımı, düşünüşü ve yaşam bütünlüğü parçalanmış bir Kürtlüktür. Lakin Kurdistan'da denetleme ve düzenleme bazı dönemlerde bastırmanın yerine geçerek nüfus soyut anlamda bir halk değil demografik, ekonomik, ekolojik, sağlık ve eğitim alanlarına kaydedilmiş bir bedenler toplamına dönüştürülmüştür. Bu noktada saldırı altında olan bir bütün olarak Kurdistan'ın dili ve kültürü dolayısıyla bedenidir! Neredeyse Cilo'dan Gabar'a kadar var olan bütün dağları maden ocaklarına dönüştürüp Kurdistan'ın karnını deşmeye çalışan sömürgeci kapitalizm, öbür taraftan hafızaya karşı büyük bir saldırı başlatarak direniş dağlarının doruklarında grotesk karnavallar düzenliyor, Kurdistan şehirlerini ucube heykel ve anıtlarla donatarak tam bir pornografik sembol işgalini yaygınlaştırıyor.

Kendine Ait Olanı Geri Almanın Mücadelesi Xwebûn Gerçekliği

Xwebûn olarak tanımlanan oluş biçimi bir akıştır, kendi gibi olma mücadelesinin yarattığı devrimci bir öznelliktir. Varoluşun bütün gözeneklerine kadar sızmış bir politik mücadele zemininde 'Kendinde Kürt iken Kendisi İçin Kürt' olmanın oluş biçimidir. Faşizme ve sömürgeciliğe karşı verilmiş hiçbir özgürlük mücadelesi karşı iktidarını inşa etmeden büyüyememiştir. Kurdistan gerçekliğinde hafızalar arası savaş dâhil olmak üzere bütün mücadele alanlarında sömürgeciliğe karşı oluşan her karşı iktidar alanı, özgürleşme ihtimalinin bir ön koşuluna dönüşmüştür. Çünkü yüzyıllardır Kürtlerin tepesinde sallandırılan Fars, Arap ve Türk kılıcı, ırkçı bir biyoiktidar ile birlikte sadece yaşam formlarını değil, bilinç formlarını ve dolayısıyla bütün sembolik alanı yeniden şekillendirmenin savaşını yürütmektedir. Dolayısıyla bir imparatorluk formu olarak tarif edilen küresel emperyalist sistemin yaygınlaştırılmış biyoiktidarına karşı minör olanın ve çokluğun biyopolitik direnişine küresel düzeyde bugün öncülük edenler bu Kürtlerdir.

Faşizmin tahkimatçı yapılanmasına karşı isyanı örgütleyen kimlik ve devrimci hafıza sadece kurtuluşa indirgendiğinde söz konusu verili kimlik adeta bir yıkım makinasına dönüşür. Özgürlük Hareketi kimliği, isyanı örgütleyen bir pozisyondan çıkararak aynı zamanda özgürleşmenin silahına dönüştürmüştür. Mağduriyete ve çekilen acılara saplanan melankolik bir hafızanın yerine oluşu, akışı ve çokluğu esas alan bir paradigmatik çerçeve oluşturmuştur. Demokratik Modernite tezi hafızayı kurucu siyasetin bir direniş motivasyonuna dönüştürürken bu gün süren mücadelenin içine çekerek söz konusu kurucu özneyi ortak varoluşun ve ortak zenginliğin yanı başında örgütlemektedir. Bazîd'te Ehmedê Xanî heykelini dikerken Amed'te Aram Tigran adına konservatuar açarak Kurdistan'ın baştan sona Kürtlükten ibaret yekpare bir ülke olmadığını ve Kurdistan'ın tarihselliğindeki çokluğu açık biçimde savunmuştur. Özgürlük Hareketi, ulusal kurtuluş mücadeleleri tarihinde ulusu belli bir kan ve akrabalık bağı üzerinden değil çokluk ve devrimci ittifaklar üzerinden tanımlayıp bunu etik/politik bir toplumsallığa evirmenin mücadelesini veren özgün bir karakter sergilemektedir. Mücadele, hafızasını ve bütün sembolik alanları böylesi bir sembiyotik ilişki ağı üzerinden devrimci oluşa, kadın oluşa ve Kürt oluşa doğru evirmiştir.

Harita ve resmi tutanaklar üzerinden tarihten düşürülmeye çalışılan Kürt ve Kürdistan gerçekliği, 1990'ların başından itibaren Kürt Direnişinin kitleselleşmesiyle bambaşka bir mecraya akmıştır. Anti kolonyalist mücadelede devrimci özne ilk önce resmiyetin haritalarını duvardan indirip asli haritasını duvara asar, el konulmuş, unutturulmuş ve üzeri silinmiş bir tarihselliği yeniden talep eder. 1990 sonrası kültür ve sanat alanındaki üretim, mücadeleyle paralel biçimde büyüyüp genişlerken 1999'dan itibaren ortaya çıkan yerel yönetim pratiği yaklaşık 16 yıllık sürecinde devletin bütün zor aygıtlarına rağmen özellikle sosyal ve kültürel alanda çok ciddi bir hafıza yaratmıştır. Kültür/sanat festivallerinden dil ve sanat kurslarına, anma mekânlarından anıtlara kadar geniş

bir kurumsallaşma ağı kuran yerel yönetimler, cadde ve sokak isimleri dâhil birçok kamusal alanı belli bir öze dönüş motivasyonuyla yeniden inşa etmiştir. Aynı şekilde ulusal renklerin, imgelerin ve mekan isimlerinin yeniden bugüne dahil edilip yaygınlaştırılmasından Newroz alanlarının birer hafızayı yenileme ve politik/kültürel taleplerin beyanat alanlarına dönüştürülmesi yine aynı süreçte gerçekleşmiştir.

Yerelden başlatılan hatta minör alanların bile demokratikleştirilmesini esas alan kadın özgürlükçü ve ekolojik bir perspektifi esas alan bu pratikler geniş bir topografyaya yayılmışken, özellikle 2015 yılından itibaren devreye konulan savaş ve tasfiye konsepti ile tam bir karşı saldırı hamlesiyle geriletilmiştir. Kurdistan'da yüzlerce yıla yayılmış bir asimilasyon ve tasfiyecilik süreci yeni bir aşamaya evriltilerek fetih, talan ve rant üçlüsünün en kullanışlı meşruluk alanı olan Türk İslamcılığı, yolsuzluğun, hırsızlığın ve sermaye değişim rejiminin üstünü kapatan bir perdeleme olarak devreye konmuştur. Bu uygulamanın en bariz örneği olan Kayyım Rejimi, Kürde ait olan ne varsa ki buna sembolik alanın tümü dâhildir, yeni bir sömürgeci mühendislik tekniğiyle kapsamlı bir saldırı altına almıştır. Belediyeler bünyesinde oluşturulan sosyal ve kültürel birimler kapatılıp yerine rant ve asimilasyon kurumları ikame edilirken çok dilli tabelalar indirilmiş, Kürtlerin tarihsel ve kültürel değerlerini yansıtan ne kadar park, mahalle, anıt ve sokak ismi varsa Türkçü ve ırkçı saiklerle yeniden isimlendirilmiştir. Özellikle Kürtlerin politik ve kültürel hafızasına dönük bu saldırılar yekpare bir Türklük ütopyasının güncellenmiş ittihatçı bir formu olarak işletilmektedir. Gerilla mezarlıklarına karşı girişilen yıkım vahşetinin kökeninde ulus-devletin yerin üstünü yekpare bir ulusla donatırken yerin altına da milli egemenlik arzusuyla müdahale ederek Kürtlerin direniş hafızasını tarihten ve coğrafyadan tamamıyla silme arzusu yatar. Bunu yaparak düşmanı hem biyolojik hem de sembolik uzamdan tamamıyla tasfiye etmek istemiştir.

Bir Kürt gazetecinin Colemêrg'te direnen insanlarla ilgili yazdığı bir tweetin altına doluşan dijital faşistlerin lümpence bir aşağılamayla 'Colemêrg neresi?' diye yorum yazmalarının kendi devletlerinin politik/kültürel tedrisat ile doğrudan bağlantılıdır. Beyaz sömürge bireyinin standart beden imgeleri olan jest, amblem, tanım ve semboller kendine ait değildir; tüm bu imgeler, sömürgeleştirilen dünyanın alt bir değer üzerinden tanımlanmasından türetilmiş soyut, doğada karşılığı olmayan, spekülatif ve kurgusal olan alana aittir. Fakat olayın asıl tehlikeli boyutu devletin sembolik şiddetinin Deleuze'in deyimiyle toplumsal rızaya da nakşedilmiş olmasıdır. Bugün Türkiye'deki sivil faşist kitleler tıpkı Birinci Dünya Savaşındaki Avrupa gibi siperlerden tevarüs eden bir kör şiddeti kanıksamışlardır. Akıl dışı bir intikam hırsı ve banallığın eşlik ettiği bir şiddet arzusu olağanlaştırılmıştır. Çünkü faşizm eksiklik ve kendine yetmezlik travmasından türemiş bir insani sapma olduğu için bu eksikliğe bir seyirci olarak değil bizzat öznenin kendisi olarak davranmayı ve sürekli bir teyakkuz halinde olmayı gerektirir. Dolayısıyla Yüce Türklük dünyasının tam ortasında kapanmayan bir gedik ya da kara bir leke olarak duran Kürtlük, yekpare bir ulus-devletin uyumunu, ahengini ve simetrisini bozar. Bu bozukluk ancak güçlü bir fetih, aşağılama ve işgal gösterisi ile kurtulabilecekleri bir baş belasıdır!

Tüm bu saldırı ve kuşatmanın içinde bile hafıza, bugünün kulağına durmadan fısıldayarak bir işaret levhası ve geçmişten gelen bir bilge gibi yola kılavuzluk etmeye devam etmektedir. Hem oluş halinde olana; hem de tarihin bir yerine sabitlenmiş olanlara… Kürt halkının kendine ait olanı ısrarla istemesini 'kültürel tutuculuk' ya da Kemalist bir bilinçaltından çıktığı bariz olan 'kültürcülük' ile suçlamak faturayı egemene değil, ezilene kesmenin konformizmi ve korkaklığıdır. Dağlarımızın, tepelerimizin, nehirlerimizin, şehirlerimizin ve çocuklarımızın isimlerini ait olmadıkları bir gramer ve dil silsilesi üzerinden tanımlayan her saldırı Kurdistan'ın bedenine yönelmiş bir saldırıdır. Kıyıdan bağırarak, kendini mücadelenin ve oluşun dışında konumlandırarak bize ait olan bir kültürel birikimi talep etmenin otooryantalizmine ve beyhudeliğine karşı kültürü yaratan asli şeyin mücadele ve öz savunma olduğu gerçeğini tarih bize şaşmaz bir ders olarak öğretmiştir. Dil ve hafıza dahil bütün sembolik alanlarımız şu anın içinde oluşun, değişimin ve devrimin içinde saf tutanların silahı olmaya devam etmektedir. Çünkü M. Kundera'nın muhteşem belirlemesiyle 'Devrim, aynı zamanda hafızanın unutuşa karşı direnişidir.'

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Rojava Devriminin Yeni Kimlik Modeli ve İnşasında Halkların Devrim İçindeki Tarihsel Önemi

Harun Şikaki

Devrimi yapanlar hiç şüphe yok ki toplumlardır. İnsan bilinç ve iradesiyle toplumsal hareketliliklere yol açar ve toplulukta değişikliklere kapı aralar. Ancak insanların bilinçlerini, iradelerini ve kendilerini harekete geçiren derin sebepler vardır ve devrimi "Yaptıran" sebepler bu objektif şartların ortaya çıkış nedenleridir. "Söyleyene bakma, söyletene bak" denildiği gibi, devrimi de yapana pek bakma, yaptırana bak denilebilir. Devrimi yapanlar, toplumsal hareketler, sınıf hareketleri; tarihi, siyasi, toplumsal ve iktisadi buhranlardır diyebiliriz. Devrimler hiçbir zaman rastgele ve tesadüfler sonucu yapılmazlar. Devrimler objektif ve olgunlaşmış toplumsal süreçlerden ve tarihi kopuşlardan çıkagelirler. Olgunlaşmış toplumsal şartlar ve zamanın olgunlaştırıcı ruhu topluluğu sarsmadıkça, senin benim, bir partinin, hatta bir sınıfın devrimi istemesi, devrimin olması için yeterli değildir. Hele salt ekonomi temelli yaklaşımlar sonucu devrimin gerçekleşme olasılığı çok daha sınırlı olmaktadır. Zıt kutupların çelişki ve çatışmaları -yani objektif koşullar- bir devrime elverişli değilse, bütün insanlığın bile sosyal değişiklik için seferber olması devrimi getirmeye yetmez. Bunun için kadim tarih, sosyal devrimini yapamadığı için batmış medeniyetlerle doludur. Bunun içinde sübjektif Devrim şartları yetmez objektif şartlarında olgunlaşmasına ihtiyaç hasıl olması lazımdır. İnsanların kafasında düşünce ve davranış olarak devrimin yer etmesi, objektif devrim şartlarının bilince çıkması demektir. Devrimci hareketin zeminini oluşturmak için irade, kabiliyet ve kararlı duruş ise subjektif şartları olgunlaştırır. Devrimci öznelerin tarihsel rol ve misyonu tamda burada hükmünü icra eder.

Burada başlıca üç husus önem arz eder: Devrimci öncü yani siyasi parti örgütleri; liderlik, örgütlü halkın gücü, yani devrimin temel mekanizmasını tarihin hareketi olarak yürütecek olan özgüçler. Devrimde bütün insanlıkla birlikte kendi kurtuluşunu gören ve çıkarını bulan, devrimin yedek gücü olacak sınıf, zümre ve tabakalarda önemli rol oynarlar. Demek ki, devrim hareketinin hangi şekilde en uygun düşeceği ve nasıl bir tempo ile yürüyeceği üzerine önceden ferman buyurulamaz ve hazır reçete yazılmaz-yazılamaz. Kitle teşebbüsünün her alanda yarattığı ve yaşattığı tecrübeler göz önünde tutulursa devrimci durum analizleri daha tutarlı ve objektif yapılabilir. Halk hareketinin önemi ve objektif koşulların olgunlaşması, özellikle sosyalist devrimler sürecinde her şeyden üstün bir muhtevaya sahiptir.

Devrimci süreçlerin oluşun dönemlerinde, devrimci dinamizmi oluşturmak, toplumsal yaşam içerisinde öncünün kendi görüşünü bir bütün olarak toplum içerisinde tamamıyla yayarak ve bunun sonucunda da kendi çıkarları ile toplumun çıkarlarını büyük ölçüde eşitleyerek, ahlaki ve siyasi açıdan bir liderlik kurması demek devrimci durumun oluşması demektir.

Bu bakış açısıyla Rojava devrimini incelediğimizde önemli bir gerçekle karşılaşırız. Rojava'da devrim, sosyal güçlerin rolünü, devrimin biçimini ve dünya düzenini etkileyici bir şekilde etkilemiş olduğunu görürüz. Bu analiz ile Rojava devriminin yapısal dönüşüm potansiyelini belirleme ve ardışık yapılar arasındaki kırılma noktalarını görme noktasında önemli bir bağlantıyı tespit ederiz. Rojava'da ki bu devrimci oluşum dünya düzeninin tarihsel döngüsüne bağlı egemen sınıf düzeyinde stratejik bilinç ve ideolojik oluşumlar üzerinde önemli bir kırılma yaratığını görüyoruz. Tabi devrime ilişkin analizler yaparken çerçeveyi, devlet-toplum merkezli politik, realist ve neorealist analizden kaçınmak önem arz eder. Bu bakımdan istikrarlı bir yapısallığın oluşturulmasında, baskın fikirler, kurumlar ve maddi yetenekler arasında üretilen bir uyumluluğun yapısal bir güç dengesi oluşturması eşyanın tabiatı gereği sayılmalıdır. Bundan sonra devrimin pratik hükmünün icrası devreye girer.

Kanaatimizce birçok çevrece Rojava Devriminin tarihsel anlamını halen yeterince anlaşılmış değil. Rojava'da gerçekleşen devrimin tarihsel yeri doğru ve hakkaniyet ölçüleri temelinde ele alınıp değerlendirilmek durumundadır. Bilim ahlakı da bunu gerekli kılar. Burada temel soru ve sorun, Rojava Devriminin geçici ve rastlantısal bir devrim mi yoksa kalıcı ve genelleşerek Ortadoğu'ya yayılan bir olgu ve gerçeklik mi olup olmadığını anlamak sorunu olduğunu bilmektir. Bugünkü dünya ve bölge durumunu analiz edersek bu karmaşık ortamında bu soruların cevabını bulmak elbette karmaşık ve zor olduğunun bilincindeyiz. Ancak yine de tarihsel bir soyutlama yapabilecek olgulara fazlasıyla sahibiz. Rojava Devrimi'nin anlamı bugünden ziyade ileriki süreçlerde daha çok anlaşılacağının kanaatindeyiz. Çünkü Rojava Devrimi ile bölgede tarihin bir döneminin kapısının aralandığı ve eski döneme ait kapıların kapanmaya başlandığı ve yeni bir dönemin başlangıcını oluşturan bir oluşumun zuhur ettiğini görmek için kâhin olmak gerekmiyor. Rojava Devrimi ancak tarihsel bir bakış açısıyla ele alındığı ve tarihsel yerine doğru bir şekilde oturtulduğu zaman anlamı daha iyi açığa çıkacaktır diye düşünüyoruz.

Devrim sürecinde ortaya çıkan iradenin ardındaki nedenleri ve daha sonra kurumların, normların, fikirlerin veya uygulamaların nasıl ortaya çıktığını ve hangi itici güçlerin hâkim düzeni dönüştürme potansiyeline sahip olabileceğinin analizi kuşkusuz önem arz eder. Fakat teorideki devrim mekaniği, daha sonra karşımıza bir takım zorlama ve rızanın üretilmesi noktasında bir kombinasyon olarak geçer. Devrime sadece yeni bir dünya görüşünün empoze edilmesi olarak bakmak yetersiz bir yaklaşım olacağı kesindir. Devrim bundan daha fazlasıdır, ancak hem baskın hem de alt sosyal güçleri içeren bir sistem oluşumu bakımında içinde yayılan süreç ve toplumsallık bakımlarında sağduyulu bir yaklaşım gerektirdiğini de bilmek gerekiyor.

Rojava Devrimi, devletçi uygarlık sisteminin sömürgeci karakterine özgürlükçü bir devrimci müdahaledir

Rojava Devrimi demokratik modernite kuramını esas alarak gelişmiştir. Bu kuram insanlığa binlerce yıldır dayatılan ideolojik ve siyasi hegemonyalara karşı geliştirilmiş bir sosyal bilim devrimini vaad eder. Tarihe baktığımızda burjuva devrimi ile demokratik halk devrimi birbirine karşıt iki kutupta yer alır. Demokratik halk devrimleri, burjuva devriminden uçurumlarla ayrılmış bambaşka bir gerçekliktir, bununla birlikte, demokratik devrim tarihsellik bağlarından koparılarak da ele alınamaz. Her devrimci dinamiğin mutlaka bir tarihsel arka planı olmak durumundadır. Rojava devrimi de kuşkusuz bir tarihsel arka plana sahiptir. Rojava Devrimi devrilen Suriye hükümetinin yerine doğrudan doğruya geçmiş bir muhtevaya ve müktesebata dayalı gelişmemiştir. Aksine halkın istem ve isyanına dayanmış, halkın üstünde herhangi temsilci tanımamış bir yapıya dayalı gelişmiş bir devrim surecidir.

Rojava Devriminin niteliği ve karakteri halkların demokratik birliğini gerçekleştirmek için çalışma

yapılarak gelişmiştir. Biliyoruz ki, halk yığınları kendiliğinden demokratik bir yapıya sahip olmaz; bu yapı ancak potansiyel olarak vardır diyebiliriz. Demokratik süreçlerin geliştirilmesi için gerekli hazırlık ve eğitimlerin yapılması şarttır. Onun için, devrimci öncülük, demokrasiden, demokratik yapılanmadan kopmadan gerçekçi görevlerle kendini yükümlü kılabildiği oranda başarılı olabilir. Demokratik komünal yapının yapısallığa kavuşup yürürlüğe geçirilmesi için gerçek görevler her şeyden önce gelir. Bu da devrimin inşası için teorik ve pratik çalışmalar yaparak gerçekleşir. Devrimin minimal programına giren demokratik muhteva gerçekleştirilmek zorundadır. Demek ki, devrim yapısının birinci görevi: Demokratik Ulus Programı'nı asgari düzeyde gerçekleştirmektir. Bunu başarabilmek için: Devrim yönetimleri kendi kökeni ve öz karakteri bakımından halkçı ve devrimci organlar geliştirmek durumundadır. Formel görevlendirmeler bakımından bakıldığında tüm halkın kurucu meclis içinde toparlanması ve halk temsilinin geliştirilmesi gerekli olmaktadır. Bu devrimci çalışmaya pratik giriş yapmak için elzem bir gerekliliktir. Devrimci Kurucu Meclis formuyla demokratik ulus modelini asgari program olarak giriş yapılmaktadır. Bu karakteri taşıyan devrimci halk yönetimleri halkı yükseltmeye, desteklemeye ve halkın devrimci faaliyetini örgütlendirmeye kendini görevli mecbur görür. Bunun içinde halkı tutmak, örgütlendirmek gereklidir. En başta bu şartlar gerekir: Halkın sempatisini kazanmak, bütün halk enerjisini derlemek ve halk gücünü devrime kanalize etmek somut bir devrimci görev olarak önümüzde duruyor.

Devrimin halen başarılmayan bazı görevleri olabilir-ki vardır, ama ulus-devletin dumura uğrattığı, tek tipleştirip yok olma eşiğine getirdiği onlarca halk topluluğu Rojava Devrimi ile büyük bir canlanma yaşadığı da bir gerçektir. Toplumların kültür değerleri Rojava Devrimiyle özüne kavuşmuştur. Devrimin içinde yer alan Kürt, Arap, Süryani, Türkmen, Ermeni ve diğer halk kesimleri şarkılarını, dillerini, kültürlerini; örf ve adetlerini serbest ve özgürce ifade etmektedirler. Devrimle birlikte bölge kültürünü yansıtan çok renkli ürünler ve kültür değerleri açığa çıkmıştır. Geçmişte birbirine düşman kılınmaya çalışılan halklar demokratik ulus kültürünün yaratılmasında önemli adımlar atmışlardır. "Benim için devrimin anlamı, uygarlık sisteminin sürekli alan ve uygulamasını daralttığı ahlaki, politik ve demokratik toplumun yeniden ve daha geliştirilmiş olarak bu niteliklerini kazanmasıdır…"[1] Rojava halkları devrimle birlikte ahlaki-politik toplum olma yolunda önemli adımlar attılar. Devrimi bir anlamıyla neolitik köy devriminin aynı coğrafya ve aynı toplumsal kesim ve bileşenleri tarafından 21. Yüzyılda güncellenmiş oldu. Bu şu anlama gelir: Devrim, bölge toplumunca diğer devrim bileşenlerinden kendi doğal toplumsal yapısına uygun kendi başlangıç tarihiyle yeniden buluşmasını yaptı diyebiliriz. Bu anlamıyla Rojava'da gerçekleşen devrim pratiği öze dönüşün adıdır. Öze dönüş ise, kendi varoluş özü olan özgürlükle buluşmasıdır ve kapitalist modernitenin kuşatıcı yapısından kurtuluş eylemidir.

Klasik devrim teori ve pratikleri Rojava devrimiyle gözden geçirilmektedir

Rojava Devrimi, devletçi uygarlık sisteminin sömürgeci karakterine özgürlükçü bir devrimci müdahaledir. Nasıl ki neolitik devrim kadın öncülüğünde gelişen bir kültür devrimi olduysa Rojava Devrimi de kadın kültürü; sosyal, siyasal ve komünal yapısını ihtiva eden bir devrim olmuştur. Bu pratik salt yerelle sınırlı kalmadı, bölge ve evrensel bağlamda da halklar tarafından büyük bir coşkuyla karşılandı ve benimsendi. Kadın özgürlüğünü önceliyen demokratik paradigma yalnızca bölgede değil, tüm yaşam gezegeninde bir umut yaratmış, demokrasi ve özgürlük mücadelesi gerçekliğinin gelişmesine ön ayak olmuştur.

Rojava devrimi bu manada bölgesel ve evrensel nitelikleri olan bir devrimdir diyebiliriz. Büyük bedeller verilerek gerçekleşen devrim, bütün dünyadan enternasyonal güçlerin ve halkların ilgisini ve desteğini bu karakterinden ötürü çekmektedir.

1 **Abdullah Öcalan; Demokratik Uygarlık Manifestosu , IV Cilt**

Devrim aynı zamanda sistem karşıtı güçler içinde bir dizi tartışmanın ve ayrışmanın yaşanmasına neden oldu. Rojava Devriminin siyasi ve tarihsel anlamı, dünyadaki sosyalist hareketler açısından önemli tartışma ve açılımların yaratılmasını beraberinde getirdi. Klasik devrim teori ve pratikleri Rojava devrimiyle gözden geçirilmektedir. Rojava devrimi sadece bölgesel ilerici güçler ve sosyalistler açısından değil, Avrupa'dan Asya'ya, Amerika'dan Afrika'ya kadar dünyanın her yerinden halk hareketlerinin ilgisine mazhar oldu, olmaya devam ediyor.

Rojava Devrim Projesi, İçeriği Bütünsel Bir Yapıyı İhtiva Eder

Rojava devrimi bugüne kadar gerçekleşen devrimlerden çok önemli farklılıklar arz etmektedir. Özetle, Rojava Devrimi, örneğin Ekim Devrimi gibi "dünyayı sarsan on gün" içinde bir sıçramayla gerçekleşmedi. O olmuş bitmiş, yani tamamlanmış bir devrim değil, bölgesel devrimci sürecin bir adımıdır ve işleyen sürecidir diyebiliriz. Her ne kadar Rojava somutunda realize olmuş bir pratik varsa da esasen sosyal, siyasal, iktisadi ve kültürel olarak tamamlanmamış ve devam eden bir devrim süreci vardır. Dolayısıyla Rojava Devrimi bir süreçler bütününü ihtiva eden bir muhtevaya sahiptir.

Bugün bölge ve giderek dünyaya yayılan yeni tür bir emperyalist dünya savaşı yaşanmaktadır. Bu savaş durumu ve tarafları anlaşılmadan Rojava Devrimi'ni ve devrimin yarattığı etki anlaşılmaz kanaatindeyiz. Birtakım emperyalist güç ve onların bölgesel işbirlikçileri arasında stratejik çıkar farklılaşmasına neden olan aynı zamanda sistemin "Alt Sistemini" temsil eden ama bunu tam beceremeyen bölgesel ulus-devlet yapılarının nüfuz alanları giderek zayıflamaya ve parçalanmaya yüz tutmaktadır. Ulus-devlet yapıları artık bölge sorunlarını idare edecek kapasitede değiller, bilakis kendi varlıkları sorun oluşturmaktadır. Bundan dolayı da emperyalist hegemonya bölgeye ve bu ulus-devlet yapılarına müdahale etme gereğini ve zorunluluğunu duydu. İşte Rojava Devrimi, Ortadoğu'da emperyalist hiyerarşinin bütün halkalarının zayıflamaya başladığı bir sırada, Kürt Özgürlük Hareketi'nin önderliğinde Rojava halkının, bu emperyalist zincirin en zayıf halkasını devrimci bir şekilde kopardığı ve halkların demokratik birlikteliğine dayanan bir halk yönetiminin kurulduğu bir devrim surecidir dememiz bundandır. Bölgesel işbirlikçi ulus-devletler adeta can çekişmektedir ve bunun alternatifi olarak Rojava'da halklar öncülüğünde ulus-devlet üstü ve yeni çağın koşullarıyla uyumlu olacak bir şekilde, demokratik ulus eksenli paradigma temelinde yeni bir devrimci siyaset tarzı ile ortaya çıkan bir dinamizmin oluşumu halindedir. Rojava Devrimi, bu manada, ulus-devlet üstü bir anlayışla ele alınan ve demokratik ulus temelinde gelişen sosyal ve politik kuruluşlarla birbirine bağlanan gerçek manada bir Demokratik Halk Devrimidir.

Demokratik Konfederal Ortadoğu hedefi en halkçı, en devrimci ve en ilerici bir devrimci projedir

---

Geçmişte devrimci süreçler sosyalist devrimlerden, kapitalist ülkelerde işçi sınıfı hareketinden ve ulusal kurtuluş savaşlarından oluşurdu. Günümüzde devrimler halk hareketlerinin tabandan geliştirdiği dinamizme dayalı gelişiyor. Küresel emperyalizme karşı taban hareketleri, halkın toplumsal dinamizmini temsil eden kadın, gençlik ve emek hareketlerine dayalı gelişen toplumsal hareket, mücadelenin küresel ve bölgesel dinamizmini oluşturmaktadır. Rojava devrimi bu tezi doğrulamaktadır. İşte bu nedenle Rojava Devrimi donmuş, bitmiş bir devrim değil, bölgesel devrimler sürecinin işleyen dinamik bir sürecidir diyoruz. Rojava Devrimi kapitalist modernist hegemonyacılığın Ortadoğu halklarına dayatmak istediği ulus-devlet projesinin alternatifi olarak gelişen, Demokratik Konfederal Ortadoğu paradigmasıdır. Rojava devriminin projesi, programı ve paradigmasal içeriği bütünsel bir yapıyı ihtiva eder. Demokratik Konfederal Ortadoğu hedefi en halkçı, en devrimci ve en ilerici bir devrimci projedir. Bu programın sosyal, sınıfsal öncüsü bölgenin

emekçi halkları, kadınları, gençleri ve sistem tarafından ezilen tüm halklardır. Bölgede halkları parçalayan milliyetçi, cinsiyetçi, anti toplumcu ve karşı-devrimci gerici akımlara karşı, halklar "demokratik ulus paradigması" alternatifiyle bir duruşu ortaya koymaktadırlar. Bu halklar açısından son derece devrimci ve gerçekçi bir hedeftir. Bu bakımdan Rojava Devrimi, halkları eşitlik temelinde ve çeşitlilik içinde birlik halinde tutmayı başaran bir devrimdir. Demokratik Konfederal Ortadoğu toplumsal devrimi, demokratik ulus paradigması temelinde, yerele dayanan, söz ve kararın yerel birimlere ait olacağı demokratik özerk yapılar temelinde gelişmesidir. Bu önemli bir ayrıntıdır ve Rojava eksenli gelişen halk devrimlerinin temel dinamizmini oluşturan bir yapıyı ihtiva eder.

Modern dünyada gerçekleşen bütün devrimler, toplumsal taban bakımından yarım kalmış devrimlerdir. Yani patriarkal devrimlerdir diyebiliriz; dolayısıyla yarım devrimler toplumla tam bağ kurmamış devrimler anlamına gelmektedir ve bir süre sonra toplumsal gerçeklerden kopup toplum karşıtlığına dönmüşlerdir. Demokratik modernite ve demokratik ulus eksenli gelişen Rojava Devrimi patriarkal egemenliğe son veren, kadının belirleyici olduğu bütünsel bir gerçekliği ihtiva eden, halkın tabandan tavana kendini yapısal olarak örgütlediği bir devrim gerçekliğine dayanır. Demokratik ulus bu yolla bölgesel devrimi bütünsel devrime dönüştürecek ve demokratik konfederalizm ekseninde halkların bütünsel iradesini temsil etmektedir. Demokratik Konfederal Ortadoğu, bütün bölge halklarının ve ülkelerin birer birer demokratik ulus ekseninde, demokratik cumhuriyetler halinde, demokratik ve eşit bir şekilde içinde yer alabileceği, aralarındaki sınırların silikleşerek gerçekleşeceği bir yapıyı ihtiva eder. Demokratik Konfederalizm radikal demokrasinin inşa edilmesiyle gerçek muhtevasına ulaşacaktır. Bu açıdan devrim içinde egemen bölge ülkelerinin ezilen sınıfları, emekçi halkları, kadın ve gençleri ve politik örgütlerinin bu devrimci sürecin içinde fiilen yer almaları, onların aynı zamanda kolektif öncülük mekanizmasının içinde aktif olarak yer almalarını da sağlayacaktır. Bu da halkların devrimci birlikteliğinin ve demokratik birliğinin sağlanmasına hizmet etmektedir.

Rojava Devrimi Demokratik Ulus ve Demokratik Cumhuriyet birliğinden oluşan Konfederal bir yapıdır. Demokratik ulus devlet olmayan ahlaki-politik toplumu ifade eder. Demokratik ulus yapısı devlet olmayan, merkeziyetçi değil, adem-i merkeziyetçi bir yapıyı içermektedir. Bu da bürokratikleşmenin ve merkezileşmenin panzehiridir. Yerelden en küçük birimler, diğer birimlerle demokratik ulusun ortak çıkarlarını gözeterek, kendi kendini yönetirler. Konfederal merkezi yapı, bütün yerellerin ekonomik, kültür, sağlık ve öz savunma işlerini koordine etmekle ve bunların ahengini sağlamakla sınırlanırlar; dolayısıyla konfederal merkezi yapıların esas işlevi rol ve iş koordinasyonu olmalarıdır.

Modern dünyada gerçekleşen bütün devrimler, toplumsal taban bakımından yarım kalmış devrimlerdir

Demokratik Konfederal yapı içinde demokratik ulus olma doğrudan sosyalist ve sınıfsız topluma geçiş değildir; kuşkusuz hedef sömürüsüz, eşitlikçi ve özgür bir dünya yurttaşlığına ulaşmaktır. Fakat reel gerçeklikte spekülatörler, vurguncular, karaborsacılar v.s. dışında farklı sınıflar demokratik ulus içinde varlığını koruyacaklardır. Faşist, ırkçı, cinsiyetçi ve dinci unsurların dışındaki farklı politik, dini akımlar bu Ortak Evde, yeni demokrasi ortamında, birbirlerine karşı şiddet uygulamaksızın, ahlaki politik toplumun parçaları olarak yaşayacaklardır. Konfederal yapının demokratik sosyalist topluma yönelmesi bu ahlaki-politik toplumun içindeki uygar tartışmalar, barışçı mücadeleler yoluyla kararlaştırılıp karara bağlanacaktır. Ortadoğu düzeyinde ve dünya demokratik konfederalizmi temelinde halklar kendi sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel vb. programlarını barışçı, silahsız ve demokratik tartışma ve müzakere yoluyla hayata geçireceklerdir. Halkların demokrasi ve eşitlik programları emek sömürüsüne karşı, kadın özgürlükçü, ekolojik, komünal, yani demokratik sosyalizm programı olmaktadır. Rojava devrimi

bu yapıların temel taşlarının bugünden yarına döşemekte olan bir anlayışla gelişmektedir.

Demokratik program modelini hayata geçirecek olan öncü bir güce evrim sürecinde ihtiyaç vardır kuşkusuz. Bu öncü gücü parti yapısı üstlenecektir. Fakat bu öncü güç, reel sosyalizmde olduğu gibi tek parti olmayacaktır. Aynı zamanda devleti kuran bir parti modellemesi de olmayacaktır. Rojava Devriminde öncü parti diğer parti ve siyasal yapıları yedeğine alan bir sistem de geliştirmeyecektir. Demokratik sosyalizm hedefinde birleşen partiler klasik ittifaklardan farklı olarak devrimci inşayı gerçekleştiren, politik, harekette geçici yol arkadaşları olarak değil, kolektif öncülük özneleri olarak yer alacak ve model olacaklardır.

Bu bakımdan Rojava Devrim deneyi ve modellemesi daha şimdiden yarım asrı kapsayan eşi görülmedik bir demokratik halk eğitim sürecini oluşturmaktadır. Bu devrimci sürece katılan tüm ezilen yoksul halklar, emekçi halk kitleleri, kadın ve gençlik hareketleri mücadelenin bütün yöntem ve biçimlerini kullanarak demokrasi okulundan geçiyorlar ve olgunlaşıp gelişiyorlar. Rojava Devrim modellemesi ve tecrübesi bu bakımlardan dünyada bir ilki oluşturuyor diyebiliriz. Dolayısıyla Rojava Devrimi bütün dünya devrimlerinden ve halk mücadelelerinden olumlu ve olumsuz yanlarıyla dersler çıkarmakta ve kendi özgün devrim modelini inşa etmektedir. Demokratik ulus ve demokratik konfederalizmin karakterini anayasalar, yasalar, devletin zor gücü değil, demokratik halk inisiyatifleri, topluluk kolektifleri, komün ve meclis birimleriyle donatılmış yerel-özerk yapılarla bezenmiş halk güçleri tarafından garanti altına alınmaktadır. Komünler, meclisler ve halkın özgün demokratik birimleri, halkının temsil güçleri olarak rol ve misyonlarını yerine getirmektedir. Yani halkın tüm yapısı; kadın-erkek, yerli-yabancı, âlim-cahil, genç-yaşlı… bir toplulukta yaşayan bütün çalışan emekçi halk tabakaları, meclis ve komün ortamlarında sözcüsünü bulunduracaktır. Böyle bir mecliste her türlü meslek, mezhep, doktrin, ırk, milliyet vb. farkları gözetilmeksizin; işçiler, köylüler, esnaflar, aydınlar, kadın ve gençler vb. temsilcilerini bulunduracaktır. Devrimci Kurucu Meclisi; doğrudan doğruya, aracısız, şeffaf ve demokratik bir seçimle temsilcilerini seçmektedir. Halk Meclisleri: Halkın tüm ekonomik, sosyal, kültürel, güvenlik ve sağlık sorunların çözmek ve halk yararına çalışmakta ve kararlar almaktadır. Bunun için de burjuva demokrasilerinde ezberletildiği gibi sahte demokrasi tuzakları ortadan kaldırılmakta, yerine halk demokrasisi kurulmaktadır.

Rojava Devrimi ile önemli değişiklikler olmuştur. Bu nedenle Rojava Devrimi denilince ilk akla gelen önemli değişimlerden biri de kadınların devrim içinde oynadığı roldür. Devrim içinde kadın rengi öz savunma alanından sosyal alana, siyaset alanına kadar önemli bir yer tutmaktadır.

Rojava Devrimi bütün dünya devrimlerinden ve halk mücadelelerinden olumlu ve olumsuz yanlarıyla dersler çıkarmakta ve kendi özgün devrim modelini inşa etmektedir

---

Rojava Devrimi ayakta kalmak ve Ortadoğu halklarının umudu olmak için bir yaşam mücadelesi vermektedir. Bölge halkları emperyalist saldırganlık ve onun bölgesel işbirlikçisi olan güçlere karşı varlık ve yokluk mücadelesi vermektedir. Rojava Devrimi çok büyük bir düşman çemberi ile çevrilmiş durumdadır ve devrimin yaşaması ile Rojava ve bölge halklarının kaderi neredeyse iç içe geçmiş durumdadır. Bu durum tek Rojava için değil giderek bütün Ortadoğu halkları için bir tehlike oluşturmaktadır. Emperyalist gericilik ve onların bölgesel uzantıları, antidemokratik ve vahşi karakterleri ile birçok halkı katliam ve soykırım sınırına getirmek istiyorlar. Rojava Devriminin yaşaması ve ayakta kalması demek, Ortadoğu'da ve dünyada bir devrimci dinamik gücün ortaya çıkması demektir. Nasıl evrende Büyük Patlamanın (Big Bang) sonucunda ortaya bir kara delik çıkmış ve bütün evreni giderek kendi içerisine çekmeye başlayarak evrende maddenin

biçim değiştirmesine neden olarak evrimin tekrar basit biçimlerden başlamasına neden olmuşsa, aynı şekilde Rojava Devrimi ayakta kaldığı ve yaşadığı müddetçe, Ortadoğu'da bütün siyasal süreçlerin kendisine göre şekillenmesine neden olacaktır. Daha şimdiden farkında olmadan birçok devlet ve siyasal yapı Rojava Devriminin sonuçlarının neden olduğu siyasal sorunlarla uğraşmak durumunda kalmaktalar. Bu anlamıyla Rojava devrimi bölge de sarkaç rolünü oynuyor diyebiliriz.

Rojava Devrimi ile bölgede emperyalist zincirin önemli bir halkasının koparıldığını söylemek abartı olmasa gerek. Devrim bölgede emperyalist siyasetin ve onun bütün dolaylı etkilerinin neden olduğu gerici siyasetlerin iflas etmesine de neden olmuştur/olmaktadır. Tamamen antidemokratik ve gerici bir karaktere sahip olan emperyalist siyaset ve bölgesel uzantıları, Rojava Devriminin demokratik karakteri ve kapsamının yayılması ve böylece bölgede emperyalist siyasetin temellerini daraltmasından korkuya kapılmalarına neden olmaktadır. Bölgede devrimlerin gelişmesi ve yayılması durumunda, emperyalistlerin bölgeye eskisi gibi müdahale edemeyecekleri ve kendileri için hayati önemde olan enerji kaynakları ve nakil hatlarını kontrol edemeyecekleri ve bu pazarlara derinlemesine giremeyecekleri açıktır. Bölge halkları kendi kaderlerini Rojava tipi halk devrimleri aracılığıyla ellerine aldıklarında; bölgede üretim ve bölüşüm ilişkilerinin de yeni biçimde şekillenmesine yol açacaklardır. Bu da emperyalist sisteme alternatif bir halk hareketinin önünü açacaktır.

Özgürlük Bilincinin Gelişme Mekânları Akademiler

Rojava Devrimiyle birlikte ortaya çok ilginç bir siyasi tablo çıkmıştır. Kapitalist burjuva demokrasileri kendi içinde burjuva demokratik değerlere sahip çıkarken, bölgede demokratik değerleri temsil eden Rojava Devrimini görmezden gelmektedirler. Kapitalist sistem temsilcileri bölge gericiliğini aşmak isteyen siyasal demokratik değerlerin varlığı bakımından en dinamik güç olan Rojava Devrim güçleri olmasına karşı durmaktalar. Bu bakımdan bölgeye ve toplumsal dinamiklerine uzak kalarak ve hatta devrimi ezmek isteyen gerici hareketlere ve devletlere destek vererek, kendi toplumlarının burjuva-demokratik değerler sistemine de ihanet etmektedir. Emperyalist güçler, bölgede gerici bölgesel güçler ve devletler ile var olan stratejik ilişkilerinden dolayı, demokratik güçlerden tecrit olmuşlardır.

Özgür birey ve toplumsal yurttaşlık ne bireyin toplumculuk adına yok sayıldığı, ne de egoist bireyciliğin topluma dayatıldığı bir yapıyı ihtiva eder

---

Rojava Devrimi hem Kürdistan'ın farklı parçalarına hem de Kürdistan'ın etrafındaki ülkeler ve halklara Demokratik ulus temeline dayanan bir Demokratik Kuşak Projesi sunuyor. Rojava'daki devrimci anafor giderek Ortadoğu'yu içerisine alan bir bölgesel anafora dönüşerek sürekli devrimlere neden olacak bir potansiyele sahiptir. Devrime bu temelde yaklaştığımız zaman, bu devrimin gelecek yıllarda yaşanacak bir dizi devrimin başlangıcı ya da ilki olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da bize Rojava Devrimini tarihsel olarak tam yerine yerleştirme olanağı vermektedir. Rojava Devriminin bu toplumsal ve tarihsel derinliği, kaçınılmaz bir şekilde onun karşısındaki düşman cephesini büyütmekte ve bölgede yeni siyasal şekillenmelerin ve gruplaşmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Rojava Devrimi diyalektik yasaların gereği olarak bir bölgesel devrim dinamizminin fitilini ateşlemektedir.

Rojava Devriminin bir diğer ayırt edici özelliği de paradigmasal olarak emperyalist hegemonyacılığa ve bölgesel gerici güçlere karşı üçüncü yolu ifade etmesidir. Üçüncü Yol'un özünde, kendi yaşamını kendi kurma felsefesi vardır. Üçüncü yol politik anlayışı radikal demokrasi, öz savunma, öz yönetim

ve demokratik siyaset anlayışına dayanır. Özgür birey ve yurttaş kavramları demokratik modernitenin dinamik toplumsal yapı taşlarını oluşturan temel kavramsal boyutunu ifade etmektedir. Diğer bir tartışma konusu liberal kapitalist bireyciliğin çarpıttığı vatandaşın toplumsal yükümlülükleri ve yükümlülükleriyle çeliştiği noktalar olmaktadır. İnsan-yurttaşlar toplumsal hayata nasıl katılacakları sorunu hep olagelmiş bir sorudur. Çünkü biliyoruz ki insanların hayata yükümlülükler kadar hakları da vardır. Liberal ideolojinin bireyin serbest bırakılması ideası bireyi toplumsal sorunlara karşı kayıtsız hale getirebilir, diğer yandan da "toplumculuk" bireyin özgünlük ve özgürlüğünü kısıtlama getirmek bahanesi getirebilir. Bu her iki yanlış anlayış da demokratik modernite paradigmasına uygun değildir. Özgür birey ve toplumsal yurttaşlık ne bireyin toplumculuk adına yok sayıldığı, ne de egoist bireyciliğin topluma dayatıldığı bir yapıyı ihtiva eder. Demokratik özgür birey, ortak çıkar, iyi ve adil toplum konusunda duyarlı, uyanık, kuşkucu ya da ihtiyatlı olma eğilimi gösterir. Demokratik ulus anlayışı temelinde halkın demokratik ilkeler temelinde örgütlenmesini hedefleyen Rojava Devrimi insanlık için umut olmayı sürdürmektedir. Demokratik komün anlayış ve deneyimi bakımından dünya devrimler tarihine daha şimdiden çok şey kattığını belirtebiliriz.

Rojava Devrimi toplumsal değişimin güce dayanarak sağlıklı ve uzun süreli sonuç alamayacağını bilerek, toplumsal düzeyde büyük değişimlerin ancak, büyük zihniyet değişimleriyle mümkün olabileceğini ve toplumsal değişimin bu temelde sonuçlanacağını hedeflemektedir. Zihniyet çatışmasının sürdüğü temel alanlardan biri özgürlük algısıdır. Özgürlük bilincinin gelişme mekânları olarak demokratik toplum akademileri önemli roller üstleniyorlar. Özgür birey ve toplum zihniyeti akademilerde oluşmaktadır. Özgür akademilerde yetişen bireyler kendi özgürlüğünü toplumun komünalitesinde, yani daha işlevsel küçük topluluklar halindeki yaşamında bulmaktadır. Akademi ve zihniyet çalışmalarıyla; bireyin sınırsızca zincirlerinden boşanırcasına sorumsuzlaşması halleri toplumsal değerlere ve demokratik toplum ve bireyine yıkıcı zararlar vereceğinin bilinci ve kavgası verilmektedir.

Demokratik özerk yönetimler, bir bireyin, grubun veya ulusun kendi kendini yönetebilme yeteneğine ve gücüne sahip olması temelinde geliştiğini vurgulamak gerekir. Kendi kendine düzen sağlayabilmek veya kendi kendini yönetebilmek anlamında özerk yapılar demokrasinin toplumsal hücrelere indirgemesidir diyebiliriz. Siyaset bilimi çerçevesinde ele alırsak demokratik özerklik, daha çok politik bir idari birim olarak bir bölge veya grubun belirli hak ve sorumluluklar temelinde, kendini yerelde örgütlemesi ve kurumsallaşması olarak tanımlanabilir. Demokratik özerklik hem idari hem de toplumsal açıdan özyönetim çerçevesinde yerelde önemli avantajlar sunar. Özerk sistemler farklı etnik gruplara, farklı dini yapılar kendilerine özgü konularda politika üretme ve yürütme hakkı verir. Burada önemli olan, özerk bir bölgede alınan kararların, ilgili bölgeyi bağlaması ve bu bölgede yaşayan halkların haklarının garanti altına alınmasına dönük olmasıdır. Rojava Devrimini demokratik özerklik modeli temelinde ele alırsak özerk yapılar için devrimin ruhudur tanımlaması yapılabilir. Bir anlamda demokratik öz yönetimler için devrimin bedeni diye tanım yapmak yerinde olabilir. Demokratik ulus düşüncesi devrimin ruhunu oluştururken, demokratik özerklik devrimin bedenidir demekte mümkündür. Rojava da gelişen demokratik özerklik modelini devletsiz toplum ve halkın tabandan örgütlenerek öz yönetimlerini oluşturma ve kendi olma tanımına gitmek doğruya yakın bir tanımdır diye düşünüyoruz.

Sonuç olarak Rojava Devrimi sadece maddi anlamda değil, manevi anlamda da bölgesel gelişmelere ön ayak olmaktadır. Devrimin demokratik ve halkçı özü entelektüel, etik ve felsefik anlamda da tarihi bir blok oluşturmuş durumdadır. Devrimin dinamizmi siyasi ve sivil toplum alanlarındaki organik bağlantıyı oluşturmuş ve belirttiğimiz gibi, aynı zamanda mevcut güç ilişkilerini sivil toplum ve kitle kültüründen de yeniliklere zemin sunmuştur. Bu manada devrim yeni bir tarihi siyasi bloğun ortaya çıkışına yol açmış ve bu siyasi ağların organizasyonunu inşa etmede katalizör rolünü oynamıştır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

Yükselen Kürtlük: Em Livirin

Yılmaz Aslan

"Ülkelerin sütü için başkaldırdık,

Tarihlerin balı için baş kaldırıldık,

Sarnıçların suyu için başkaldırdık,

Çobanların kepeneği için baş kaldırdık,

Şafakların yabani gülleri için başkaldırdık,

Karıncaların akşam yemeği için başkaldırdık,

Taşların şerefi için başkaldırdık."

Renas Jiyan

Kürt şair Renas Jiyan bu şiirde başkaldırı eylemini Kürtlerin tarihsel ve kültürel sosyolojisi ile örtüşen içerik ve duygu yoğunluğuyla ifade ediyor. "Em Livirin" mottosu ise başkaldırının günümüzde politikleşmiş Kürt duruşuna ve kararlılığına gönderme yapıyor. 24 Haziran seçimlerinde HDP'nin seçim şarkısı ve seçim mottosu olarak kabul edilen "Em Livirin" 2009'da başlayan KCK davalarında Kürt siyasetçilerinin mahkeme salonlarında, yoklamalar sırasında ana dilinde gerçekleştirdikleri sivil itaatsizlik eylemini sembolize ediyordu. Motto, esas itibariyle kaynağını Kürtlüğün tarihsel direngenliğinin güncelendiği bağlamdan almaktadır. Kürtler bu motto ile dosta-düşmana, kadına-erkeğe, doğuya-batıya, geçmişe-geleceğe, kahramana-ihanetçiye, ölüye-diriye şunu söylüyor: "Buradayız... Bütün acımız, neşemiz, kederimizle; bütün kayıplarımız, kazanacaklarımız ve ütopyalarımızla; bütün pişmanlıklarımız, doğrularımız ve yanlışlarımızla em livirin-buradayız. Hiçbir yere gitmedik, gitmiyoruz."

Em livirin-buradayız mottosu; politik, iktisadi ve kültürel coğrafyasıyla bütünleşen bir halkın kararlılığının kristalleşmiş hali gibidir. Kürtler gecikmiş ulusallığa, kaybedilen zamana, yapılmış ihanetlere ve kurulan tuzaklara karşı yeni bir yaşamı örüyor; hataları düzeltmek, tarihi yeniden yazmak, dünya halkları içinde hak ettiği yeri almak ve kendi kaderini kendisi belirlemek istiyor. Yaptığı bu zorunlu ve gecikmiş tercihin zamanında ödenmemiş bedelini ödüyor; değişiyor, değiştiriyor, yükseliyor. Bu yazıda yükselen Kürtlüğün yolculuğuna bakacağız. Tüm baskı, şiddet, gözaltı, sürgün, inkar, imha, asimilasyon, eliminasyon ve iç ihanetlere rağmen Kürtler nasıl ayakta kalabildi, varlığını nasıl korudu ve hangi politik bilinç ile hareket ederek bugüne gelebildi? Yazıda bu sorulara cevap bulmaya çalışacağız.

Öz Bilinç İle Yaşamayı Öğrenmek

Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ırk ayrımına karşı mücadele eden halk önderi ve Siyah Bilinç Hareketi'nin kurucusu Steve Biko "Siyah Bilinci" adlı çalışmasında kendi öz bilinci ile düşünmenin, siyahinin varlığının bir bütün olarak görünmesini sağlar; onu daha az bağımlı yapar; insan oluşunu

ifade etme yolunda daha özgür kılar ve insan oluşunun önemini küçümsemeye yönelik herhangi bir girişime tahammül etmez. Siyah bilinci, siyahi bireye bir duruş kazandırıyor. Biko, siyahların salt siyah olduğu için baskı gördüğüne inanıyordu. Baskıya karşı bütünleşmek ve birleşik bir grup olarak karşı koyabilmek için "siyahi" kavramınının daha fazla kullanılması gerektiğini düşünüyordu. Tıpkı Polat S.Alpman'ın Esmer Yakalılar adlı çalışmasında Kürt olduğu için yoksul, Kürt olduğu için sürgün, Kürt olduğu için yersiz-yurtsuz, Kürt olduğu için devletsiz, Kürt olduğu için her türlü haktan mahrum olduğunu düşünen Kürtler gibi... Direnişle inşa edilen Kürtlük bilinci de siyah bilincine benzer etki ve sonuçlar yarattı.

Steve Biko siyahlara "artık siyahlar olarak kendi meselemiz hakkında konuşmaya başlayalım" diyordu. Biko'nun siyahlarında olduğu gibi Kürtler de nihayet kendi meseleleri hakkında "konuşmaya" ve "Kürt bilinci" ile yaşamaya başladı. Başkalarının davası için hep kendini "feda" eden Kürtlerin kendileri hakkında konuşmaya başlaması, öz bilinciyle barışık yaşamı öğrenmesi ve bu bilinci örgütlemeye başlaması egemenlerin manipüle ettiği tarihin yeniden yazılmasını beraberinde getirmiştir. Yeniden yazılan tarih ile yükselen Kürtlüğün aktüel dünyasını bir arada gören yerden devam edelim.

Modern Ulus Devlet ve Kürtler

Birinci Dünya Savaşı hanedanlığın altın çağının sona erdirirken dünya siyasetinde Habsburglar, Romanovlar ve Osmanlıların sülale devri de bitmişti. Bu noktadan itibaren "ulus-devlet" küresel norm haline geldi. Ancak 20. Yüzyıla dönüp bakıldığında halkların kültür, dil ve aidiyetlerini devletleştirilerek inşa edilen ulus-devlet normunun başarısız bir proje olduğu, iki dünya savaşı sonucunda oluşan yıkım, göç, yoksulluk, faşizm, ırkçılık ve nefretten anlaşılmaktadır. Buna rağmen ulus-devlet organizasyonları hala dünya siyasetinin en belirleyici siyasi formu olarak hala varlığını koruyor.

Yeni çağın siyasi, iktisadi ve kültürel organizasyonu olarak inşa edilen ulus-devlet modelinin belirleyici olduğu yeni dünya düzeni, inceltilmiş şiddet stratejileriyle ayakta kalabildi. Ulusal şiddet ritüelleri ezilen halkların bedeni üzerinde yeni sınırlar, teller ve prosedürlerle sembolize edildi. Bu yönüyle ulus-devlet normu, ezilen halklar, sınıflar ve kimliklerin sömürgeleştirilmesi için egemenlerin inşa ettiği modern şiddet formu olarak tanımlanabilir. Hakeza sömürgeleştirme teknikleri modern ulus-devlet formuyla güncellenmiştir.

Sömürgeleştirmenin psikopatolojisi üzerine çalışmış olan Frantz Fanon'a göre sömürgecilik, kurallarını hükmedilen ülkenin bugününe ve geleceğine dayatmaktan ibaret değildir. Sömürgecilik, yalnızca bir halkı pençelerine almak ve yerli halkın beynini tüm biçim ve içerikten boşaltmakla yetinmez. Bir tür sapık mantıkla, ezilen halkların geçmişine yönelir ve onu çarpıtır, bozar ve yok eder. Kürdistan coğrafyası üzerinde yaşayan topluluklarla birlikte Fanon'un tarifiyle örtüşen, dahası bu tarifleri aşan fetih-sömürü düzeneklerine maruz kaldı. Ulus-devlet mimarisinin yarattığı sınırlar, prosedürler, fiziki imhalar ve düzenlemeler; Kürt coğrafyasına, tarihine, sosyolojisine; kültür, dil ve aidiyetlerine fazlasıyla zarar verdi. Devlet rapor ve planlarında "Kürdistan fethedilmesi[1] gereken uzak bir kolonyal diyar, Kürtler ise uysallaştırılması gereken bir koloninin mensupları" olarak kodlandı. Okullar, camiler ve piyasa ekonomisi asimilasyonun aparatları olarak işlev görürken, yakın dönemde HES'ler, maden ocakları ve yangınlarla coğrafya üzerinde sömürgeleştirme pratikleri inceltildi ve genişletildi.

Kürtler ulus-devletlerin nizami-gayri nizami şiddet ritüellerine en çok maruz kalan halkların başında gelmektedir. Monarşiden cumhuriyete, imparatorluktan ulus-devlete giden süreçte şiddet ritüelleri içerik ve yöntem bakımından değişime uğrayarak doğrudan Kürt halkına yönelik etnik temizliğe dönüştü. Abbas Wali'ye göre İttihatçıların hazırladığı imha proje ve stratejiler olduğu gibi yeni cumhuriyet rejimi tarafından uygulandı; yok etmeyen imparatorluğun yerini etnik temizlik yapan ulus-devlet aldı. 1848 ve 1880'lerde Kürt etnisitesi hedef değilken, 1925 ve 1937'de Kürt etnisitesi, dili ve kültürü doğrudan ulus-devletin hedefi haline geldi.

1 Fethetmek Ortadoğu toplumlarında sömürgeleştirmenin yerli adıdır.

Ulus-devlete dayalı rejimlerin çoklu şiddet pratikleri zamana ve mekana uyarlanmış "özel hukuk" biçimleriyle hayata geçirildi. Umumi Müfettişlik, Şark Islahat Planları, Askeri darbeler, Ohal dönemleri ve Kayyım rejimi özel hukuk pratiklerinin kavramsallaştırmalarıdır. Barış Ünlü'nün Türklük Sözleşmesi, Ernst Fraenkel'in İkili Devlet tezi, George Agamben'in İstisna Hali tezi, ulus-devlet rejimlerinin dört parça Kürdistan'da işlettiği şiddet odaklı özel yönetim paradigmalarının neredeyse aynısıdır. Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Naif Bezwan, esas olarak bir müstemleke yönetim tarzı olan bu tip doğrudan yönetimlerin, Cumhuriyet hükümetleri tarafından değişik ölçekte ve yoğunlukta Kürtlerin bir millet olarak tarih sahnesine çıkmasını mümkün kılan bütün unsurların ortadan kaldırılması üzerine inşa edilen bir devlet doktrini olarak formüle edildiğini ve uygulandığını söylüyor.

Kürdistan coğrafyasının pay edildiği dört egemen devlette monarşiden cumhuriyete, imparatorluktan ulus-devlete giden süreçte şiddetin sürekliliğine karşı eş zamanlı ve doğal bir refleks olarak Kürtlerin direniş ve örgütlenme stratejileri de süreklileşti. 1920'lerin başında Rojhelat Kürdistan'ında ortaya çıkan Sımko direnişi, Güneyde Berzenci, Bakur'da Koçgiri direnişi; 1806'daki Babanlarla başlayıp Bedirxan Bey ve Şeyh Ubeydullah ile devam eden ulusal damarın uzantısıydı. Bu damar ulus-devletlerin sömürgeleştirme pratiklerine paralel şekilde 21. Yüzyıla kadar uzandı. Darbeler ve özel tekniklerle yönetilen süreçler Kürtleri bir taraftan kırımdan geçirirken diğer taraftan dönüştürdü. C.Schmitt'in dediği gibi cemaat savaş anında politikleşti. Egemenin şiddet seansları, Kürt halkında zorunlu olarak örgütlü ve politik bilincin oluşumuna yol açtı. Çok dilli, çok kimlikli yapı üzerine inşa edilen ulus-devlet ethosu şiddeti tek yol olarak kullandıkça Kürtler politikleşti, Kürt meselesi devletlerin temel krizi haline geldi.

Türklerin Neşeli, Kürtlerin Travmatik Doksanları

Doksanlı yıllar Kürt meselesinde başlı başına irdelenmesi gereken tarihsel bir parametredir. Bu süreçte Kürtler ve Türklerin doksanları arasında oluşan dramatik fark dikkat çekicidir. Türkiye'nin batısında neşeli doksanlar, Kürdistan'da ise travmatik doksanların arasında açılan makas bugünkü kırılmaların habercisiydi. Bu yıllarda neo-liberalizmin kuralsız dönüşümüne ek olarak cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan çıplak devlet şiddetinin genişletilmiş halleriyle boğuşmayı sürdüren Kürtler; monarşiden cumhuriyete, imparatorluktan ulus-devlete egemenin kesintisiz inkar, imha, asimilasyon, eliminasyon stratejisinin güncellenmiş tekniklerine karşı zorunlu olarak çeşitli direniş ritüelleri geliştirerek karşı politik-stratejik kapasiteyi büyüttüler.

12 Eylül cuntasında Diyarbakır 5 Nolu hapishanesinde yaşanan vahşetin tetiklemesiyle başlayan radikal savaş dalgası Kürt meselesini bambaşka bir aşamaya taşıdı. Savaş, ölüm, göç ve yoksulluğun yükseldiği bir eşikte Kürtler için kimlik, kültür, dil ve özgürlük mücadelesi geri dönülemez bir aşamaya geldi. Radikal devlet şiddetiyle üretilen kuşatmalar rastgele veya kendiliğinden değil, belli bir disiplin ve kararlı duruş ile aşılmaya çalışıldı. Kürt Teali cemiyeti ile başlayan ve Kürt direnişinin yükselmesinde belirleyici olan Newroz kutlamaları doksanlı yıllarda Kürt umudunun inşasında tarihsel bir momenttir. Devrimci Kawa Kürdistan'ın Spartaküs'ü olarak hafızlardaki yerini alırken, Diyarbakır beş nolu cezaevindeki vahşeti protesto ederek yaşamına son veren Mazlum Doğan ise Çağdaş Kawa olarak tarihe geçti. Med Tv, Özgür Gündem, Partileşme süreçleri ve MKM'nin kültürel faaliyetleri doksanlarda yeni Kürt direnişinin kurumsallaştığı alanlardı.

Ulusal Bilincin Yükselmesi

Kürtlerin ulusal kimlik oluşumu "uzun-mesafe milliyetçiliğinin" en güçlü örneğidir. Doksanlarla birlikte Kürtlerin ulusal bilinci yükselerek daha kalıcı olmaya başladı. Kürtler bu yıllarda ulusal aidiyetin ortak bir norm haline gelmesinde önemli mesafeler kat etti ve yeni dünya düzeninin kaosundan güçlü bir şekilde çıkarak ayakta kalmayı başardı. Bugün gelinen aşamada aklın, iradenin, emeğin, fedakarlığın ve örgütlü toplum olma bilincinin yükselmesiyle Kürtlerin yaşamında birçok şeyin

değiştiğini görebiliyoruz. Modernitenin askeri, siyasi, iktisadi ve kültürel formları hala Kürtler arasında kimi ideolojik ve politik ayrışmaları tetikliyor olsa da büyük tuzağa rağmen Kürt halkı ulusal birlik arzusundan vazgeçmemiş ve bu arzu giderek güçlenmiştir. Ulus-devlet normunun ideolojik dinamikleri olan Kemalizm, Humeynicilik, Baasçılık ve Siyasal İslam'ın ortak yönleri Kürt ulusal kimliğini asimile etmekti. Bu asimilasyonist ideolojiler bugün her zamankinden daha fazla zayıflamış ve anlamsız hale gelmiştir.

Görünen o ki Kürt kimliği Kürt siyası hareketlerinin farklı okumalarına rağmen yükselmektedir. Doğu Kürdistanlı Kürt akademisyen Abbas Wali'nin bu bağlama dair analizine kulak verelim: "Irak'taki hareket Türkiye'deki hareketten oldukça farklıdır. Aynı şekilde Türkiye'deki hareket İran'daki hareketten farklıdır. Fakat tüm bu farklara rağmen, ortaya çıkmakta olan çok önemli bir gelişme var; o da ortak bir Kürt kimliğinin oluşması. Bu bölgesel farkları geçersiz kılan bir faktör. Kanımca bu bölgesel gelişmelerin en önemli, en olumlu sonucu budur. Kürtler; mücadelelerinin, süreçlerinin ve siyasetlerinin bölünmüşlüğüne rağmen ortak bir kimlik geliştirmeye başlamışlardır."

Ulusların kimlik ve birlik oluşumu hiçbir ülke için tamamlanmış süreçler değildir. Tamamlanmamış küresel süreçlerin bir parçası olarak Kürt siyasi aktörleri açısından da aynı realite geçerlidir. Fakat Kürt siyasal hareketlerinin farklı okumalarına rağmen halkın içinde ulusun birliği konusunda asgari ölçülerde bir konsensüs sağlanmıştır. Eskisi gibi hiçbir Kürt, bir diğerinin kanını kolay kolay akıtamaz, akıtmamalıdır. Kürtler arası aleni iç şiddet kendini gururla sahnelemek yerine, şimdi utangaç bir şekilde gizlemeye başlamıştır. Burada siyasetlerin değil Kürt halkının hiçbir şekilde Kürtler arası şiddeti kabul etmeyen tavrı temel referans olarak ele alınmalıdır. Bu referansı dikkate almayana her siyaset zaman içinde aşılacaktır.

Kürtlerin Yüzyılı

İkibinli yıllarla birlikte modernitenin susturmaya çalıştığı madun Kürt'ten; konuşan, direnen, inşa eden yeni Kürt öznelliğine doğru büyük bir değişim süreci yaşandı. Değişim yerel ve küresel bağlamlarıyla hala sürmektedir. Kadın hareketi ile birlikte düşünüldüğünde bu kritik süreç "Kürtlerin Yüzyılı" olarak ifade ediliyor. Kürtler imparatorlukların merkezileşmesiyle başlayan dört bölgesel ulus-devletin ikili devlet rejimlerine, istisna hali adı altında inşa ettikleri egemen kurallara ve kanunlara karşı hem direndi hem de yeni bir yaşam inşa etti. Modernitenin mistifikasyonuna, kavram, kuram, kurum ve kurallarına meydan okudu. Anti-Kürtlük inşasına karşı kendine has teoriler ve pratikler ışığında öz bilinci örgütledi. Kolonyal kırım aklının karşısına dekolonyal perspektifi yerleştirerek sistemin geçici (ad hoc) tanımlamaları yerine dirençli bir politik zihin dünyası yaratarak kalıcı kimlikler inşa etti. Kadın, ekoloji, emek hareketlerini merkezine alan radikal demokrasi deneyimleri bu yaratıcılığın en önemli dinamiğidir. Demokratik siyaset ile oyun kurucu-bozucu bir konum aldı ve bu konumunu giderek güçlendiriyor.

Kürtler modernitenin kapitalizmine, patriyarkasına ve ulus-devletin hegemonyasına, karşı hegemonya ile cevap verdi. İkibinli yılların ortalarından itibaren dünyadaki solun zayıflamasına rağmen anti-kapitalist bir perspektif ile demokratik komünal ekonomi tartışmaları başlattı. Ucuz emek için taşınan fabrikalara ve Kürt halkının proleterleşmesine karşı ekoloji ve emek hareketleri kuruldu. Militarist kurumlarla iç içe inşa edilen YİBO'larda eğitim yoluyla başlatılan asimilasyona karşı politik bilinç geliştirildi. Dergi ve gazetelerle fikir ve kültür dünyası canlı tutuldu. Özgür basın geleneği ile özgür gazetecilik adeta egemenin suç geleneğinin korkulu rüyası haline geldi. TV, tarih ve edebiyat yazımı devam ederken sinemada egemen kameralar dönüşüme uğramak zorunda kaldı. Güneşe Yolculuk, Yazı Tura, Gelecek Uzun Sürer, Press, Büyük Adam Küçük Aşk gibi filmlerle sinema alanı Kürt coğrafyasındaki hakikate yüzünü çevirdi. Belediyeler, STK'lar, kadın-emek-ekoloji hareketleriyle yükselen radikal demokrasi kültürü, sadece Kürtler için değil egemen blokların arasında kalan ezilen sınıflar ve halklar için yeni bir nefes borusu açtı.

Kürt toplumunda beklenmeyen düzeyde yükselen sekülerleşme süreci ise göz ardı edilmemesi gereken sosyolojik bir parametredir. Yusuf Ekinci Kürt

Sekülerleşmesi adlı çalışmasında sekülerleşmenin gelecekte süreceğini de söylüyor: "Hem genç nüfusta sekülerleşme eğiliminin güçlü olması hem de seküler ebeveynlerin çocuklarını sekülerleşme ya da açık olmasın sekülerleşmenin daha da yaygın ulaşacağı bir gelecek projeksiyonunu işaret ediyor. Dolayısıyla Kürt toplumunun bugünkü sekülerleşme eğilimini müstakbel seküler kuşakların habercisi şeklinde yorumlamak mümkündür."

Kürt Aleviliğinin reddine karşı geniş bir direniş penceresi açılmış oldu. İç kolonyalizmin mekanları olarak Alevi yerleşim yerlerinde sol yapılar bile yer yer Kürt ve Alevi kimliğine alerji gösteren motivasyonlara sahipti. Buna karşı ittifak siyaseti ve bilinçlendirme çalışmaları geliştirildi. Siyasal koruculuk denilen iç kolonyal saldırganlık sürse de buna karşı demokratik siyasetin ilke ve ittifakları doğrultusunda bu krizler aşılıyor.

Yok sayılan, görülmeyen Kürt kadınlarının bir gerçeklik olarak yerelden evrensele doğru ilerleyen yolculuğu ise başlı başına bir devrim olarak yüzyıla damgasını vurdu, vurmaya devam ediyor. Jineoloji üzerine yapılan teorik tartışmalar ve "Jin Jiyan Azadî" düsturu ile ulus ötesi mesafeler kat edildi. Kürtlerin yükselmesinde kadının inşa ettiği mor çizginin devrimi evrenselleştirici yönü asla göz ardı edilecek bir olgu değildir. Hem hareketin ve halkın içindeki egemen eril zihniyete, hem de direniş sokağının dışında kalan iktidar, devlet ve sermaye erilliğine karşı direnen Kürtlüğün mor çizgisi enternasyonal bir bağlam inşa etmeyi başardı. En kritik başarı ise mevcut modernitenin epistemolojik üretimine ve şiddetine karşı meydan okuyan ve Kürt direnişinin mor çizgisini kavramsız, kuramsız, kurumsuz bırakmayan feminen teorik bilincin direnciydi.

Kürt coğrafyasını insansızlaştırma, Kürtleri göçertme, asimile etmeye dayalı nüfus planlamaları her zaman devredeydi. Tarihsel süreçlerde Arap, Fars ve Türk muktedirleri kendi nüfuslarının artışına denk düşebilecek şekilde Kürt nüfusunun planlı bir şekilde azaltılmasını öngörüyordu. Sınırlar, kemerler, duvarlar Kürt nüfusunun bölünmesini ve kendisinden başka bir şeye dönüşmesini murat ediyordu. Hem kendi coğrafyasında hem de zorla göçertilen yerlerde Kürt nüfusu kimliğini korudu ve aksine siyasallaşarak egemenin nüfus stratejilerine meydan okudu. Muktedirlerin stratejik nüfus planlamalarının aksine denilebilir ki asimilasyonu hızlandırmak için Kürtlerin içine taşınan kimi etnik yapılar da Kürtlerin içinde asimile oldu.

Doksanlarda başlayan ve 2015 sonrasında devam eden mekanı, zamanı ve insanı Türkleştirme pratikleri, çeşitli kanunlarla güncellenerek sürdürülmek istendi. Köy isimleri değişse de bugün hala insanlar Kürtçe isimleriyle o köyleri tanıyabiliyor. Hem doksanlarda hem de sonrasında savaşın ve şiddetin etkisiyle başlayan ve hiç durmayan zorunlu göç ve kentleşme Kürt dilinin yer yer zayıflamasına ama siyasi bilincin yükselmesine yol açtı.

Fethetme motivasyonuyla neo-kolonyal rejimi inşa etme çabasında olan Siyasal İslam, Kürdistan'da tarihin en büyük çöküşünü yaşıyor. Kürtlerin direnci sayesinde dinsel ve mezhepsel istismar ilk defa net bir şekilde teşhir ediliyor. Siyasal İslamcıların son saldırılarına bakıldığında amacın Kürt halkına pazarlanan din kardeşliği olmadığı, gerçek amacın Kürtleri siyasallaştırılmış din yoluyla asimile etmek ve Kürdistanı fethetmek olduğu aleni bir şekilde anlaşılıyor.

Evrensel ölçekte karşılık bulan siyasal bilinç mobilizasyonu ile Kürtler devletsiz bir toplum inşa ettiler. Jongerden ve Hamdi Akkaya'nın dediği gibi otoriter ulus-devlet sınırları, yaratıcı bir şekilde aşılarak "yeni bir toplum" inşa edildi. Demokratik siyaset ile meşru mücadele zeminleri güçlendirildi. Kürtlerin talepleri birçok aşamada politik talepler haline geldi.

Kürt Halkının Kırılganlığı ve Çokluk

Kürt halkı, ulus-devletin şiddet parametrelerine karşı kırılgan direnç ve politik esneklik ile karşılık verdi. Kürtler aldığı darbelerle baş ederken kırılgan bir halk haline geldi. Kırılganlık aslında Kürtler için salt son zamanların bir etiketi değil, asırların beraberinde getirdiği kadim kimliğin bir parçasıdır. Zira kırılganlık sanıldığı gibi olumsuz bir durum değildir.

Judith Butler kırılganlığı gerçek güvenliği yaratabilecek toplumsal bağların temeli olarak

tanımlar. Butler'e göre kırılgan olmak sadece darbe ve yara almaya müsait olmaktan ibaret değildir; aynı zamanda ve çok daha önemlisi toplumsal dünyaya açık olmaktır. Butler başkalarıyla harekete geçirildiğinde kırılganlığın bir güce dönüşebileceğini de söyler. Hardt ve Negri ise paylaşılan kırılganlıktan, güvenliği ve refahı temin edebilecek müşterek, toplumsal kurumlar inşa edilebileceğini ifade eder. Kırılganlık Kürtlerde bir güce dönüşmüş, Kürtleri yerel ile sınırlı bir kimliğe sıkışmaktan kurtarmış ve evrensel bağlamı olan bir kimlik kazandırmıştır.

Kırılganlıktan Toplanmaya, Çokluktan Kuruculuğa

"Öğrenin, çünkü zekamızın tümüne ihtiyacımız olacak. Kışkırtın, çünkü coşkumuzun tümüne ihyacımız olacak. Örgütlenin, çünkü gücümüzün tümüne ihtiyacımız olacak."

Antonio Gramsci 1919

Kürtler başkalarıyla kurduğu ilişkilerde geçmişe nazaran ayakta kalmayı başarmanın özgüveniyle hareket ediyor. Özgüvenin arka planında kırılganlığın beslediği politik esneklik var. Kırılganlık politikleşerek "çokluk" formuyla yeni bir paradigmaya dönüştü; yeni mevzilere ve kurucu iktidara alan açtı. Kurucu iktidarın inşası yerel ve evrensel ölçekte ezilenler her zaman için temel bir görev olmuştur. Kürtler çağımızda kuruculuğun görev ve sorumluluğunun yeni öznelliğini, yaşamın her alanında inşa etme çabasındadır.

Negri, kurucu iktidarı sadece anayasal normları üreten ve kurulu iktidarları yapılandıran bir ilke olarak değil, en başta demokratik siyaseti düzenleyen bir özne olarak tanımlar. Her şeyi kuşatan iktidar olarak kurucu iktidarı devrimin kendisi olarak görür. Öyle ki Negri'ye göre nerede kurucu iktidar varsa orada bir devrim vardır. Devrim gereklidir ve kurucu iktidar bu amacın aracıdır.

Kurucu iktidarın inşası ve örgütlenmesinde Kürtlerin yerel ve evrensel ölçekte etkisi yükseliyor. Kürtler hem Kürdistan'daki çoklu istikrarsızlık pratiklerine hem de kapitalist modernitenin bölgesel-küresel eşitsizlik, kırım ve yıkım faaliyetlerine karşı tüm ezilenleri çokluğun kurucu iktidarına davet ediyor. Dostlarıyla birlikte bugün demokratik siyaset zeminlerinde yatay ve dikey örgütlenme formları, stratejik bakış açıları geliştirerek "kurucu iktidarın inşası" için halklara, inançlara, işçi ve emekçilere, kadınlara, ekolojistlere, radikal ve muhafazakar demokratlara toplanma çağrısı yapıyor.

Çoklukta toplanma çağrısı Machiavelli'nin değişiyle erdemli olma tembihidir. Hardt ve Negri'ye göre bu erdem normatif zorunluktan ziyade ahlaki bir tutumdur. "Toplumsal zenginliğimizle kalıcı kurumlar inşa edip yeni toplumsal ilişkiler örgütleyen, bunları korumak için zorunlu bir gücün refakatiyle donanmış kurucu bir süreçtir. Çokluk toplanıp bir araya geldiğinde neyin mümkün olduğunu henüz görmüş değiliz" diyor Negri ve Hardt. Çoklukta çağımızın devrimci arzusu saklı ve Kürtler bu arzunun öznesi olmaya kararlı.

Tocqueville'ye göre geçmişin ışığını geleceğin üstüne düşürmeyi kestiği ve insanın karanlıkta dolandığı bir momentte insanlığın karanlığa mahkum edilmesine karşı direnç geliştirmek ahlaki bir tutumdur. Kürt halkı karanlığa karşı yerel ve evrensel ölçekte politik ve ahlaki bir tutum aldı. Yeni Kürtlüğün esnek politik bilinci, pratiğin her aşamasında ahlaki ve politik ilkeyi esas alarak mesafe kat etti. Kendi hayatları üzerinde konuşamaz-karar veremez hale getirme politikasına karşı her yerde örgütlenme her yerde kendini savunarak yerel ve evrensel ölçekte varolma direnci geliştirildi.

Sonuç

Sonuç olarak, Kürtlerin politik yenilik yaratma becerisi son kırk yılda şaşırtıcı şekilde arttı. 19 ve 20. Yüzyıl Kürt direnişlerinde evrensel mücadele formlarıyla dayanışmaya ve diplomasiye dayalı ilişkiler kuramaması büyük eksiklikti. Bugün bu eksiklikler diaspora ve diplomasi bilinci ile aşılıyor. Üretim süreçlerinin değişmesi, kentleşme gibi evrensel değişimler Kürtleri arafta bırakmıştı. Modern egemenlik arayışı ve geleneksel formların yarattığı çelişkiler analiz edilerek geleneğin ve modernitenin yaşanılabilir yanlarının harmanlandığı demokratik modernite bilinciyle günümüzde yeni stratejiler ve formlar üretiliyor. 19. ve 20 yüzyıl direnişlerini zaafa

uğratan yetersiz örgütlenme, ideolojik ve mezhepsel ayrışmalar ulusallığı geciktiren faktör olmaktan çıkıyor. Negatif hikayeler etkisini yitiriyor.

Yeni Kürtlük bilinci, doğal olarak egemenlerde kimi endişeler üretiyor. Bu nedenle Kürt direnişi uzun yıllar boyunca meşru görülmedi. 21. Yüzyılın en kullanışlı kavramı olan "Terörizm" adı altında Kürt halkının ideolojik, politik ve kültürel mücadeleleri manipüle edildi. Fakat buna rağmen Kürtler her zamankinden daha fazla kendi kimlikleriyle kamusal hayata katılmayı başarıyor. Kamusal alandaki politik, iktisadi ve kültürel görünme biçimleri giderek artıyor. Sistemik kırıma ve manipülasyona karşı yeni savunma ve direnme biçimleri geliştiriliyor. Özetle; Kürtlere modernite ile birlikte dayatılan çoklu kırım biçimleri Kürt direnişi karşısında başarısızlığa mahkum oluyor. En büyük devletsiz ulus, yerli ve otokton bir halk olan Kürtler, bundan sonra nasıl yok olduklarını değil, çoklu kırım biçimlerine maruz kalmalarına rağmen nasıl ayakta kaldıklarını anlatacaklar.

Kürdistan dağlarının derinliklerinde saklı olan kadim Şanidar mağarasında[2] ortaya çıkan hakikatten Kürdistan coğrafyasının; barışın, kardeşliğin, merhametin ve ölümle başa çıkmanın coğrafyası olduğunu bir kez daha öğreniyoruz. Şanidar mağarasında kazı yapan arkeoloğun deyimiyle hem Neandertallerin hem Sapiens dönemi açısından yaşamın her zaman var olduğu bir yerde hala güncelliğini koruyan ve güncellenmesi zorunlu olan bazı soruların cevabını bulabiliriz. Kürtler Şanidar'dan bu yana buradalar (livirin) ve hiç bir yere de gitmeye niyetleri yok.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

2 Şanidar Mağarası (Kürtçe: Şaneder veya Zewî Çemî Şaneder) Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'de Bradost Dağı'nda bulunan arkeolojik sit alanıdır. 35.000, 65.000 yıl öncesine kadar uzanan on Neandertal'in kalıntısı bu mağaranın içinde bulunmuştur. Neandertal'ler ölülerini gömdüğü kanıtlanan ilk homo türüdür.

Kaynakça

1. Polat S.Alpman, Esmer Yakalılar, İletişim Yayınları
2. Yusuf Ekinci, Kürt Sekülerleşmesi, İletişim Yayınları
3. Benedic Anderson Hayali Cemaatler, Metis yayınları
4. Antonio Negri, İsyanlar, Otonom Yayınevi
5. Judith Butler, Kırılgan Hayat, Metis Yayınları
6. Ernst Fraenkel, İkili Devlet, İletişim Yayınları
7. Barış Ünlü, Türklük Sözleşmesi, Dipnot Yayınları
8. George Agamben, İstisna Hali, Ayrıntı Yayınları
9. Mehmet Bayrak, Şark Islahat Planı: Kürtlere Vurulan Kelepçe, Özge Yayınları 10.Steve Biko, Siyah Bilinci, Dipnot Yayınları
11.Michael Hardt-Antonio Negri, Meclis, Ayrıntı Yayınları
12.Robert Olson, Kürt Meselesi ve Türkiye İran İlişkileri, Avesta Yayınevi
13.Martin Van Bruinessen, Kürtler, Ayrıntı Tarih
14.Basil Nikitin, Kürtler, Örgün Yayınevi
15.Abbas Vali, Kürt Tarihi Kimliği Ve Siyaseti, Avesta Yayınları
16.Hamit Bozarslan, Orta Doğu: Bir Şiddet Tarihi, İletişim Yayınları
17.Tanıl Bora, Cereyanlar, Türkiye'de Siyasi İdeolojiler, İletişim Yayınları
18.Carl Schmitt, Siyasal Kavramı, Metis Yayınları
19.Byung-Chull Han, Şiddetin Topolojisi, Metis Yayınları 20.Neandertallerin Sırları, Netflix Belgesel

21.Wikipedia

Demokratik Ulus Anlayışının Birlik ve Çözüm Kabiliyeti

Nurettin Amed

Yalanın Büyülü Gücü

Roma İmparatorluğundan günümüze dek emperyal güçlerin en temel egemenlik taktiğinin "divide et impera" yani "böl ve yönet" veya "divide ut imperas" yani "yönetmek için böl" sözleriyle ifade edildiği bilinmektedir. Fakat Roma'nın "böl-yönet" icadından daha çok önem verdiği ve sır gibi sakladığı temel stratejisi, sırları yani gerçekleri saklamaktır ki bunu da Latince bir deyimle ifade etmişlerdir:

"Qui nescit dissimulare, nescit regnare!" (Gerçekleri saklamayı bilmeyen yönetmeyi bilemez!)

Mesele başkalarının Roma'nın ne yaptığının farkında olmamasıydı. Roma ne kadarını gösteriyorsa o kadarı bilinmeliydi. Yoksa tüm yollar Roma'ya çıkmazdı! Görkemli binaları, sarayları, arenaları, kanunları, orduları, generalleri ve imparatorlarıyla Roma çok fazla gözler önündeydi. Gizli olanı algıyla yaratmak istedikleri hedeflerdi.

"Gösteriş, şaşaa" büyük bir güçtü. Güç gösterisi önemli olmakla birlikte imparatorluğun asıl gücü kendilerini medeni-uygar başkalarını barbar olarak gösterebilme ve buna onları bile ikna edebilme yeteneğiydi. Tüm siyasi söylemleri ve tarih yazımlarına damgasını vurmuş olan bu olgu yani medeni-barbar ayrışması büyük yalanlar olmadan gerçekleştirilemezdi.

Her egemenlik yalanlar üzerine kurulmuştur. Gerçekleri saklamak sadece bir Roma icadı değildi, ilk devletli egemenlik tesisinden beri altın kural olarak işletiliyordu. Ancak egemenliğin "gerçekleri saklamak" ifadesi bile gerçeği tam olarak yansıtmaya yetmiyor. Bundan öteye geçen, daha derinlikli yöntemlerle egemenlik sürdürülebilmiştir. Egemenliğin sürdürülebilmesi, topluma benimsetildiği oranda gerçekleşmiştir. Bu nedenle sadece gerçekleri saklamak değil onun yerine sahteyi, yalanı geçirmek asıl becerileri olmuştur.

Bölünen, parçalanan toplumların birleşmesi her şeyden önce ideolojik bir mücadele işidir. Çünkü parçalanmanın öncelikle zihniyette aşılması gereklidir. Sömürge kişilik çözümlemeleriyle tanınan Frantz Fanon ulusun sömürge rejiminden kurtulmasının hakikatle bağını şöyle vurgular: "Sömürge rejiminin yıkılmasını hızlandıran, ulusun ortaya çıkışını besleyen, hakikattir. Yerlileri koruyan ve yabancıların kaybetmesine yol açan şey hakikattir."[1]

Yalanlarla "büyülenmiş" olan toplumların her şeyden önce bir hakikat sorunu vardır. Egemenlerin aklıyla düşünmek, onların duygularıyla yaşamak en derin kişilik sorunlarını yarattığı gibi devrim adına yola çıkanların bile karşıtına benzemesine yol açar. Kürt halkı açısından düşüncede bağımsızlık sağlanmadan, sömürge kişiliğinde çarpıtılan hakikatlerin farkına varmak ve sistemden kopuş adına köklü bir fark yaratmak mümkün değildi. Birçok örgüt ortaya

1 **Frantz Fanon; Yeryüzünün Lanetlileri**

çıktığı halde sonlarının hüsranla bitmesinin temel sebebi düşünce ve yaşam tarzında sömürgeciliğe göbekten bağlı olmalarıydı.

Düşüncede Bağımsızlık Hakikat Yolunu Açmıştır

Kürt Özgürlük Hareketi 1978'de manifestosunu sunarken "ulusal kurtuluşa kalkmış güçler için, düşünce alanındaki bağımlılığın zerresi, ulusal ihanetle özdeştir"[2] belirlemesiyle farkını ortaya koymuştu. Bu fark yaşam tarzına da yansıyacak ve halk tarafından benimsenecek, kurtuluş umudu olarak sahiplenilecekti. Kürt varlığının anlam kazanma sürecinin nasıl başladığı bilinmeden günümüze dek sağlanan gelişmelerin anlamı da yeterince bilinemez. Kendini bile inkâr eden bir halk gerçekliğine umut olmak, inanç aşılamak kolay olmamıştır. Öyle ki, inkâr ve imha temelindeki sömürgeciliğin adının konulması bile devrimsel bir gelişme olmuştur.

Kürdistan'da 19. Yüzyılın başından itibaren gelişen direnişler bir ülke tanımı yapmakta zorlanmıştır. Adına Kürdistan denilse bile parçalı durum adeta kader gibi kabul edilmiş ve mücadele adına bir parçayla hatta bir bölgeyle ve bazen de kendi aşiretiyle sınırlı kalma yaşanmıştır. Parçalı durumu daha da derinleştiren bu yaklaşımlar yüzünden ulusal bilinç ve bu doğrultuda birlik arayışı güçlü temellerde gelişmemiştir. Bu durumun benzeri başka ülkelerin devrim tarihlerinde de görülmüştür. Ortadoğu, Afrika, Latin Amerika, Çin, Hindistan gibi sömürgeleştirme hareketlerinin gelişkin olduğu alanların tümünde ulusal birlik oluşmasın diye coğrafyalar kadar kafalara sınırlar çizilmiştir. Bazı yerlerde Güney-Kuzey ayrışması yaratılmış ve bir parçanın işbirlikçi hale getirilip diğerine karşı kullanılması sağlanmıştır. Vietnam en çarpıcı örneklerden biridir. Ortadoğu bu parçalanmışlığın en ağır sonuçlarını yaşamaktadır ve birlik için çok az çaba gösterilmektedir. Ulus-devlet hançeriyle çizilen sınırlara bir de dinsel-mezhepsel çelişkiler-çatışmalar eklenmiştir. İslam Birliği adına ortaya çıkan örgütlenmeler formalite olmayı aşamamıştır.

Oysa petrol, su, para söz konusu olduğunda rakip devletler hemen ortaklık kurabiliyor; yeter ki çıkarları uyuşsun, birlik adına hiçbir ilke tanımıyorlar.

Benzer bir durum Latin Amerika'da hüküm sürmektedir: "Bugün çokuluslu şirketlerin her biri, sınırlarla paramparça olmuş Latin Amerika'dan daha fazla birlik duygusu içinde çalışır. Kendi ulusal birliğini bile kurmayı başaramamış ülkeler nasıl topluluk oluşturabilirler? Her ülkenin kendi içinde korkunç parçalanmalar, toplumsal bölünmeler, kırsal çöllerle kentsel vahalar arasında çözümlenemeyen çelişkiler tekrarlanmaktadır."[3]

Ortadoğu, Afrika, Latin Amerika, Çin, Hindistan gibi sömürgeleştirme hareketlerinin gelişkin olduğu alanların tümünde ulusal birlik oluşmasın diye coğrafyalar kadar kafalara sınırlar çizilmiştir

---

Roma İmparatorluğu bile bölüp parçalamada bu kadar maharetli olmamıştı. İmparatorluklar hüküm kurdukları geniş toprakları eyaletlere bölerek yönetirlerken, toplumlar kısmen otonom yaşayabilmişlerdir. Kapitalizm, azami kar kanunu gereği bölüp parçalamanın yeni bir yolunu bulmuştu. Ulus-devlet adı verilen bu yeni yöntem sayesinde dil, kültür, inanç, ekonomi, tarih, coğrafya vb. toplum adına ne kadar değer varsa hepsi inkâr edilip modern kölelik yaratılmıştır. Her birey bu devlete bağlı olduğu ölçüde yaşamasına izin verilmiştir ki, bunlar kanunlarla devlet lehine güvenceye alınmıştır. Tek tip kültür ve insan yetiştirilerek azami kar için gerekli ortam sağlanmıştır. Bunun Kürdistan'a yansıması dünyada eşi-benzeri olmayan bir durum yaratmıştır.

Dört egemen devletin sömürgesi altına giren Kürdistan'ın birlik sorunu sadece sömürgeci devletler

2 **Abdullah Öcalan; Kürdistan Devriminin Yolu**

3 **Eduardo Galeano; Latin Amerika'nın Kesik Damarları**

nedeniyle değil, aynı zamanda Ortadoğu'daki diğer sorunlarla bağlantılı olarak katmerli hale gelmiştir. Çözümü bulunamayan Ortadoğu'nun en ağır sorunu olduğu halde Kürt sorunu Ortadoğu gündeminden uzak tutulmaktadır. Egemen devletler ve onlarla çıkar ortaklığı içinde olanlar bu toprakların en kadim halkını parçalı ve statüsüz bıraktığı gibi soykırımdan geçirmektedirler ve bu da kapitalist uygarlık tarafından planlanıp devreye konulmuştur.

Dört parça Kürdistan'da halkın direniş ruhunu benimsemesinin temel sebebi, emeğe ve öz güce dayanan örgüt gerçekliğidir

Dört egemen devletin sınırlarının aşılıp coğrafik temelde Birleşik Kürdistan'ın oluşturulması gibi bir hedef, sürekli çatışma sebebi olduğu gibi uluslararası alanda Kürt sorununun çözümsüzlüğünün en temel gerekçesi yapılmıştır. Kürdistan savaşların, komploların, darbelerin alanı olmuştur. Buna karşın coğrafik bütünlüğü ilk ulaşılması gereken hedef olarak görmek yerine, öz savunmaya dayalı olarak zihniyet ve ruh birliğini sağlamak ve bu temelde toplumsal özgürlük alanını genişletmek esas alınınca adeta mucizevi tarzda gelişmeler sağlanmıştır.

1930'lu yılların Türk Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un ifadesiyle Kürde biçilen değer sadece kölelikti. Türk ulusuna kölece hizmet ettiği sürece Kürt halkına yaşam hakkı tanınacaktı. Egemenlik mantığının özeti buydu ve gerçekleştirdikleri soykırımlarla bu mantık tüm zihinlerde yer edinecek; kölece yaşam, işbirlikçilik-ihanet normal hale getirilecekti. Bu duruma son verecek çalışmalar sistemden düşünsel olarak köklü bir kopuşla mümkün olabilirdi. Ancak birçok reformist grup "yol, elektrik, su" gibi taleplerle ortaya çıkmış, bazı gruplar da KDP'nin söylemlerini esas almış ve sömürgecilik yerine tüm gücünü PKK ile mücadeleye harcamıştı. Bu koşullarda reformizm ve işbirlikçi-ihanetçi eğilim ulusal birlik önündeki en büyük engel olarak ortaya çıkmış ve tarihsel uğursuz rolünü oynamıştır.

Öte yandan toplum içindeki ataerkil, feodal, gerici zihniyetle mücadele edilerek özgürlük bilinci adım adım geliştirilmiştir. Yani çok yönlü bir mücadeleyle ve büyük bedellerle ancak "var olma" sağlanmıştır. Var olmanın onuru 12 Eylül zindanlarında çok büyük acılara katlanılarak korunmuş ve özgür Kürtlüğün yaşam çizgisi direniş temelinde belirlenmiştir. Ondan sonrası öz savunma savaşına cesaret etmedir ki bu tarihi karar 15 Ağustos hamlesi temelinde pratikleşmiştir. "İlk Kurşun" teorisine göre kafalardaki karakollar birer birer yıkılarak direniş dağlardan ovalara, kentlere yayılmış; NATO konseptleriyle geliştirilen özel savaşa karşı serhıldanlarla cevap verilmiş ve 1990'ların başında direniş halklaşmıştır.

Faşist darbenin ayak sesleri gelirken Abdullah Öcalan'ın Rojava'ya geçmesi Kürdistan'ın küçük parçasında yeni bir uyanış ve örgütlenme sürecini başlatmıştır. Filistin sahasındaki hazırlıklar ardından tekrar ülkeye dönüş sağlandığında özellikle Başurê Kürdistan'da KDP ihaneti tekrar çirkin yüzünü göstermiş ve Mehmet Karasungur gibi öncülerin katledilmesine sebebiyet vermiştir. Bu yıllarda Türk devleti ilk "sınır ötesi" saldırısını gerçekleştirmiş ve Kuzey-Güney sınırı bizzat kendileri eliyle anlamsız hale getirilmiştir. 1983 yılındaki bu gelişme sınırların sadece direnenler eliyle değil, sömürgeci devletlerin savaşıyla da aşılacağını göstermiştir. Rojhilat Kürdistan'ına da aynı yıllarda ulaşmak hedeflenmiş ve bu temelde çalışmalar yapılmıştır. Ancak Rojhılat'taki büyük halklaşma 1999'da uluslararası komplo karşısındaki direnişle sağlanmıştır.

Bugüne dek tüm Kürdistan'a hitap eden ve buna göre örgütlenen bir hareketin çıkmamış olması işlerin çok zorlu yürümesine sebep olmuştur. Buna KDP ihaneti de eklenince her şey adeta iğneyle kuyu kazırcasına çok büyük emeklerle gerçekleştirilebilmiştir. Dört parça Kürdistan'da halkın direniş ruhunu benimsemesinin temel sebebi, emeğe ve öz güce dayanan örgüt gerçekliğidir.

Bu gelişmelerin sosyolojik analizi klasik sömürge ülkelerindeki ölçütlerle yapılamaz. Sömürge statüsü bile olmayan, kendini bile inkâr eder hale getirilmiş

bir halk gerçekliğinden özgürlük için her türlü bedeli göze alarak direnen halk gerçekliğine ulaşmanın sırrı her şeyden önce öncülükteki farkta aranmalıdır.

Düşüncede ve yaşamda bağımsız olmak, her gelişmeyi öz gücüne dayanarak emekle sağlamak, yüksek bir politik öngörüyle hareket etmek, öz savunma ilkesini her yerde, her alanda esas almak; aile, aşiret, mezhep, parça sınırlarına takılıp kalmamak, kadın özgürlük çizgisini geliştirmek, halka bağlılık, direnişçilik, cesaret, fedailik gibi özellikler, tüm değerlerin yeniden kazanılmasına, özgürlük ve hakikat yoluna girilmesine yol açmıştır.

"2005 ve sonrası yıllarda yaşanan farklılık, oluştan yeni bir özde kimlik kazanma, kalıcı varlık halini alma ve özgür yaşamda ısrardan kaynaklanmaktadır… Sorunlar artık doğuş, oluş sorunları değil, büyüme, korunma ve farklılaşmadan kaynaklanan öz kimlik ve özgür yaşam sorunlarıdır."[4]

Doğru tanımlanan Kürtlük onun tarihinin ve kültürel varlığının doğru tespit edilmesi demekti ve bu konuda büyük bir hakikat savaşı verilerek doğru örgütlenme, doğru strateji ve taktik geliştirilmiştir. Yine bu temelde ulusal birlik öz savunmaya dayalı olarak gelişme zemini bulmuş, zihniyette ve ruhta birlik sağlanmaya başlanmıştır. Bunun her parçada ve ulusal düzeyde örgütsel karşılığının yeterince gelişmemiş olması içteki gelişme sorunları kadar işbirlikçi ve ihanetçi kesimlerden kaynaklanmıştır.

Ulusal Birlik Önündeki En Büyük Engel: Devletçi Paradigma, İşbirlikçilik ve İhanet!

Ulusal birlik adına ne kadar çaba sarf edilmişse sömürgeci devletler ve küresel güçler tarafından KDP bunun karşısına çıkarılmıştır.

Uluslararası komplo KDP ihanetini ve küresel düzeyde örülen "Kürt Kapanı" stratejisini iyice gün yüzüne çıkarmıştır. Bunca gelişme sağlanmışken tüm çabaların ihanete kurban edilmesi ve Kürt halkının özgürlüğü adına sergilenen her direniş çabasının bile uluslararası bir tuzağa dönüştürülmesi karşısında yeni bir çare bulunmalıydı. Reel sosyalizmin kılavuzluğu ve ulus-devlete dayalı çözüm arayışları miadını doldurmuştu. Artık "tavşana kaç, tazıya tut!" oyunlarını boşa çıkaracak stratejik değişimlere ve yeni çözüm yaklaşımlarına ihtiyaç vardı. Bu aşamada paradigmasal değişim gündeme gelmiş ve demokratik ulus çözümü tüm tarihsel görkemliliğiyle açığa çıkmıştır.

Yeni paradigma sadece Kürt uluslaşmasını ve birliğini geliştirmede rol oynamayacak aynı zamanda Ortadoğu kördüğümlerine cevap olacak, evrensel düzeyde de insanlığın özgürlük arayışı için, devlet ve iktidar sahası dışında anlamlı bir umut ve çözüm gücü geliştirecekti. Eşzamanlı olarak küresel güçler eliyle AKP Ortadoğu'ya bir Truva atı olarak sürülmüş; yeni paradigma temelindeki her türlü gelişmeyi önlemek için rolünü oynamıştır.

Demokratik uluslaşma anlayışı her parçada devletlerle diyalog halinde demokratik çözümü esas alıyorken AKP, bunun önüne dikilmiş ve sadece toplum kırım paradigmasıyla sonuca gitmeye çalışmıştır. Bunun diğer parçalara da yansıması olmuş ve Kürt sorunu yine çözümsüz bırakılmıştır. Türkiye'de çözüm anlayışı gelişecek olsa diğer parçaların da aynı yola girmesi kaçınılmaz olacaktır. Ancak tersi gelişmeler da aynı düzeyde etkide bulunmuş ve her dört devlet Kürt halkının demokratik öz yönetim hakkını reddederek kendileri de "Kürt Kapanı" içine sıkışmıştır.

"Kürt Kapanı" küresel güçlerin Lozan anlaşmasıyla kurdukları ve KDP eliyle her yere taşıdıkları bir tuzaktır. Devlet yıkmak ve devlet kurmakla Kürt halkına özgürlük gelmeyeceği; aksine bu vesileyle sürekli savaşlara sürüklendiği ve çürütme siyaseti uygulanarak yavaş yavaş yok edilmeye çalışıldığı yeterince açığa çıkmıştır. Buna rağmen Güney Kürdistan'ın bir bölümü üzerinde aile şirketi gibi egemenlik kurmuş olan ve tüm politikalarıyla soykırımı meşrulaştıran KDP, sanki Kürt halkına hizmet ediyormuş gibi bir algı yaratılıyor. Sırf bu algıyı yaratmak için milyon dolarlar harcanıyor.

Yine bu algı operasyonlarına kendini kaptırmış iyiniyetli çevreler de soykırıma ortak olduklarının farkında değiller:

"Hegemonik sistemin Kürtlük adına her parçada ortaya çıkardığı yapay, sahte ve saptırılmış bir

4 **Abdullah Öcalan; Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü**

Kürtlüğü maske olarak takan işbirlikçi unsurların rolü, esas olarak asimilasyon yoluyla uzun sürece yayılmış Kürt kültürel soykırımını meşrulaştırmaktır. Kürt ulusal varlığı üzerinde entelektüel, politik, ahlaki ve estetik çalışma yürütenlerin bir an bile akıllarından çıkarmamaları ve duygu dünyalarında canlı tutmaları gereken temel hususlardan birisi bu maskeli, sahte Kürtlük oluşumlarının birer tuzak olduğudur. Niyetleri ne olursa olsun, bunların rolü soykırımı meşru kılmaktır. Bunlar görünüşte Kürt ulusal varlığının bir unsuru olduklarını idda eder ve realizasyonuna girişirler; özünde ise Kürt ulusal varlığının potansiyel unsurlarını içten kemiren, ağacın kökünü yiyen kurtçuklardır. Ne acıdır ki, çoğu da bu ağacın kurdu olma rollerini bilinçsizce, günlük çıkarlar uğruna ve en vahimi de iyi niyetlice yerine getirmektedir."[5]

İyi niyetlice soykırıma hizmet edenlerin dışında özellikle egemenlik katında kendine yer arayan ve ailesel maddi çıkarlar dışında hiçbir şeyi umursamayan KDP, ulusal birlik önündeki en büyük engel olmayı sürdürdüğü gibi, bazen geçmişteki Kürt yiğitliklerine atıfta bulunarak bugünkü ihanetini gizlemeye çalışıyor, hatta bunun için "Bağımsız Kürdistan" gibi iddiaları bile ileri sürebiliyor. Latin Amerikalıların dediği gibi "Geçmişin ihanete uğramış kahramanlarının ülkülerini gerçekleştirecek olanlar bugünün hainleri değildir."[6]

Bu konuda kafa karışıklığı yaşayanların anlamadığı husus, küresel güçlerin bölge üzerindeki hesapları ve KDP'nin buna nasıl hizmet ettiğidir. Tüm Kürdistan bir yana Güney'de kendisine sunulmuş olan bölgeler üzerinden "küçük bir devletçik" sahibi olmayı hayal etmeleri bile "Kürt Kapanı" için kurgulanmış bir senaryodur. Bunun böyle olduğu KDP'nin "Bağımsızlık Referandumu" girişiminde iyice açığa çıktı. Kendileri her türlü özgürlükçü ve demokratik gelişme önünde engel iken esas demokrasi güçlerini suçlamaktan geri kalmıyorlar. Onlara göre bu demokrasi çevreleri özgürlük adına direnerek Kürt halkının kazanımlarını tehlikeye atıyor, küresel güçleri tahrik ederek Kürt halkının diplomasi olanaklarını yok ediyor! Kürt halkı hegemon güçlerle iş birliğine yönelirse onların sunduğu kadarıyla da olsa haklarını elde edebilir! Çünkü onlara göre Kürt halkının kendi başına özgürleşmesi imkansızdır…

Bu düşüncedeki aşağılık duygusu, maddiyata tapan ve bunun için her türlü ihaneti bir bardak su içer gibi gerçekleştirmeye hazır ruh haliyle kimse halkına fayda sağlayamaz. Bu nedenledir ki KDP Kürt halkına tarihi zararlar vermiştir. Günümüzde de sömürgeciliğin tek dayanağı işbirlikçi ve ihanetçi yapay Kürtlüktür. Bunu elinden aldığınızda sömürgeci ve soykırımcı gücün Kürdistan'da hiçbir hükmü kalmayacaktır.

Demokratik Moderniteyle Ulusal Birliğe ve Evrensel Özgürlüğe

Kendine ihanet dışında Kürde yaşam hakkının olmadığı bu uygarlık karşısında kendi uygarlığını yaratmak dışında başka alternatif kalmamıştır.

Tarihsel toplumun hakikati açığa çıkarılarak bu yola girilmiş, böylece Özgürlük Hareketi tarafından devletli uygarlık paradigması terk edilmiş; demokratik uygarlık veya demokratik modernite paradigmasına göre ulusal sorunun çözümünün adı "Demokratik Ulus" olarak belirlenmiştir.

Devletçi paradigma ne kadar parçalayıcı ise demokratik modernite paradigması o kadar birleştiricidir. Farklılıkların birliğini esas aldığı için bu paradigmaya göre, devlet dışı kalan tüm toplum kesimleri kendi inançları, dilleri, kimlikleri ve kültürleriyle özgürce yaşayıp demokratik birliklerini oluşturabilirler. Böylece birbirini reddeden, dışlayan, çatışan, sömürmeye çalışan değil koruyan, geliştiren, paylaşan toplumsallık canlanır. Toplumun ahlaki-politik niteliği bunu gerektirir. 25 yıllık tecridin bir sebebi de bu düşüncelerin Türk halkına ulaşmasını önlemek içindir.

Günümüzde Türk halkının bilmesi gereken en temel husus şudur: "Vatan hainliği, bölücülük" gibi suçlamalar Türkiye'nin küresel güçlerin kurduğu "Kürt Kapanı" içinde tutulması anlamına gelmektedir. İmralı sistemi küresel güçler tarafından kuruldu. Vaktiyle Türkiye Başbakanı sıfatıyla Bülent Ecevit'in şaşkınlığını gizlemeyip "Öcalan bize niye

---

5 **Abdullah Öcalan; Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü**

6 **Eduardo Galeano; Latin Amerika'nın Kesik Damarları**

teslim edildi anlayamadık?" demesi, belki de Kürt sorununun ilelebet çözümsüz bırakılıp Türkiye'nin sonsuz bir savaşa sürüklendiğini sezmesinden dolayıdır. Çünkü yaşanan buydu ve bunu tersine çevirmek için demokratik ulus anlayışı gerçek bir ilaç olmuştur. Türk halkının 25 yıldır halen anlamadığı, demokrasi güçlerinin de anlatmaya gücünün yetmediği ve herkesin derinliğine anlaması gereken bu gerçeklik tecritle gözlerden ve kulaklardan uzak tutulmakta; savaş politikaları herkesi adeta uyuşturarak kısır döngüye yol açmaktadır.

Bin yıllık kardeşlikten bahseden herkesin bilmesi ve anlaması gereken diyalektik çok açıktır: Kürt halkı ne kadar özgür olursa Türk halkı da o kadar özgür olabilir!

Bin yıllık kardeşlikten bahseden herkesin bilmesi ve anlaması gereken diyalektik çok açıktır: Kürt halkı ne kadar özgür olursa Türk halkı da o kadar özgür olabilir

Aynı diyalektik tüm Ortadoğu halkları açısından geçerlidir. Halklar arasına özelde de Kürt halkının birliği önüne engeller dikmek sadece küresel kapitalist güçlerin işine yarıyor. Bunun önüne geçmek adına KDP yönetimindeki Mesut Barzani'ye olası bir Ulusal Kongre'de Eşbaşkanlık teklifi bile götürüldüğü halde buna yanaşmamışlardır. Aksine sürekli olarak saldırıların ortağı haline gelmiş durumdadırlar. Aynı rolü Rojava'da KDP'nin bir yan örgütü olan ve Türk MİT'i ile ilişkilerini gizleme ihtiyacı bile duymayan ENKS oynamaktadır.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, işbirlikçi ve ulus-devletçi kafa ile anavatan birliğinin sağlanamayacağıdır. Demokratik ulus anlayışı kendi halkına veya diğer halklara düşmanlık yapmayı kabul etmez. Bunun dışında her Kürdi güçle ulusal birlik zemininde buluşmak olanağı vardır. Çağımızda insanlığın geldiği düzey ve Kürt halkının mücadele bilinci ve birikimi ulusal birliğin sağlanması için en elverişli koşulları sunuyor. Sınırları sorun yapmadan demokratik ulus haline gelebilmek için devletçi-iktidarcı zihniyetin tutsaklaştırıcı etkilerinden kurtulmak yeterlidir. O zaman Kürt soykırımı karşısında ortak akıl oluşur ve ortak direniş cephesi geliştirilir. Halen Kürt halkı soykırım çemberinden çıkmış değildir. Yine halkımız parçalı durumunu aşmış değildir. Bu durum Kürt Ulusal Kongresinin toplanması için yeterli bir sebeptir. Dünyanın karşısına kendi kaderini kendisi tayin etmek isteyen tüm Kürt halkı olarak çıkmak tarihin önümüze koyduğu kaçınılmaz ve onursal bir görevdir. Ulusal Kongre aynı zamanda Kürt halkının kendi kaderini tayin etme konusunda uluslararası meşruiyet oluşturacaktır. Küresel düzeyde özgür Kürtlük giderek tanınıyor ve kabul görüyor. Dünyanın aydınları, emekçileri, mücadele eden kadınları, gençleri, halkları nezdinde gelişen bu zemine güvenmek ve ulusal birliğe vesile yapmak gerekiyor. Bu konuda Kürt kadını ve gençliği öncülüğünde ulusal birlik çalışmaları yapıldı. Yazar, akademisyen, sanatçı girişimleri gerçekleştirildi. Edebiyat ve dil çalışmaları bu konuda önemli roller üstlendiler. Bunlar umut verici gelişmelerdi ancak, son yıllarda bu çabalarda bir azalma görüldüğü için karamsarlık yayan KDP engelini aşmak adına "KDP'siz Ulusal Kongre" çağrıları geliştirilmiştir ve bu yaklaşım umutları yeniden canlandırmıştır. Direnişin büyüklüğü moralin ve umudun esas kaynağı olmakla birlikte, Ulusal Birlik girişimi tarihin temel bir dönemeci olacak, yüzyılların toplumsal hayali gerçekleşecektir.

Günümüz dünyasında koşullar ne olursa olsun ulusal birliğin sağlanma olanakları vardır; çünkü demokratik ulus anlayışı devletlere rağmen gelişebilecek bir anlayıştır. Devletler istemiyor diye birlik konusu bir yana bırakılamaz.

Kürt meselesi üzerine kafa yoran her çevre birlik sorununa dikkat çekmekte haklıdırlar.

"Son yetmiş yıllık süre boyunca Kürt halkının parçalanmış varlığına koşut olarak, birkaç farklı billurlaşmanın oluşmasından dolayı, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkının çoğulcu terimler içinde kavranması gerektiğini düşünüyor. Kendi kaderini tayin hakkı sorununda üç temel ve farklı

yaklaşımı öngörüyor. Birincisi, bu hakkın tarihsel Kürdistan'ın bütünü çerçevesinde Kürt halkına ait olduğu yaklaşımı. İkincisi, bu hakkın, yaşadıkları devletlerde ayrı ayrı uygulanmak ve her birindeki uygulama farklı olmak üzere, Kürt halkına ait olduğu yaklaşımı. Üçüncüsü, kapsam ve derinlik bakımından bir niyet belirsizliğini, taktik esneklik temelinde stratejik bir Kürt Birliği vizyonuyla birleştirmek."[7]

Bu gibi tartışmalar Kürt halkı arasında da geliştirilmektedir. En çok savunulan görüş devlet artı demokrasi formülüdür ki her parçadaki hâkim devletle çözümü öngörüyor. Her parçanın kendi özgünlükleri vardır. Yaşanılan devlet sınırları sorun yapılmadan demokratik çözüme gitmek bir diyaloğu gerektirir. Demokratik çözüm olanakları oluştuğunda Kürt halkının demokratik uluslaşma temelinde konfederal birliğini sağlamak, çok daha gerçekçi ve uygulanabilir olacaktır. Ancak bu demek değildir ki devletler çözüme yanaşmazsa ulusal birlik sağlanmayacaktır. Hayır, bu durumda yine konfederal anlayışla Kürt ulusal birliğini sağlamak hedeftir ve günümüzde yaşanan durum da bunun ertelenmeden gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Çünkü devletler demokratik çözüme yanaşmamaktadır; dolayısıyla ulusal kongre temelinde mücadele birliğini oluşturmak ve her parçada ne tür bir yapılanmaya gidileceğini ortak kararlarla belirlemek, buna göre diplomasi ve politika yürütmek en acil başarılması gereken görev durumundadır.

Bu sorunu tartışırken ön açıcı olacak tanımlama ulus olgusu uluslaşmaya dair yeni tanımlamadır: "Ulus inşa modellerinin geniş yelpazeli tanımları olsa da, hepsini birleştiren genel bir tanımı da mümkündür; o da ulusun zihniyet, bilinç ve inançla ilgili tanımıdır. Bu durumda ulus ortak zihniyet dünyasını paylaşan insanlar topluluğudur. Bu ulus tanımında dil, din, kültür, pazar, tarih ve siyasi sınırlar belirleyici değil bedensel rol oynarlar. Ulusu esasta bir zihniyet durumu olarak tanımlamak dinamik bir karakter taşır. Devlet ulusunda ortak zihniyete damgasını vuran milliyetçilik iken, demokratik ulusta özgürlük ve dayanışma bilincidir. Fakat uluslar sadece zihniyet durumlarıyla tanımlanırsa bu eksik bir tanım olur. Nasıl zihniyetler bedensiz olmazsa, uluslar da bedensiz olamaz. Milliyetçi zihniyetli ulusların bedeni devlet kurumudur. Zaten bu beden nedeniyle bu tür uluslara devlet-ulus denir. Hukuk ve ekonomi kurumları ağır bastığında, bu tür ulusları ayırt etmek için pazar veya hukuk-ulus demek mümkündür. Özgürlük ve dayanışma zihniyetli ulusların bedeni demokratik özerkliktir. Demokratik özerklik esas olarak benzer zihniyeti paylaşan bireyler ve toplulukların kendilerini öz iradeleriyle yönetmeleri anlamına gelir. Buna demokratik yönetim veya otorite demek de mümkündür. Evrenselliğe açık bir tanımdır."[8]

Sonuç olarak; ideolojik bağımsızlık temelinde geliştirilen halka dayalı politik tutum ve direniş savaşıyla Kürt ulusal varlığı her yönüyle açığa çıkarılmış, öz yönetim bilinci ve gücüne kavuşulmuş, bu sayede de ulusal birliğin zemini güçlü şekilde örülmüştür.

Öte yandan Jin Jiyan Aazadi serhıldanlarında görüldüğü üzere kadın özgürlük çizgisiyle ulusal birliğe en büyük katkıyı sağlanmıştır. Küresel çapta geliştirilen tecrit karşıtı eylemler ise demokratik modernite paradigmasının gücünü göstermiştir. Buna göre ulus olmak artık devlet kurmakla veya devletlere dayanarak gerçekleşmeyecektir. Bu tarz uluslaşmanın dönemi geçmiştir. Bizzat toplumun kendisi, bilinçli emeğiyle kendi uluslaşmasını inşa edecektir. Bu anlayışta sınırlarla uğraşmak, devletlerden beklenti içine girmek ya da sırtını başkasına dayamak yoktur; öz güce dayanarak özgürlüğünü kendi elleriyle yaratma vardır.

İçindekiler İçin Tıklayınız...

7 **Ortadoğu'da Azınlıklar kitabından Richard Falk alıntısı**

8 **Abdullah Öcalan; Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü**